

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Δοξαστικά του Πεντηκοσταρίου σε ήχο Πλάγιο του Δευτέρου από το Δοξαστάριο του Πέτρου Πελοποννησίου:

Συγκριτική μελέτη των έντυπων εκδόσεων σε σχέση με την πρωτότυπη γραφή

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ: ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΤΟΥ

ΙΟΡΔΑΝΗ Λ. ΚΟΥΖΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

Α.Μ.: ΜΑ2016010

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 2018

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συγκριτική μελέτη των δοξαστικών σε ήχο πλάγιο του Δευτέρου του Πεντηκοσταρίου των εντύπων εκδόσεων του Δοξασταρίου[1] του Πέτρου Πελοποννησίου σε σχέση με το χειρόγραφο της πρωτότυπης γραφής. Η μελέτη δηλαδή των εκδοχών των μεταγραφών του Δοξασταρίου του Πέτρου από τον Χουρμούζιο, τον Παναγιώτη Κηλτζανίδη και τον Γεώργιο Βιολάκη. Παράλληλα επιχειρήθηκε η σύγκριση της κάθε μίας από τις τρεις εκδοχές με το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη συγκριτική αυτή μελέτη χρησιμοποιήθηκαν:

- Η έκδοση του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου από τον Πέτρο Εφέσιο στο Βουκουρέστι το 1820 στην φωτοτυπική ανατύπωση των εκδόσεων Κουλτούρα το 2000.
- "Η έκδοση του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου στην εξήγησή του στη νέα μέθοδο από τον Παναγιώτη Κηλτζανίδη στην Κωνσταντινούπουλη το έτος 1886 ,στην ακριβή ανατύπωση των εκδόσεων Βασ. Ρηγοπούλου το 1977.
- Η έκδοση του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου στην εξήγησή του στη νέα μέθοδο από τον Γεώργιο Βιολάκη στην Κωνσταντινούπολη το έτος 1899, στην ακριβή ανατύπωση των εκδόσεων Βασ. Ρηγοπούλου το 2013.
- Το χειρόγραφο αντίγραφο του Αναστασίου Προικοννησίου του ιδιόχειρου χειρόγραφου του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Δεν συμπεριλάβαμε σε αυτή τη συγκριτική μελέτη τις εξηγήσεις του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου από τον Γρηγόριο Πρωτοψάλτη, καθώς είχαμε πρόσβαση μόνο στην έκδοση των Δοξαστικών του Ενιαυτού και όχι του Τριωδίου και του Πεντηκοσταρίου, η οποία είναι εξαιρετικά σπάνια και κατέστη αδύνατο να έρθουμε σε επαφή με την αντίστοιχη πηγή.

Το χειρόγραφο αντίγραφο του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου που επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε είναι αυτό της συλλογής του Alphonse Mingana. Το

---

1 Το "Δοξαστάριον" αποτελεί τμήμα του Παλαιού Στιχηραρίου το οποίο περιείχε τις μελοποιήσεις των στιχηρών ιδιομέλων του όλου Ενιαυτού (Μηναίου, Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου). Από τον 17ο αιώνα χωρίζεται σε διαφορετικά μουσικά βιβλία ένα από τα οποία είναι και το Δοξαστάριον που περιέχει τα δοξαστικά του όλου Ενιαυτού.

συγκεκριμένο χειρόγραφο, όπως και όλη η συλλογή Mingana, βρίσκεται στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Birmingham στη Μεγάλη Βρετανία στο τμήμα των συλλογών της. Η αναγνώριση του χειρογράφου είναι η εξής: Mingana, Greek, Greek 7. Το χειρόγραφο αποτελείται από διακόσιες ογδόντα (280) σελίδες ή αλλιώς εκατόν σαράντα (140) φύλλα στα οποία και υπάρχει αρίθμηση. Το χειρόγραφο είναι εξαιρετικής ποιότητας και με ελάχιστες φθορές. Έχει αντιγραφεί από τον γραφέα Αναστάσιο Προικοννήσιο του οποίου υπογραφή χωρίς χρονολόγηση βρίσκεται στο φύλλο με αριθμό 138 του χειρογράφου. Η γραφή του είναι σαφής, ευδιάκριτη και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας. Είναι προσβάσιμο δε και διαδικτυακά από τον ιστότοπο του Πανεπιστημίου του Birmingham στη ηλεκτρονική διεύθυνση: http://vmr.bham.ac.uk/Collections/Mingana/Greek_7/table/ . Η εξαιρετική ποιότητα του τεκμηρίου, η ευκρίνεια της γραφής και η διαδικτυακή πρόσβαση σε αυτό, αποτέλεσαν και τους ιδιαίτερους λόγους της επιλογής της συγκεκριμένης πηγής.

Τα μελοποιημένα δοξαστικά σε ήχο πλάγιο του Δευτέρου του Πεντηκοσταρίου από τον Πέτρο Πελοποννήσιο, που αποτέλεσαν το αντικείμενο της συγκριτικής μελέτης των τριών εντύπων εξηγήσεων από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη, μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο της πρωτότυπης μορφής, είναι τα εξής:

1. “Των θυρών κεκλεισμένων”, Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής του Θωμά.
2. “Μεθ’ ημέρας οκτώ”, Δοξαστικό των αίνων του όρθρου της Κυριακής του Θωμά.
3. “Αι μυροφόροι γυναίκες”, Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής των Μυροφόρων.
4. “Της εορτής μεσούσης”, Δοξαστικό του εσπερινού της Τετάρτης της Μεσοπεντηκοστής.
5. “Παρά το φρέαρ του Ιακώβ”, Δοξαστικό του Εσπερινού της Κυριακής της Σαμαρείτιδος.
6. “Η πηγή της Ζωαρχίας”, Δοξαστικό των αίνων του όρθρου της Κυριακής της Σαμαρείτιδος
7. “Των κόλπων των πατρικών”, Δοξαστικό του εσπερινού της Πέμπτης της Αναλήψεως.
8. “Ανέβη ο Θεός”, Δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού της Πέμπτης της Αναλήψεως.

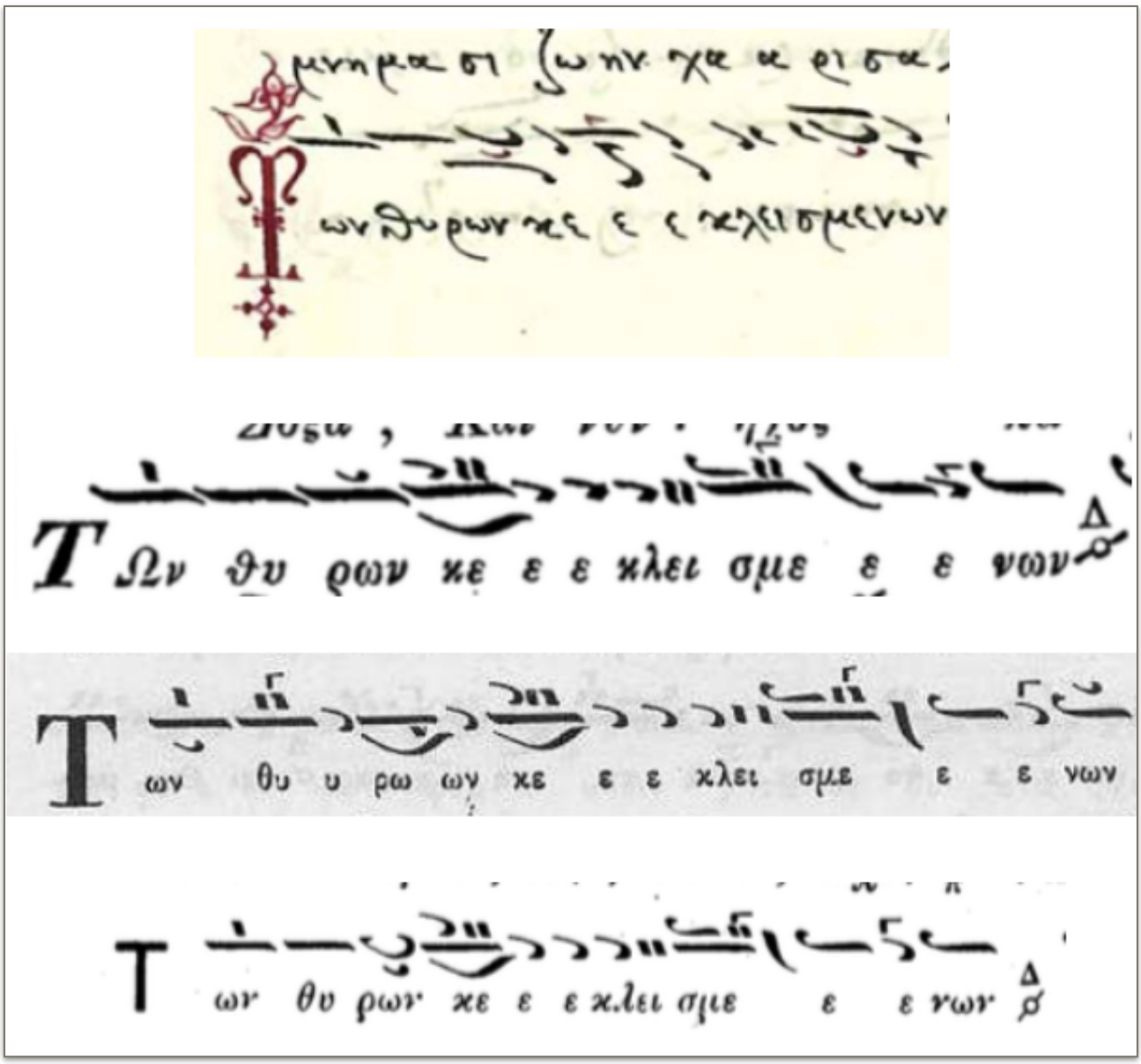
9. “Βασιλεύ ουράνιε παράκλητε”, Δοξαστικό των αίνων της Κυριακής της Πεντηκοστής.
10. “Μαρτύρων θείος χορός”, Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής των Αγίων Πάντων.
11. “Δεύτε πιστοί σήμερον”, Δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού της Κυριακής των Αγίων Πάντων.

Η συγκέντρωση του πρωτογενούς υλικού και η επεξεργασία του έγινε σε ηλεκτρονική μορφή. Όσον αφορά στην παράθεσή του επιλέχθηκε να γίνει με την ημερολογιακή σειρά με την οποία εμφανίζονται τα μουσικά κείμενα στο χειρόγραφο ττης πρωτότυπης μορφής του Πέτρου αλλά και στις εξηγήσεις του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη. Το κάθε μουσικό κείμενο χωρίστηκε σε φράσεις (κώλλα) με γνώμονα τις μουσικές αλλά και ποιητικές περιόδους του. Αυτές οι φράσεις (κώλλα) παρατέθηκαν μαζί, της πρωτοτύπου μορφής αλλά και των τριών εξηγήσεων, για να μπορεί ο αναγνώστης να παρακολουθήσει συγκριτικά, την μελωδική πορεία και πλοκή στο πρωτότυπο και στις τρεις εξηγήσεις. Οι παρατηρήσεις και τα σχόλια του γράφοντος παρατέθηκαν ακριβώς από κάτω για να είναι δυνατή η παρακολούθηση των διαπιστώσεων της μελέτης με ακρίβεια και ευκολία. Επελέγη η παράθεση του πρωτογενούς υλικού σε φωτογραφημένη και όχι σε εκ νέου δακτυλογραφημένη μορφή, για να μην υπάρχει η υπόνοια λανθασμένης μεταφοράς των προς μελέτη μουσικών αποσπασμάτων κατά την εκ νέου δακτυλογράφησή τους. Παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με την έγχρωμη εικόνα του παλαιού χειρογράφου και του δίνεται η δυνατότητα να παρατηρήσει την καλλιγράφηση του ποιητικού και μουσικού κειμένου, η οποία αποτελεί από μόνη της ένα ξεχωριστό έργο τέχνης εξαιρετικού κάλλους. Εκτίμηση του γράφοντος αποτελεί ότι αυτό είναι κάτι που δεν έπρεπε να αποκρυβεί με κανένα τρόπο. Μετά την ολοκλήρωση της παράθεσης του πρωτογενούς υλικού, της συγκριτικής μελέτης και του σχολιασμού του, επιλέξαμε να παραθέσουμε συγκεντρωτικά τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα αυτής της μελέτης σε ένα τελικό κεφάλαιο.

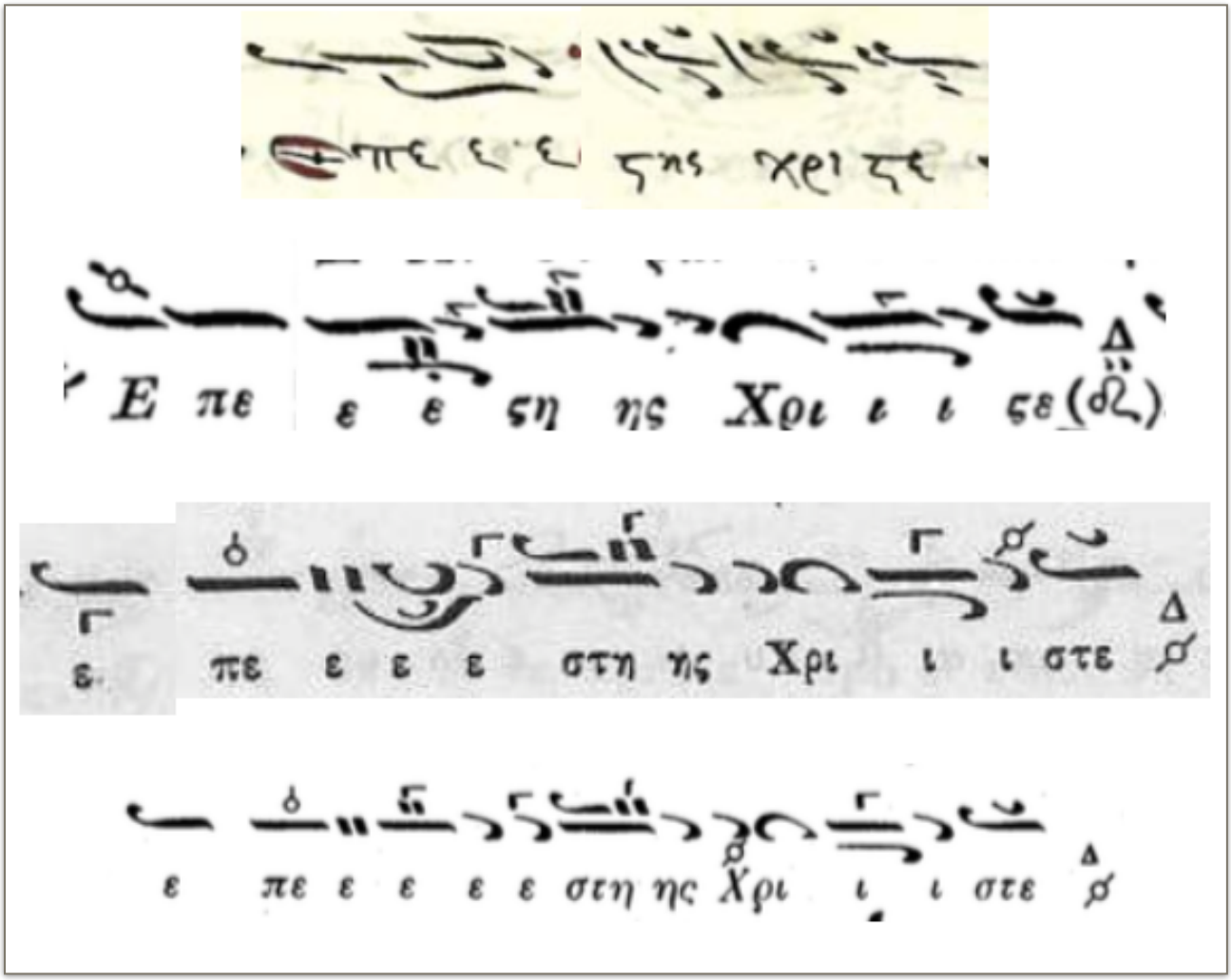
Επίσης παραθέτουμε την βιβλιογραφία η οποία αποτέλεσε τη βάση για να προχωρήσουμε στην εκπόνηση αυτής της εργασίας, η οποία παρατίθεται στο τέλος του κειμένου μας.

Των θυρών κεκλεισμένων

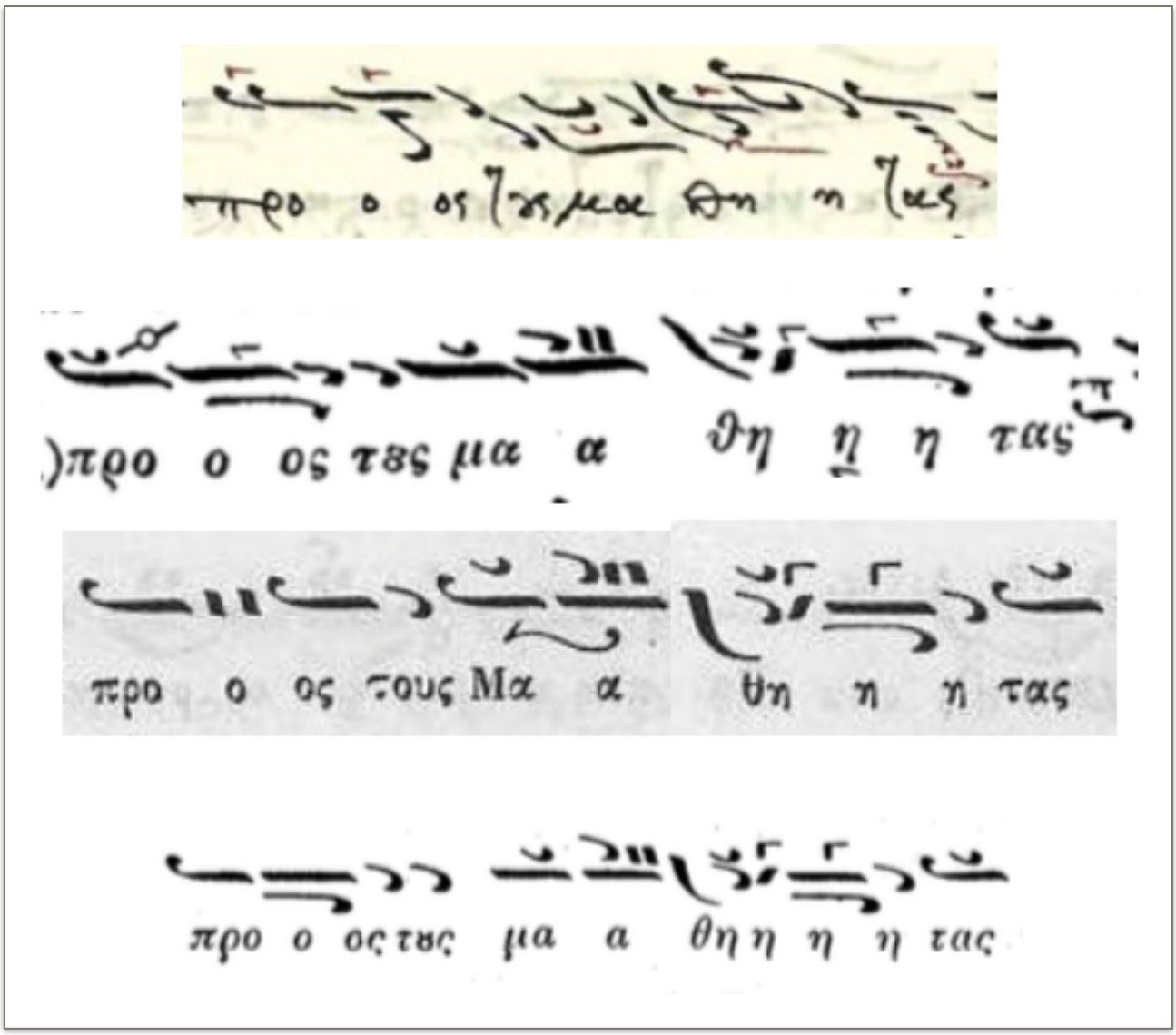
Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής του Θωμά

Στο παρόν απόσπασμα διαπιστώνουμε οτι δεν συναντάμε σημαντικές διαφορές στην ερμηνεία του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη. Αυτό που θα μπορούσε να σημειωθεί είναι ότι ο Κηλτζανίδης επιλέγει να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες των δύο πρώτων ποιητικών συλλαβών αλλά και της τελευταίας, ακολουθώντας τον κανόνα του διπλασιασμού των χρονικών αξιών σε όλες τις συλλαβές. Ακόμα ερμηνεύει την πεταστή της τρίτης ποιητικής συλλαβής “-ρών” (Των θυρών…) με ανάβαση δύο φθόγγων με συμπλοκή ολίγου και κεντήματος που ακολουθείται από κατάβαση με απόστροφο. Ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης διατηρούν τους δύο χρόνους της πεταστής του πρωτοτύπου, ο μεν πρώτος μετατρέποντάς την σε ολίγον με κλάσμα, ο δε δεύτερος χρησιμοποιώντας πεταστή με κλάσμα.

Στη φράση “Επέστης Χριστέ” διαπιστώνουμε συμφωνία μεταξύ των ερμηνειών του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Το μόνο που θα μπορούσαμε να σημειώσουμε είναι στην ερμηνεία της πεταστής με ολίγον της δεύτερης ποιητικής συλλαβής “-πέ-“ (επέστης…) από τον Βιολάκη, την οποία επιλέγει να μεταγράψει με ολίγον και κεντήματα με γοργόν που ακολουθούνται από δύο αποστρόφους με γοργόν. Η ερμηνεία αυτής της περίπτωσης από τον Χουρμούζιο και τον Κηλτζανίδη θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι σχεδόν ταυτόσημη.

Στη φράση “προς τους μαθητάς” δεν διαπιστώνουμε σημαντικές διαφορές παρά μόνον στην ερμηνεία της λέξης “προς” από τον Κηλτζανίδη. Εδώ θα τολμούσαμε να πούμε ότι η ερμηνεία του Χουρμούζιου σε αυτή την λέξη είναι πιο κοντά στο χειρόγραφο και ίσως πιο “κλασσική”.

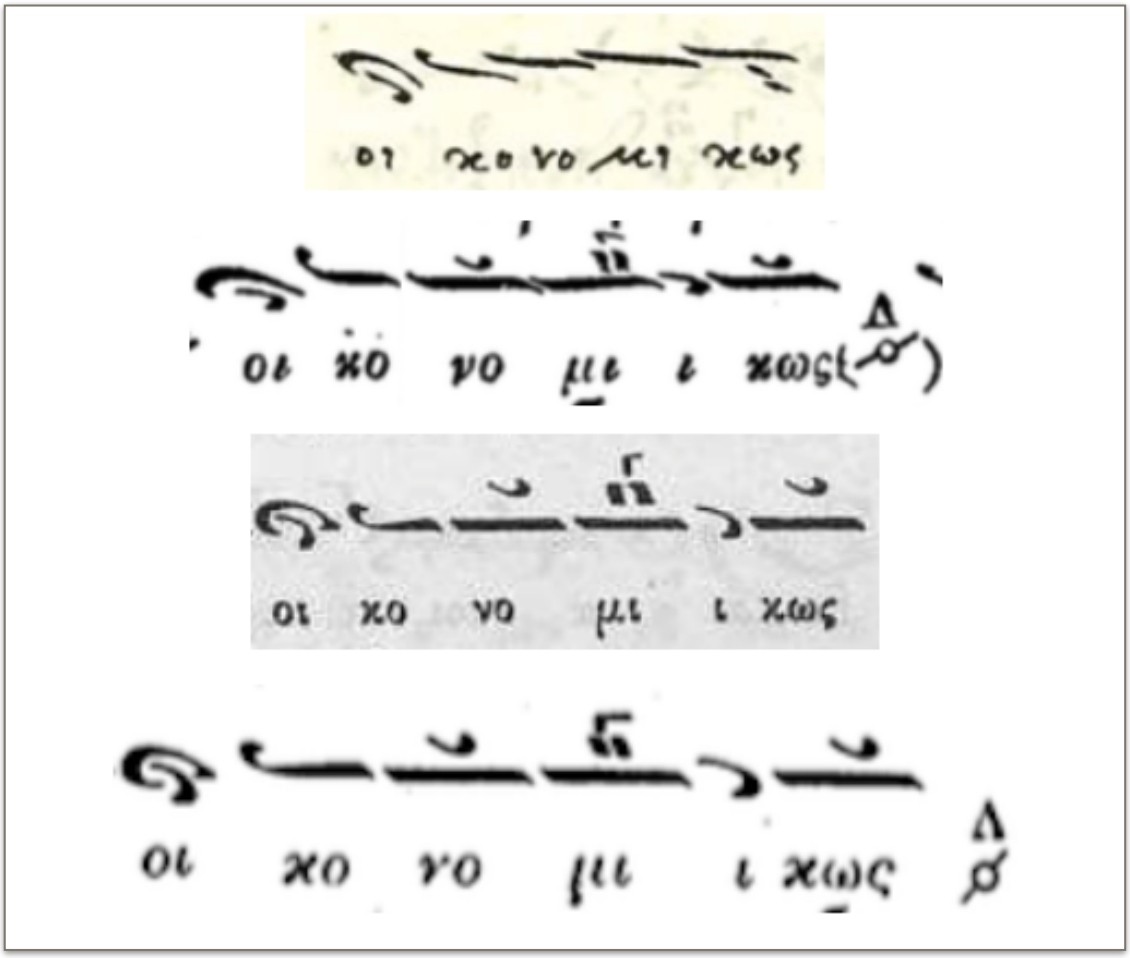

Στη φράση “τότε ο Θωμάς” δεν συναντάμε σημαντικές διαφορές μεταξύ των ερμηνειών και του χειρογράφου εκτός της ερμηνείας της αποστρόφου με κλάσμα του χειρογράφου η οποία μεταγράφεται από τον Κηλτζανίδη ως συμπλοκή πεταστής με απόστροφο και κλάσμα ενώ από τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη ως συμπλοκή αποστρόφου και κεντημάτων με γοργό και ολίγον ως στήριγμα. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι στην αρχική συλλαβή “τό-“ (τότε…) ο Χουρμούζιος επιλέγει να ερμηνεύσει τη συμπλοκή ολίγου και υψηλής όχι μόνον διπλασιάζοντας τη χρονική διάρκεια όπως κάνει ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης με μία μόνο μικρή διαφοροποίηση μεταξύ τους[1], αλλά αρχίζοντας τη μελωδική φράση του από το άνω Νη κάνοντας μάλιστα χρήση των χρωματικών διαστημάτων του οξέως τετραχόρδου της αμειγώς χρωματικής κλίμακας του πλαγίου του δευτέρου[2]. Θα μπορούσαμε να

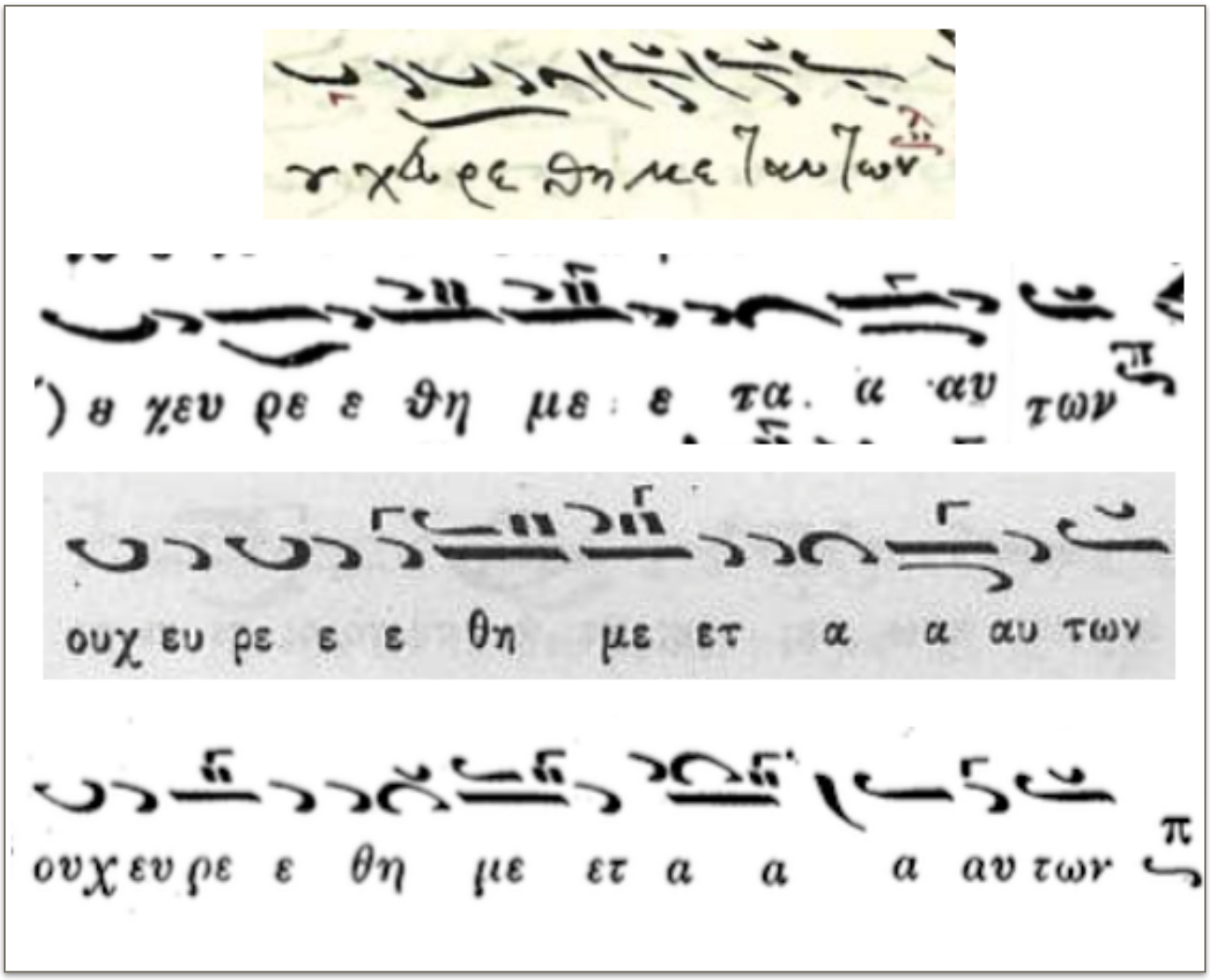
[1] Χρήσης συμπλοκής ολίγου και υψηλής με ψηφιστόν και κλάσμα ο Κηλτζανίδης και συμπλοκής πεταστής και υψηλής με κλάσμα ο Βιολάκης

[2] Ή αλλιώς σκληρών χρωματικών διαστημάτων και σκληρής χρωματικής κλίμακας του Πλαγίου του Δευτέρου.

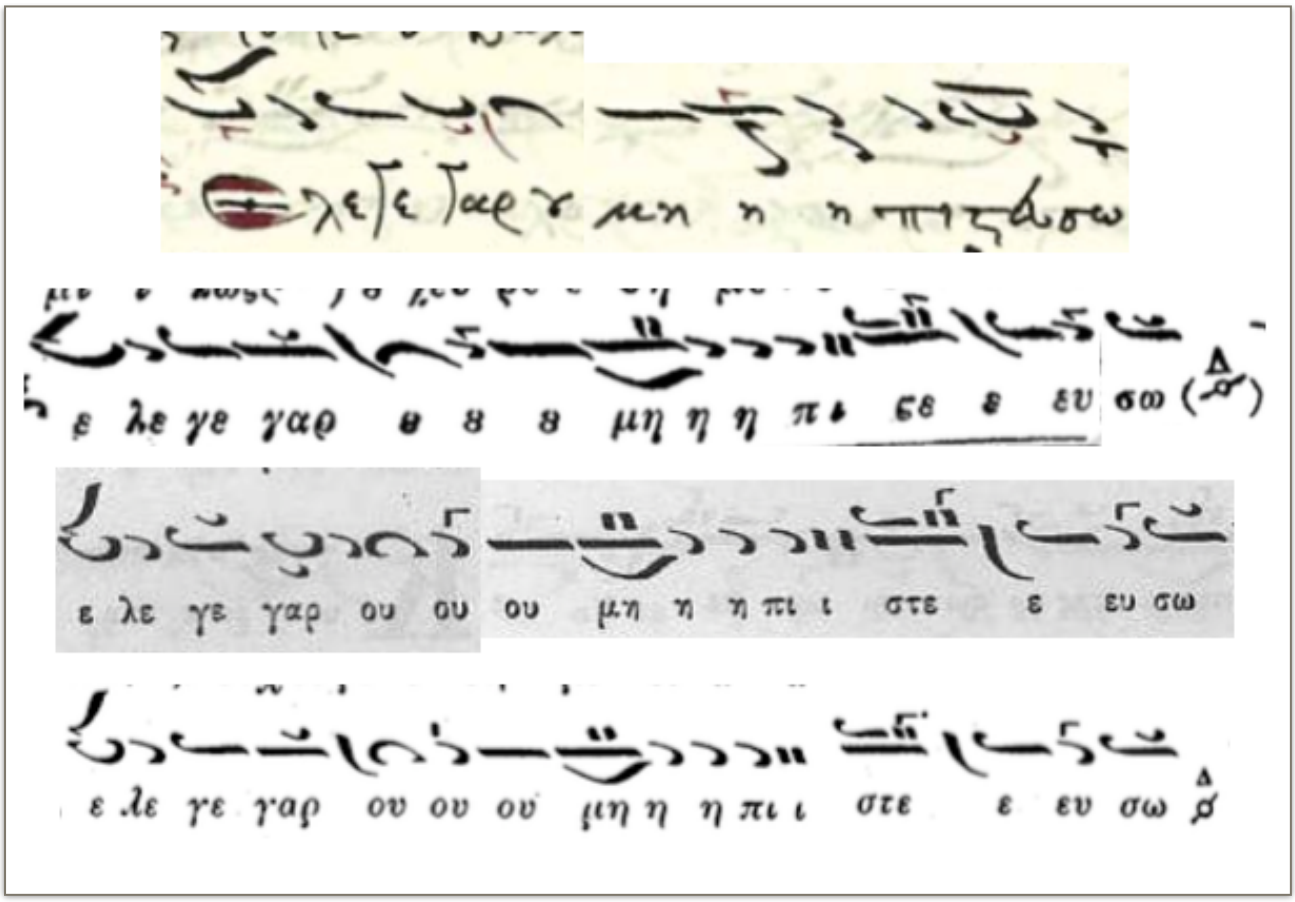
πούμε ότι αυτό δεν φαίνεται με κάποιο γνωστό τρόπο στο χειρόγραφο το οποίο δείχνει ως κυρίαρχο φθόγγο το φθόγγο άνω Ζω. Ίσως κατά μίαν έννοια οι μεταγραφές του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη να είναι - ας μας επιτραπεί ο όρος - “πιστότερες” σε αυτή την περίπτωση. Η παραπάνω διαπίστωση μπορεί να αποτελέσει την αφορμή για μία ερευνητική προσέγγιση του ζητήματος του τι ακριβώς μεταγράφουν στη νέα μέθοδο οι τρείς Δάσκαλοι. Μεταφέρουν ακριβώς την ερμηνεία των σημαδιών ή και την επικρατέστερη ερμηνεία τους όπως είχε φτάσει σε αυτούς από την προφορική παράδοση; Δηλαδή το πως είχε φτάσει να ερμηνεύεται το κάθε σημάδι ή ομάδα σημαδιών - γενικώς ή και κατά περίπτωση - στην εποχή τους.

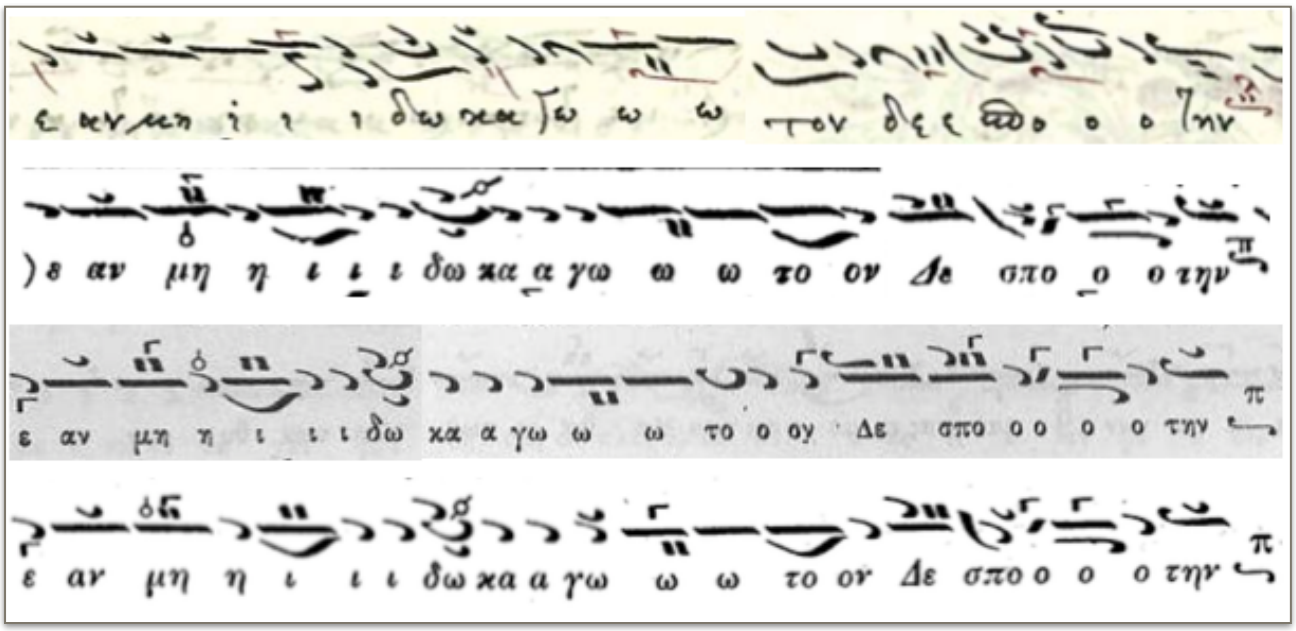
Στη φράση “οικονομικώς” βλέπουμε ότι και οι τρείς ερμηνείες σε σχέση με το πρωτότυπο είναι ταυτόσημες.

Στη φράση “ουχ’ ευρέθει μετ’ αυτών” συναντάμε μικρές διαφορές μεταξύ του χειρογράφου και των τριών ερμηνειών. Οι σημαντικότερες εξ’ αυτών παρατηρούνται στην ερμηνεία του Βιολάκη ο οποίος στη συλλαβή “-θη” (ουχ’ ευρέθη…) επιλέγει να παραμείνει με δύο χρόνους στο φθόγο Γα σε αντίθεση με τις ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη. Ακόμα αξίζει να σημειωθεί ότι ακολουθεί και διαφορετική μελωδική γραμμή στην κατάληξη της φράσης που πιθανόν τον απομακρύνει λίγο από την πιστή ερμηνεία του χειρογράφου.

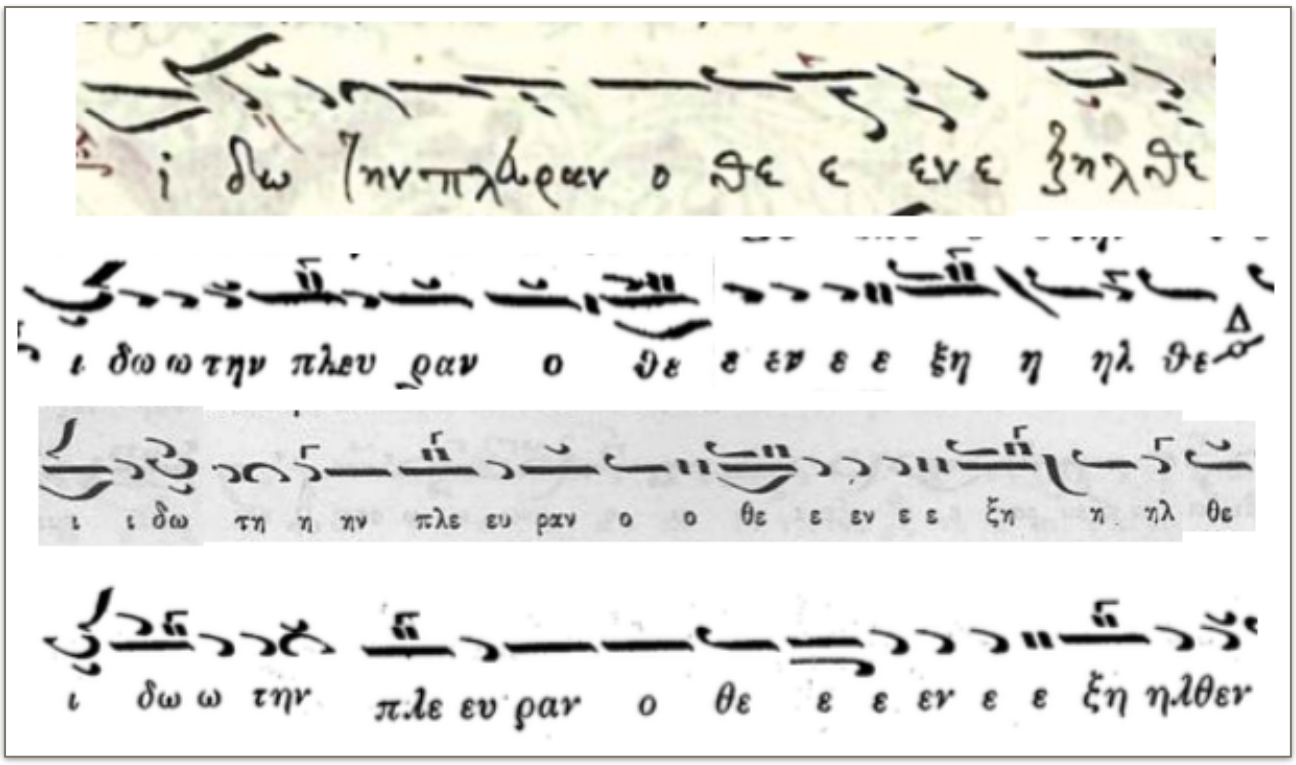

Η φράση “έλεγε γαρ ου μη πιστεύσω” ερμηνεύεται ταυτόσημα και στις τρείς εξηγήσεις σε σχέση με το χειρόγραφο.

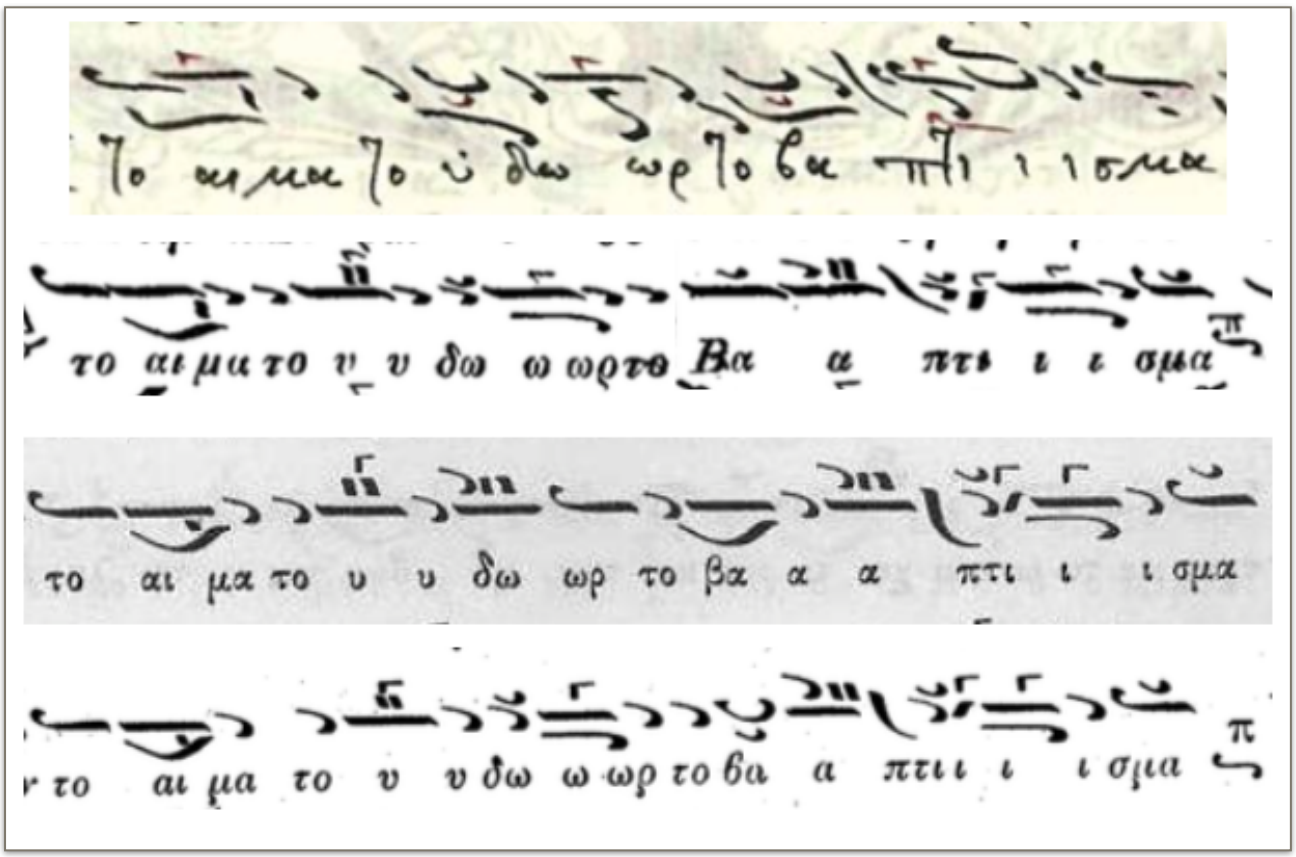
Η φράση “εαν μη ίδω καγώ τον δεσπότην” δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές στις ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη. Είναι δε και οι τρείς σύμφωνες με το χειρόγραφο. Η μόνη διαφορά είναι ότι ο Κηλτζανίδης στην ερμηνεία του μεταγράφει στη συλλαβή “τον” (τον δεσπότην), την πεταστή του πρωτοτύπου, με πεταστή και δύο απστρόφους με γοργόν ενώ ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης με ολίγον και ψηφιστόν και απόστροφο. Επίσης στη συλλαβή “-σπό-“ (δεσπότην) ερμηνεύει τα σημάδια με την επίδραση του λυγίσματος του πρωτοτύπου με απόστροφο και κεντήματα με γοργόν και ολίγον ως στήριγμα αντί της ερμηνείας του Χουρμουζίου και του Βιολάκη που μεταγράφουν με απόστροφο με κλάσμα της οποίας προηγείται βαρεία, πριν την υπορροή με το γοργόν[3].

[3] Είναι πιθανόν αυτή η διαφοροποίηση να οφείλεται στην διαφορετική γραφή του πρωτοτύπου σε σχέση με την γραφή της κατάληξης της φράσης “προς τους μαθητάς” την οποία και ερμηνεύουν ταυτόσημα ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης.

Στη φράση “ίδω την πλευράν όθεν εξήλθεν” διαπιστώνουμε ότι διαφέρει στον Χουρμούζιο, τον Βιολάκη και τον Κηλτζανίδη η ερμηνεία της αποστρόφου με το κλάσμα και το πίασμα στη συλλαβή “-δω” (ίδω…). Ο Χουρμούζιος ερμηνεύει με τη χρήση δύο συνεχών καταβάσεων με αποστρόφους, ο Κηλτζανίδης με συμπλοκή πεταστής και αποστρόφου με κλάσμα που οδηγεί σε συνεχές ελαφρόν και ο Βιολάκης με συμπλοκή αποστρόφου και κεντημάτων με γοργόν και ολίγον ως στήριγμα που οδηγούν σε συνεχές ελαφρόν. Επίσης βλέπουμε τον Κηλτζανίδη να επιλέγει να ερμηνεύσει τη συμπλοκή ολίγου με υψηλή επάνω και δεξιά του και ψηφιστόν (ανάβαση τεσσάρων φθόγγων), με συμπλοκή ολίγου και υψηλής αλλά επάνω και αριστερά του με ψηφιστόν (ανάβαση πέντε φθόγγων). Συμπληρωματικά παρατηρούμε και τη διαφοροποίηση των τριών εξηγήσεων μεταξύ τους στη λέξη “όθεν” με σημαντικότερη αυτή του Χουρμούζιου σε σχέση με το πρωτότυπο όπου επιλέγει να κάνει χρήση ανάβασης δύο φθόγγων με συμπλοκή ολίγου και κεντήματος με κλάσμα. Τέλος μικρή διαφορά διαπιστώνουμε στη συλλαβή “-ξήλ-“ (εξήλθεν) στην ερμηνεία της συμπλοκής της πεταστής με το ολίγον και το κλάσμα του πρωτοτύπου από τον Βιολάκη[4].

[4] Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι την ίδια περίπτωση στην οποία αναφερόμαστε, σε προηγούμενη εμφάνισή της την ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο, ο οποίος είναι ταυτόσημος με την ερμηνεία του Χουρμούζιου και του Κηλτζανίδη (φράση “έλεγε γαρ ου μη πιστεύσω…”)

Οι ερμηνείες της φράσης “το αίμα το ύδωρ το βάπτισμα” είναι ταυτόσημες για τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη. Ο Κηλτζανίδης επιλέγει να διαφοροποιήσει την εξηγησή του στις συλλαβές “-δωρ το βά-“ (το ύδωρ το βάπτισμα) χρησιμοποιώντας μία πορεία της μελωδικής γραμμής η οποία κατά τη γνώμη μας δεν ακολουθεί πιστά την μελωδική πορεία του χειρογράφου.

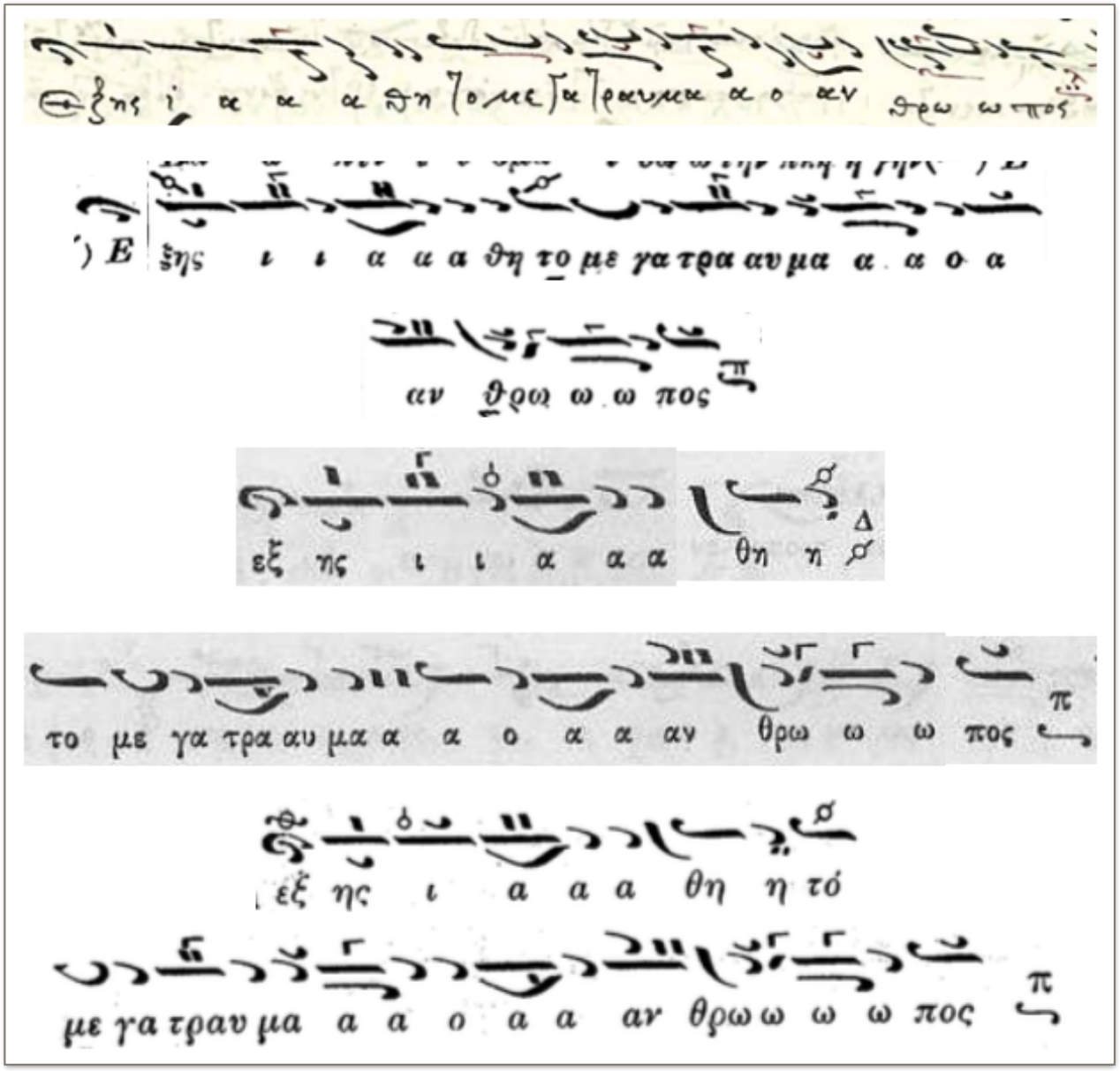

Στη φράση “ίδω την πληγήν” διαπιστώνουμε διαφορετικές προσεγγίσεις του μουσικού κειμένου του χειρογράφου από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη. Μετξύ του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη η διαφορά έγγειται στην ερμηνεία της αποστρόφου με το κλάσμα και το πίασμα στη συλλαβή “-δω” (ίδω…). Ο Χουρμούζιος ερμηνεύει με τη χρήση δύο συνεχών καταβάσεων με αποστρόφους, ενώ ο Κηλτζανίδης με συμπλοκή πεταστής και αποστρόφου με κλάσμα που οδηγεί σε συνεχές ελαφρόν. Ακόμα ο Κηλτζανίδης αποδίδει τη συμπλοκή ολίγου με υψηλή επάνω και δεξία και ψηφιστόν (ανάβαση τεσσάρων φθόγγων), με συμπλοκή ολίγου και υψηλής επάνω και αριστερά και ψηφιστόν (ανάβαση πέντε φθόγγων) που ακολουθείται από συνεχή κατάβαση ενος φθόγγου με τη χρήση αποστρόφου. Τελείως διαφορετικά προσεγγίζει τη φράση αυτή ο Βιολάκης. Η μεγάλη διαφορά στη δική του εξήγηση βρίσκεται στο οτι επιλέγει να κάνει χρήση της χρόας του

κλιτού (νισαμπούρ)[5]. Δηλαδή, ενώ ως προς την πορεία της μελωδίας και τη χρήση των χαρακτήρων ποσότητας ερμηνεύει ορθά το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου και δεν απέχει πολύ από την ερμηνεία του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη, αυτό γίνεται όμως με τη χρήση διαφορετικών διαστημάτων. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν υποννοείται με κανένα τρόπο στο πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου. Εκτίμησή μας είναι το ότι ο Βιολάκης κάνει χρήση της χρόας του κλιτού για να τονίσει μουσικά το νόημα του ποιητικού κειμένου αλλά και να διαφοροποιήσει διαστηματικά αυτή τη μουσική φράση[6].

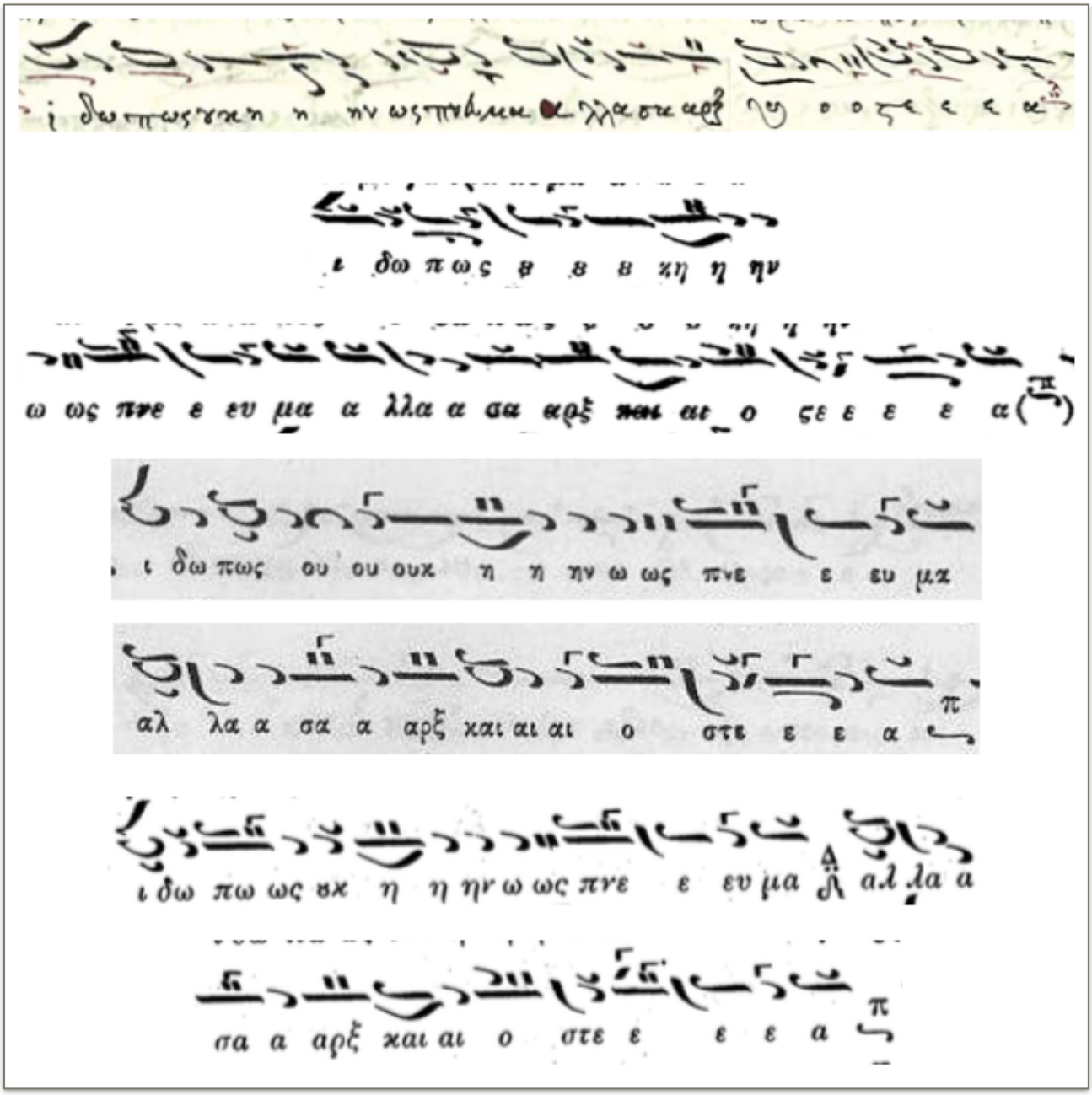
[5] Μουσική Επιτροπή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, *Στοιχειώδης Διδασκαλία της Μουσικής εκπονηθείσα επί τη βάσει του Ψαλτηρίου* (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1888), 62-63.

[6] Προηγουμένως συναντήσαμε στο μουσικό κείμενο τη φράση "ίδω την πλευράν" η οποία έχει ακριβώς τον ίδιο αριθμό συλλαβών με την παρούσα και την ίδια μελωδική πλοκή, στο πρωτότυπο κείμενο αλλά και στις ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη.

Εξετάζοντας τη φράση “εξ’ ης ιάθη το μέγα τραύμα ο άνθρωπος” διαπιστώνουμε ότι σε γενικές γραμμές οι τρείς ερμηνείες είναι συμβατές με το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και μεταξύ τους. Οι μόνες διαφορές που διαπιστώνουμε είναι μικρής έκτασης και συγκεντρώνονται κυρίως στην ερμηνεία της πεταστής στη συλλαβή “τραύ-“ (τραύμα) από τον Κηλτζανίδη και “άν-“ (άνθρωπος) από τον Βιολάκη[7].

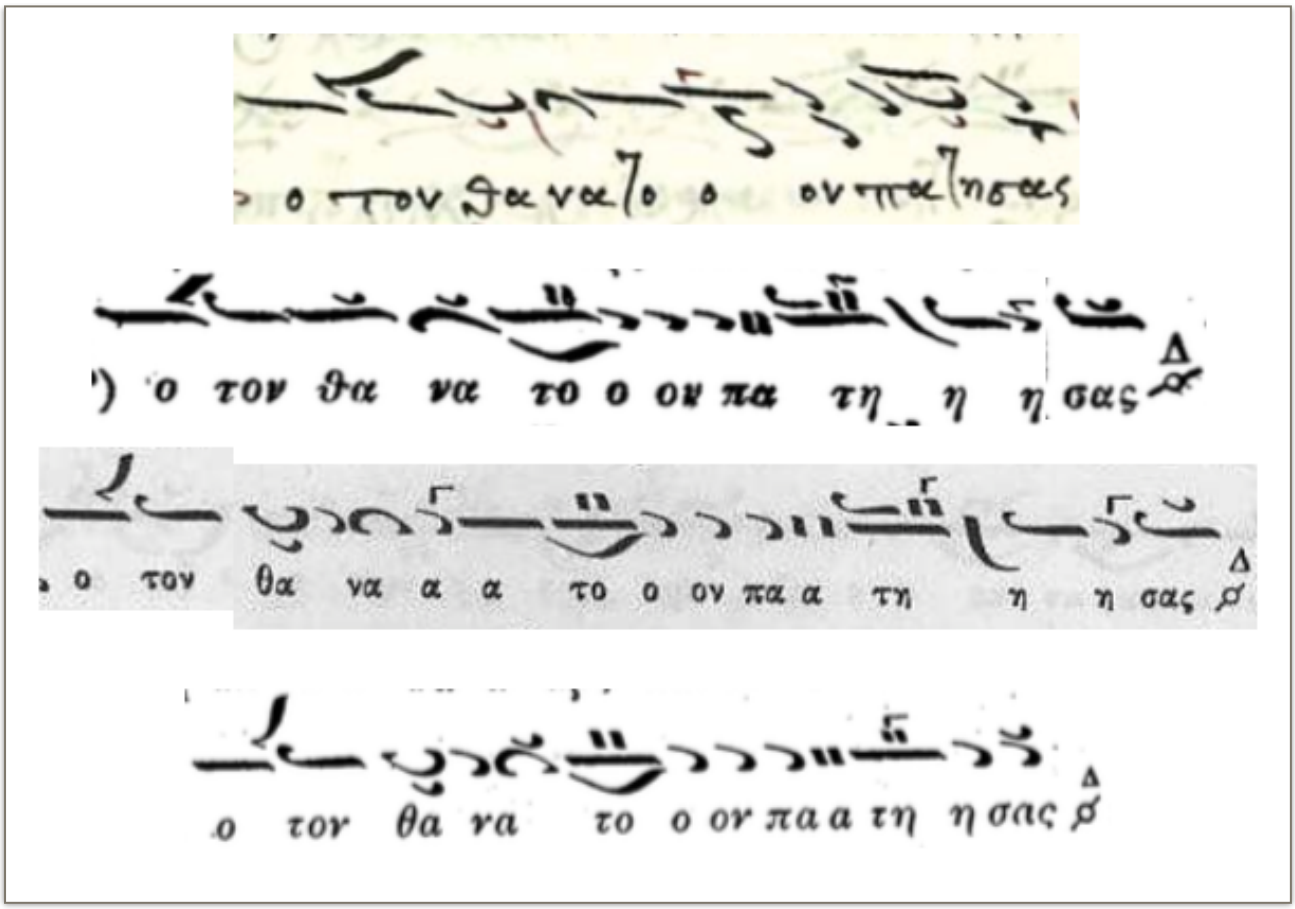
[7] Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κηλτζανίδης αλλά και ο Βιολάκης σε προηγούμενη ερμηνεία ανάλογων περιπτώσεων δεν έχουν αποδόσει με τον ίδιο τρόπο τα σημάδια (φράση “το αίμα το ύδωρ το βάπτισμα”).

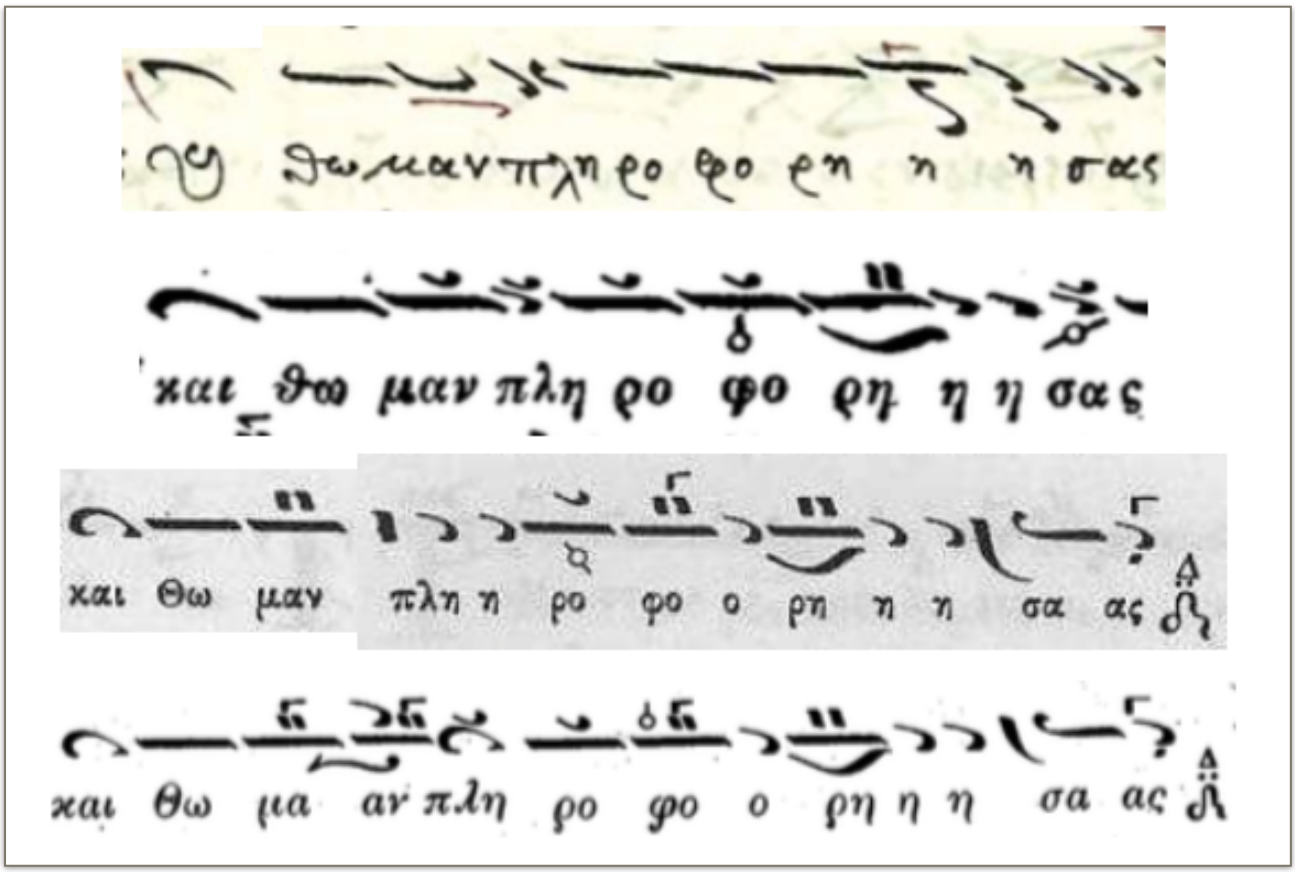
Στη φράση “ίδω πως ουκ ην ως πνεύμα αλλά σαρξ και οστέα” διαπιστώνουμε ότι και οι τρείς ερμηνείες είναι συμβατές με το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και μεταξύ τους. Πολύ μικρές διαφορές παρατηρούνται κατά την ερμηνεία του πρωτοτύπου στον τρόπο διαπλασιασμού των χρονικών αξιών που επιλέγει να χρησιμοποιήσει ο καθένας εκ των τριών. Εκτίμησή μας είναι ότι η

ερμηνεία του Χουρμουζίου ακολουθεί μία - κατά το πλείστον - “Δωρικότερη” πορεία[8].

[8] Στην ερμηνεία του Κηλτζανίδη συναντάμε ένα τυπογραφικό λάθος στη συλλαβή “ουκ” (ίδω πως ουκ ην…). Το συνεχές ελαφρόν που ακολουθείται από απόστροφο με γοργόν πρέπει να αντικατασταθεί από δύο αποστρόφους με γοργόν επί της δεύτερης. Χωρίς αυτή τη διόρθωση το μουσικό κείμενο δεν μπορεί να καταλήξει στο τέλος της φράσης στον φθόγγο Πα και η πορεία της μελωδικής γραμμής δεν είναι συμβατή με τον ήχο πλ. του Δευτέρου.

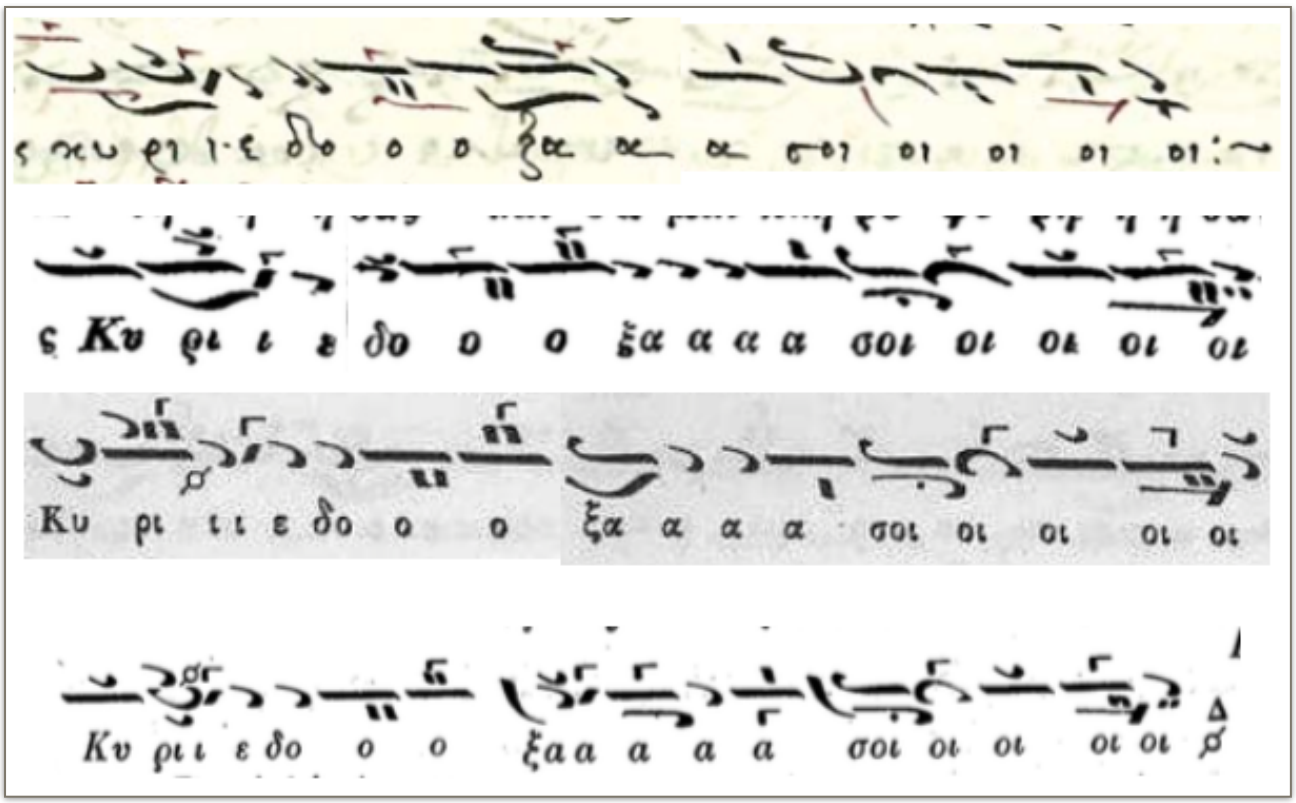

Στη φράση “ο τον θάνατον πατήσας” όπως και στη φράση “ίδω πως ουκ ην ως πνεύμα αλλά σαρξ και οστέα” διαπιστώνουμε ότι και οι τρείς ερμηνείες είναι συμβατές με το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και μεταξύ τους. Πολύ μικρές διαφορές παρατηρούνται κατά την ερμηνεία του πρωτοτύπου στον τρόπο διαπλασιασμού των χρονικών αξιών του ελαφρού του οποίου προηγείται βαρεία, αλλά και της συμπλοκής πεταστής με ολίγον και κλάσμα, που επιλέγει να χρησιμοποιήσει ο καθένας εκ των τριών.

Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, έτσι και στη φράση “και Θωμάν πληροφορήσας” διαπιστώνουμε ότι και οι τρείς ερμηνείες είναι συμβατές με το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και μεταξύ τους. Πολύ μικρές διαφορές παρατηρούνται κατά την ερμηνεία του πρωτοτύπου στον τρόπο διαπλασιασμού των χρονικών αξιών της πεταστής με το αντικένωμα στη συλλαβή “-μάν” (και Θωμάν)[9] και των δύο αποστρόφων της συλλαβής “-σας” (πληροφορήσας). και σε αυτές τις περιπτώσεις εκτιμούμε ότι η ερμηνεία του Χουρμουζίου είναι πιο “Δωρική”.

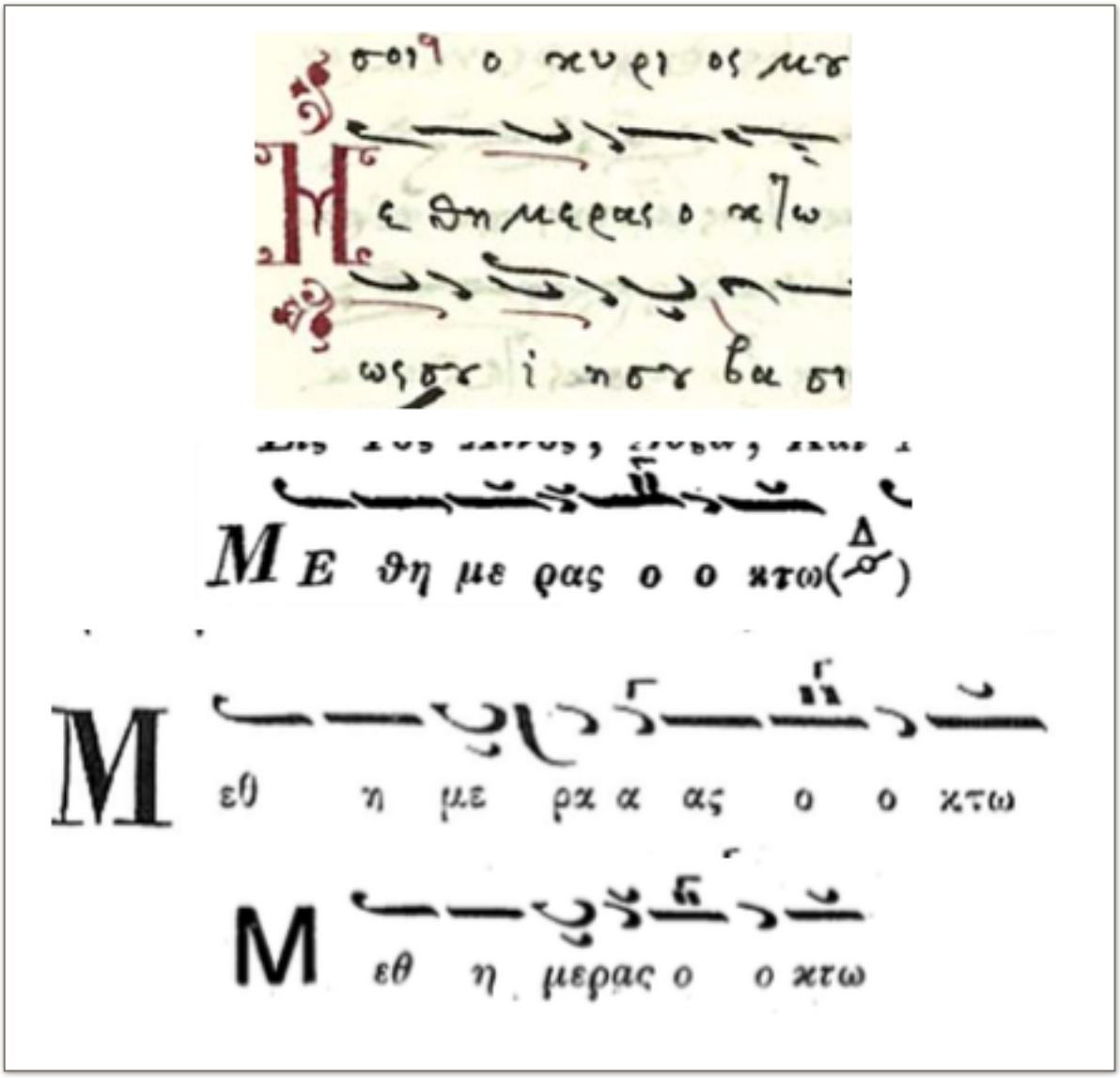
[9] Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερμηνεία αυτής της περίπτωσης από τον Βιολάκη. Συμπληρωματικά πρέπει να αναφέρουμε ότι σε προηγούμενες περιπτώσεις εμφάνισης της πεταστής με αντικένωμα στο πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου οι ερμηνείες του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι διαφορετικές από αυτές της παρούσας περίπτωσης και ταυτόσημες με αυτή του Χουρμουζίου.

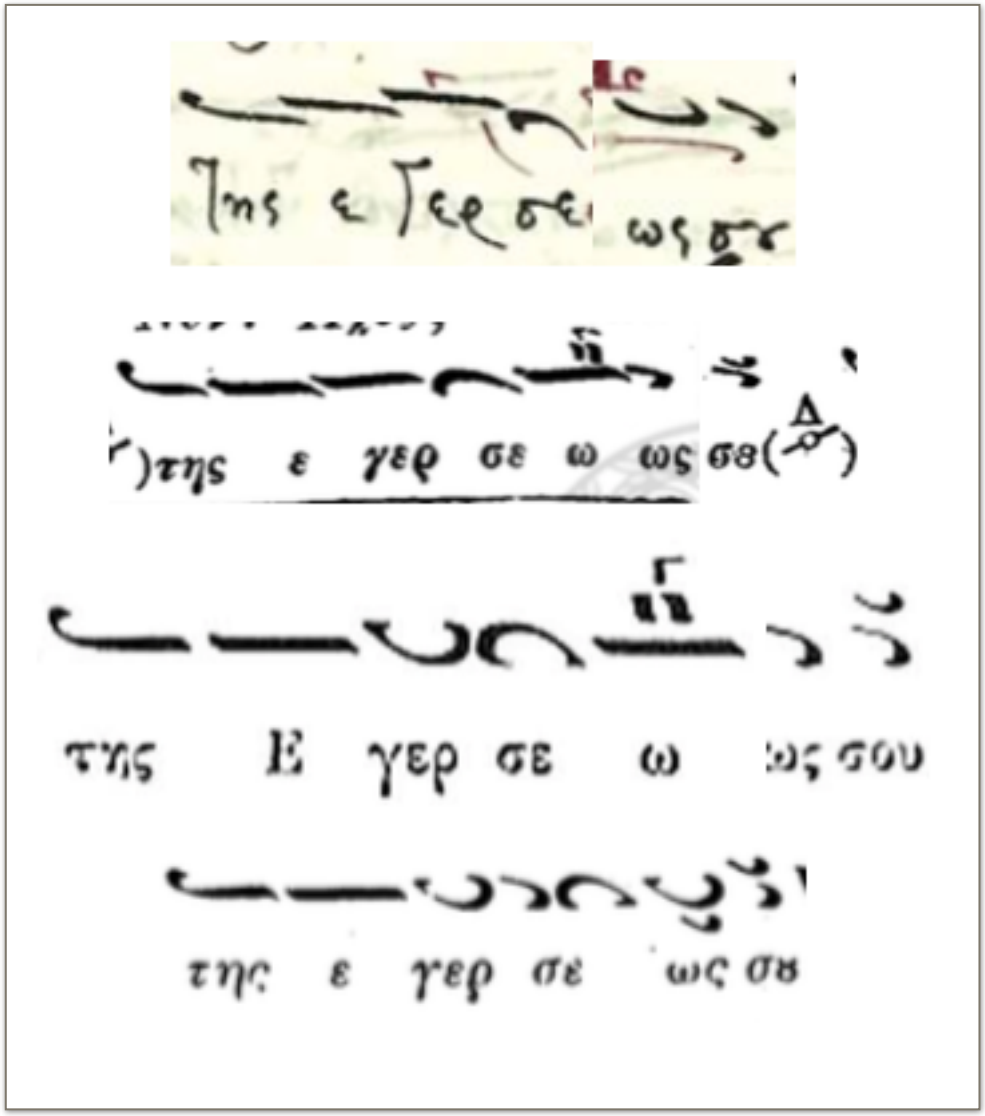
Εξετάζοντας την τελευταία φράση του μουσικού κειμένου “Κύριε δόξα σοι” διαπιστώνουμε ότι και οι τρεις ερμηνείες είναι συμβατές με το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και μεταξύ τους. Η σημαντικότερη διαφορά εμφανίζεται στην ερμηνεία της ενέργειας των συμβόλων αλλά και του διπλασιασμού των χρονικών αξιών τους στη συλλαβή “-ξα” (δόξα σοι). Κατά την εκτίμησή μας η ερμηνεία του Χουρμουζίου είναι πιστότερη σε σχέση με το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Μεθ’ ημέρας οκτώ

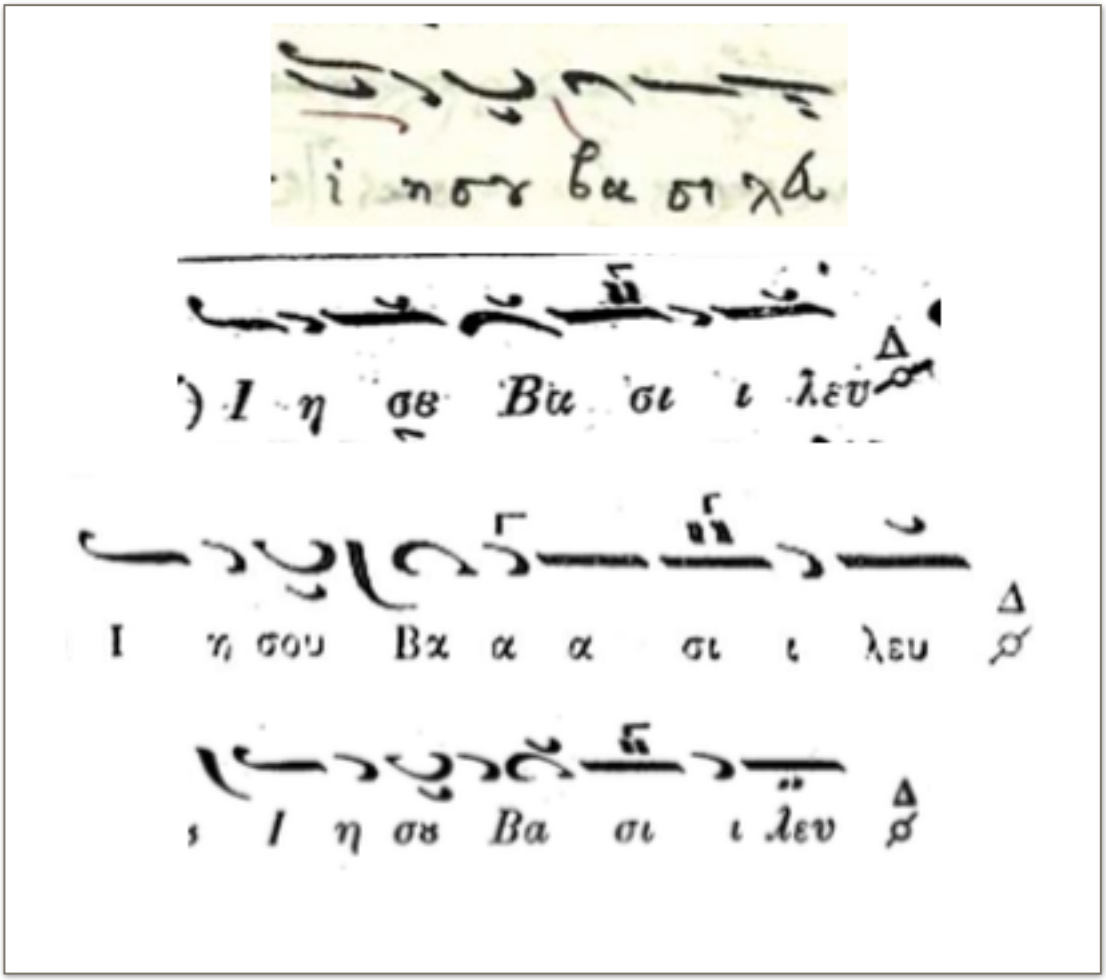
Δοξαστικό των Αίνων του όρθρου της Κυριακής του Θωμά

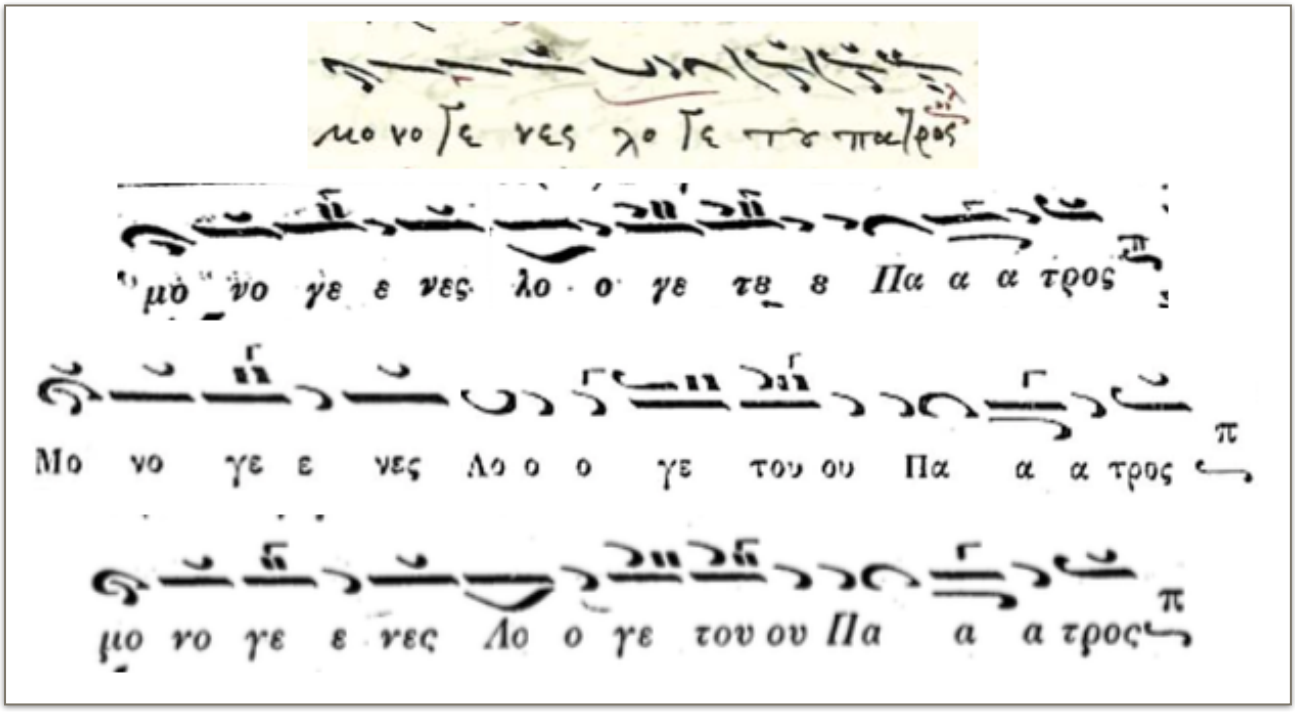
Η αρχική φράση του μουσικού κειμένου “Μεθ’ ημέρας οκτώ” ερμηνεύεται ταυτόσημα από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη και πιστά σε σχέση με το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ως ελάχιστη διαφορά μπορούμε να αναφέρουμε την ερμηνεία της συλλαβής “-ρας” (ημέρας) από τον Κηλτζανίδη.

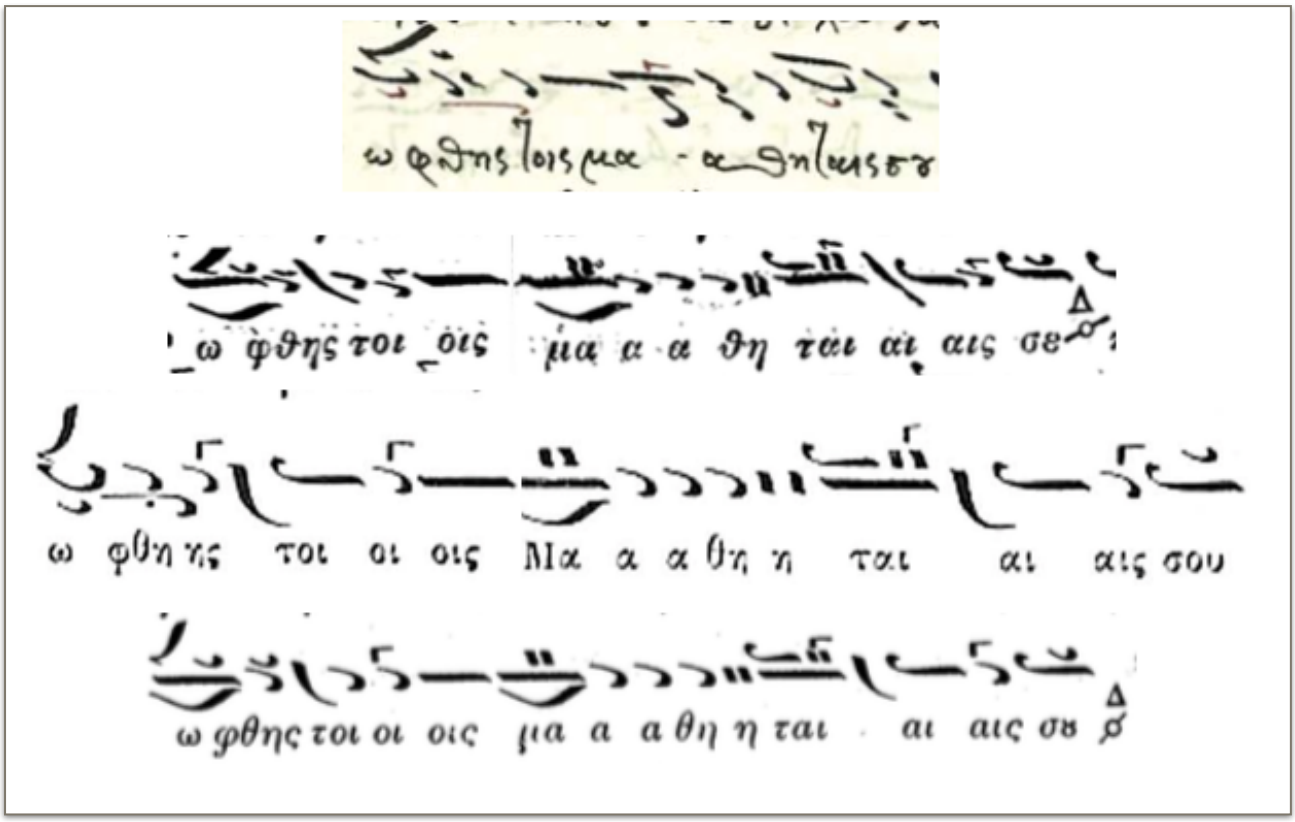
Η φράση “της εγέρσεώς σου” ερμηνεύεται ταυτόσημα και στις τρείς εξηγήσεις σε σχέση με το χειρόγραφο. Μοναδική διαφοροποίηση η ερμηνεία της πεταστής με αντικένωμα στη συλλαβή “-ώς” (εγέρσεώς σου) από τον Βιολάκη, σε σχέση με αυτή του Χουρμούζιου και του Κηλτζανίδη.

Η φράση “Ιησού Βασιλεύ” ερμηνεύεται ταυτόσημα από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτότυπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική παρατήρηση μπορεί να γίνει στην ερμηνεία του ελαφρού με βαρεία στη συλλαβή “Βα-“ (Βασιλεύ) του χειρόγραφου από τους τρείς.

Στη φράση “μονογενές λόγε του πατρός” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες σε σχέση με το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου του Πελοποννήσιου. Η μόνη μικρή διαφοροποίηση βρίσκεται στην ερμηνεία της πεταστής με το κύλισμα της συλλαβής “Λό-“ (Λόγε) από τον Κηλτζανίδη.

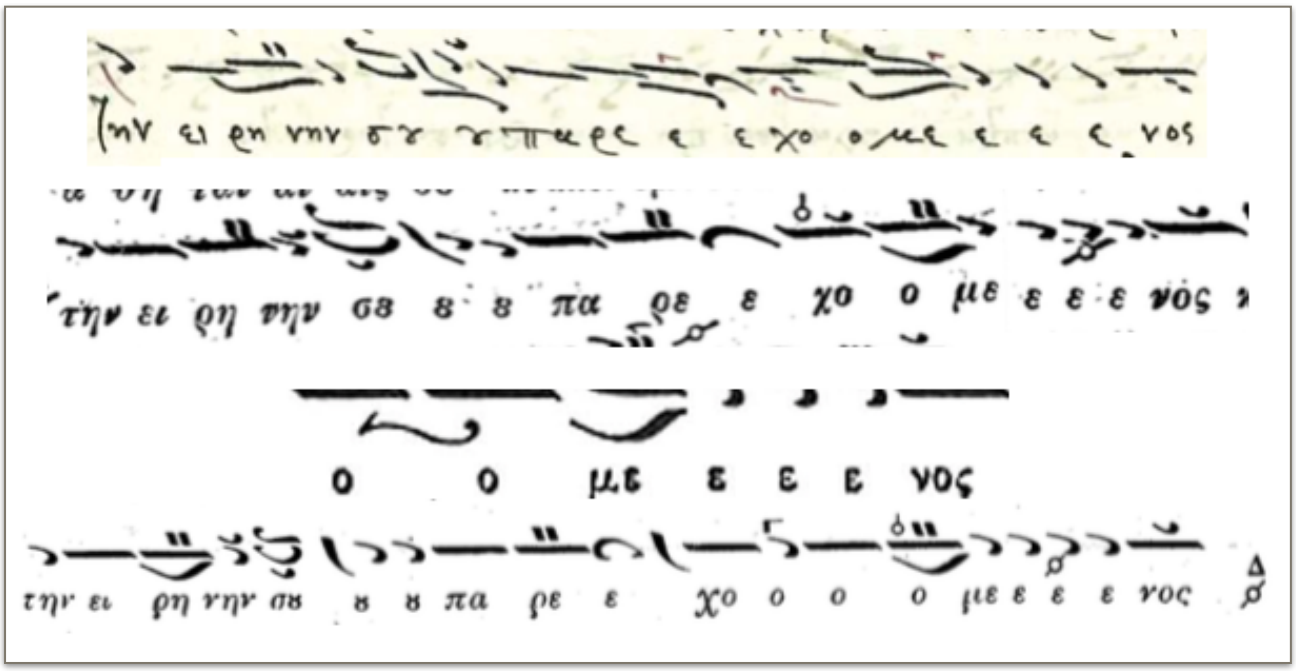

Η φράση “ώφθης τοις μαθηταίς σου” ερμηνεύεται με ταυτόσημο τρόπο και από τους τρείς (Χουρμούζιο, Κηλτζανίδη, Βιολάκη) και πιστά σε σχέση με το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική διαπίστωση η ερμηνεία της αποστρόφου με το κλάσμα και το αντικένωμα του πρωτοτύπου στη συλλαβή “-φθης” (ώφθης) από τον Κηλτζανίδη, ο οποίος επιλέγει να χρησιμοποιήσει δύο αποστρόφους με απλή και αντικένωμα στην πρώτη και γοργόν στη δεύτερη, σε αντίθεση με τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη οι οποίοι ερμηνεύουν με απόστροφο και κλάσμα.

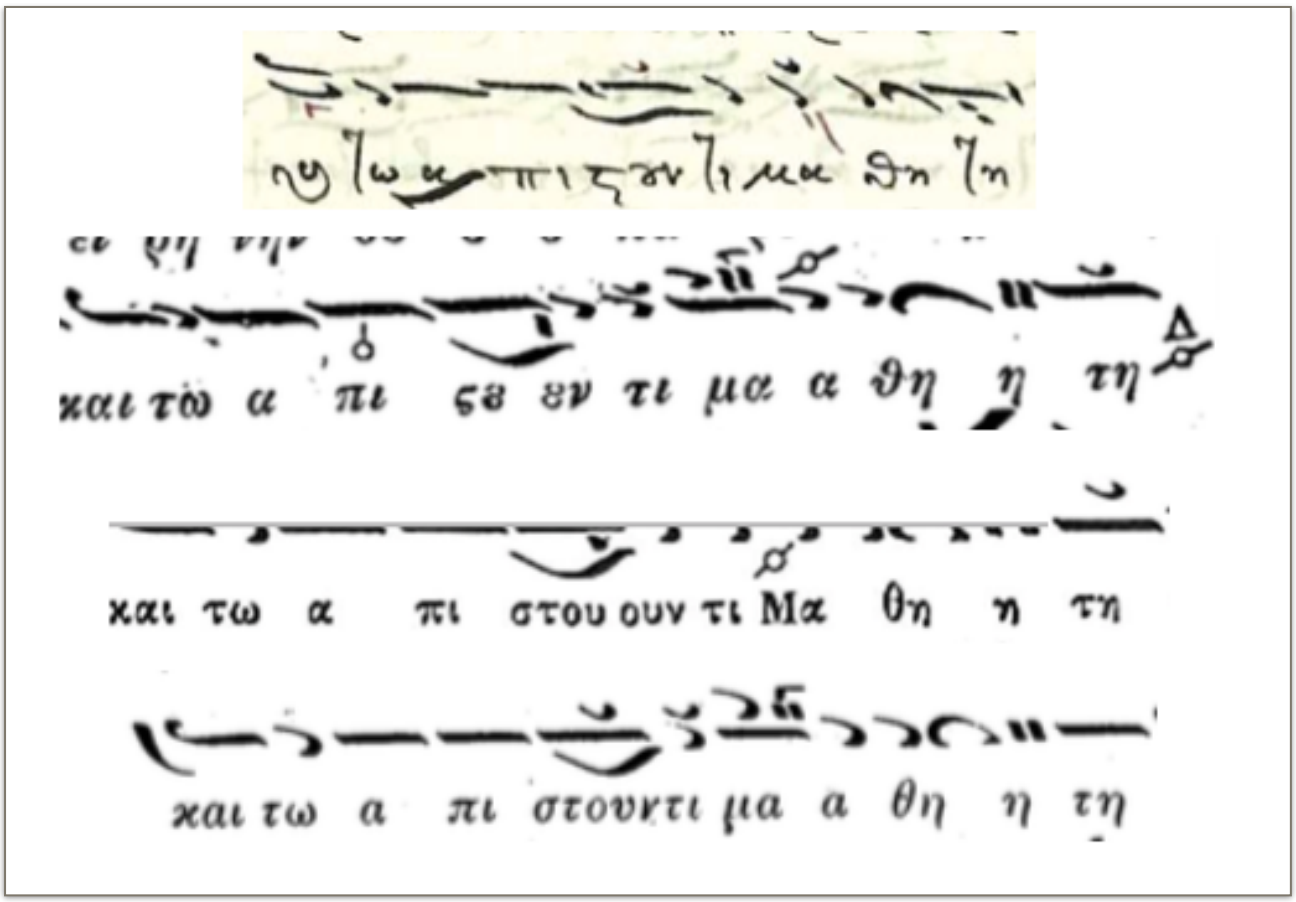

Στη φράση “κεκλεισμένων των θυρών” και οι τρείς ερμηνείες κινούνται θα λέγαμε παράλληλα. Είναι πιστές ως προς το πρωτότυπο και η μόνη διαφορά τους βρίσκεται στην ερμηνεία της αποστρόφου με το πίασμα της συλλαβής“-νων” (κεκλεισμένων)[10].

[10] Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης χησιμοποιούν την ίδια ερμηνεία αυτής της περίπτωσης και σε άλλες εμφανίσεις της.

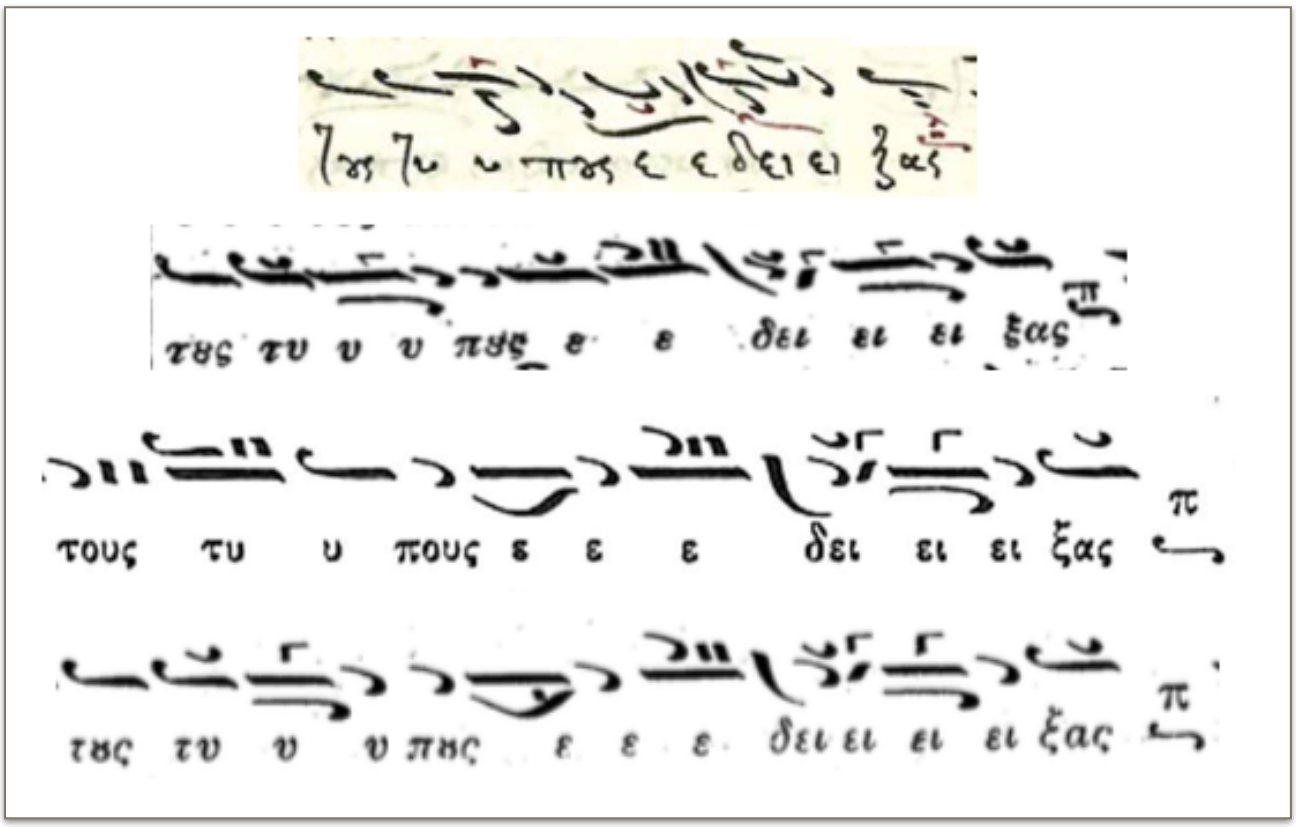

Η φράση “την ειρήνην σου παρεχόμενος” ερμηνεύεται ταυτόσημα και από τους τρείς, πιστά ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Μόνο στη συλλαβή “-χό-“ (παρεχόμενος) ο Βιολάκης επιλέγει να ερμηνεύσει το ολίγον με τη διπλή και το λύγισμα με ολίγον του οποίου προηγείται βαρεία, απόστροφο με γοργόν και πάλι ολίγον, σε αντίθεση με τον Χουρμούζιο ο οποίος ερμηνεύει με ολίγον και κλάσμα. Είναι πιθανόν η ερμηνεία του Βιολάκη να είναι πιο κοντά στο πνεύμα του χειρογράφου λόγω της ύπαρξης του λυγίσματος.

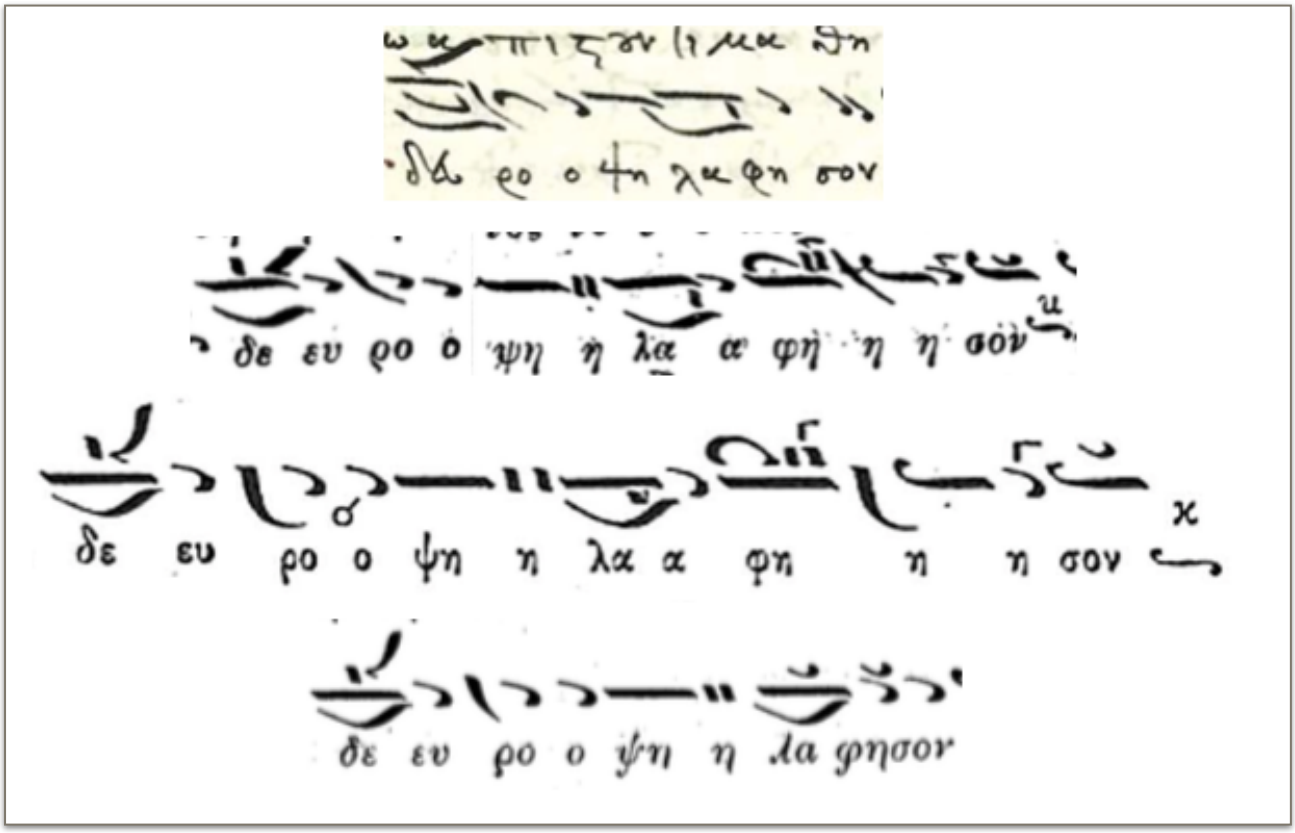
Στη φράση “και τω απιστούντι μαθητή” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες μεταξύ τους αλλά και ως προς το Πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πέλοποννησίου. Η μόνη μικρή διαφορά βρίσκεται στη συλλαβή “-στού-“ (απιστούντι) όπου ο Χουρμούζιος και ο Κηλτζανίδης επιλέγουν να ερμηνεύσουν με ανάβαση δύο φθόγγον και συνεχόμενη κατάβαση σε αντίθεση με τον Βιολάκη ο οποίος χρησιμοποιεί ανάβαση ενός φθόγγου με κλάσμα[11].

[11] Σε αντίστοιχη περίπτωση που συναντήσαμε στο προηγούμενο μουσικό κείμενο, ο Χουρμούζιος ερμήνευε με ανάβαση ενός φθόγγου ίσως λόγω του ότι σε εκείνη την περίπτωση στο πρωτότυπο κείμενο δεν υπήρχε κλάσμα στο ολίγον όπως συμβαίνει εδώ.

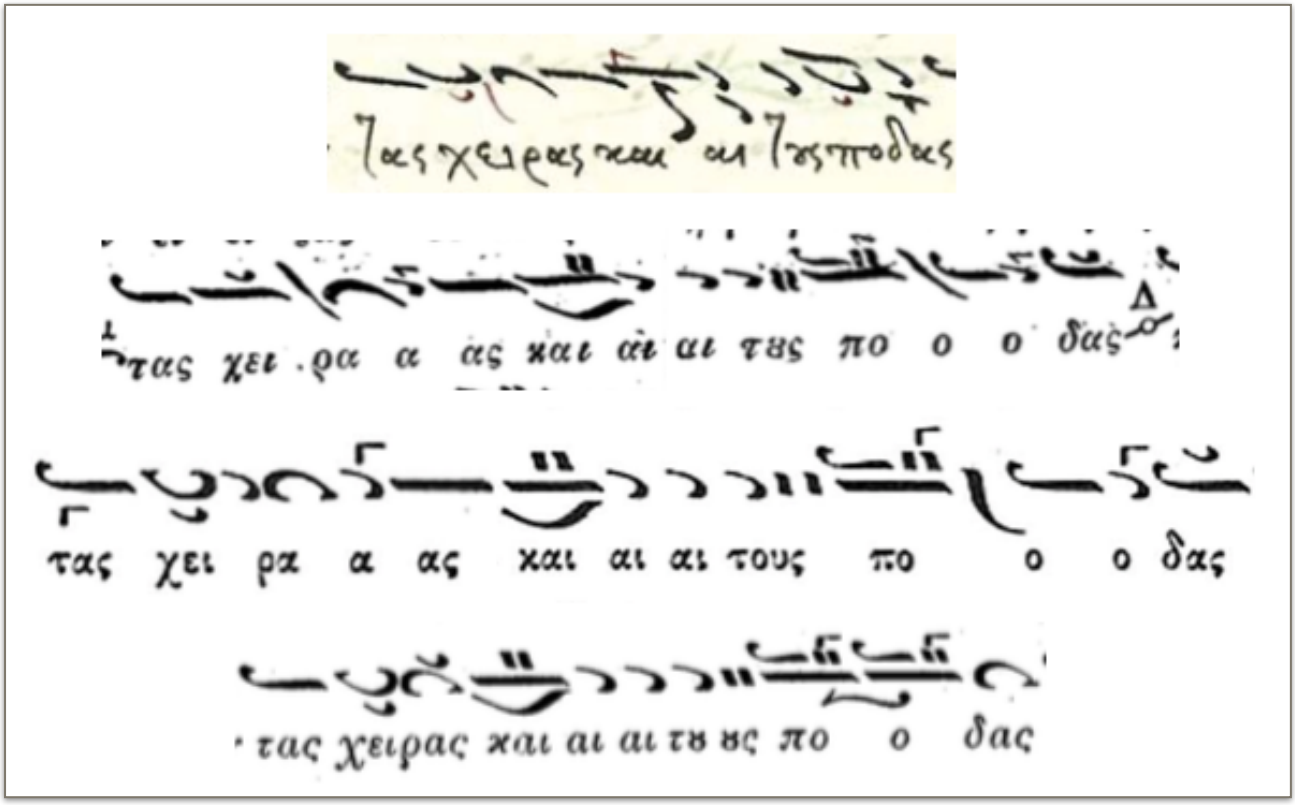

Ο ερμηνείες της φράσης “τους τύπους έδειξας” από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες χωρίς να παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές και εξηγούν πιστά το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννήσιου. Οι όποιες διαφορές παρουσιάζονται στον τρόπο με τον οποίο επιλέγουν να διπλασιάσουν τις χρονικές αξίες του πρωτότυπου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πιστότερη απόδοση ως προς την μελωδική γραμμή πετυχαίνει ο Χουρμούζιος[12].

[12] Ειδικά στη συλλαβή “έ-“ (έδειξας) η ερμηνεία της πεταστής από τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη έρχεται σε αντίθεση με τον τρόπο που έχουν ερμηνεύσει ανάλογη περίπτωση στο προηγούμενο μουσικό κείμενο.

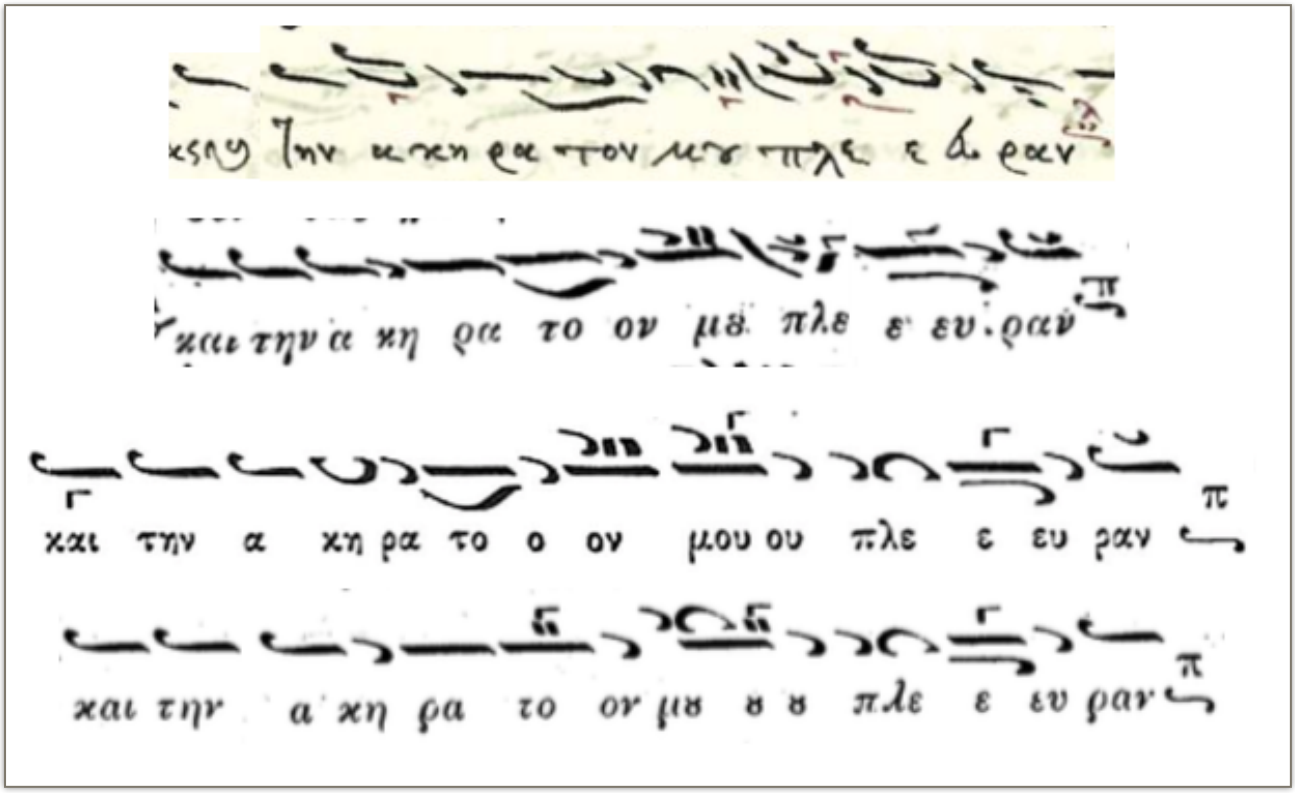

Στη φράση “δεύρο ψηλάφισον” και οι τρείς (Χουρμούζιος, Κηλτζανίδης, Βιολάκης) ερμηνεύουν πιστά το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννήσιου. Ο Χουρμούζιος και ο Κηλτζανίδης με πανομοιότυπο τρόπο. Ο Βιολάκης με μία πιο “συντηρητική” - ας μας επιτραπεί ο όρος - ερμηνεία. Εκτιμούμε όμως ότι η ερμηνεία του Χουρμούζιου και του Κηλτζανίδη είναι πιο “κλασσική”.

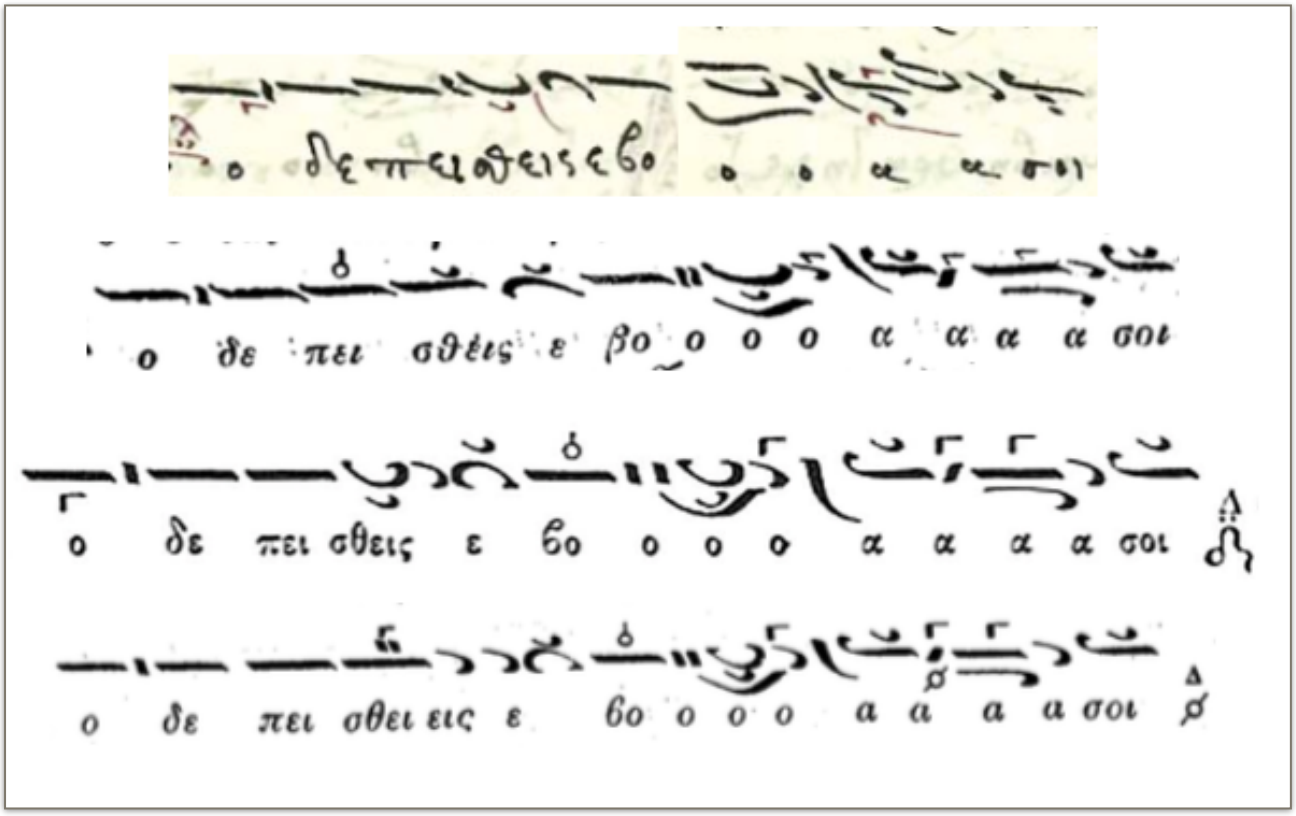
Οι ερμηνείες της φράσης “τας χείρας και τους πόδας” από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννήσιου. Δύο πολύ μικρές διαφορές στον τρόπο που επιλέγουν να διπλασιάσουν τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου στη λέξη “χείρας”. Επίσης ο Βιολάκης ερμηνεύει και τη λέξη “πόδας” με λίγο διαφορετικό τρόπο[13].

[13] Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αυτή την ερμηνεία που χρησιμοποιεί εδώ δεν την έχει χρησιμοποιήσει σε προηγούμενες περιπτώσεις πεταστής με ολίγον και κλάσμα του πρωτοτύπου.

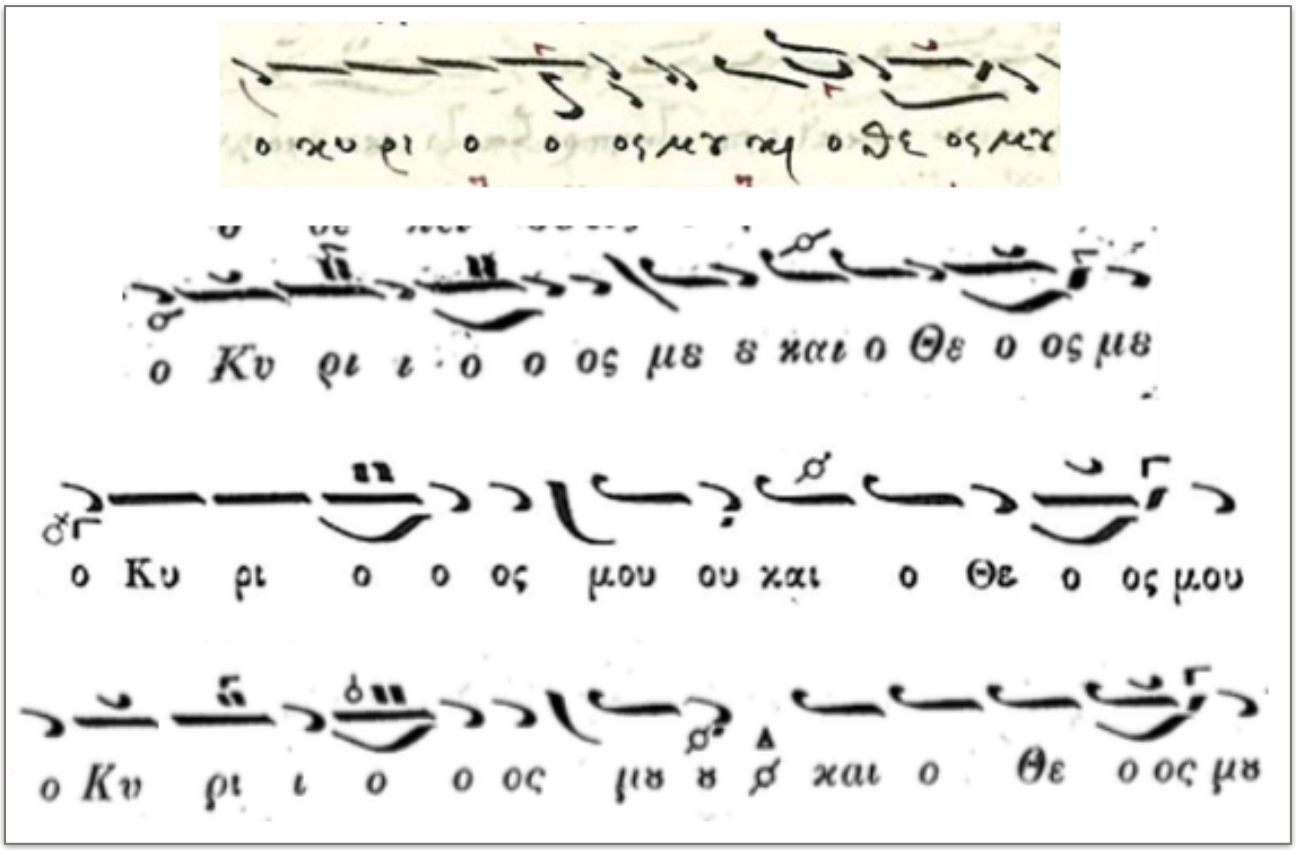

Τη φράση " και την ακήρατόν μου πλευράν" Ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης την προσεγγίζουν με συγγενείς μεν, διαφορετικούς δε, τρόπους. Οι διαφορές εμφανίζονται στην ερμηνεία των συλλαβών "-τον μου πλευ-" (ακήρατόν μου πλευράν). Από τις τρείς περιπτώσεις πιο πιστή στο μουσικό κείμενο του πρωτοτύπου είναι αυτή του Χουρμουζίου. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι άλλες δύο παραποιούν τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του Πέτρου Πελοποννήσιου αλλά χρησιμοποιούν πιο περίτεχνους τρόπους διπλασιασμού των χρονικών αξιών του μουσικού κειμένου. Δεν παύει όμως η ερμηνεία του Χουρμουζίου να είναι πιστότερη και πιο "κλασσική". Συμπληρωματικά παρατηρούμε στη συλλαβή "-κή-" (ακήρατόν μου) ότι ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει την κατάβαση ενός φθόγγου της αποστρόφου του πρωτοτύπου, με ανάβαση ενός φθόγου και πεταστή! Πιθανόν ο Κηλτζανίδης εδώ προσπαθεί να "διορθώσει" ένα μικρό φαινόμενο ανακολουθίας στον τονισμό του ποιητικού κειμένου με τον τονισμό της μελωδίας[14].

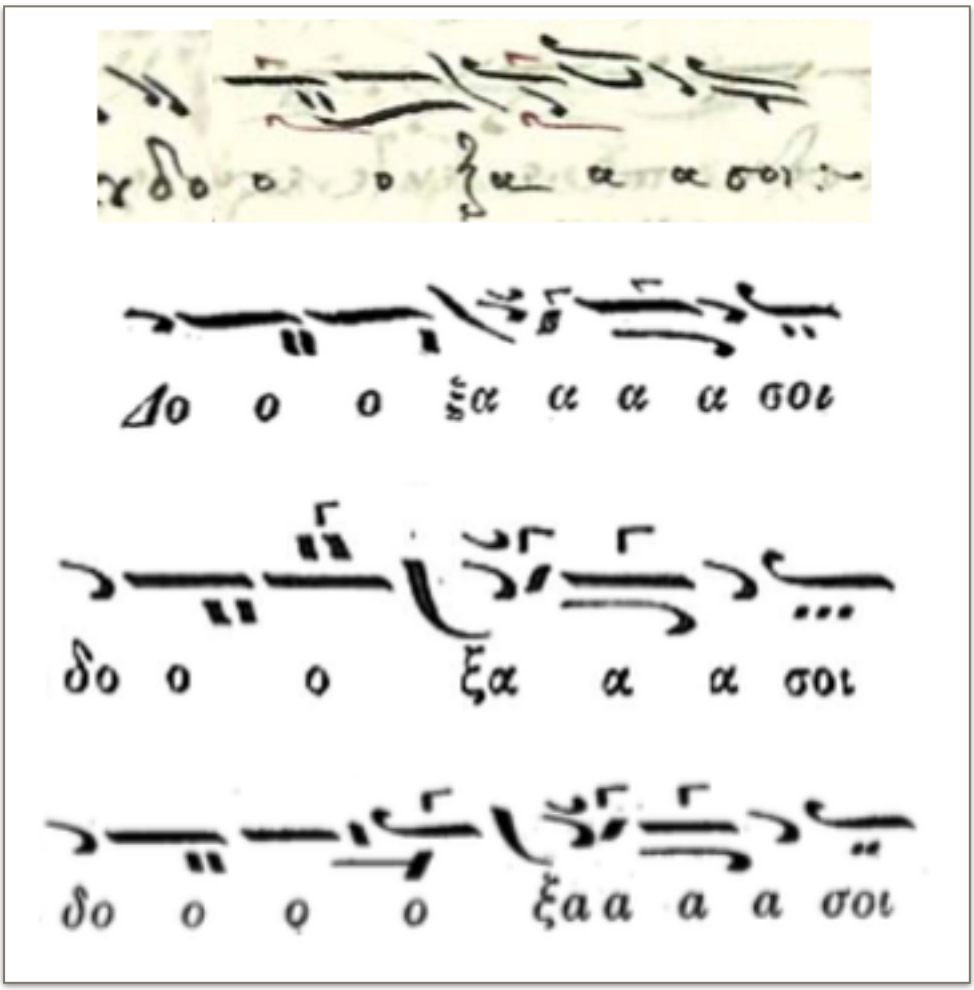
[14] Πράγματι η λέξη "ακήρατον" σε αυτή την περίπτωση έχει δύο ποιητικούς τονισμούς (ακήρατόν μου). Στη μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου η ύπαρξη της κατάβασης ενός φθόγγου στη συλλαβή "-κή-" έχει ως αποτέλεσμα να αναδεικνύεται μόνο ο δεύτερος τονισμός στη συλλαβή "-τόν".

Η ερμηνεία της φράσης “ ο δε πεισθείς εβόα σοι” είναι ταυτόσημη από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη και πιστή ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη μικρή διαφορά που διαπιστώνεται ειναι στον τρόπο που επιλέγουν οι τρεις να ερμηνεύσουν την πεταστή με το κλάσμα και το ελαφρόν με τη βαρεία του πρωτοτύπου στη συλλαβή ”-σθείς” (πεισθείς). Και οι τρεις ερμηνείες είναι συγγενείς μεταξύ τους.

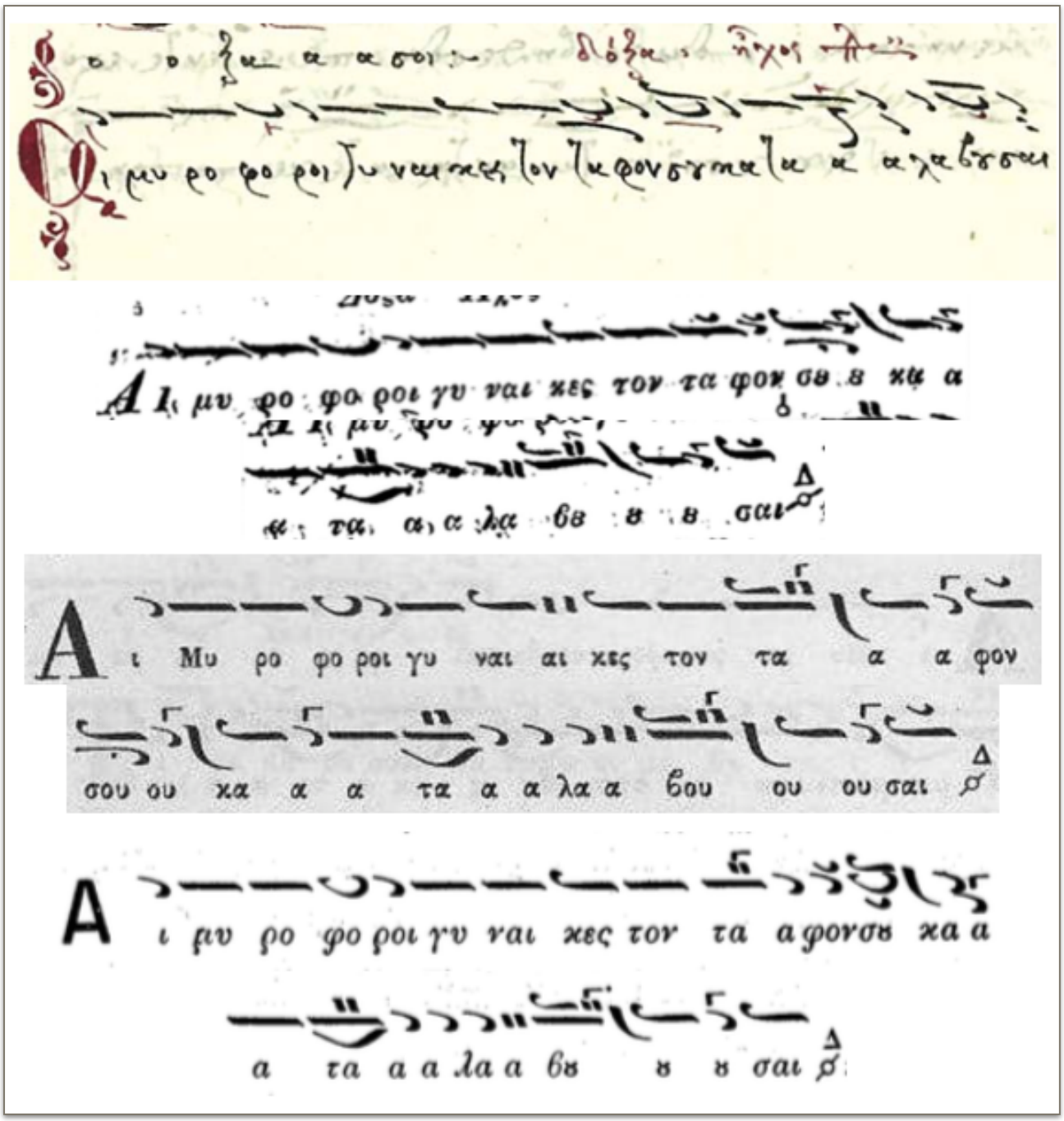
Στη φράση “ ο Κύριός μου και ο θεός μου” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες μικρές διαφορές που διαπιστώνονται είναι στη λέξη “Κύριος” και αφορούν στον τρόπο που επιλέγει ο καθένας τους να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου.

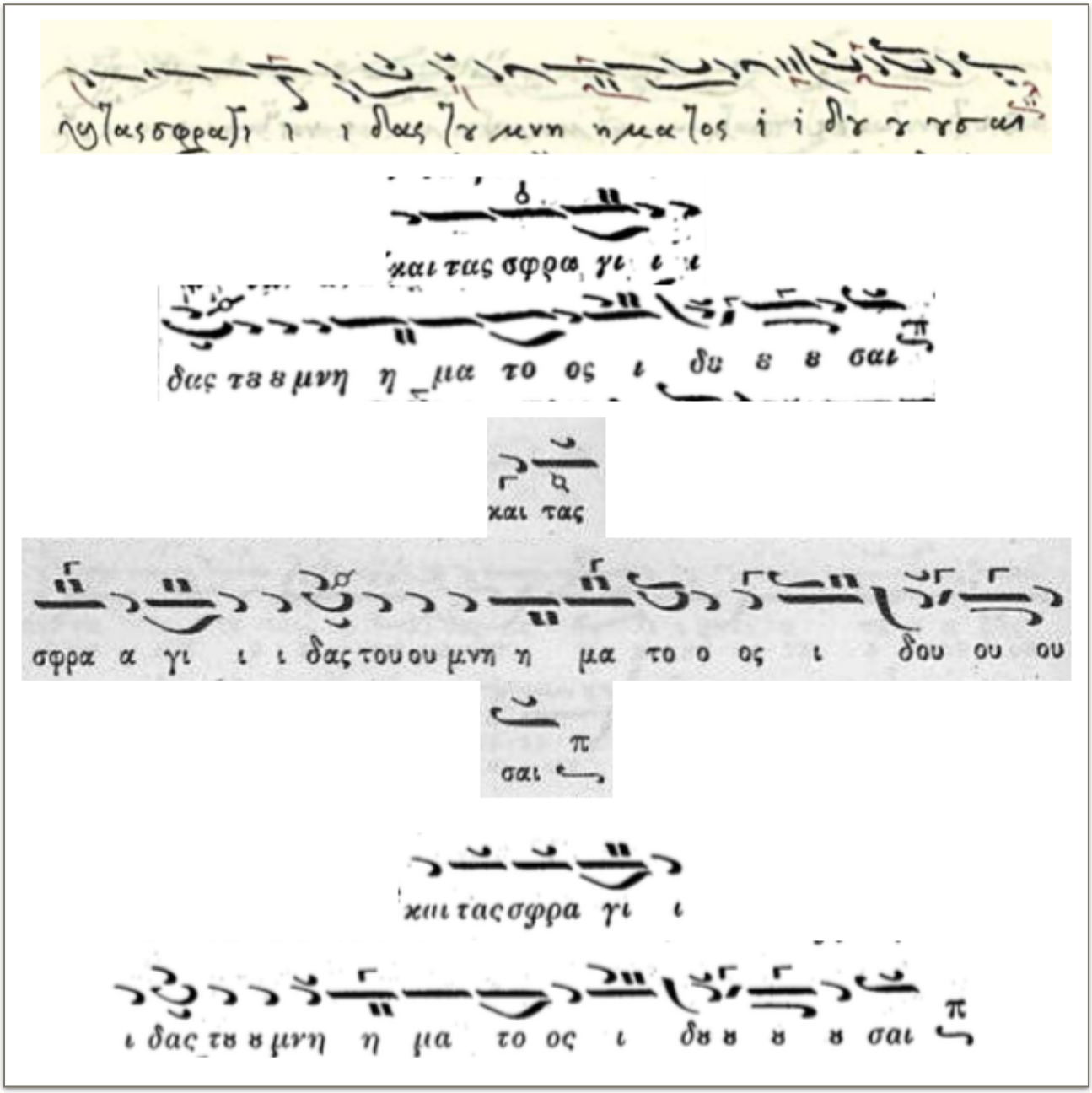
Στην τελική φράση “δόξα σοι” διαπιστώνουμε ότι και οι τρεις ερμηνείες είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς το πρωτότυπο.

Αι μυροφόροι γυναίκες

Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής
των Μυροφόρων

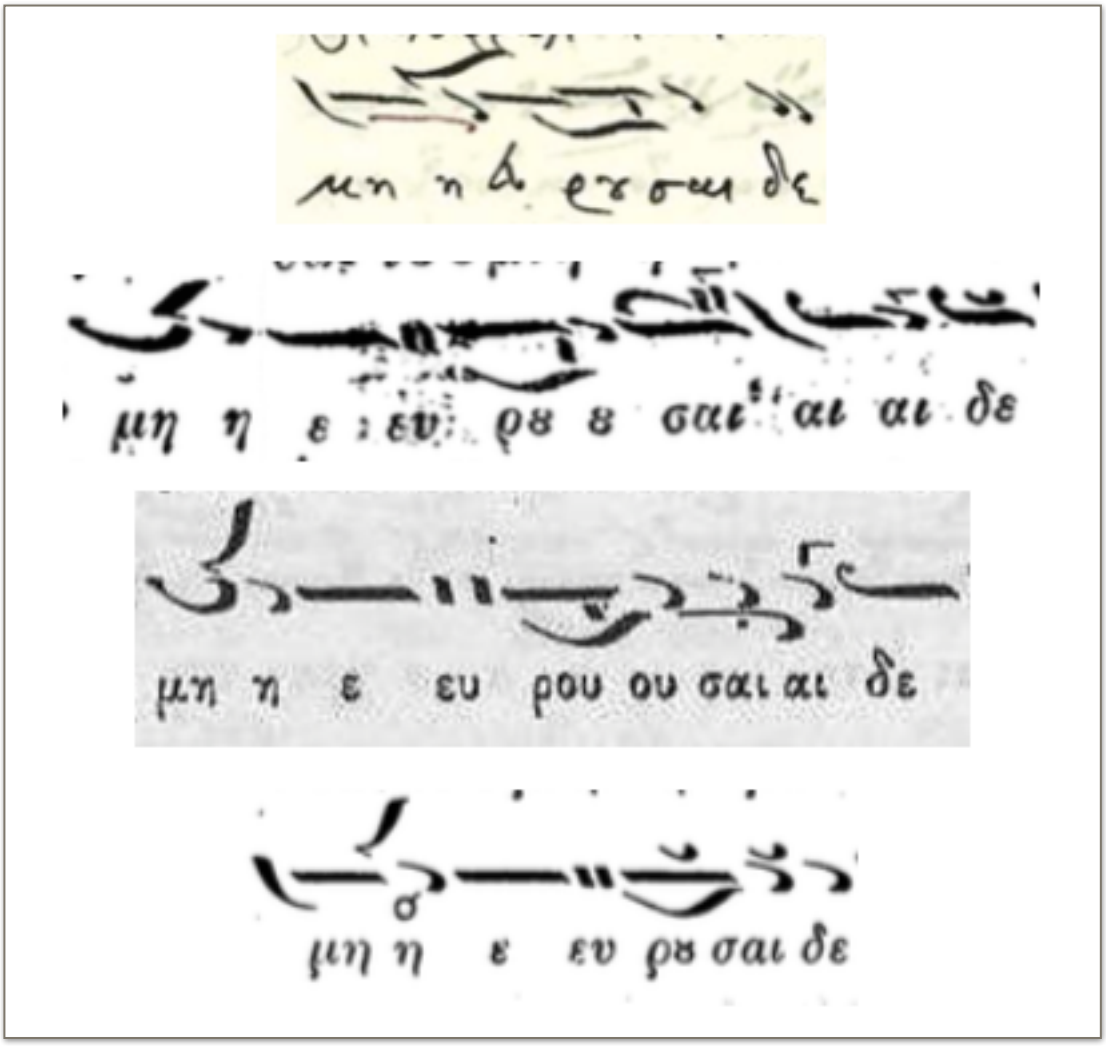

Στην αρχική φράση του μουσικού κειμένου “Αι μυροφόροι γυναίκες” διαπιστώνουμε ότι και οι τρείς ερμηνείες είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς το πρωτότυπο. Διαφέρουν μεταξύ τους στην ερμηνεία της πεταστής με το κλάσμα και το αντικένωμα που ακολουθείται από απόστροφο και πεταστή με ίσον και αντικένωμα, της λέξης “τάφον σου”. Οι τρείς ερμηνείες δεν παρουσιάζουν σε σχέση με το πρωτότυπο σημαντικές διαφορές.

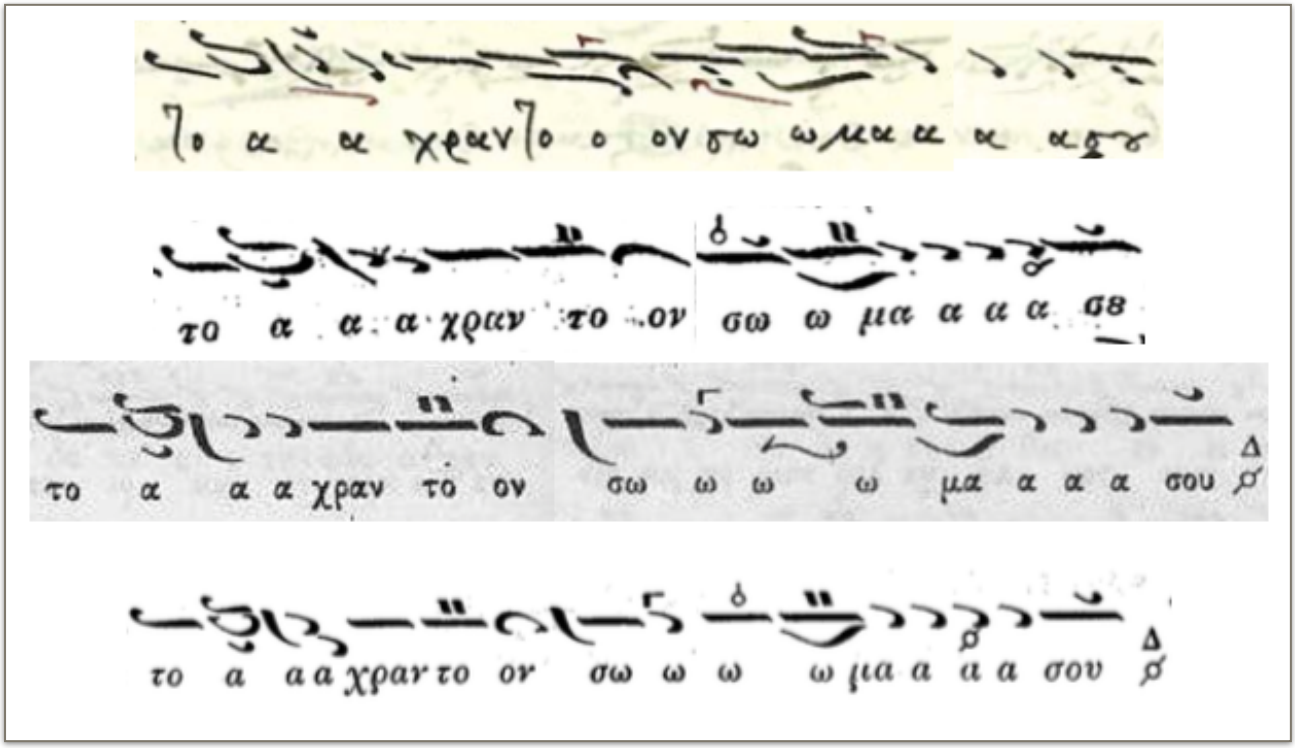

Στη φράση “και τας σφραγίδας του μνήματος ιδούσαι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς του πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Πολύ μικρές διαφορές παρατηρούνται ως προς τον τρόπο που επιλέγει ο καθένας να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου[15].

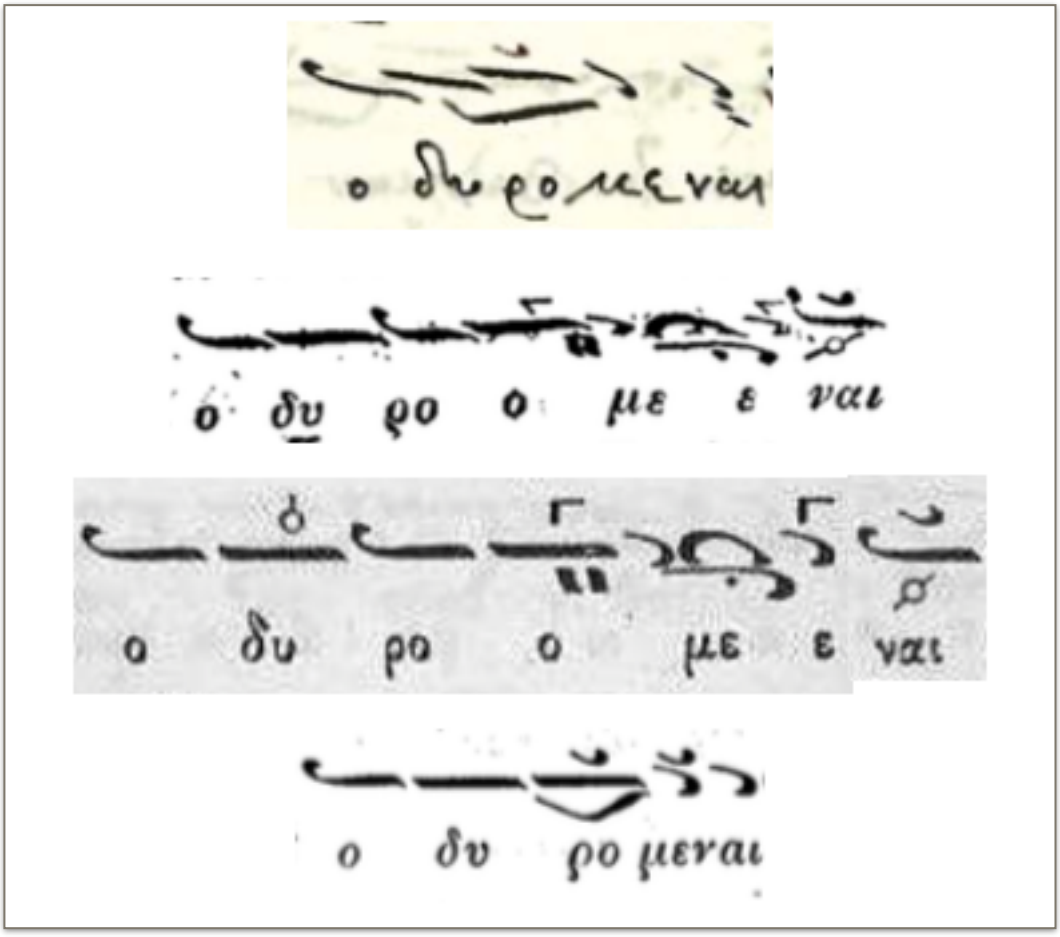
[15] Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το μουσικό κείμενο του Βιολάκη δεν περιλαμβάνει το φαινόμενο της δέσης και της λύσης της διατονικής φθοράς στη λέξη “σφραγίδας” παραμένοντας στον ήχο πλ. του Δευτέρου και κάνοντας χρήση των χρωματικών διαστημάτων της αμειγώς χρωματικής κλίμακάς του. Κατά τη γνώμη του γράφοντος δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε με βεβαιότητα αν αυτό είναι τυπογραφικό λάθος ή επιλογή του Βιολάκη.

Στη φράση “μη ευρούσαι δε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου και συγγενείς μεταξύ τους. Η μόνη διαφορά βρίσκεται στην ερμηνεία της ανάβασης δύο φθόγγων με χρήση ολίγου και κεντήματος που ακολουθείται από απόστροφο στις συλλαβές “-ρούσαι” (ευρούσαι). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτή του Βιολάκη είναι πιο “συντηρητική” και πιο πιστή στη βασική μελωδική γραμμή του Πρωτοτύπου.

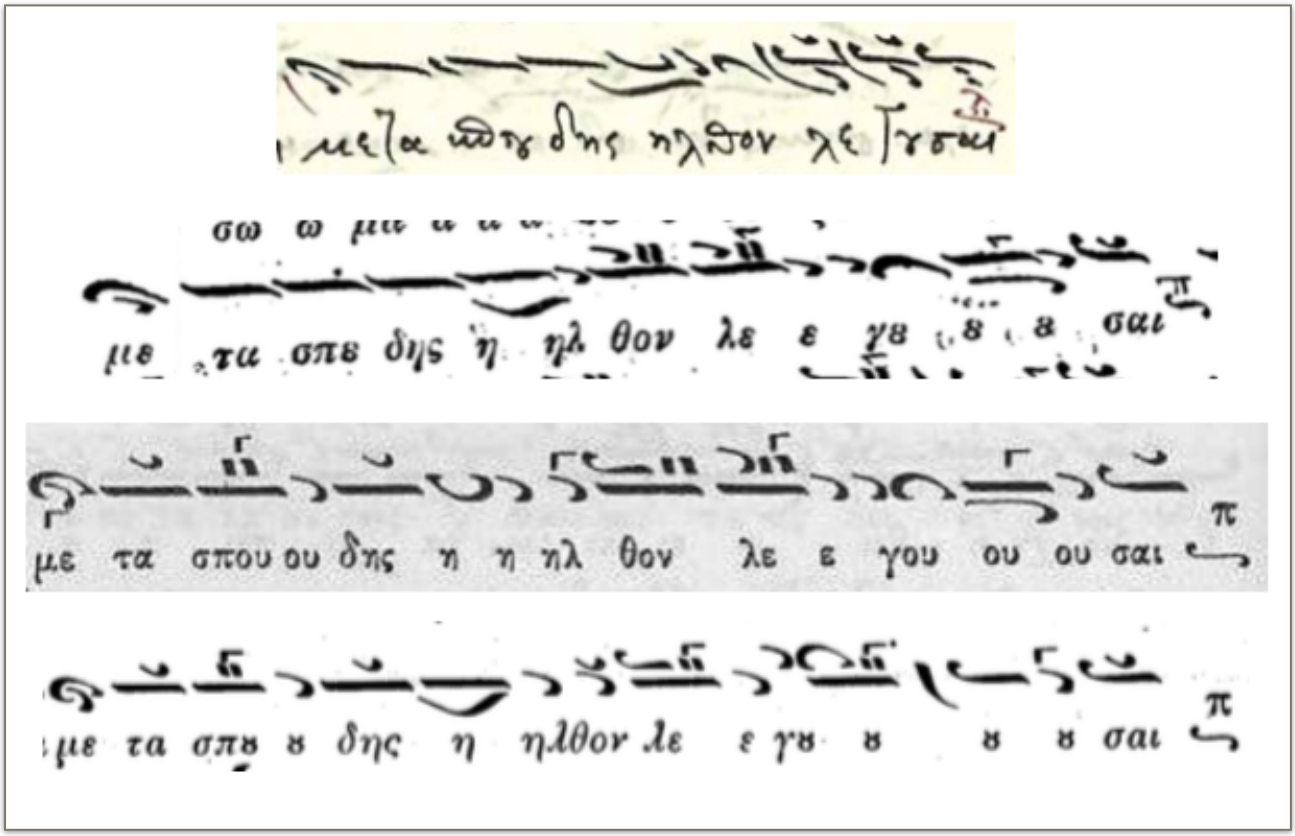

Η φράση “το άχραντόν σώμα σου” ερμηνεύεται από τον Χουρμούζιο, και τον Βιολάκη ταυτόσημα και πιστά ως προς το πρωτότυπο. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται λίγο στη συλλαβή “σώ- “ (σώμα) όπου στην ερμηνεία του ολίγου με τη διπλή και το λύγισμα και το ολίγον που ακολουθεί με το ψηφιστόν, δεν εκτείνει την μελωδική γραμμή μέχρι το άνω Νη και ως εκ τούτου δεν τίθεται θέμα χρήσης των διατονικών διαστημάτων λόγω της επίδρασης του φαινομένου της φθοράς όπως συμβαίνει στις άλλες δύο ερμηνείες.

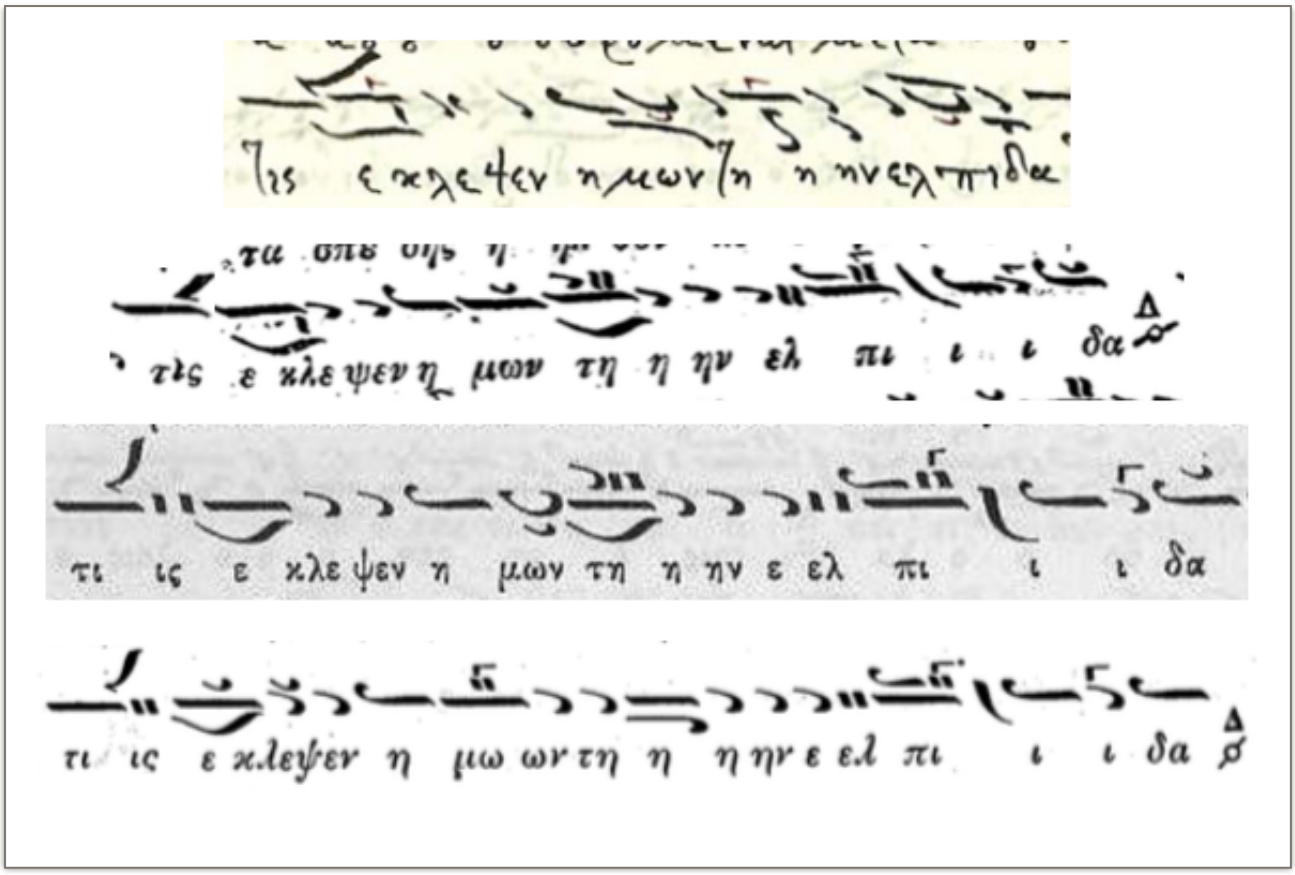

Στη φράση “οδυρόμεναι” βλέπουμε ότι οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη είναι πανομοιότυπες μεταξύ τους. Ο Βιολάκης επιλέγει να ερμηνεύσει πιστά και μόνο τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου χειρογράφου του Πέτρου Πελοποννησίου[16].

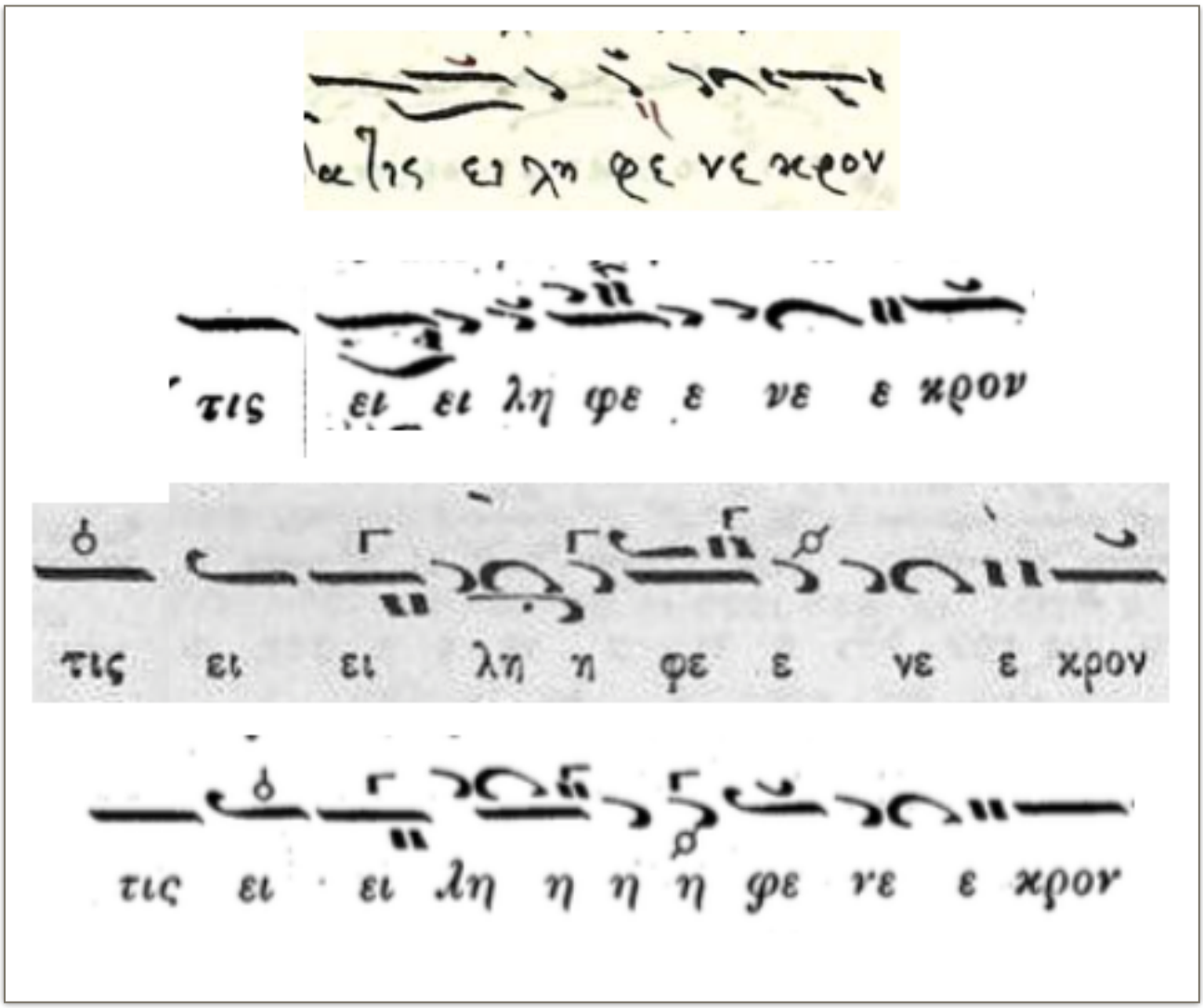
[16] Η βασικη διαφορά βρίσκεται στο ότι ο Χουρμούζιος και ο Κηλτζανίδης επιλέγουν να ερμηνεύσουν το ψηφιστόν του πρωτοτύπου της συλλαβής “-ρο-“ (οδυρόμεναι) με τη μελωδική φράση που παρατηρούμε.

Στη φράση “μετά σπουδής ήλθον λέγουσαι” και οι τρείς ερμηνείες είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι διαφορές που διαπιστώνονται στις συλλαβές “-σπου-“ (σπουδής) και “-θον” (ήλθον) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών της βασικής μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου, από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη.

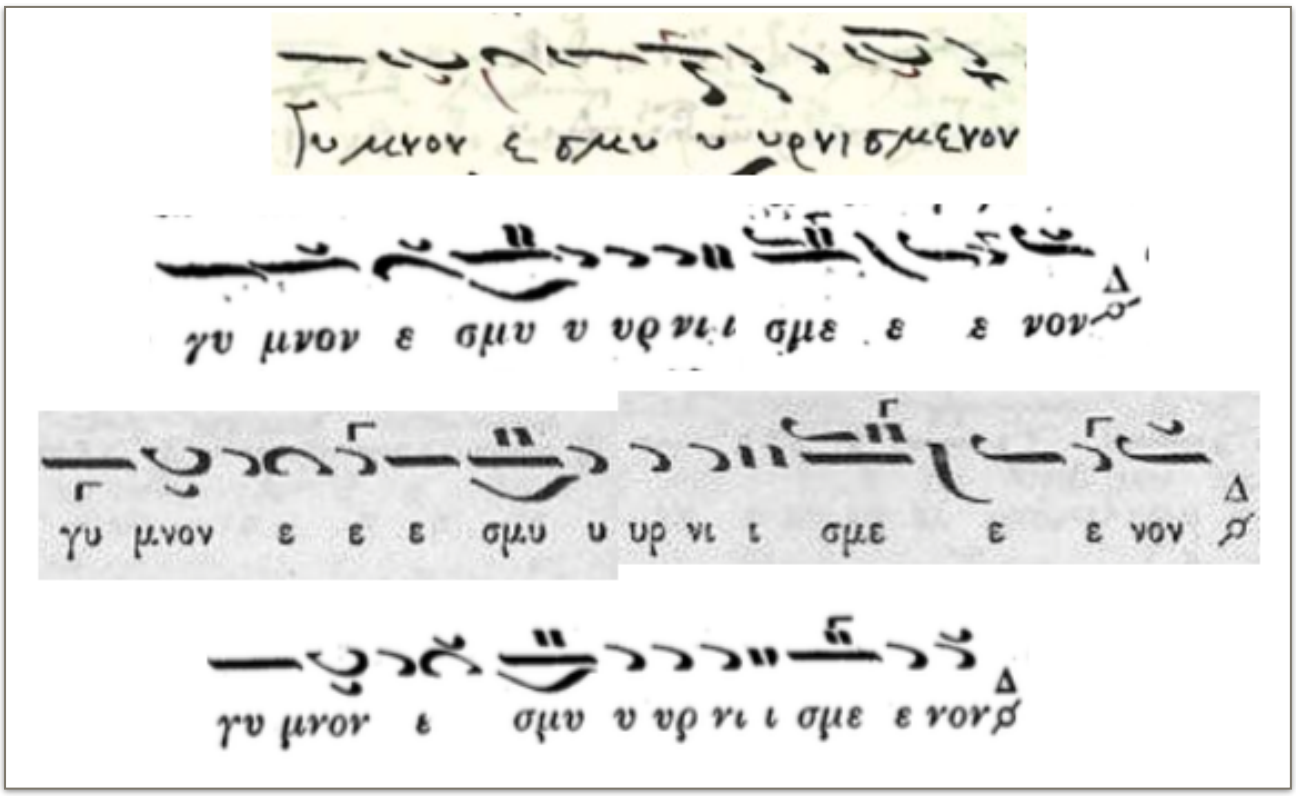
Στη φράση “τις έκλεψεν ημών την ελπιδα”, όπως και στην προηγούμενη και οι τρείς ερμηνείες είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι διαφορές που διαπιστώνονται στις συλλαβές “τις“ (τις έκλεψεν) και “-μών” (ημών) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών της βασικής μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου, από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη.

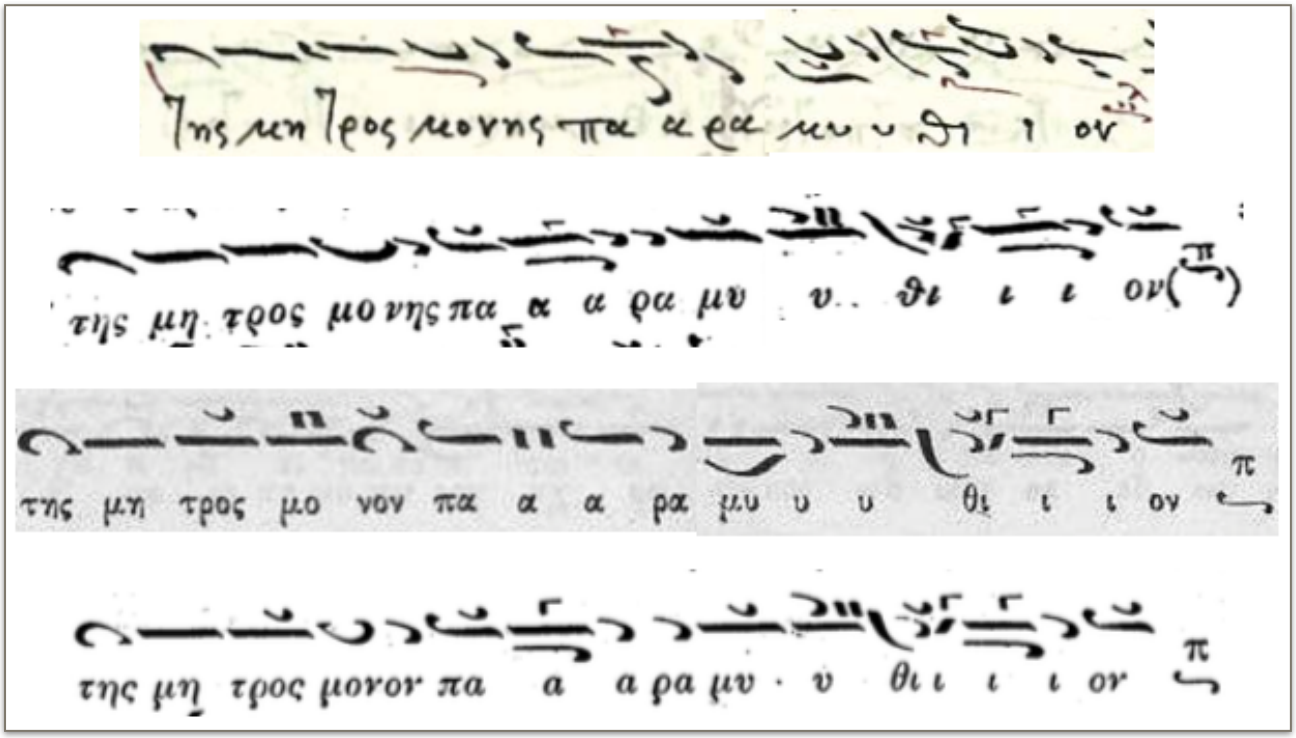
Στη φράση “τις είληφε νεκρόν” έχουμε διαφορετικές προσεγγίσεις του πρωτότυπου κειμένου του Πέτρου Πελοποννησίου από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη. Αυτές παρατηρούνται όχι τόσο στην ερμηνεία της βασικής μελωδικής γραμμής αλλά στην επιλογή των διαστημάτων της. Στη λέξη “είληφε” όπου και συγκεντρώνονται οι διαφορές βλέπουμε τον Χουρμούζιο να ερμηνεύει το ολίγον με το κλάσμα και το ψηφιστόν που ακολουθείται από απόστροφο, με ανάβαση δύο φθόγγων υπερβατώς με χρήση συμπλοκής ολίγου και κεντήματος με ψηφιστόν που ακολουθούνται από συνεχή κατάβαση ενός φθόγγου με τη χρήση αποστρόφου. Σε αυτή την επιλογή ο Χουρμούζιος χρησιμοποιεί τα χρωματικά διαστήματα της αμειγώς χρωματικής κλίμακας του πλ. του Δευτέρου[17]. Σε αντίθεση με αυτή την επιλογή, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν με το μελωδικό σχήμα που

[17] Αξίζει να σημειωθεί ότι στη λέξη “οδυρόμεναι” του παρόντος μουσικού κειμένου ο Χουρμούζιος χρησιμοποιεί για την ίδια εκδοχή του πρωτοτύπου διαφορετική μουσική ερμηνεία η οποία είναι ταυτόσημη με αυτή που χρησιμοποιεί στην φράση “τις είληφε νεκρόν” ο Κηλτζανίδης με τον Βιολάκη.

παρατηρούμε την μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου και παράλληλα κάνουν χρήση του φαινομένου της φθοράς με δέση και λύση της στην λέξη “είληφε”, μεταβάλλοντας τα διαστήματα από χρωματικά σε διατονικά.

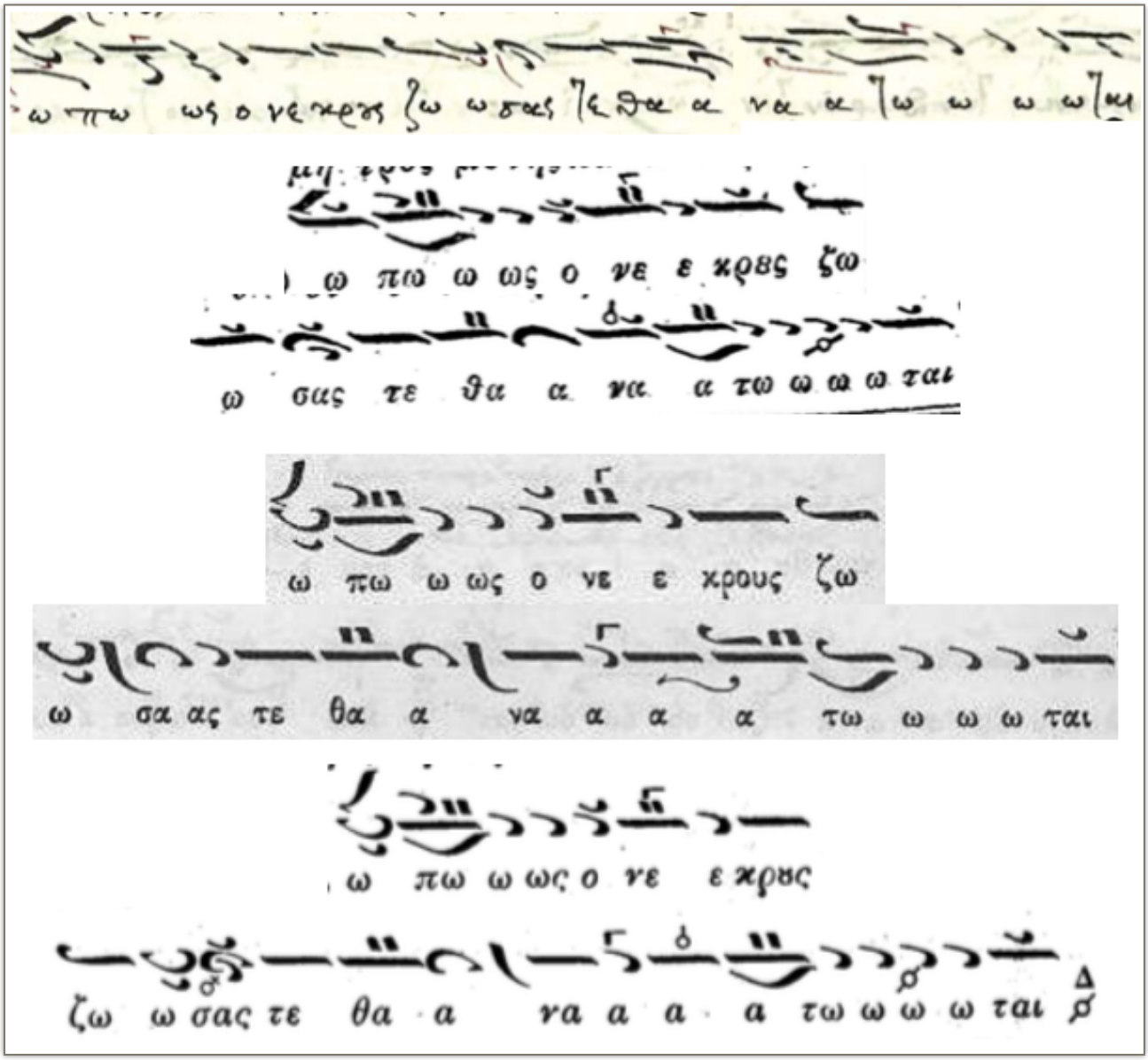

Στη φράση “γυμνόν εσμυρνισμένον”, όπως και σε προηγούμενες και οι τρείς ερμηνείες είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι διαφορές που διαπιστώνονται στη συλλαβή “-μνόν“ (γυμνόν) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών της βασικής μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου, από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη.

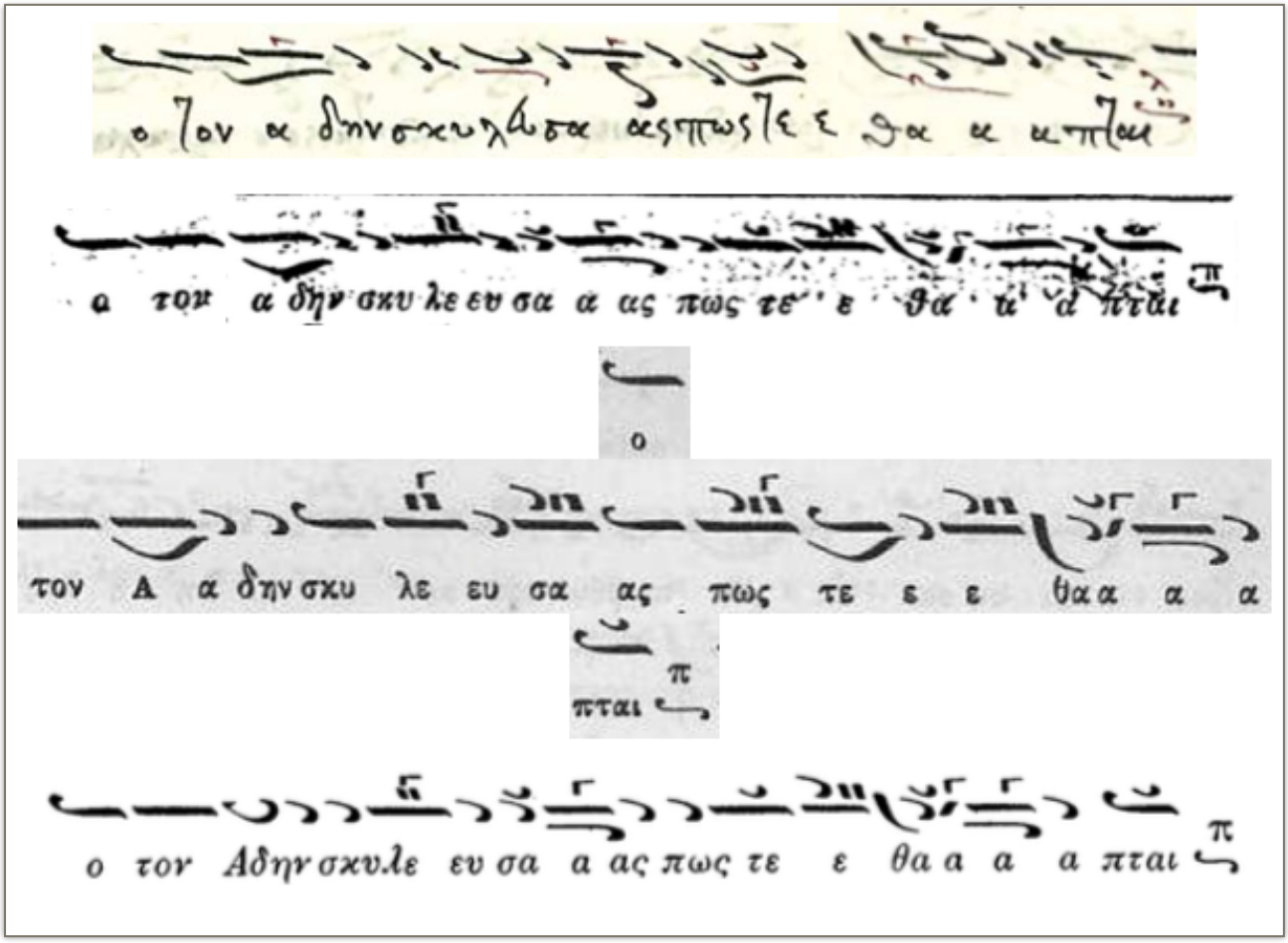
Στη φράση “της μητρός μόνης παραμύθιον”[18] οι ερμηνείες του Χουρμούζιου και του Βιολάκη είναι τατόσημες και πιστές ως προς του πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Ο Κηλτζανίδης διαφοροποιεί την εκδοχή του στην ερμηνεία της πεταστής με το αντικένωμα της συλλαβής “μό-“ (μόνον) και του μελωδικου σχήματος των συλλαβών “παραμύ-“ (παραμύθιον). Εκτίμησή μας είναι ότι η εκδοχή που ακολουθούν ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης είναι πιστότερη ως προς τη μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου από αυτή που ακολουθεί ο Κηλτζανίδης.

[18] Στο χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και στην έκδοση της ερμηνείας του Χουρμουζίου, του ποιητικό κείμενο εμφανίζεται ως “της μητρός **μόνης** παραμύθιον”. Στις εκδόσεις του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη αυτό έχει μετατραπεί σε “της μητρός **μόνον** παραμύθιον”. Η διαφορά αυτή δημιουργεί και διαφορετικό νόημα στη μετάφρασή της. Η πρώτη περίπτωση έχει το νόημα ότι ο Ιησούς είναι η “παρηγοριά” (παραμυθία - παραμύθιον) της **μόνης** μητέρας, ενώ η δεύτερη ότι ο Ιησούς είναι η **μόνη** παρηγοριά της μητέρας. Επιχειρώντας ένα φιλολογικό και λογοτεχνικό σχόλιο, εκτίμησή μας είναι ότι η πρώτη περίπτωση η οποία εμφανίζεται στι χειρόγραφο αλλά και στην έκδοση της ερμηνείας του Χουρμουζίου, είναι πιστότερη αλλά και ποιητικά λυρικότερη.

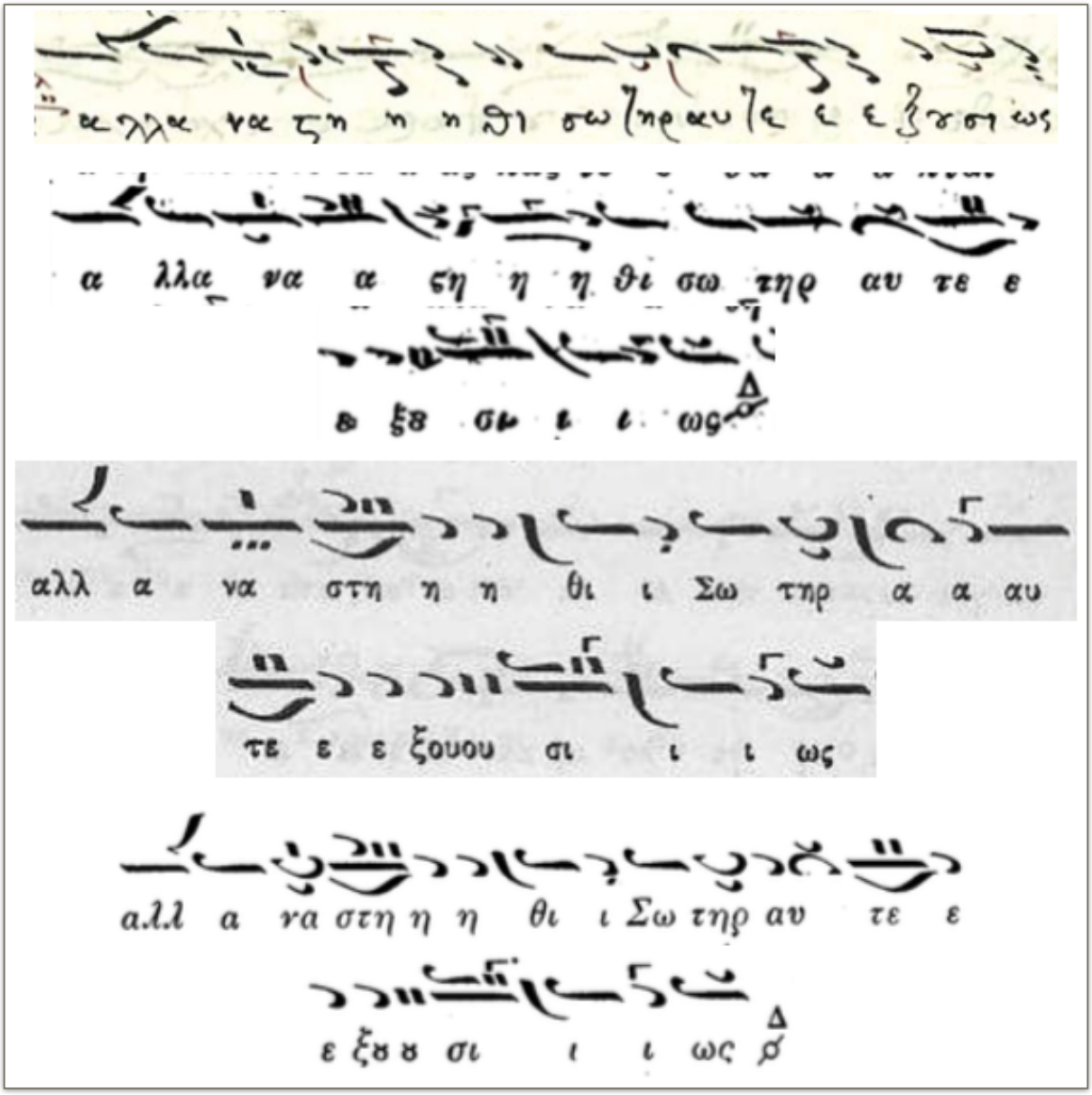

Στη φράση "'ω πως ο νεκρούς ζωώσας τεθανάτωται" οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται μόνο στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής των συλλαβών "-νάτω-" (τεθανάτωται). Επιλέγει να ερμηνεύσει πιστά τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου[19] σε αντίθεση με τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη που κάνουν χρήση του φαινομένου της φθοράς και διατονικών διαστημάτων που επιβάλει η δέση και η λύση της.

[19] Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και προηγούμενες εμφανίσεις του ίδιου φαινομένου.

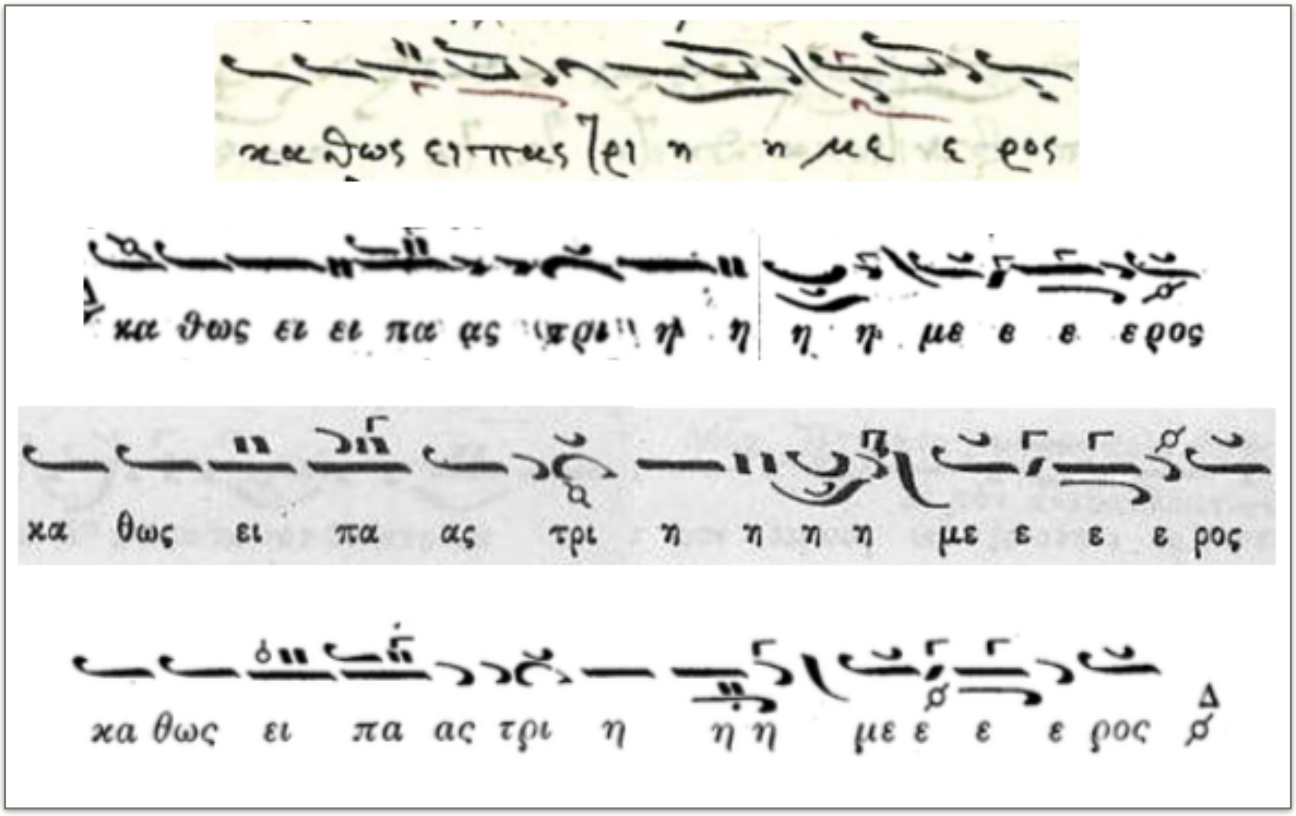

Στη φράση “ο τον Άδην σκυλεύσας πως τέθαπται” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και ως προς το χειρόγραφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται στην ερμηνεία του ολίγου με το γοργόν και το τρομικόν, τις δύο αποστρόφους και την πεταστή με το ψηφιστόν και το κλάσμα των συλλαβών “-ας πως τέ-“ (σκυλεύσας πως τέθαπται). Εκτίμησή μας είναι ότι η ερμηνεία που ακολουθούν ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης είναι πιστότερη ως προς τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου.

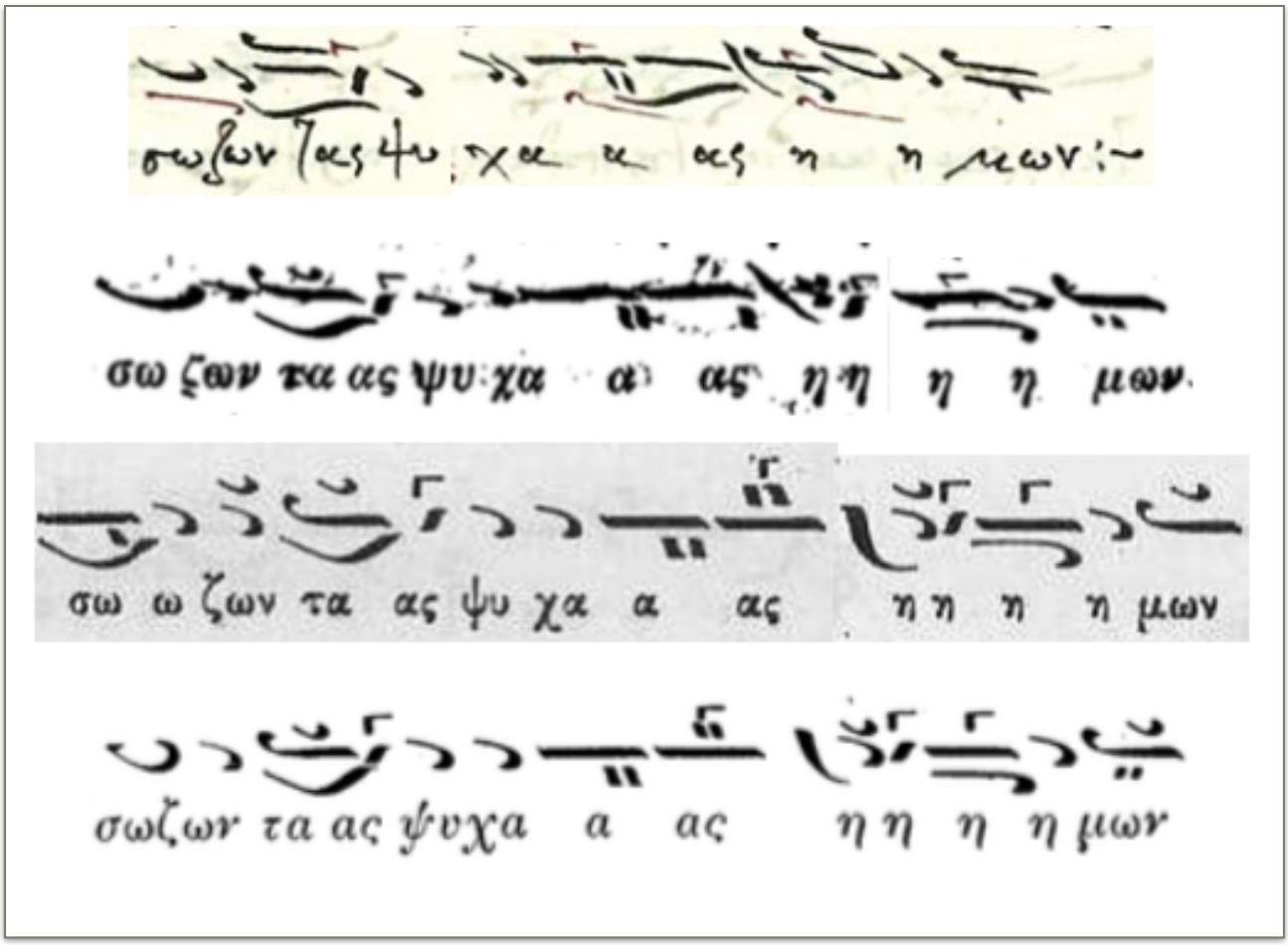

Οι ερμηνείες του Χουρμουζίιου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη στη φράση “αλλ΄ ανάστηθι σωτήρ αυτεξουσίως” είναι συγγενείς μεταξύ τους και ακολουθούν τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου. Παρατηρούμε ότι ο Χουρμούζιος διαφοροποιείται με την εκδοχή του στην ερμηνεία της αποστρόφου με τη βαρεία και το ολίγον με το γοργόν και το τρομικόν στη συλλαβή “-στη-“ (ανάστηθι). Εκτίμησή μας είναι ότι οι εκδοχή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη βρίσκονται πιο κοντά στη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου[20].

[20] Σε αυτό το σημείο επανέρχεται το ερώτημα που έχουμε σε προηγούμενο σημείο της παρούσης εργασίας: Τι ακριβώς μεταγράφουν οι τρεις Δάσκαλοι; Μεταφέρουν ακριβώς την ερμηνεία των σημαδιών ή και την επικρατέστερη ερμηνεία τους όπως είχε φτάσει σε αυτούς από την προφορική παράδοση; Δηλαδή το πως είχε φτάσει να ερμηνεύεται το κάθε σημάδι ή ομάδα σημαδιών - γενικώς ή και κατά περίπτωση - στην εποχή τους;

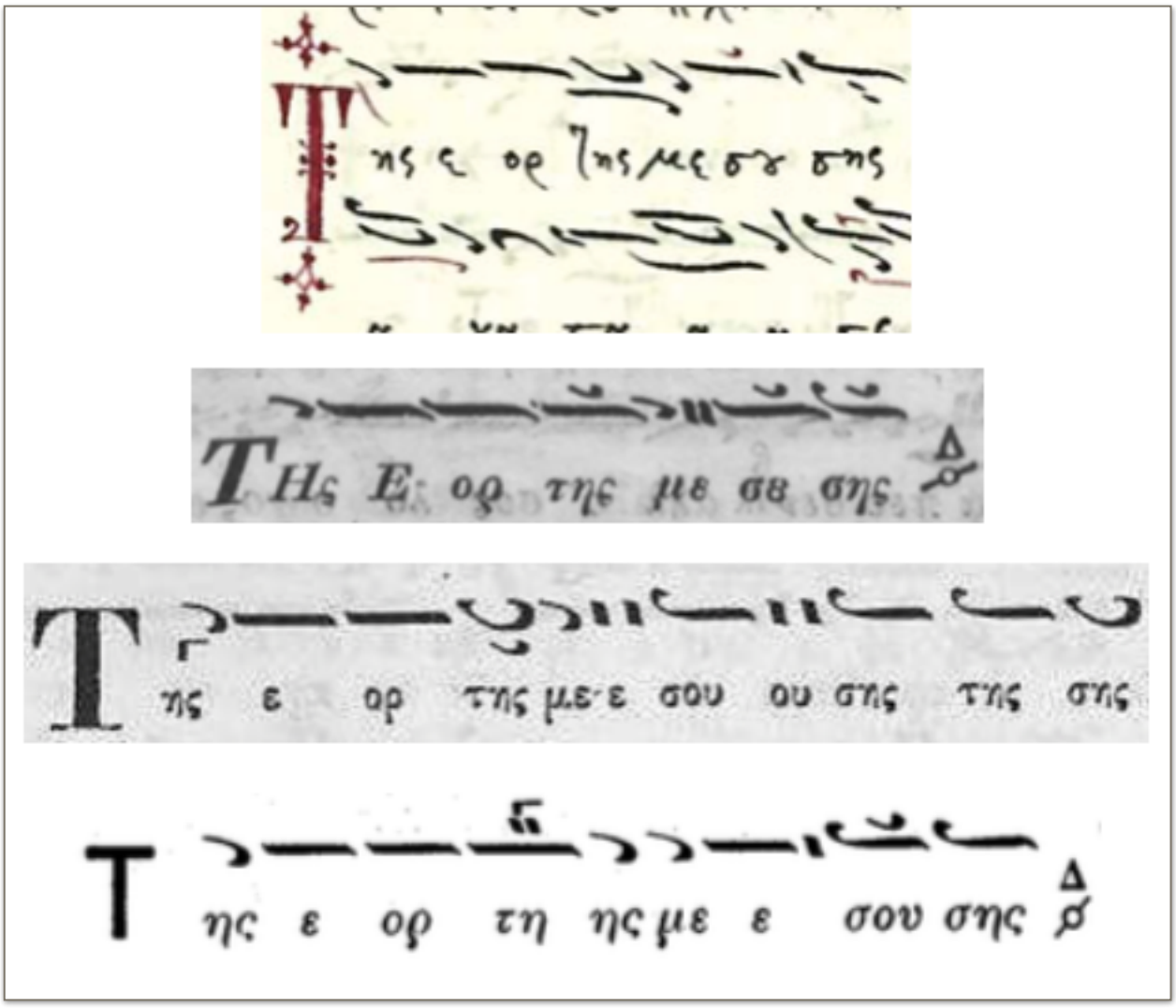
Στη φράση “καθώς είπας τριήμερος”, όπως και σε προηγούμενες και οι τρείς ερμηνείες είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι διαφορές που διαπιστώνονται στη συλλαβή “-πας“ (είπας) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου ερμηνείας της πεταστής με το ίσον και το αντικένωμα από τον Κηλτζανίδη σε σχέση με αυτόν του Χουρμουζίου και του Βιολάκη.

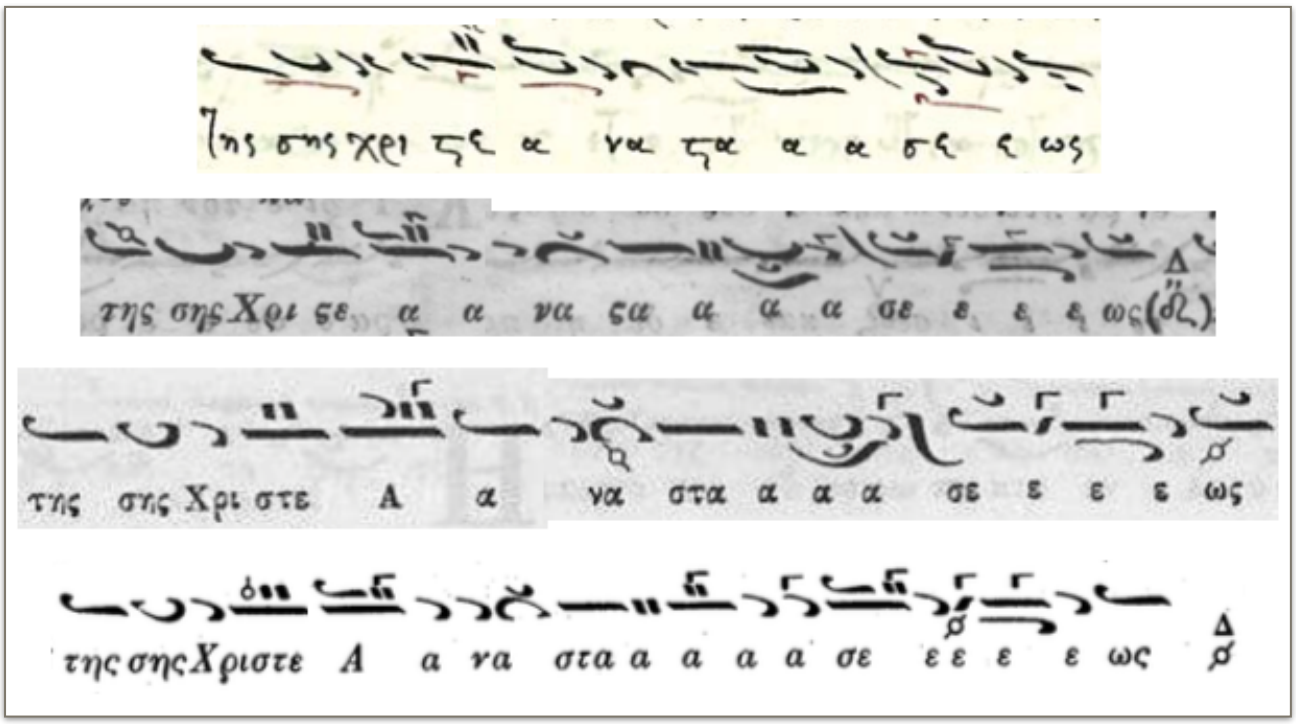
Στη τελική φράση “σώζων τας ψυχάς ημών”, όπως και σε προηγούμενες και οι τρείς ερμηνείες είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι διαφορές που διαπιστώνονται στη συλλαβή “-άς“ (ψυχάς) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου ερμηνείας του ολίγου με το ψηφιστόν από τον Χουρμούζιο σε σχέση με αυτόν του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη.

Της εορτής μεσούσης

Δοξαστικό του εσπερινού της Τετάρτης της Μεσοπεντηκοστής

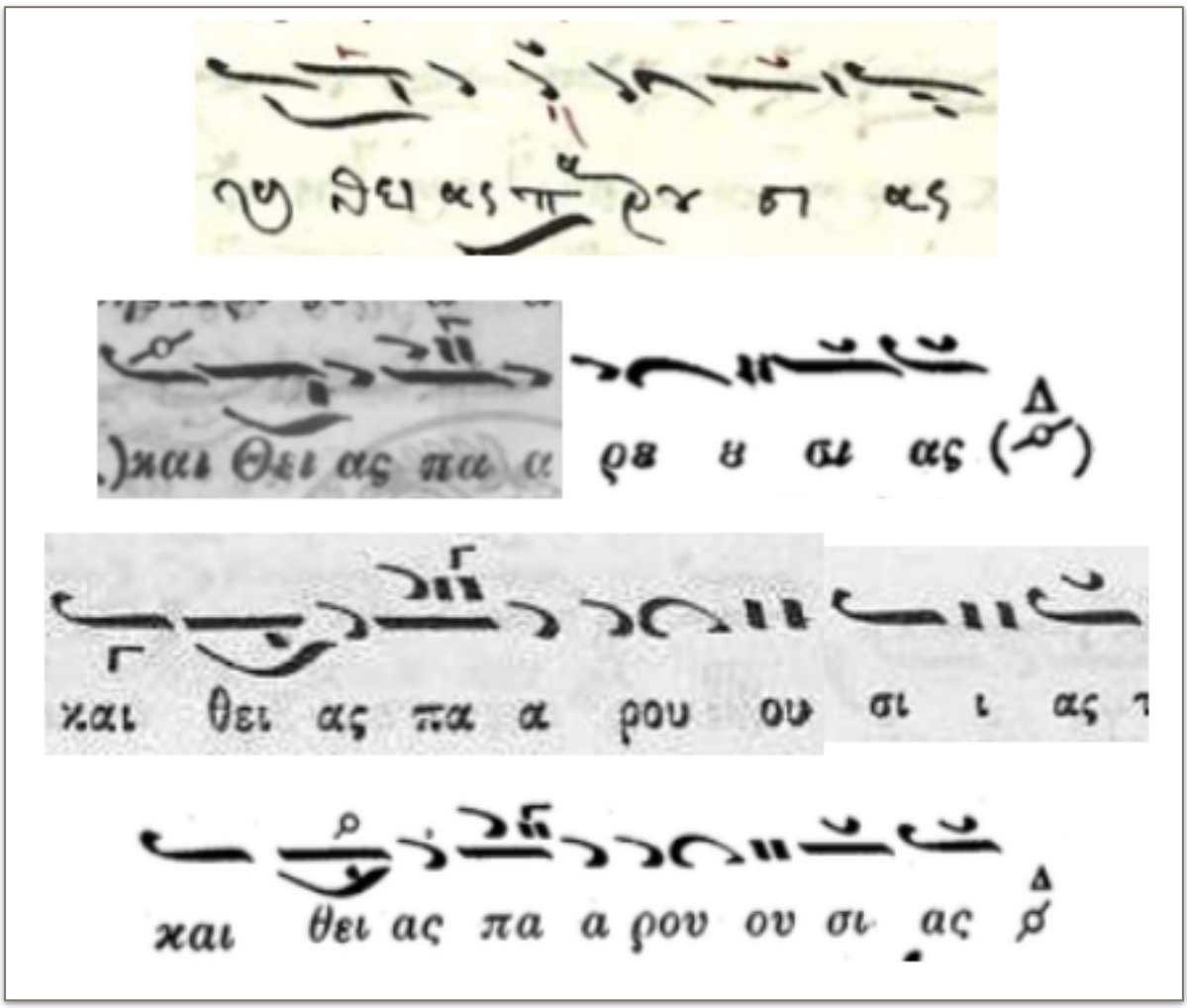

Στην αρχική φράση “Της εορτής μεσούσης” και οι τρεις ερμηνείες από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το Πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά που παρατηρείται στις συλλαβές “-της με-“ (εορτής μεσούσης) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου από τους τρείς.

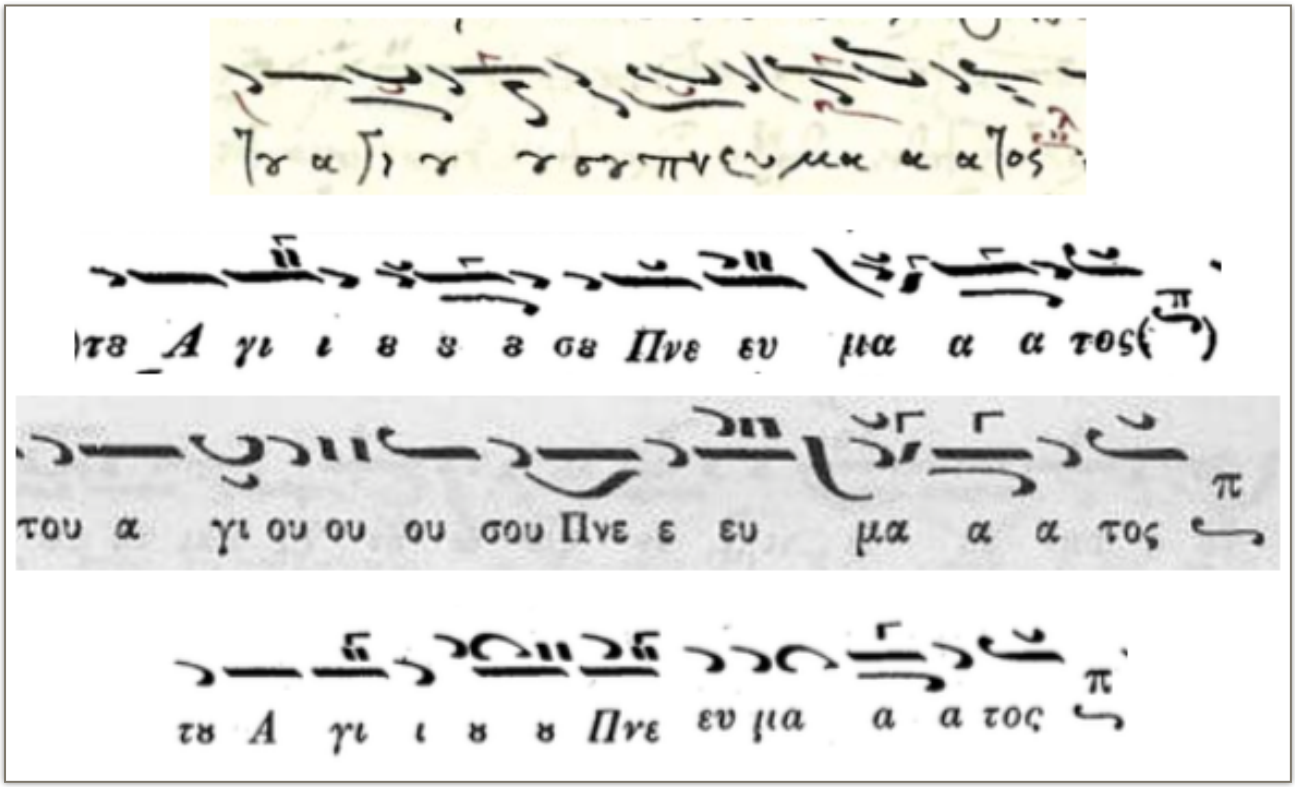

Στη φράση “της σης Χριστέ αναστάσεως” και οι τρεις ερμηνείες από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά που παρατηρείται στη συλλαβή “α-“ (αναστάσεως) είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου ερμηνείας της πεταστής με το ίσον και το αντικένωμα από τον Κηλτζανίδη σε σχέση με αυτή του Χουρμοζίου και του Βιολάκη[21].

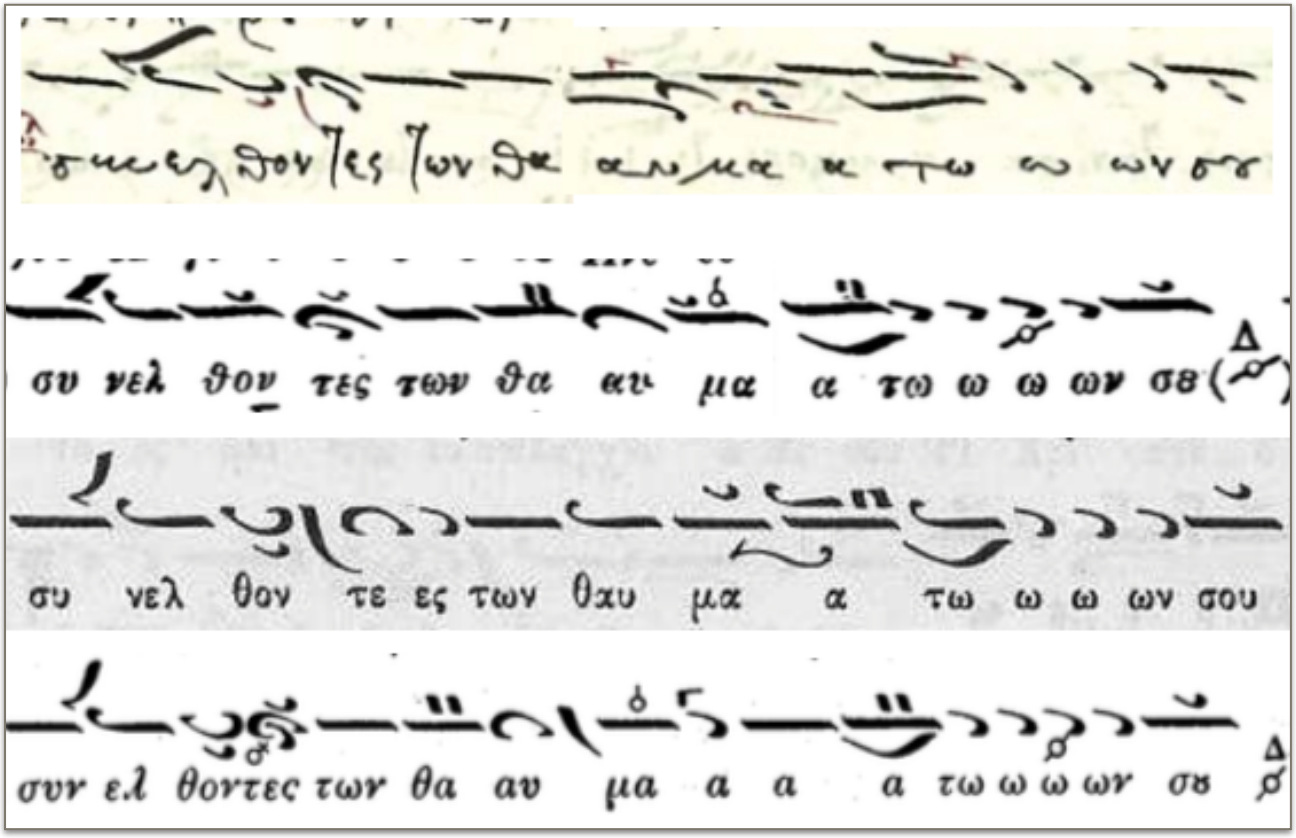
[21] Πρόκειται περί πολύ μικρής διαφοράς.

Στη φράση “και θείας παρουσίας” και οι τρεις ερμηνείες από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου.

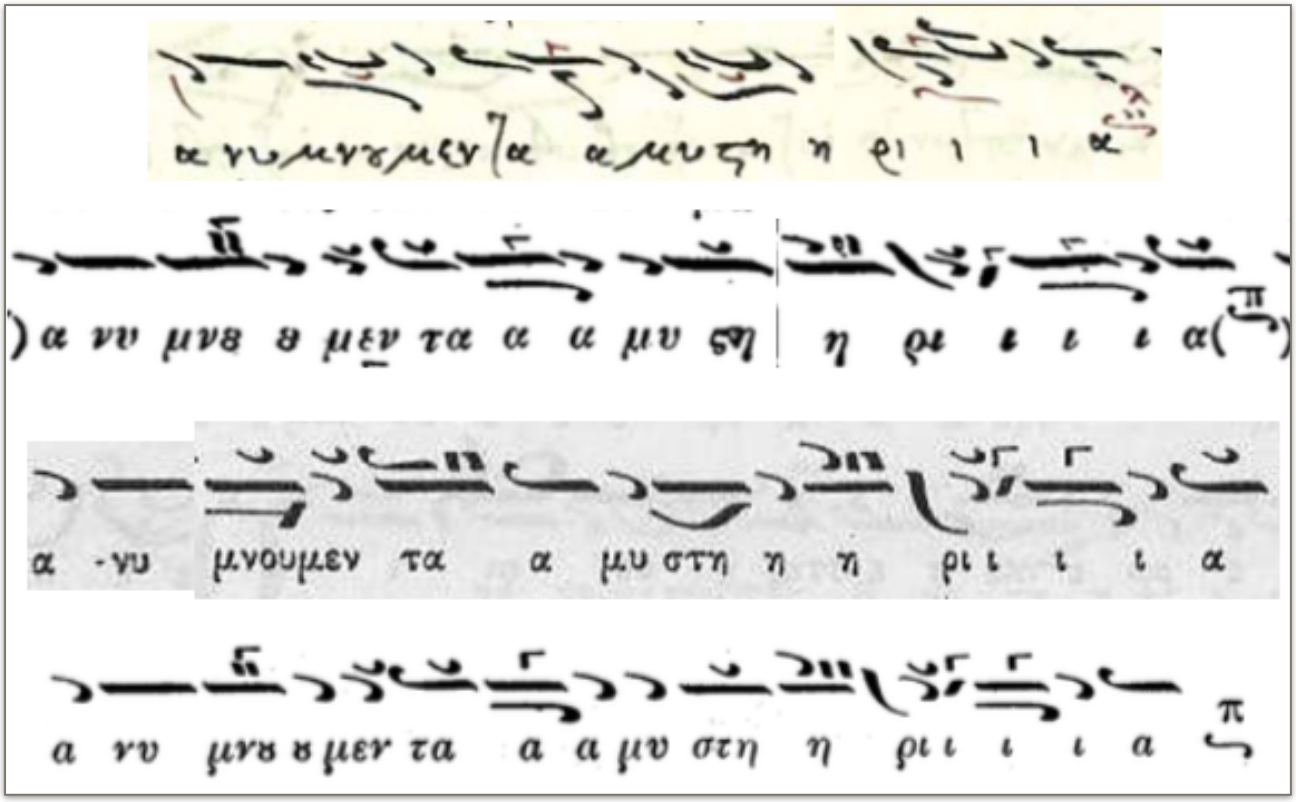

Στη φράση “ του Αγίου σου πνεύματος” οι τρεις ερμηνείες παρουσιάζουν μικρές διαφορές μεταξύ τους. Η εκδοχή του Χουρμουζίου ερμηνεύει πιστότερα τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ο Κηλτζανίδης στη δική του εκδοχή διαφοροποιείται στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής στις συλλαβές “-ου σου πνεύ-“ (αγίου σου πνεύματος) ξεφεύγοντας από τη βασική εξήγηση της μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου. Ο Βιολάκης στη δική του εκδοχή ακολουθεί μία διαφορετική μελωδική γραμμή, η οποία πιθανόν να προέρχεται και από την απουσία - στην εξήγησή του - της συλλαβής του ποιητικού κειμένου “σου” (αγίου σου), η ύπαρξη της οποίας θα επέβαλε διαφορετική ερμηνεία της μελωδικής γραμμής κατά την εκτίμησή μας.

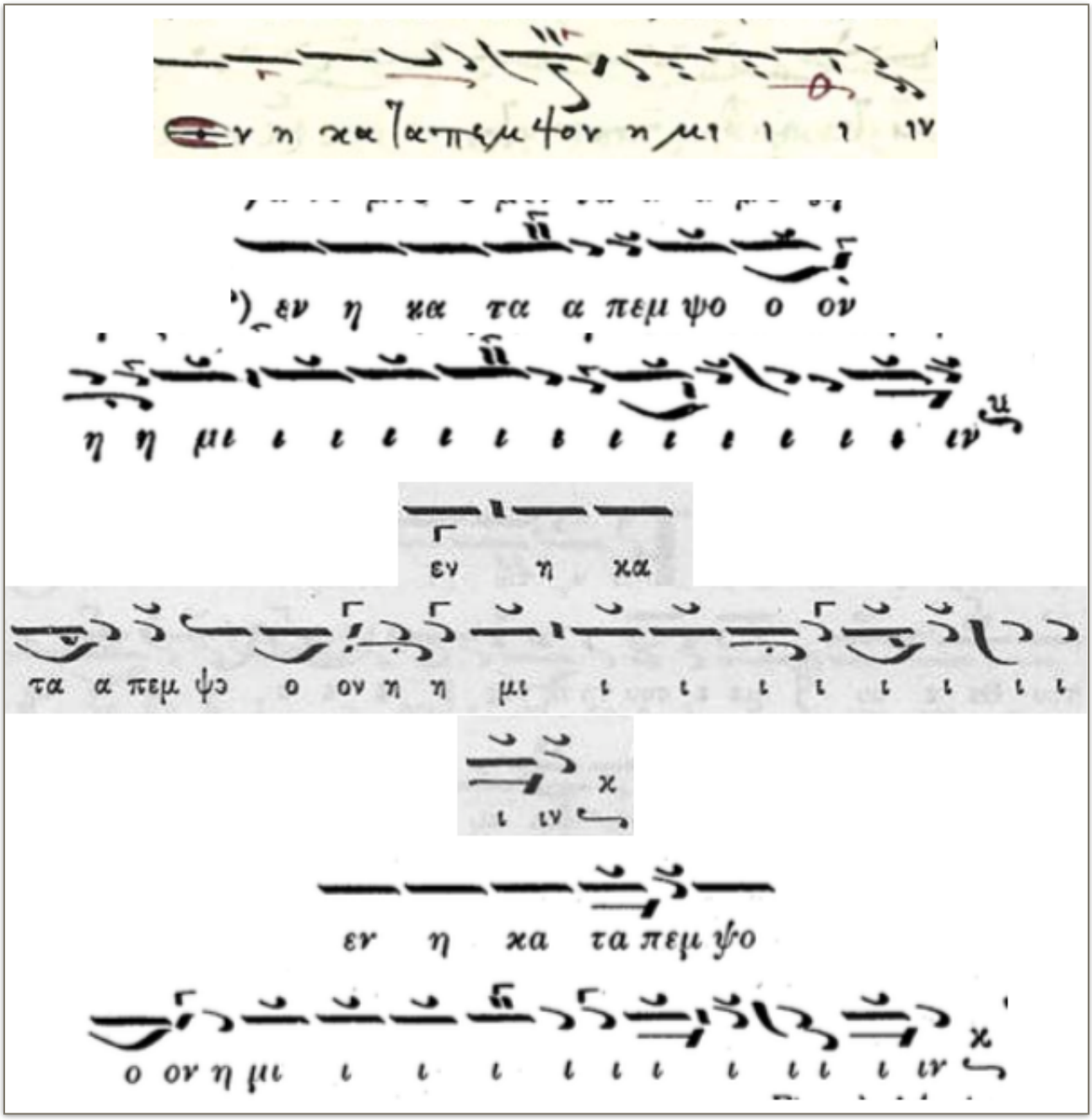
Στη φράση “συνελθόντες των θαυμάτων σου” και οι τρεις ερμηνείες από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφοροποίηση παρατηρείται στην εκδοχή του Κηλτζανίδη ο οποίος επιλέγει να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ελευθερία τη βασική μελωδική γραμμή στις συλλαβές “-ντες των θαυ-“ (συνελθώντες των θαυμάτων) και πιστά τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου[22] στις συλλαβές “-μάτων” (θαυμάτων) σε αντίθεση με τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη που κάνουν χρήση του φαινομένου της φθοράς και διατονικών διαστημάτων που επιβάλει η δέση και η λύση της. Συμπληρωματικά να αναφέρουμε και την ερμηνεία του λυγίσματος στη συλλαβή “-μά-“ (θαυμάτων) με ένα μικρό ποίκιλμα από τον Βιολάκη.

[22] Όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενη παραπομπή μας, ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και προηγούμενες εμφανίσεις του ίδιου φαινομένου.

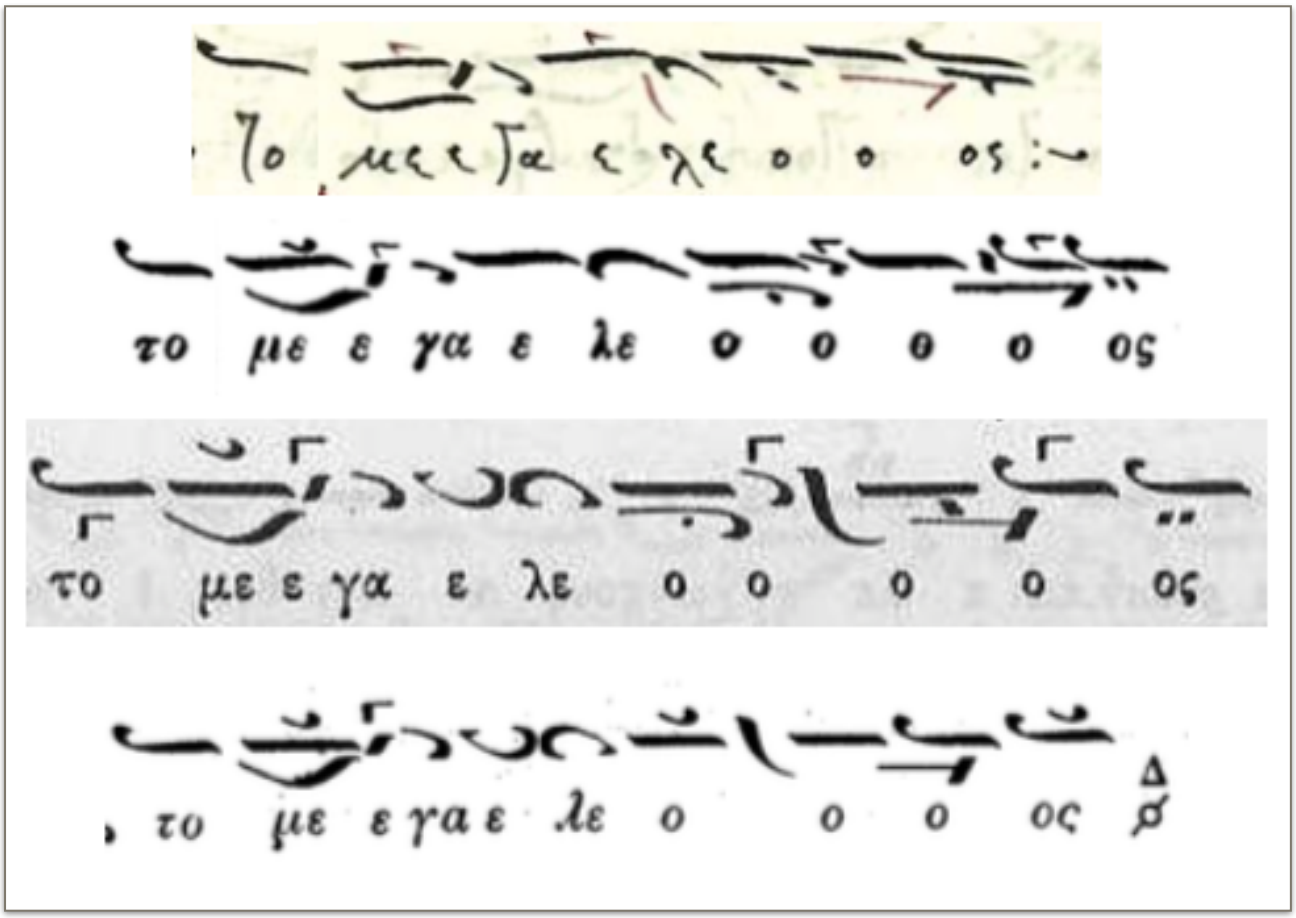
Στη φράση “ανυμνούμεν τα μυστήρια” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Ο Κηλτζανίδης στη δική του εκδοχή διαφοροποιείται στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής στις συλλαβές “-τα μυστή-“ (τα μυστήρια) ξεφεύγοντας από τη βασική εξήγηση της μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου[23].

[23] Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και προηγούμενη εμφάνιση του ίδιου φαινομένου στη φράση “του αγίου σου πνεύματος”.

Στη φράση “εν η κατάπεμψον ημίν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Διαφέρουν μόνο στον διπλασιασμό των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου από τον Χουρμούζιο στην ερμηνεία του ολίγου με τη βαρεία και το τρομικόν και τα κεντήματα με το γοργόν στη συλλαβή “-ψον-“ (κατάπεμψον). Ο Κηλτζανίδης στη δική του εκδοχή διαφοροποιείται στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής στις συλλαβές “εν η κατάπεμψον“ ξεφεύγοντας από τη βασική εξήγηση της μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου. Ακόμα πρέπει να

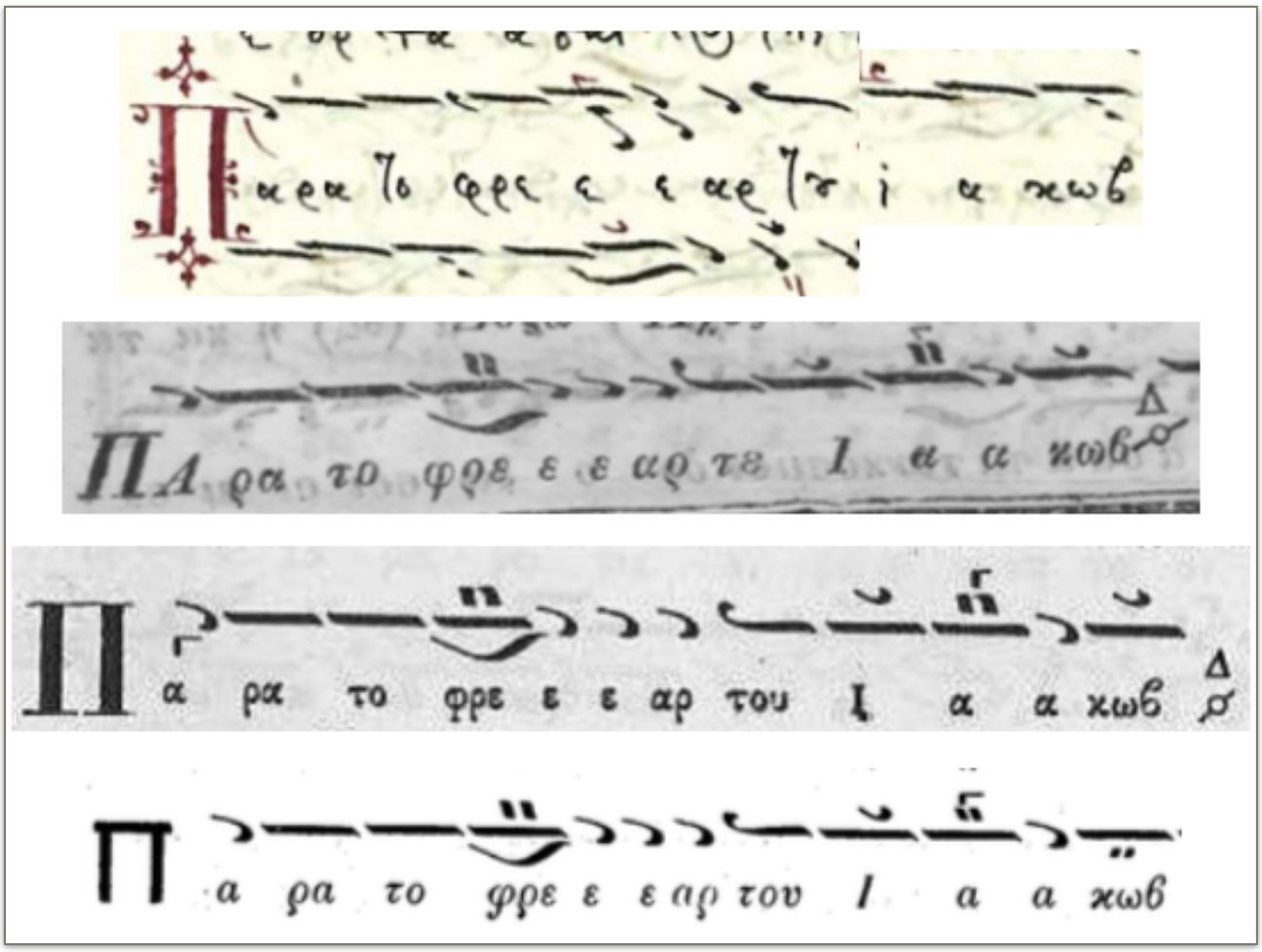
σημειώσουμε την πανομοιότυπη ερμηνεία του θεματισμού στη συλλαβή “-μίν” (ημίν) και στις τρεις εκδοχές, του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη.

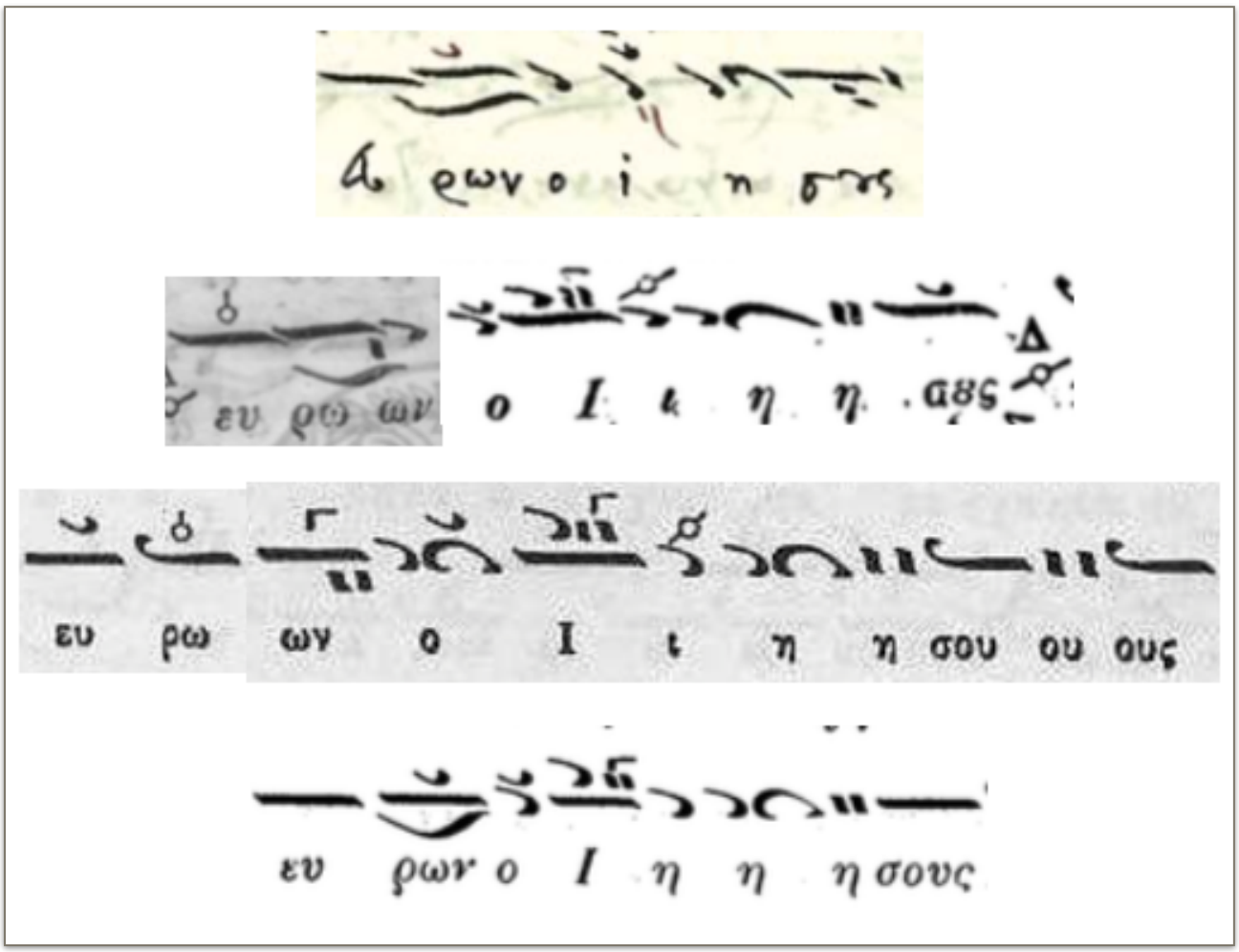
Στην τελική φράση του κειμένου “το μέγα έλεος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη μικρή διαφοροποίηση παρατηρείται στην εκδοχή του Βιολάκη στη συλλαβή “-ος” (έλεος) και πιθανόν προκύπτει λόγω του διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου.

Παρά το φρέαρ του Ιακώβ

Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής της Σαμαρείτιδος

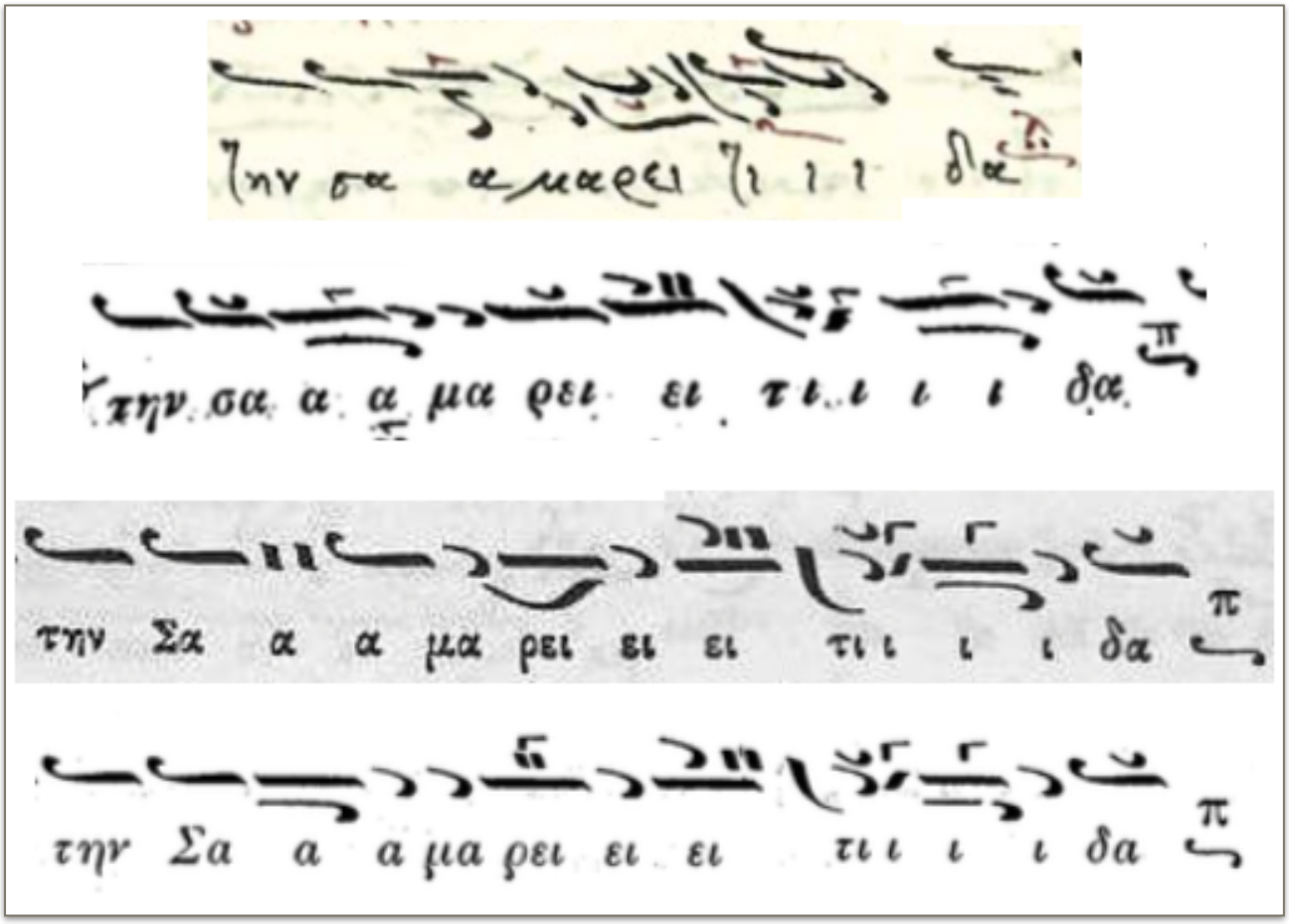

Στην αρχική φράση του Μουσικού κειμένου οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

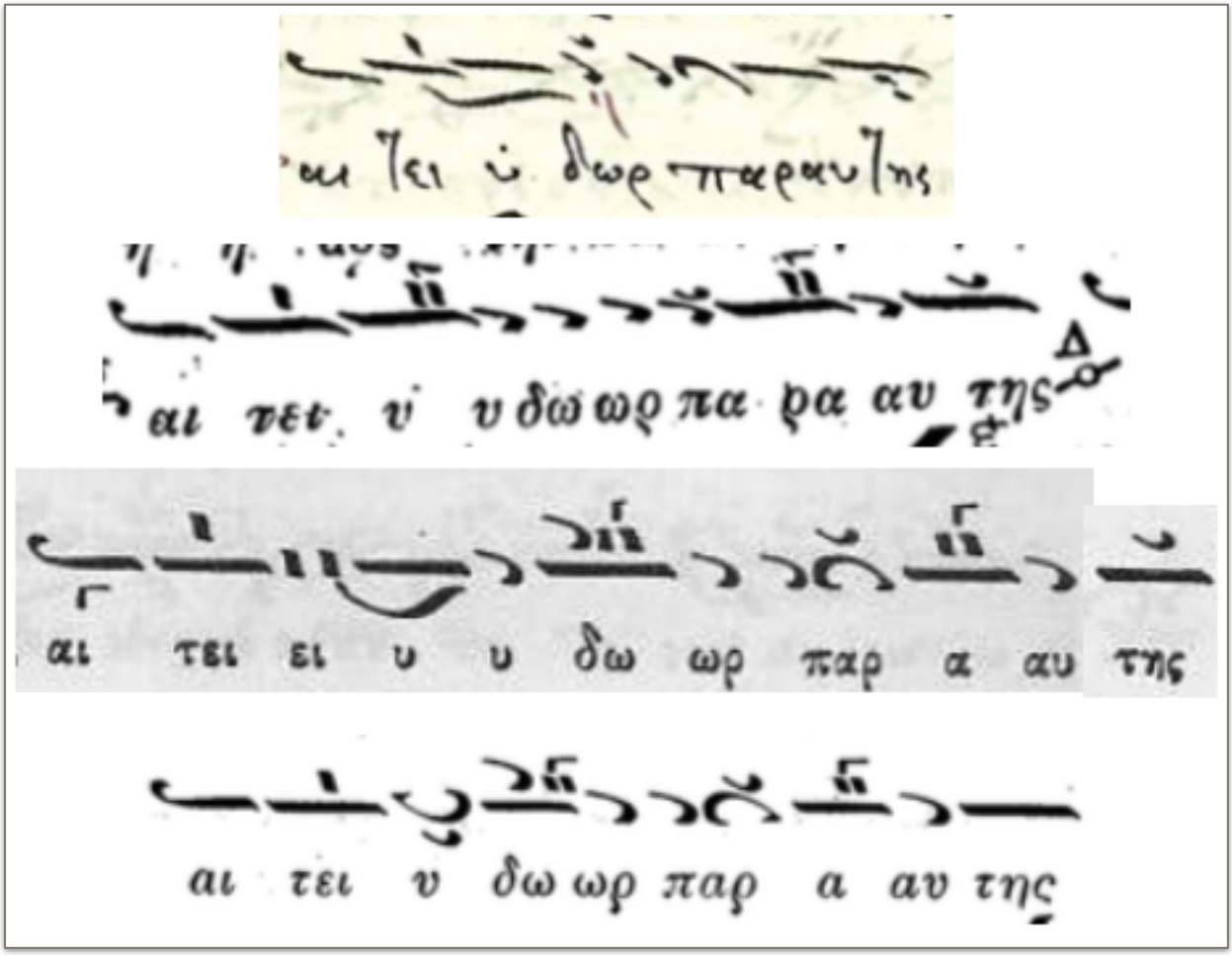
Στη φράση “ευρών ο Ιησούς” οι εκδοχές του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη διαφέρουν ως προς την ερμηνεία του ολίγου με το κλάσμα και το ψηφιστόν στη συλλαβή “-ρών” (ευρών) του χειρογράφου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εκδοχή του Κηλτζανίδη χρησιμοποιεί μια πιο εκτεταμένη ερμηνεία, ενώ του Βιολάκη παραμένει πιστή στην βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου[24]. Και οι τρεις εκδοχές ερμηνεύουν πανομοιότυπα την απόστροφο με το κλάσμα και το πίασμα της συλλαβής “Ιη-“ (Ιησούς).

[24] Πιθανόν η εκδοχή του Χουρμουζίου να μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κλασσική.

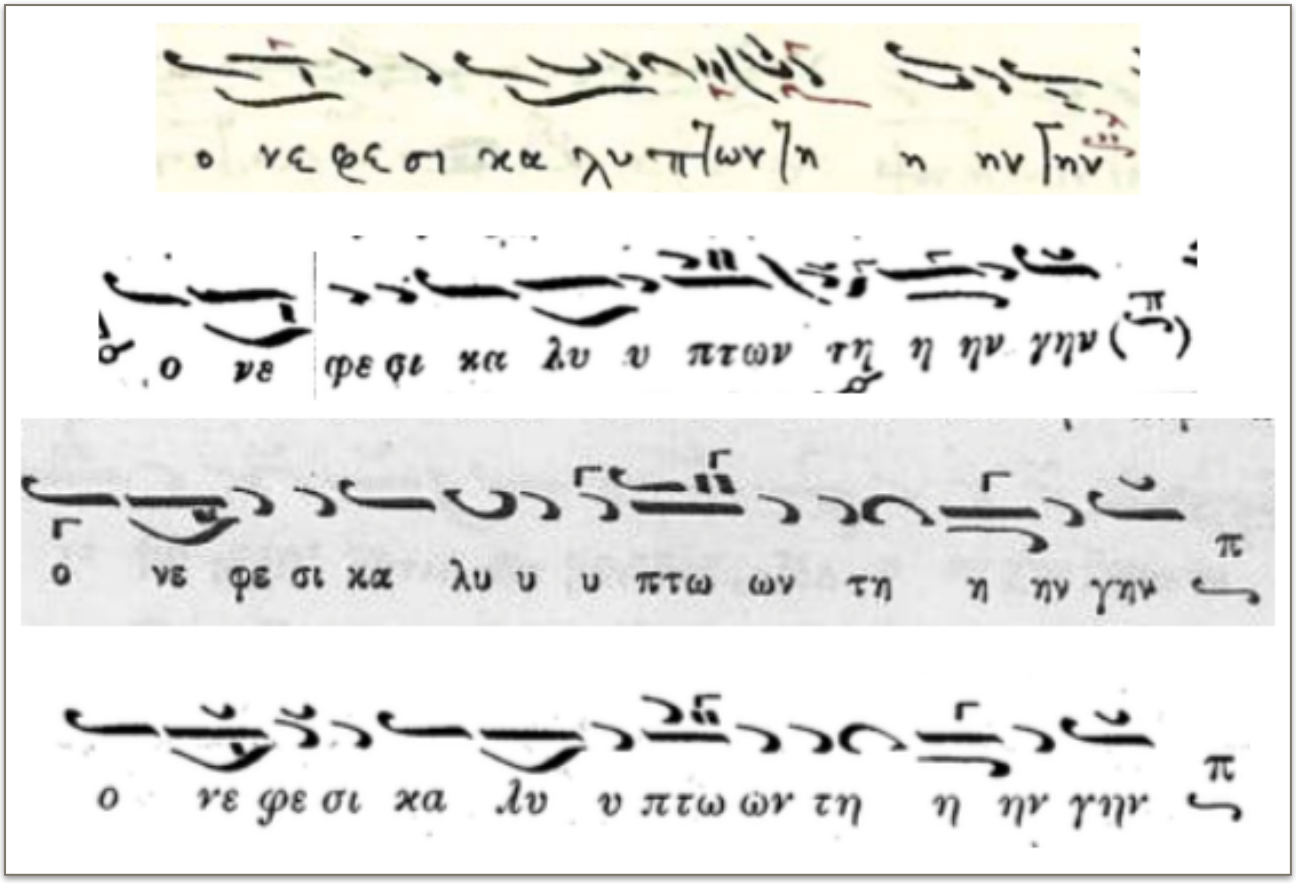

Στη φράση “τη Σαμαρείτιδα” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά αποτελεί η ερμηνεία της πεταστής με το κλάσμα και το ψηφιστόν της συλλαβής “-ρεί-“ (Σαμαρείτιδα) με ένα μικρό ποίκιλμα από τον Βιολάκη. Ο Κηλτζανίδης στη δική του εκδοχή διαφοροποιείται στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής στις συλλαβές “Σαμαρεί-“ (Σαμαρείτιδα) ξεφεύγοντας από τη βασική εξήγηση της μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου[25].

[25] Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενη παραπομπή μας, ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και προηγούμενες εμφανίσεις του ίδιου φαινομένου.

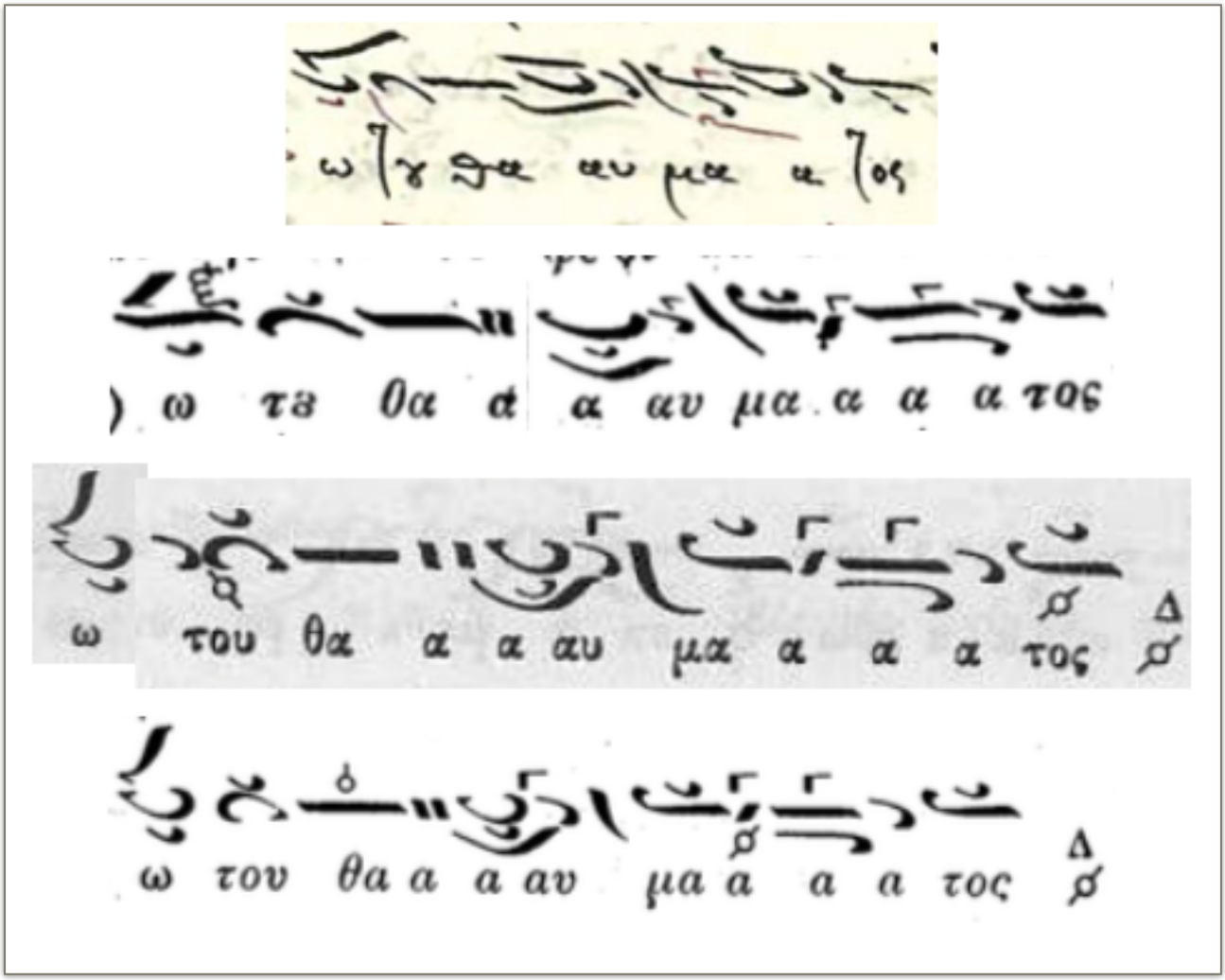

Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη στη φράση “αιτεί ύδωρ παρ’ αυτής” είναι σχεδόν ταυτόσημες μεταξύ τους και σχεδόν ταυτόσημες ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εκδοχή του Χουρμουζίου στην απόστροφο με το κλάσμα και του πίασμα της συλλαβης “-δωρ” (ύδωρ) είναι ίσως πιο συντηρητική. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη αναπτύσσει περισσότερο τη μελωδική γραμμή με μεγαλύτερη ελευθερία ως προς το πρωτότυπο, ερμηνεύοντας με μεγαλύτερη ελευθερία το ολίγον με το ψηφιστόν της συλλαβής “ύ-“ (ύδωρ).

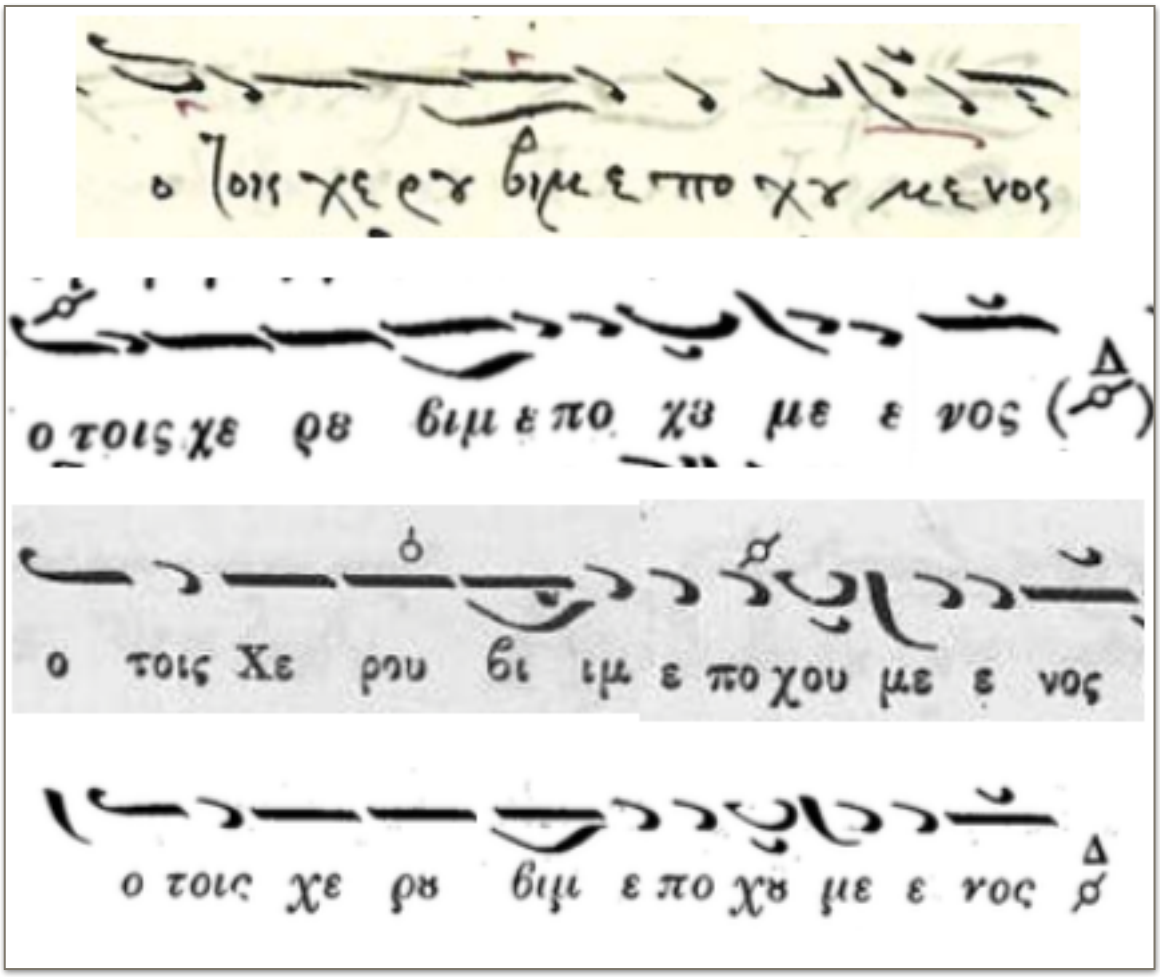

Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη στη φράση “ο νέφεσι καλύπτων την γην” είναι σχεδόν ταυτόσημες μεταξύ τους. Οι διαφορές εντοπίζονται στην ερμηνεία του συνεχούς ελαφρού με τα κεντήματα και το γοργόν που ακολουθούνται από την πεταστή με την απόστροφο, τη βαρεία και το λύγισμα που ακολουθείται από απόστροφο με γοργόν στις συλλαβές “-πτων την” (καλύπτων την). Η εκδοχή του Χουρμουζίου είανι κατά την εκτίμησή μας αυτή που αποδίδει με τον πιστότερο τρόπο τη μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι εκδοχές του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη ερμηνεύουν με μεγαλύτερη ελευθερία ως προς το πρωτότυπο, αυτή τη μουσική φράση[26].

[26] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε προηγούμενη εμφάνιση αυτής της μελωδικής θέσης στη φράση “και τας σφραγίδας του μνήματος ειδούσαι” του Δοξαστικού “Αι μυροφόροι γυναίκες”, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν ακριβώς με τον τρόπο που ερμηνεύει στην παραπάνω περίπτωση ο Χουρμούζιος.

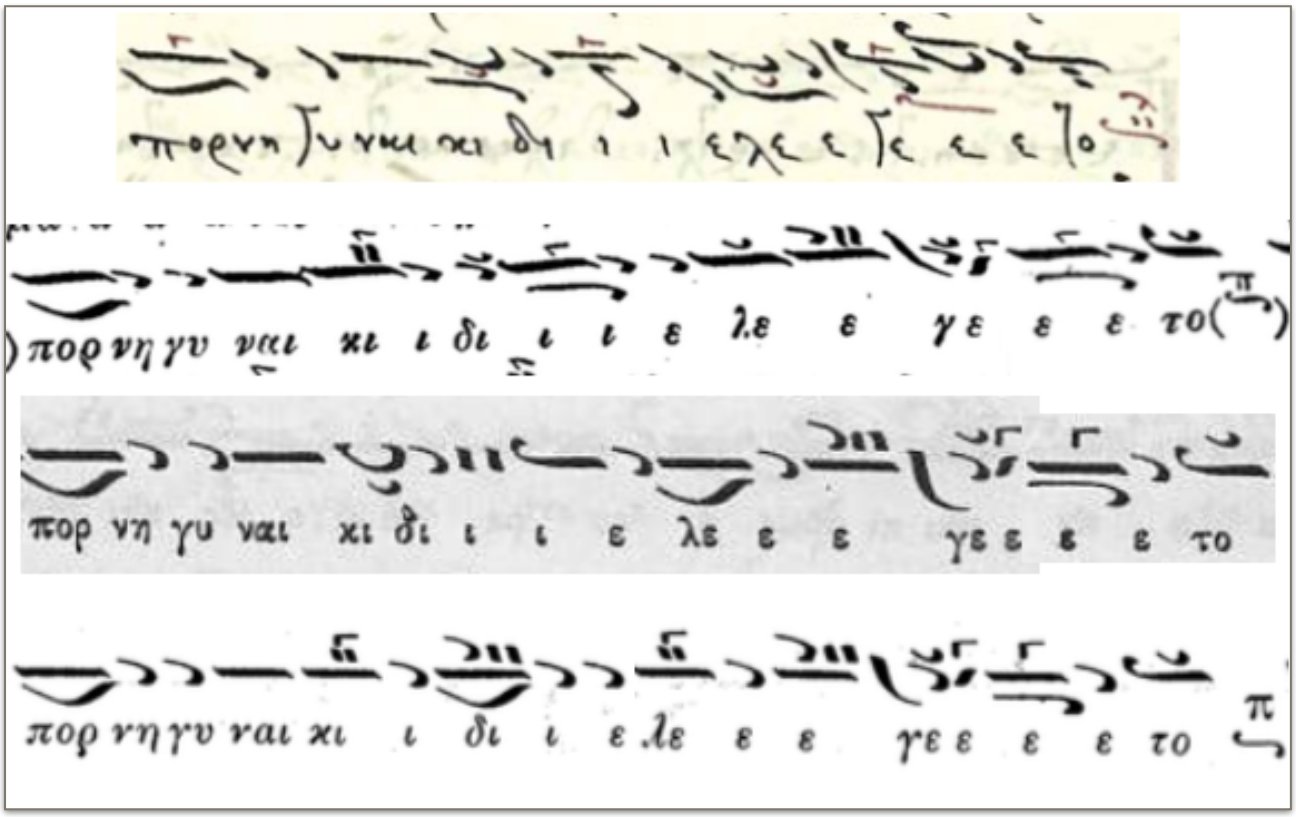

Στη φράση “ω του θαύματος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

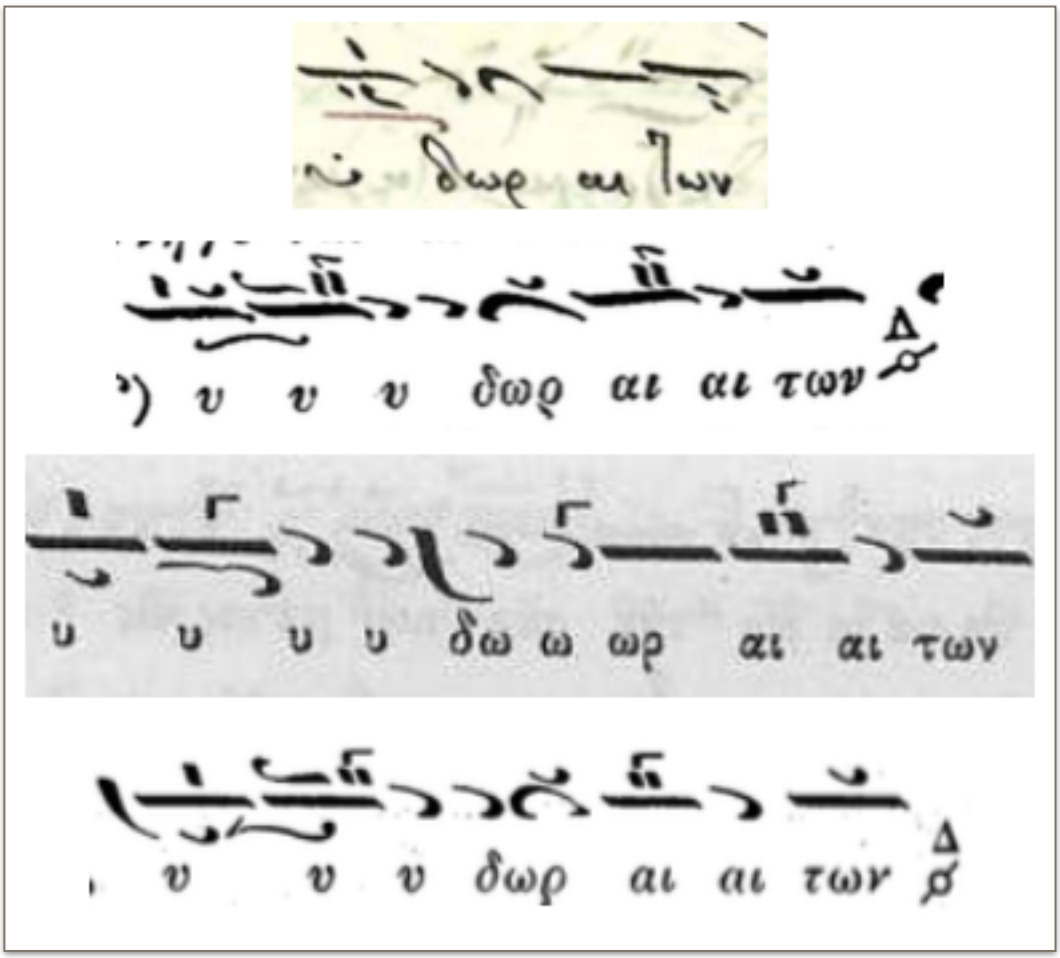
Στη φράση “ο τοις χερουβίμ εποχούμενος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική μικρή διαφορά η ερμηνεία από τον Κηλτζανίδη του ολίγου με το γοργόν και το ψηφιστόν της συλλαβής “-βίμ” (χερουβίμ)[27].

[27] Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει σε αρκετές περιπτώσεις το ψηφιστόν με ανάβαση δύο φθόγγων με συμπλοκή ολίγου και κεντήματος και ψηφιστού που ακολουθείται από κατάβαση με απόστροφο.

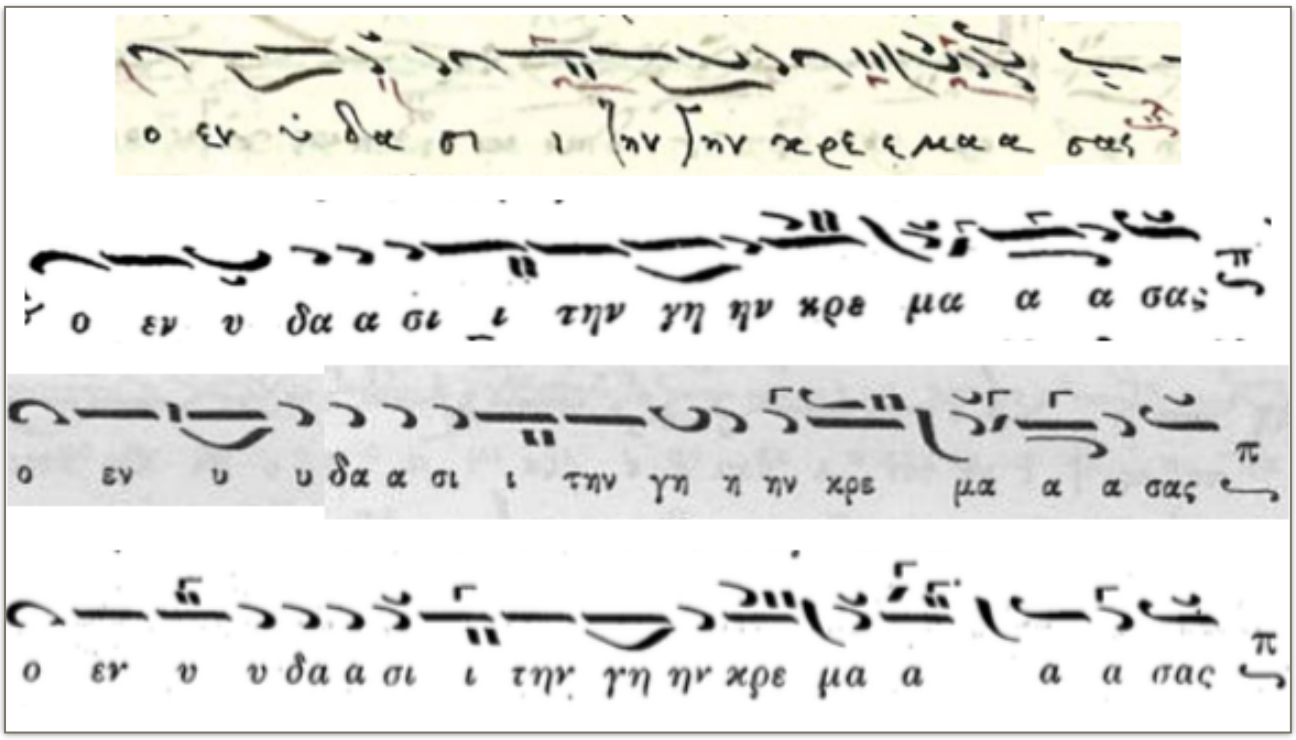

Στη φράση “πόρνη γυναικί διελέγετο” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική μικρή διαφορά η ερμηνεία από τον Κηλτζανίδη της μελωδικής θέσης με το ολίγον με το γοργόν και το τρομικόν, τις δύο αποστρόφους και την πεταστή με το ψηφιστόν και το κλάσμα των συλλαβών “-διελέ-“ (διελέγετο)[28].

[28] Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο αυτή τη μελωδική θέση και σε προηγούμενες εμφανίσεις της στα μουσικά κείμενα της παρούσης εργασίας.

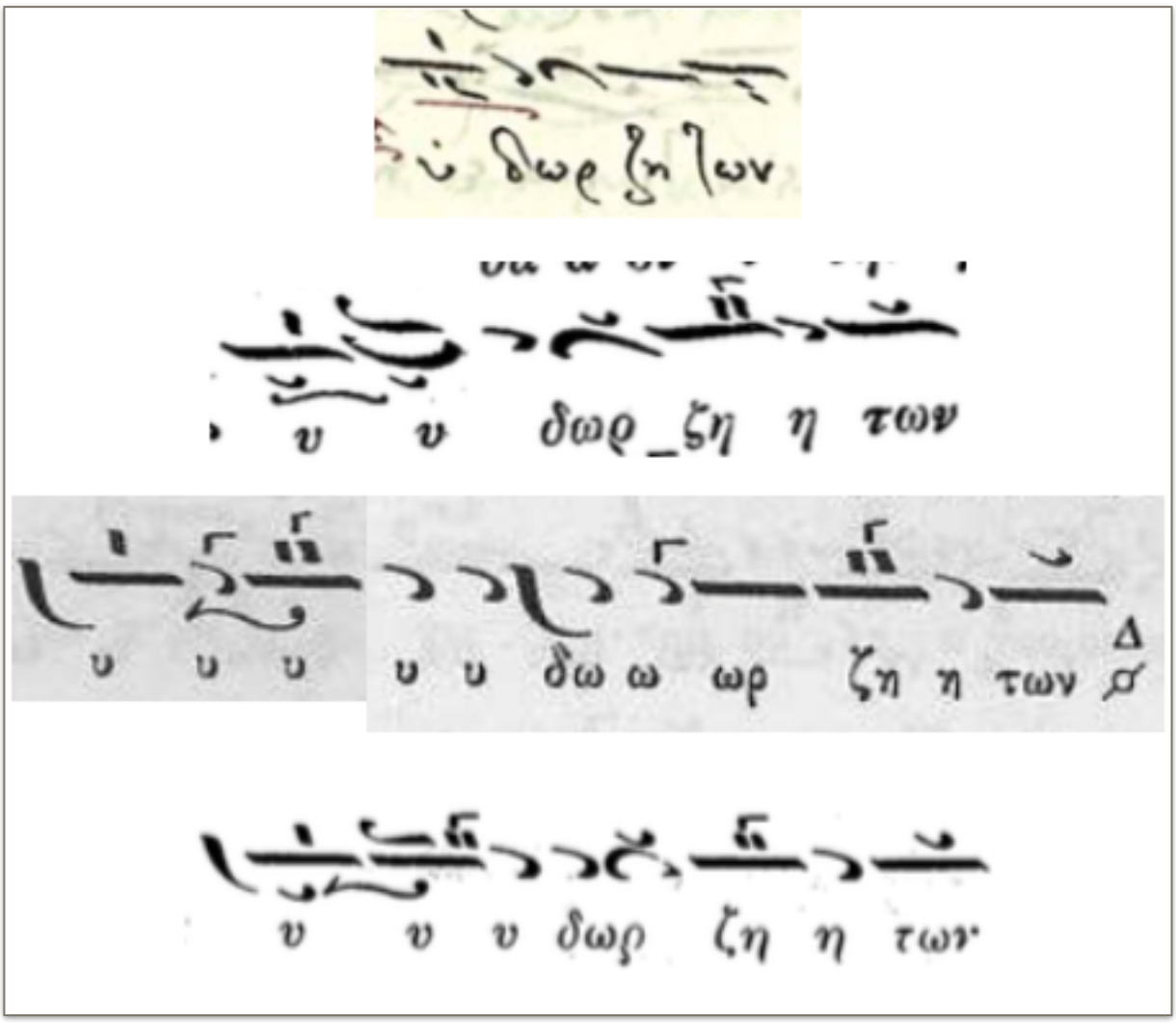

Στη φράση “ύδωρ αιτών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται λίγο στην ερμηνεία του ολίγου με το κέντημα, το πίασμα και το αντικένωμα και θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε ως συντηρητικότερη.

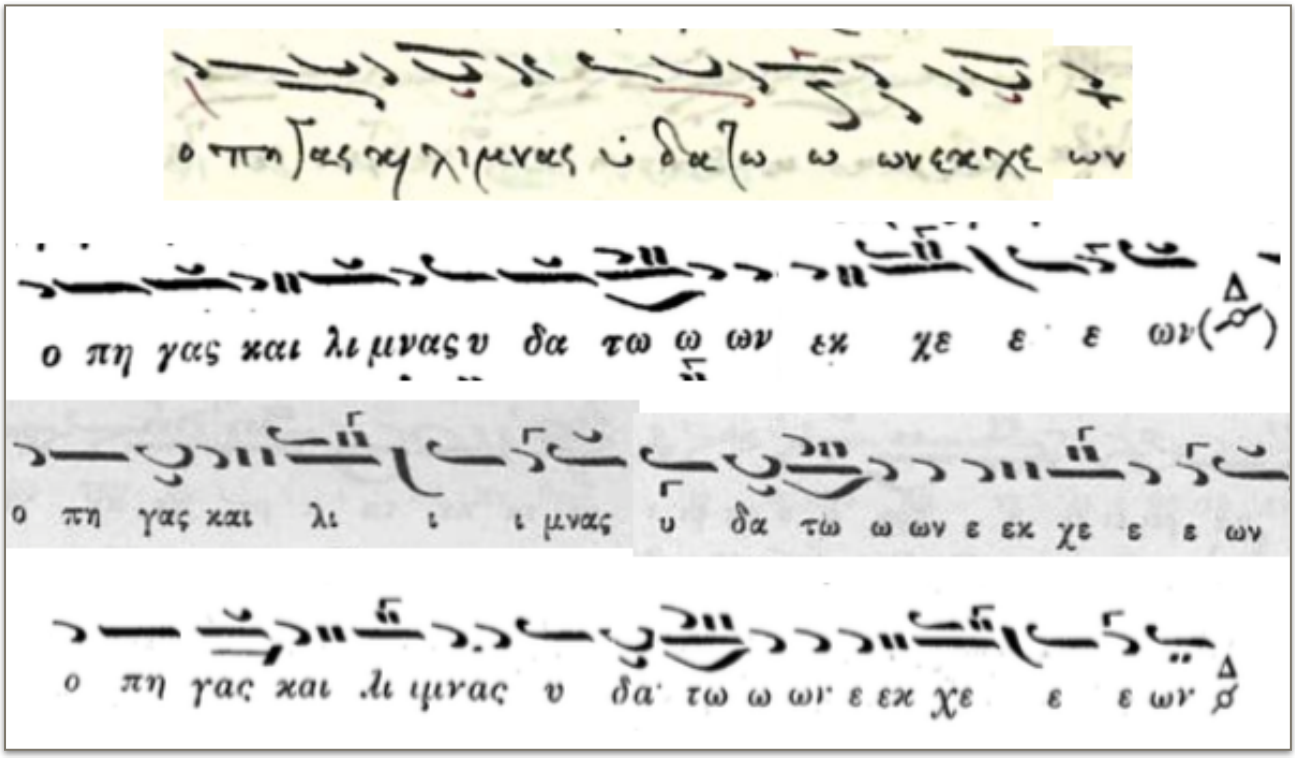
Οι τρεις ερμηνείες της φράσης “ο εν ύδασι την γην κρεμάσας” είναι συγγενείς μεταξύ τους και με μικρές ερμηνευτικές διαφορές. Από τις τρεις εκείνη του Χουρμουζίου κρίνεται ως πιστότερη ως προς την ερμηνεία των θέσεων του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται στην ερμηνεία του ολίγου με το ψηφιστόν στις συλλαβές “εν ύ-“ (ο εν ύδασι) και του Βιολάκη στην ερμηνεία της μελωδικής θέσης στις συλλαβές “-μά-“ (κρεμάσας)[29]. Είναι όμως και οι τρεις αρκετά πιστές στην ερμηνεία των θέσεων του χειρογράφου.

[29] Σε προηγούμενες εμφανίσεις της μελωδικής θέσης της λέξης “κρεμάσας” σε μουσικά κείμενα αυτής της εργασίας οι ερμηνείες του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη διαφέρουν από αυτή που καταθέτουν στην παραπάνω φράση.

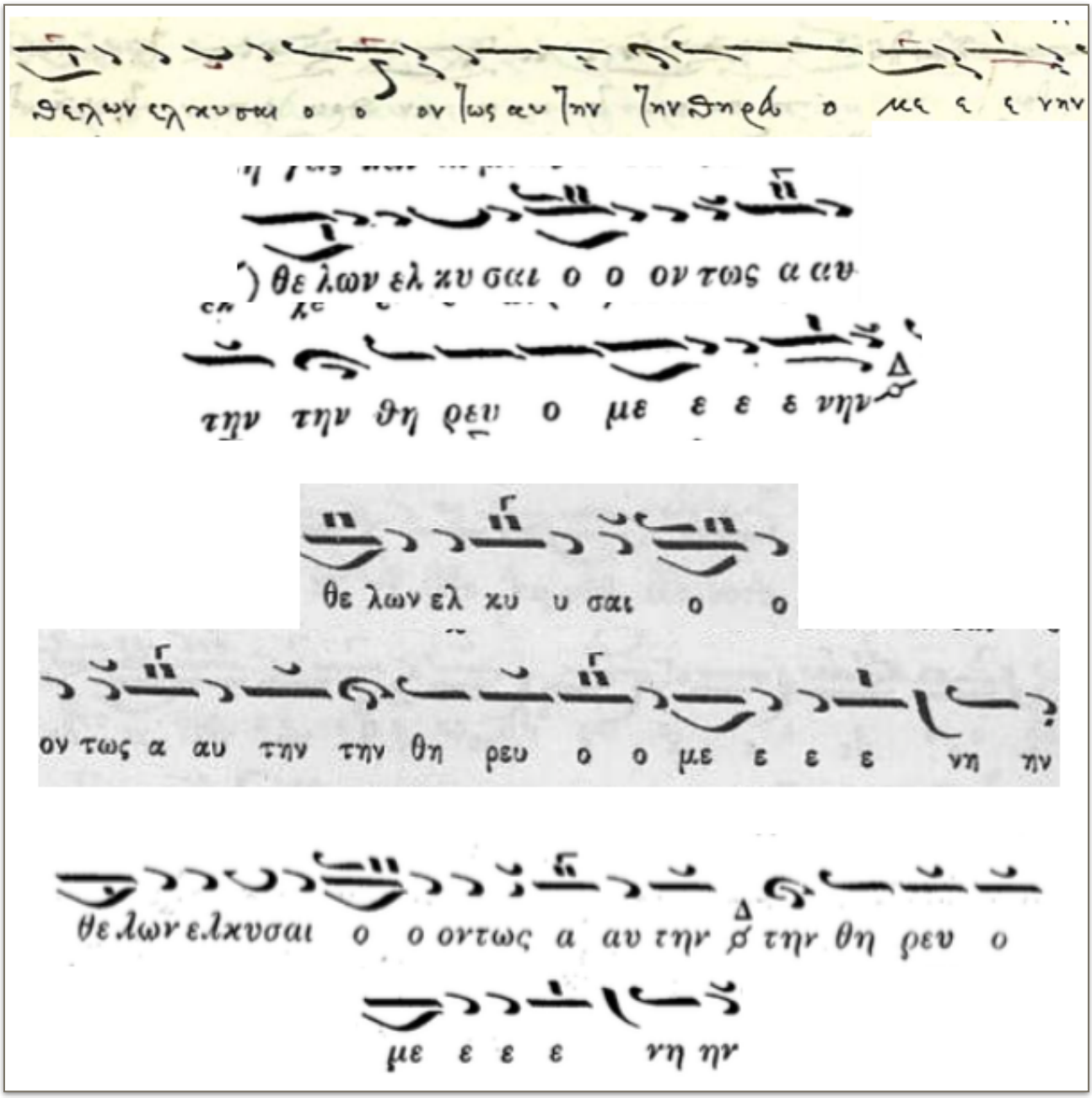

Στη φράση “ύδωρ ζητών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη διαφοροποιούνται ως προς την ερμηνεία του ολίγου με το κέντημα, το πίασμα και το αντικένωμα της συλλαβής “ύ-“ (ύδωρ). Και οι τρείς όμως ερμηνεύουν με πιστότητα τη βασική μελωδική γραμμή του χειρόγραφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου[30].

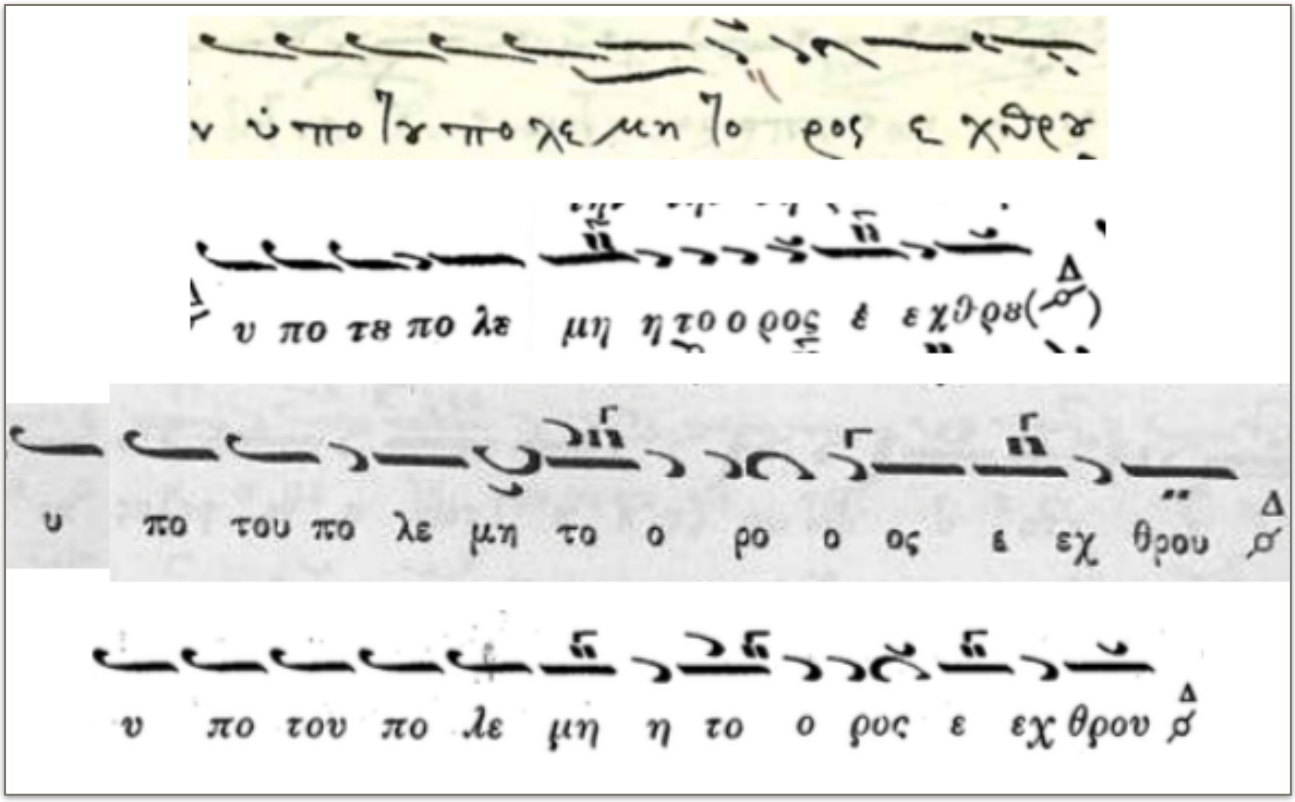
[30] Στη φράση “ύδωρ αιτών” που προηγήθηκε και η μελωδική της θέση είναι πανομοιότυπη, οι ερμηνείες του Χουρμούζιου και του Κιλτζανίδη είναι λίγο διαφορετικές από αυτές της παρούσας φράσης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτό γίνεται για να δωθεί μία μικρή διαφοροποίηση κατά την επανάληψη της ίδιας μελωδικής θέσης.

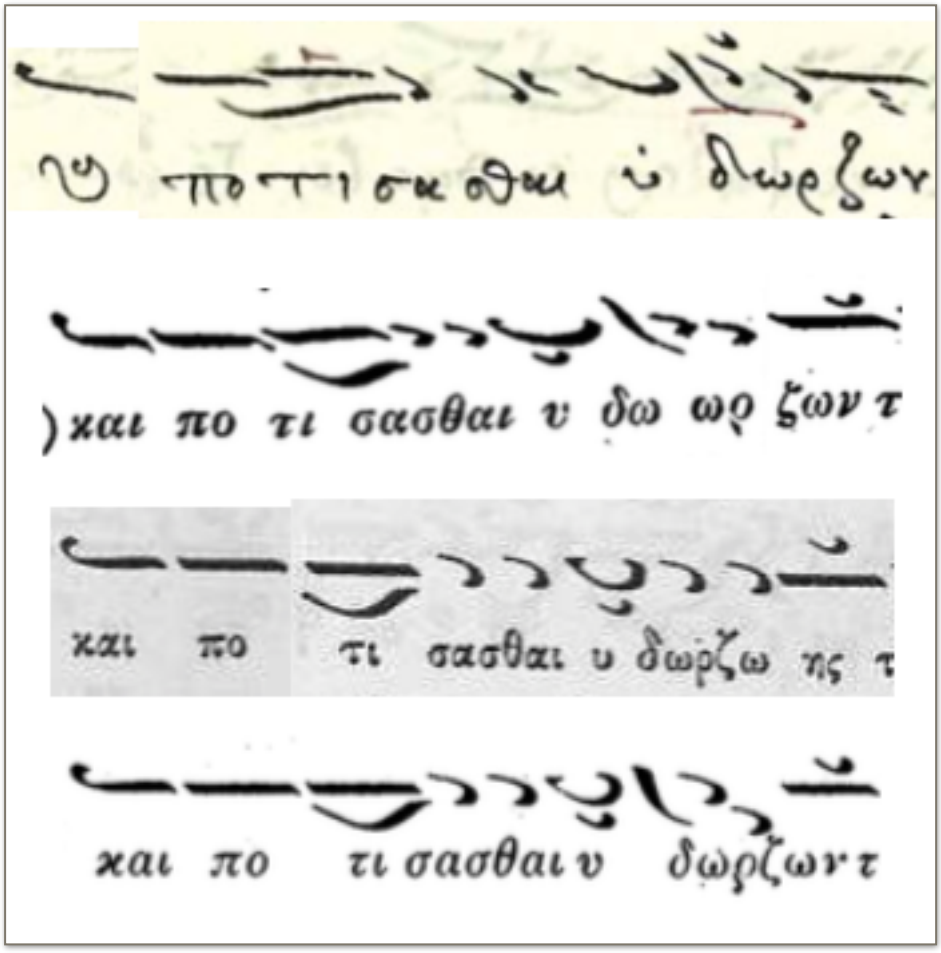
Στη φράση “ο πηγάς και λίμνας υδάτων εκχέων” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι σχεδόν πανομοιότυπες και ταυτόσημες μεταξύ τους αλλά και ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες διαφορές που συναντάμε είναι ως προς την ερμηνεία της πεταστής με ολίγον και κλάσμα στις θέσεις που αυτή συναντάται. Συμπληρωματικά θα λέγαμε ότι η εκδοχή του Χουρμουζίου είναι ίσως πιστότερη ως προς την ερμηνεία των θέσεων του πρωτοτύπου.

Στη φράση “θέλων ελκύσαι όντως αυτήν την θηρευομένην” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται λόγω διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου από τους τρεις.

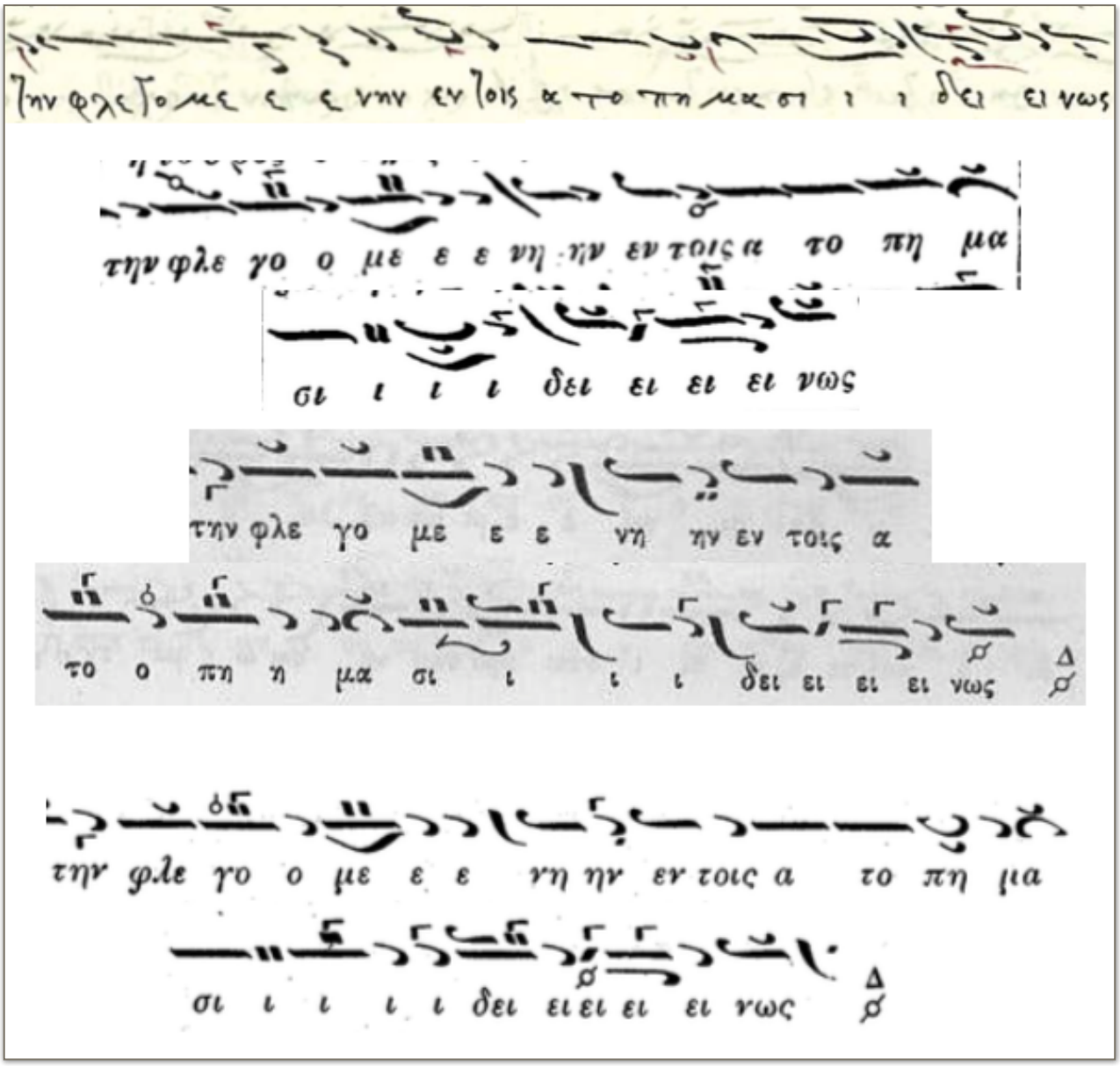

Στη φράση “υπό του πολεμήτορος εχθρού” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται λόγω διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου αλλά και της ερμηνείας της αποστρόφου με το κλάσμα και το πίασμα στη συλλαβή “-το-“ (πολεμήτορος), από τους τρεις.

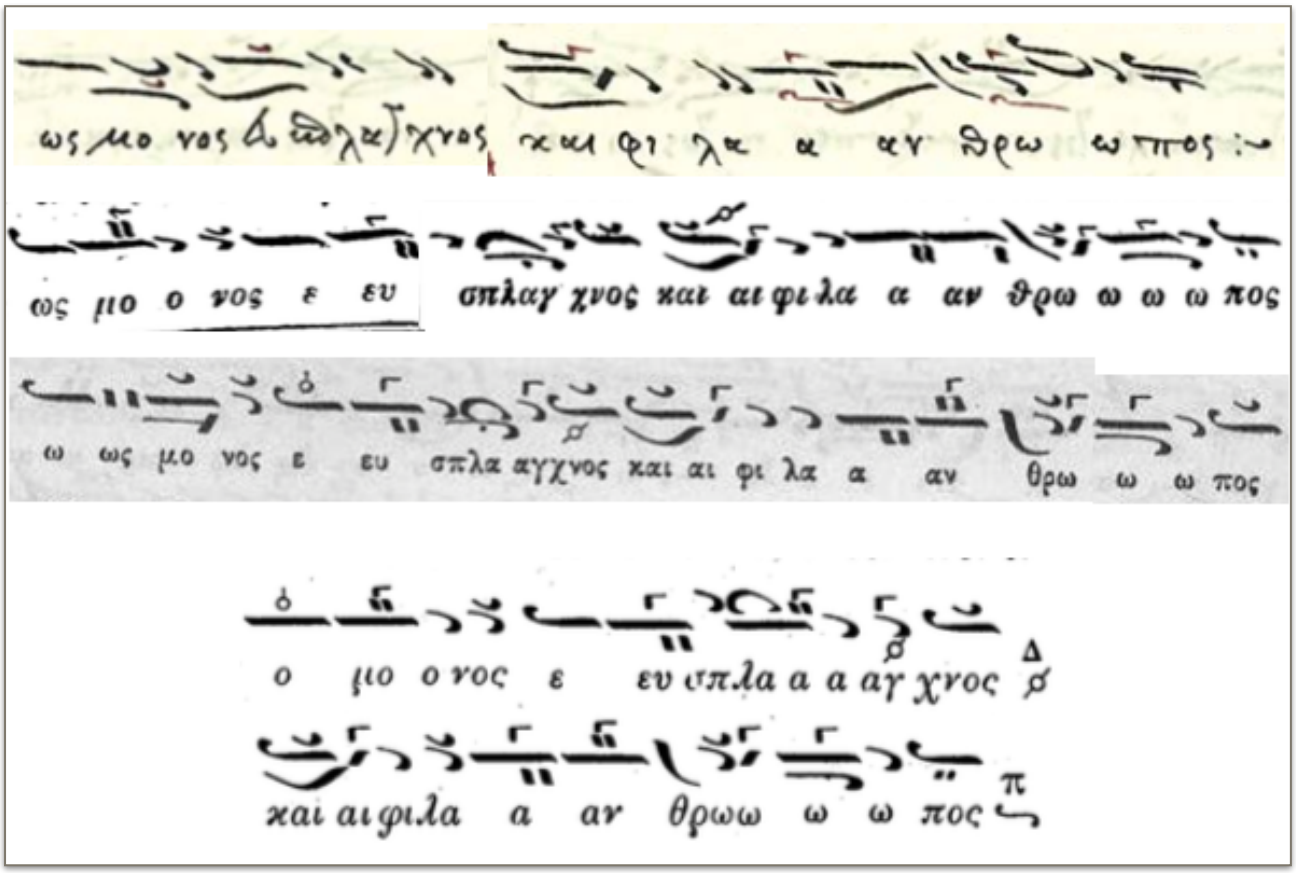
Στη φράση “και ποτίσασθαι ύδωρ ζων” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου[31].

[31] Το ποιητικό κείμενο της έκδοσης του Κηλτζανίδη είναι “και ποτίσασθαι ύδωρ **ζωής**” και όχι “και ποτίσαθαι ύδωρ **ζων**” όπως είναι στο χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου αλλά και του Χουρμουζίου και του Βιολάκη. Η εκτίμησή μας είναι ότι η εκδοχή του πρωτοτύπου, του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι η σωστή.

Στη φράση “την φλεγομένην εν τοις ατοπήμασι δεινώς” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές, παρατηρούνται λόγω διαφορετικού τρόπου διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου αλλά και της ερμηνείας της πεταστής με ολίγον και ψηφιστ΄όν της συλλαβής “-σι” (ατοπήμασι)[32].

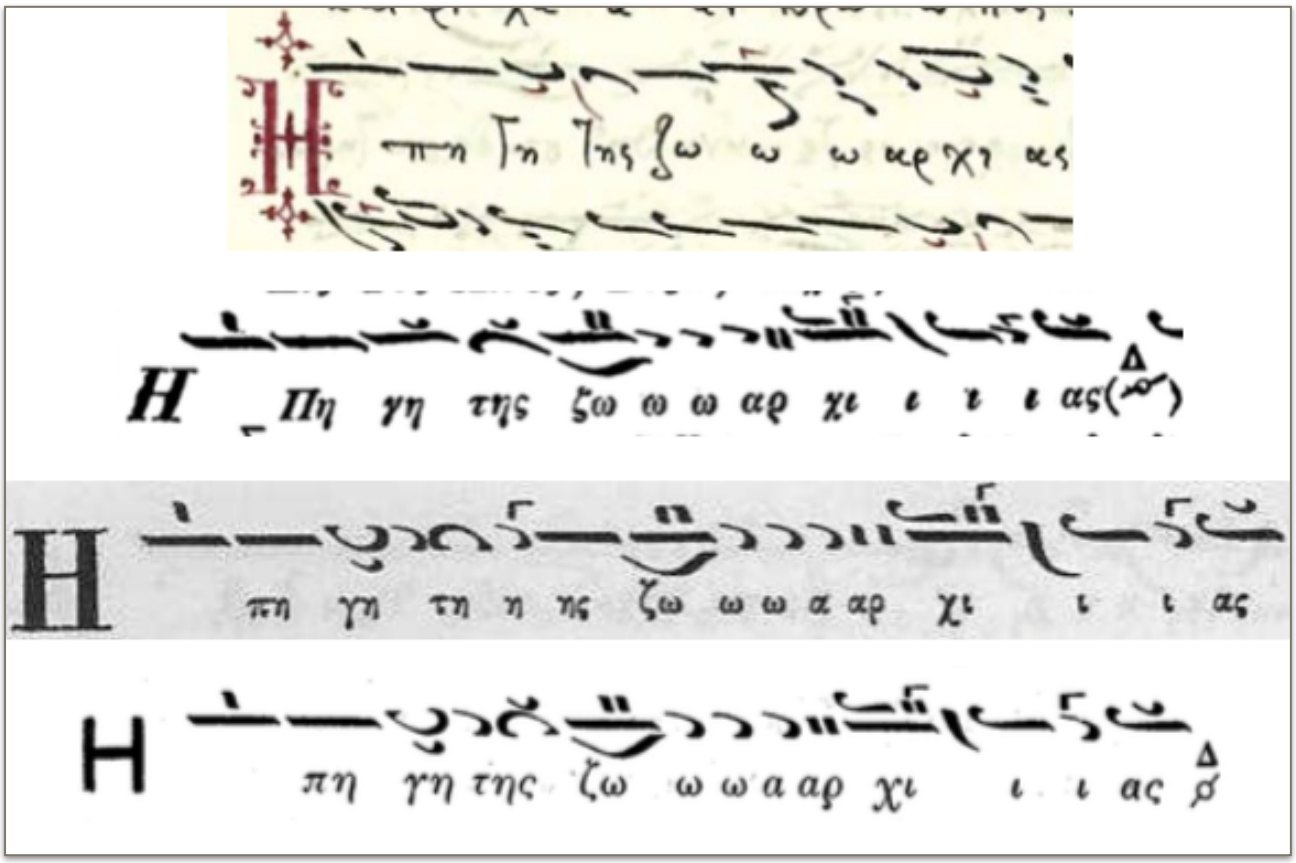
[32] Σε προηγούμενες εμφανίσεις της πεταστής με ολίγον και ψηφιστόν σε μουσικά κείμενα αυτής της εργασίας η ερμηνείες του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη διαφέρουν από αυτή που καταθέτουν στην παραπάνω φράση.

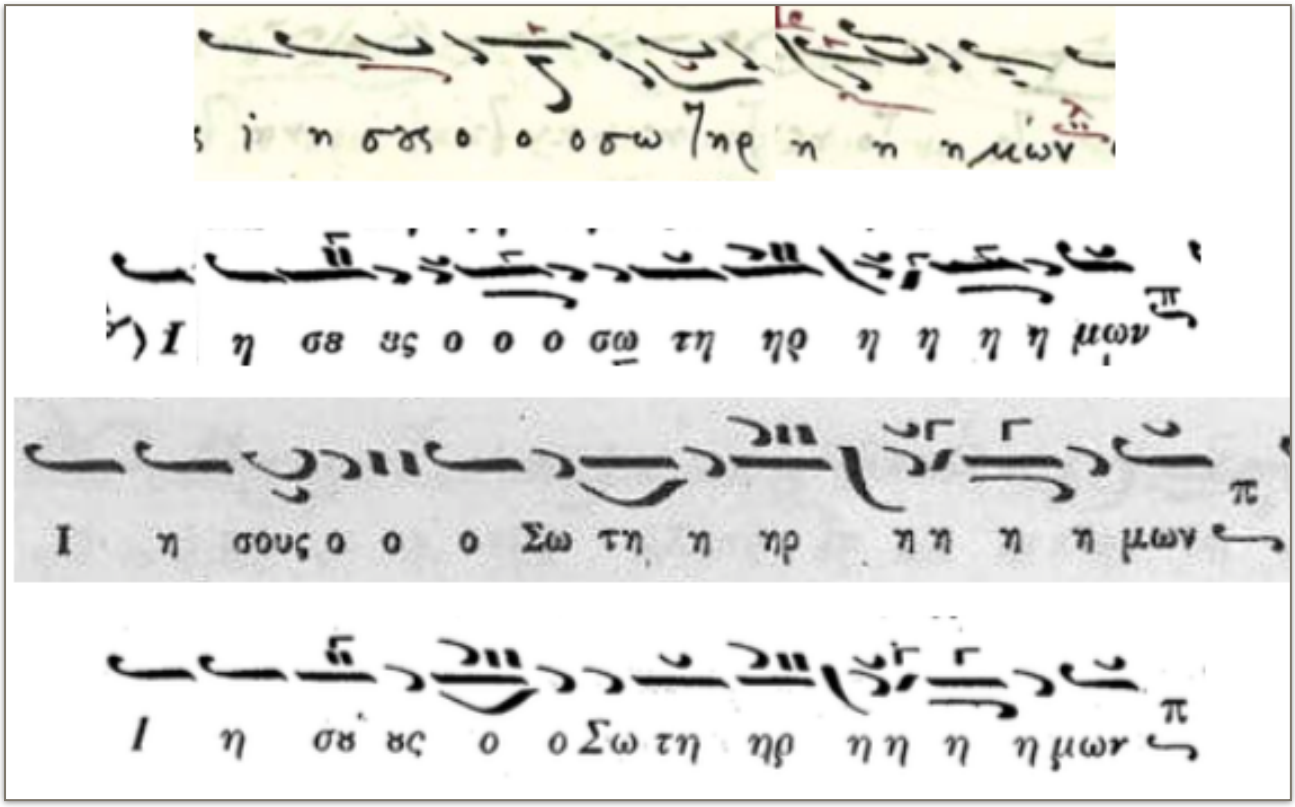
Στην τελική φράση “ ως μόνος εύσπλαγχνος και φιλάνθρωπος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες. Η βασικότερη διαφορά τους παρατηρείται στην αρχή της μελωδικής θέσης όπου ερμηνεύετια με διαφορετικό τρόπο το ολίγον και η πεταστή με το κλάσμα και το αντικένωμα του πρωτοτύπου. Οι τρείς εκδοχές είναι συγγενείς με αυτή του Βιολάκη να είναι και η πιστότερη ως προς τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου.

Η πηγή της ζωαρχίας

Δοξαστικό των Αίνων του όρθρου της Κυριακής της Σαμαρείτιδος

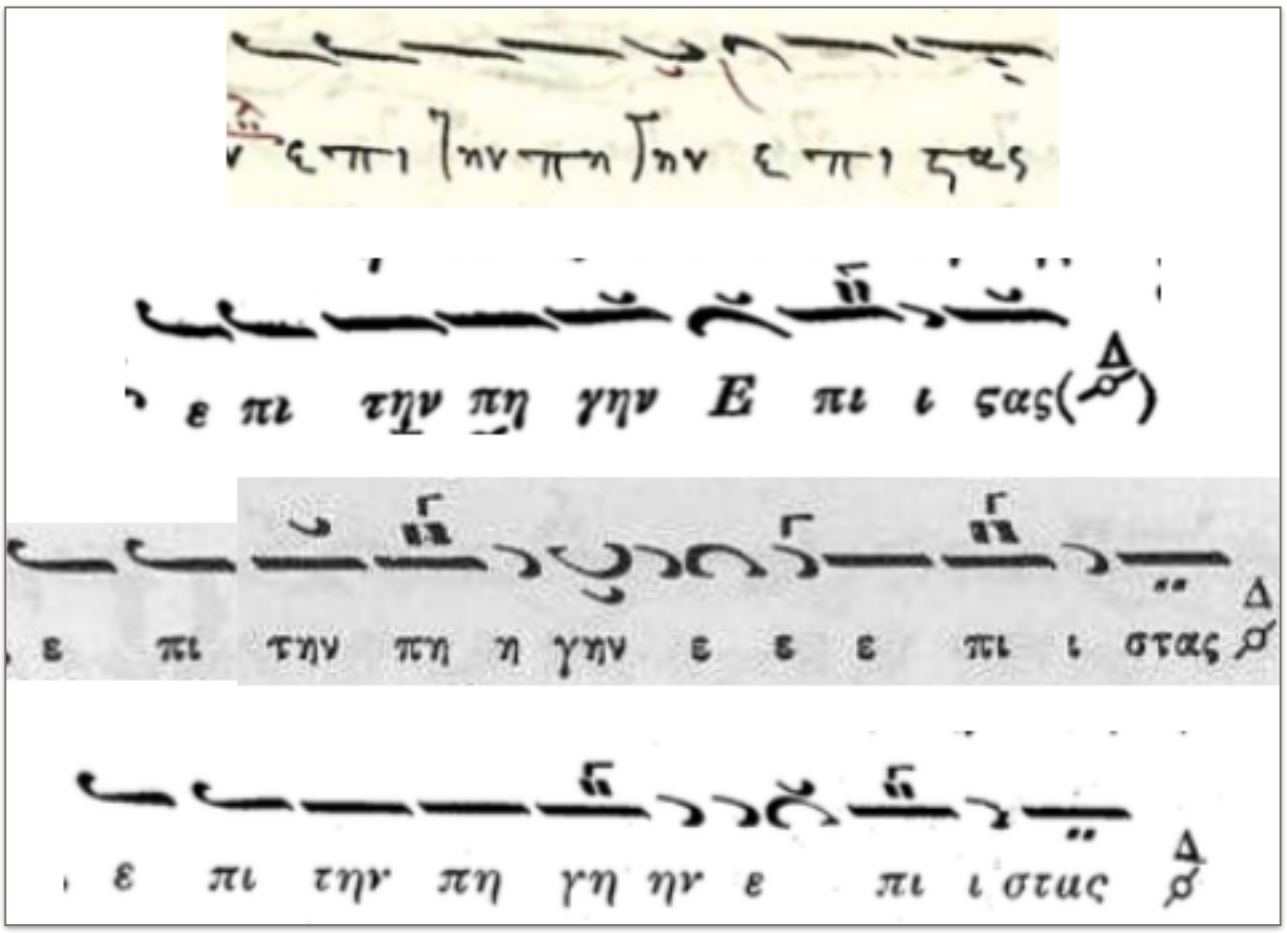

Η αρχική φράση “Η πηγή της ζωαρχίας” ερμηνεύεται από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα μεταξύ τους αλλά και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά παρατηρείται στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα που ακολουθείται από ελαφρόν με βαρεία στις συλλαβές “-γή της” (Η πηγή της). Και οι τρείς εκδοχές είναι πιστές ως προς τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου.

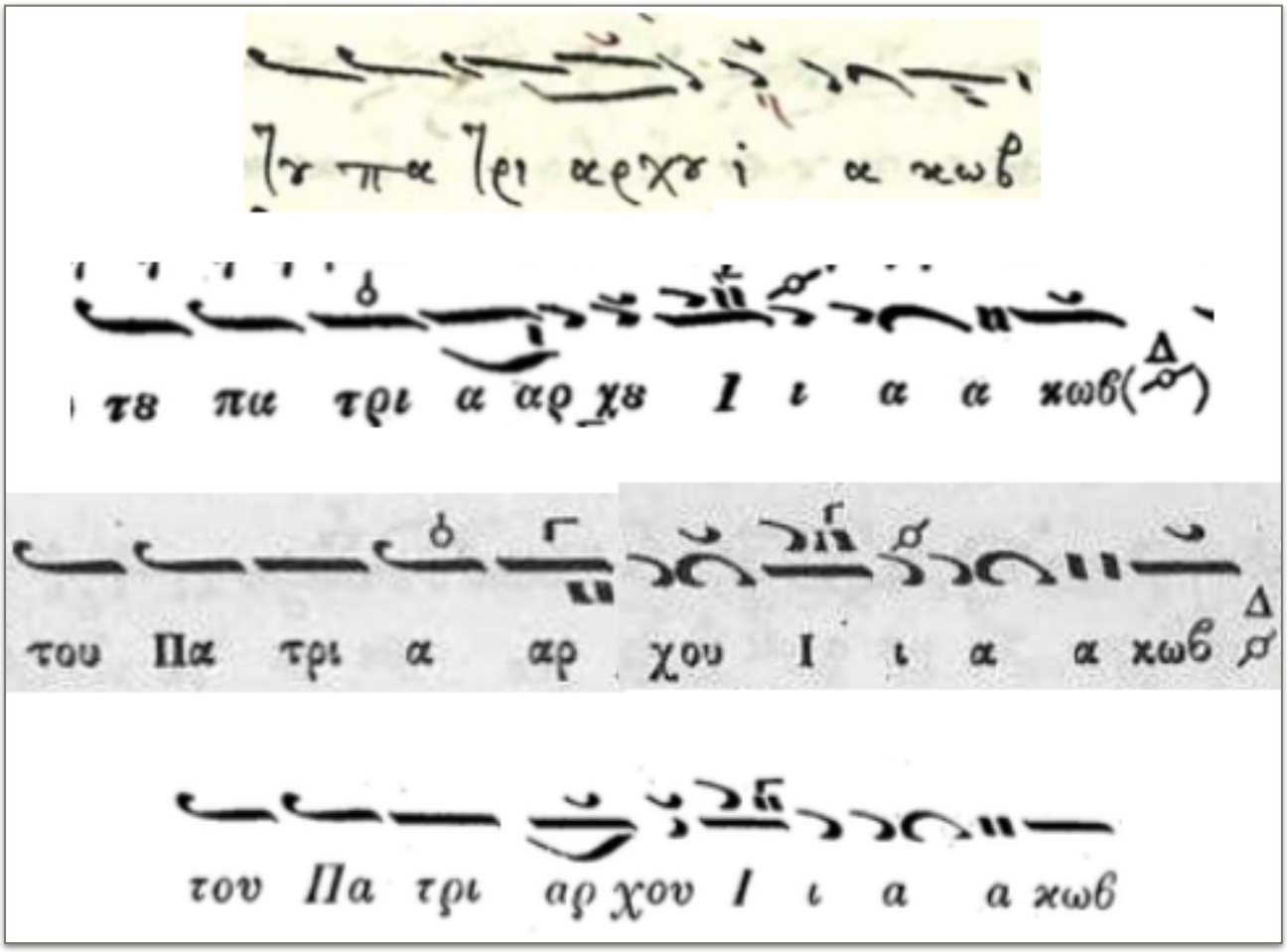
Στη φράση “Ιησούς ο σωτήρ ημών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου του Πελοποννησίου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφέρει ως προς την ερμηνεία του ολίγου με το γοργόν και το τρομικόν που ακολουθείται από δύο αποστρόφους[33].

[33] Την ίδια ερμηνεία καταθέτει ο Κηλτζανίδης και σε προηγούμενες εμφανίσεις αυτής της θέσης.

Στη φράση “ επί την πηγήν επιστάς” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου του Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά που εντοπίζεται μεταξύ τους παρατηρείται στην ερμηνεία της πεταστής με το κλάσμα που ακολουθείται από ελαφρόν με βαρεία. Η εκδοχή του Χουρμουζίου ερμηνεύει πιστά τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου ενώ οι εκδοχές του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη ερμηνεύουν με μεγαλύτερη ποκιλματική διάθεση[34].

[34] Ανάλογες περιπτώσεις έχουμε συναντήσει και στα προηγούμενα μουσικά κείμενα που εξετάσαμε.

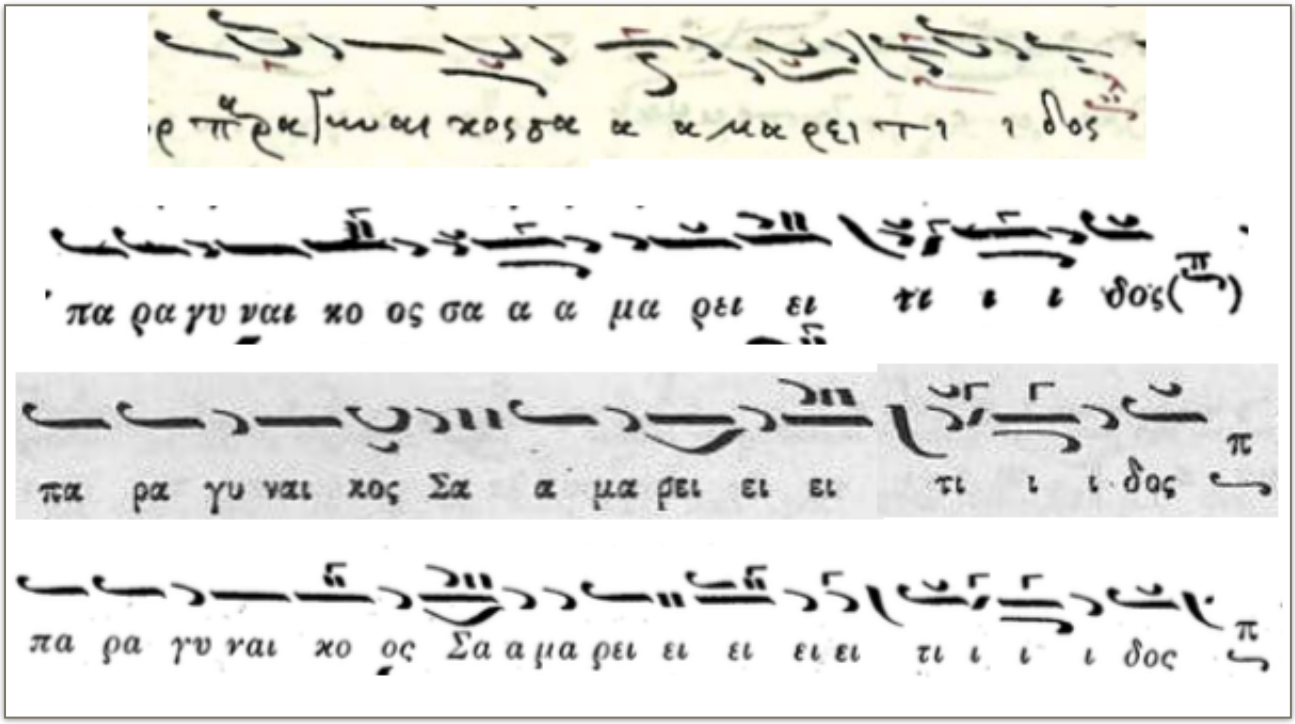

Στη φράση “του πατριάρχου Ιακώβ” οι εκδοχές του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά παρατηρείται στην ερμηνεία του ολίγου με το κλάσμα και το ψηφιστόν που ακολουθείται από απόστροφο, των συλλαβών “-άρχου” (πατριάρχου)[35].

[35] Στο Δοξαστικό “Αι μυροφόροι γυναίκες” στη φράση “τις είληφε νεκρόν” συναντάμε μία πανομοιότυπη θέση όπου ερμηνεύεται όμως από τον Βιολάκη με τρόπο διαφορετικό από αυτόν που χρησιμοποιεί στην παρούσα περίπτωση.

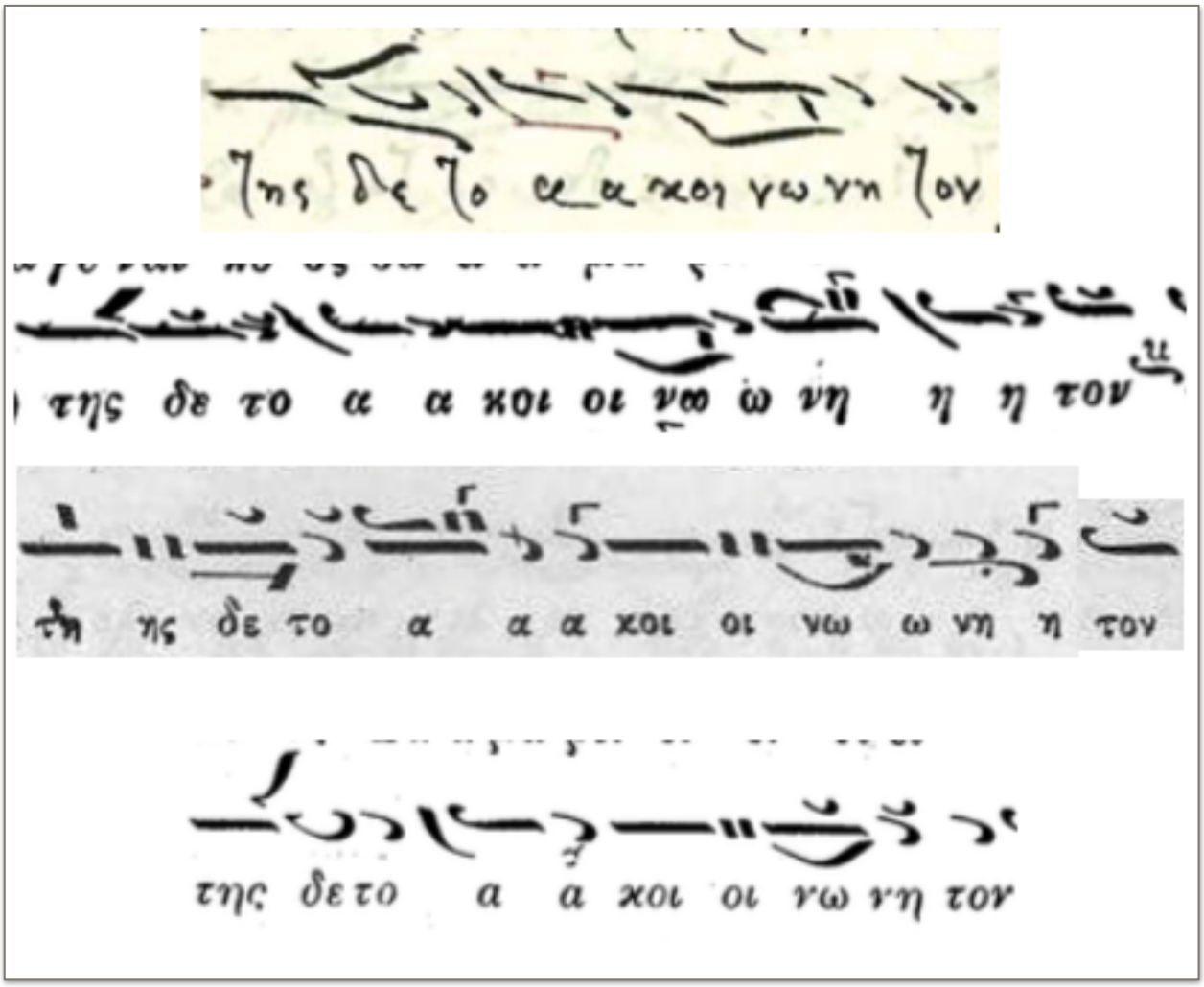

Στη φράση “πιείν εζήτει ύδωρ” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου του Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία του ελαφρού με τη βαρεία στη συλλαβή “ε-“ (εζήτει).

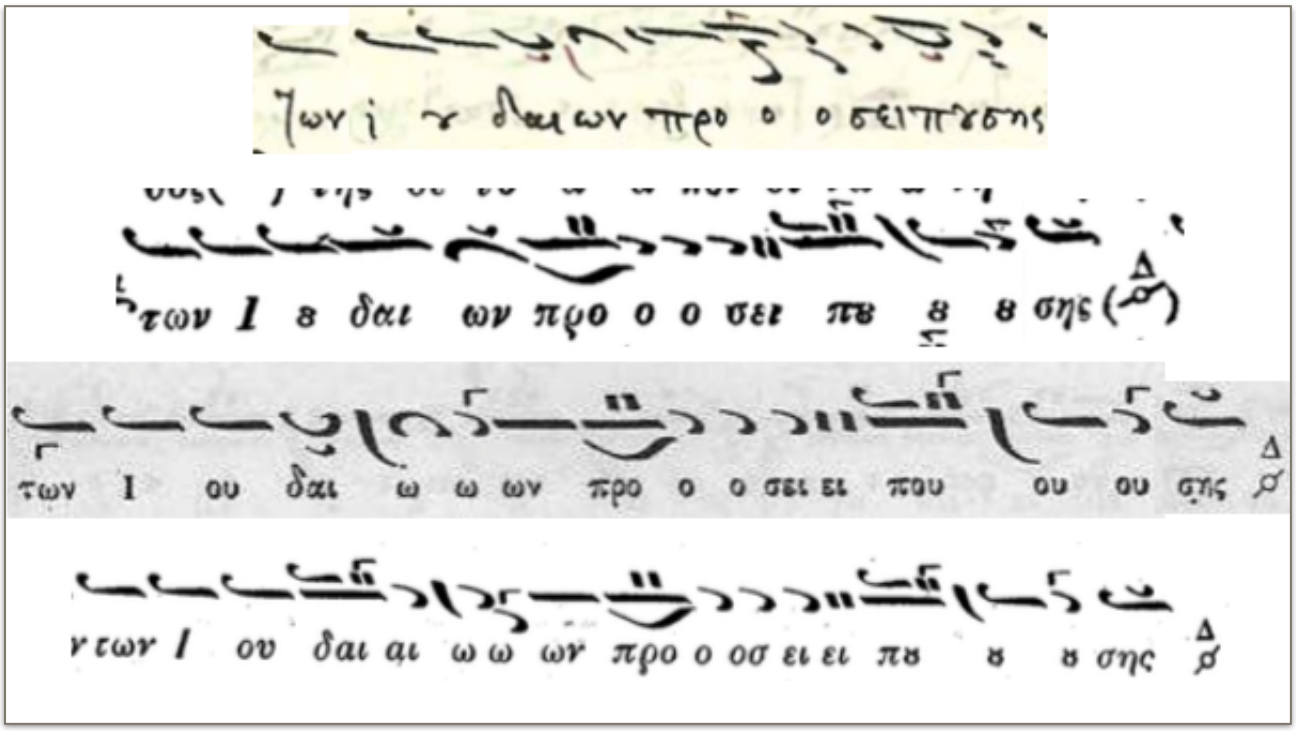

Στη φράση “παρά γυναικός σαμαρείτιδος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου του Πελοποννησίου. Διαφοροποιούνται μεταξύ τους στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα και ψηφιστόν της συλλαβής “-ρεί-“ (σαμαρείτιδος)[36].

[36] Η διαφορά αυτή έχει διαπιστωθεί επανηλειμμένα σε προηγούμενες ανάλογες περιπτώσεις. Στην παρούσα παρατηρούμε μία νέα ερμηνεία που δεν έχει εμφανισθεί ξανά, από τον Βιολάκη.

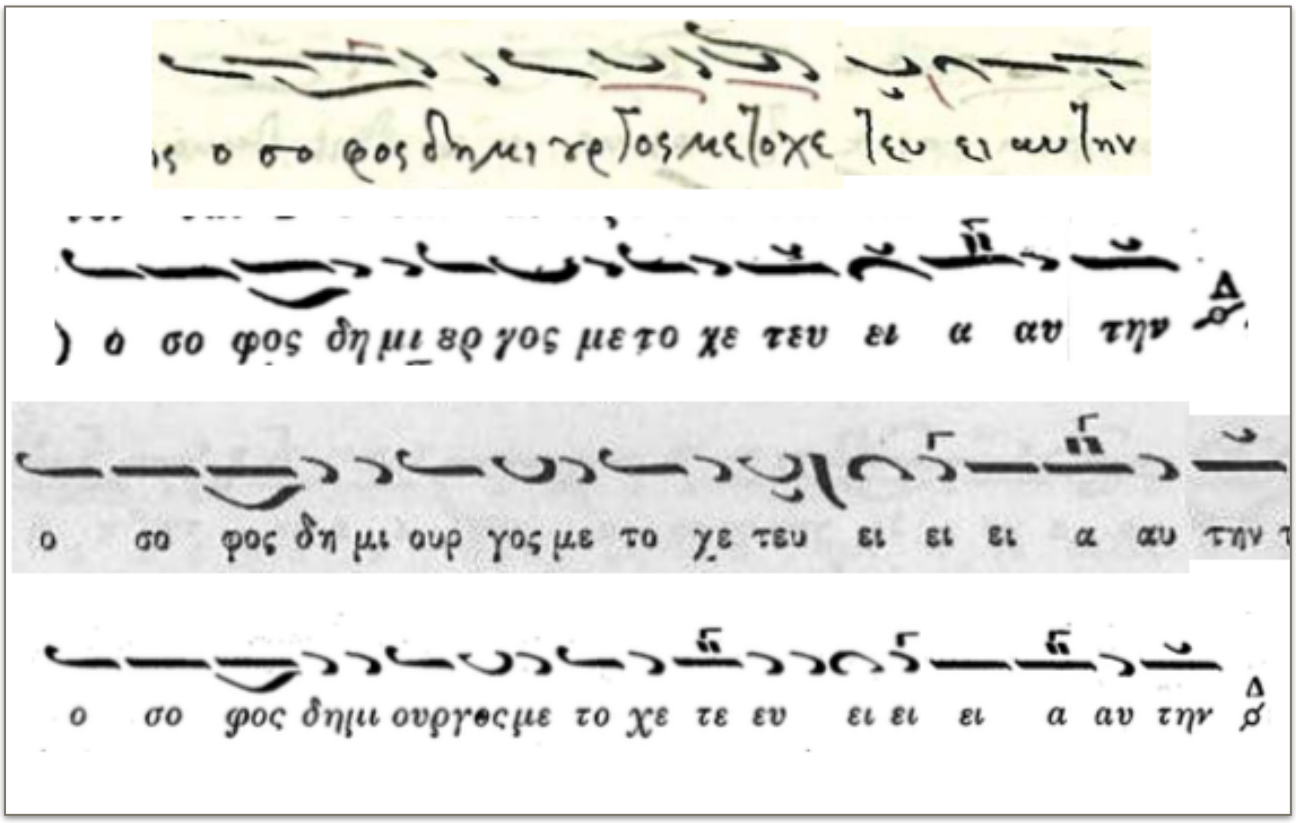

Στη φράση “της δε το ακοινώνητον” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι σε γενικές γραμμές ταυτόσημες. Παρατηρούνται διαφορές στις επιλογές που ακολουθήθηκαν για τον διπλασιασμό των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου. Μεγαλύτερη ποικιλματική διάθεση διαπιστώνουμε στην εκδοχή του Κηλτζανίδη, ενώ αυτή του Βιολάκη ερμηνεύει πιστά τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Η ερμηνεία του Χουρμουζίου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κλασσικότερη των τριών.

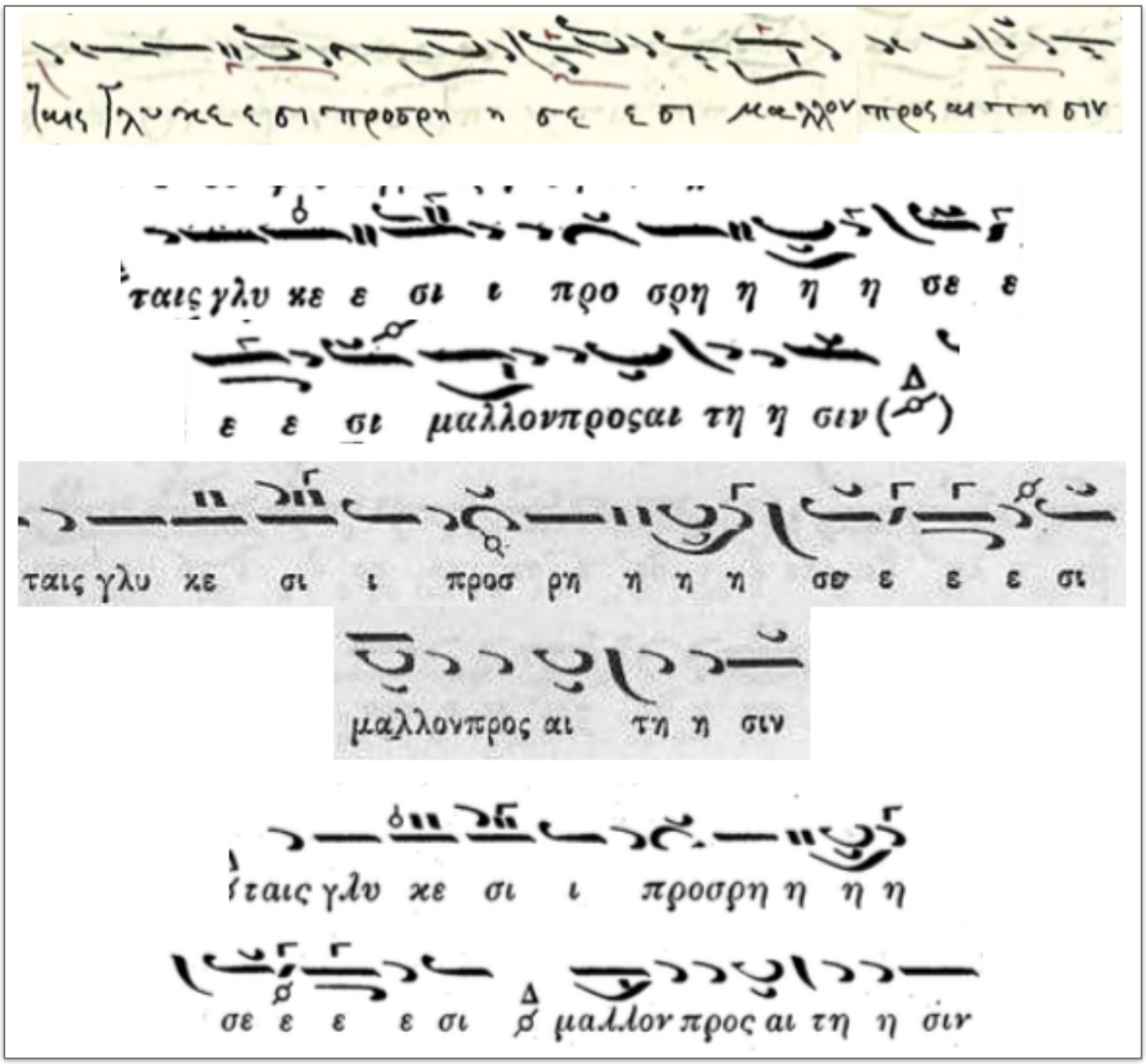
Στη φράση “των Ιουδαίων προσειπούσης” οι εκδοχές του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρο Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά παρατηρείται στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα που ακολουθείται από ελαφρόν με βαρεία στις συλλαβές “-δαίων” (Ιουδαίων). Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτήν την περίπτωση. Η ερμηνεία του Βιολάκη χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τον ίδιο στα κείμενα που έχουμε εξετάσει μέχρι στιγμής[37].

[37] Σε προηγούμενες ανάλογες περιπτώσεις ο Βιολάκης ερμηνεύει με τον τρόπο που ερμηνεύει σε αυτήν την περίπτωση ο Κηλτζανίδης.

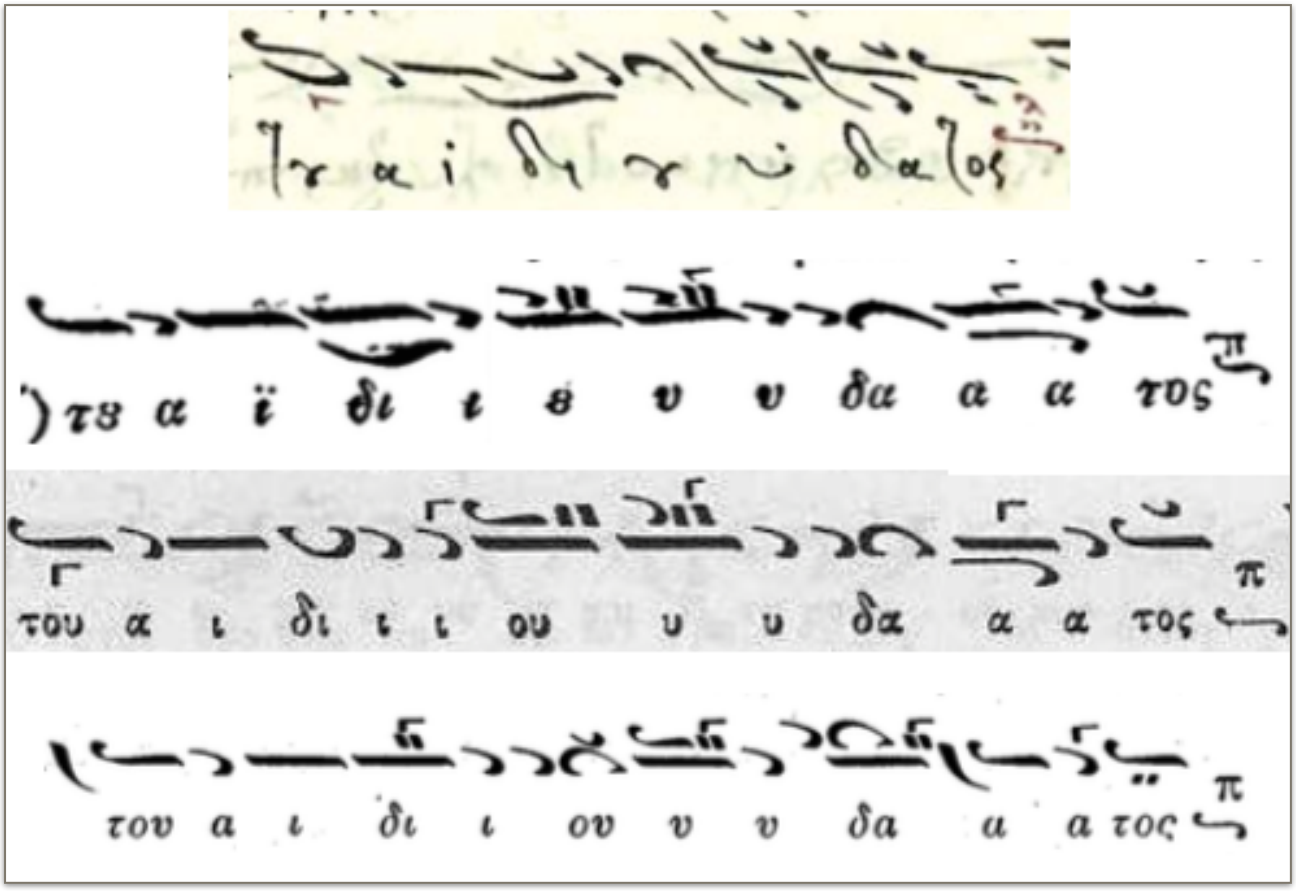

Στη φράση “ο σοφός δημιουργός μετοχετεύει αυτήν” οι εκδοχές του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφορά παρατηρείται στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα που ακολουθείται από ελαφρόν με βαρεία στις συλλαβές “-τεύει” (μετοχετεύει). Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτήν την περίπτωση. Η ερμηνεία του Βιολάκη χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τον ίδιο στα κείμενα που έχουμε εξετάσει μέχρι στιγμής[38].

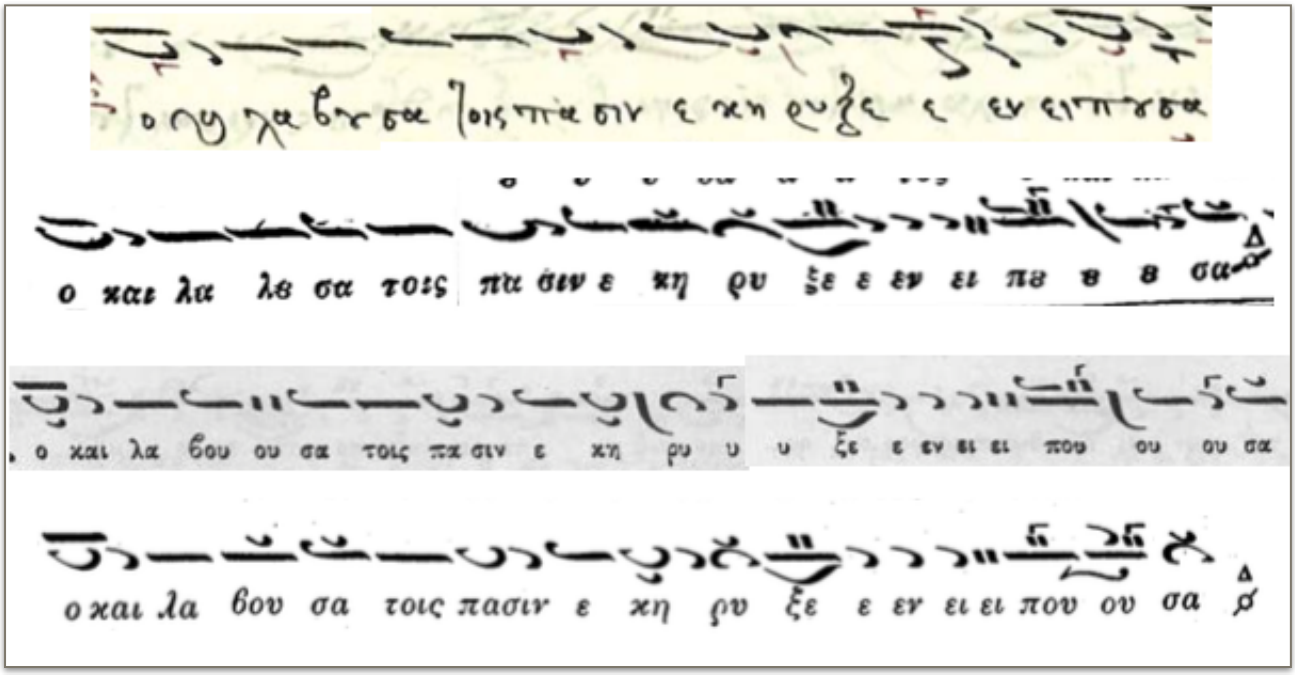
[38] Διαφοροποιείται ακόμα και από την ερμηνεία της ίδιας περίπτωσης που έδωσε στην μόλις προηγούμενη φράση.

Στη φράση “ταις γλυκέσι προσρήσεσι μάλλον προς αίτησιν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία της πεταστής με ίσον και αντικένωμα στη συλλαβή “-σι” (γλυκέσι).

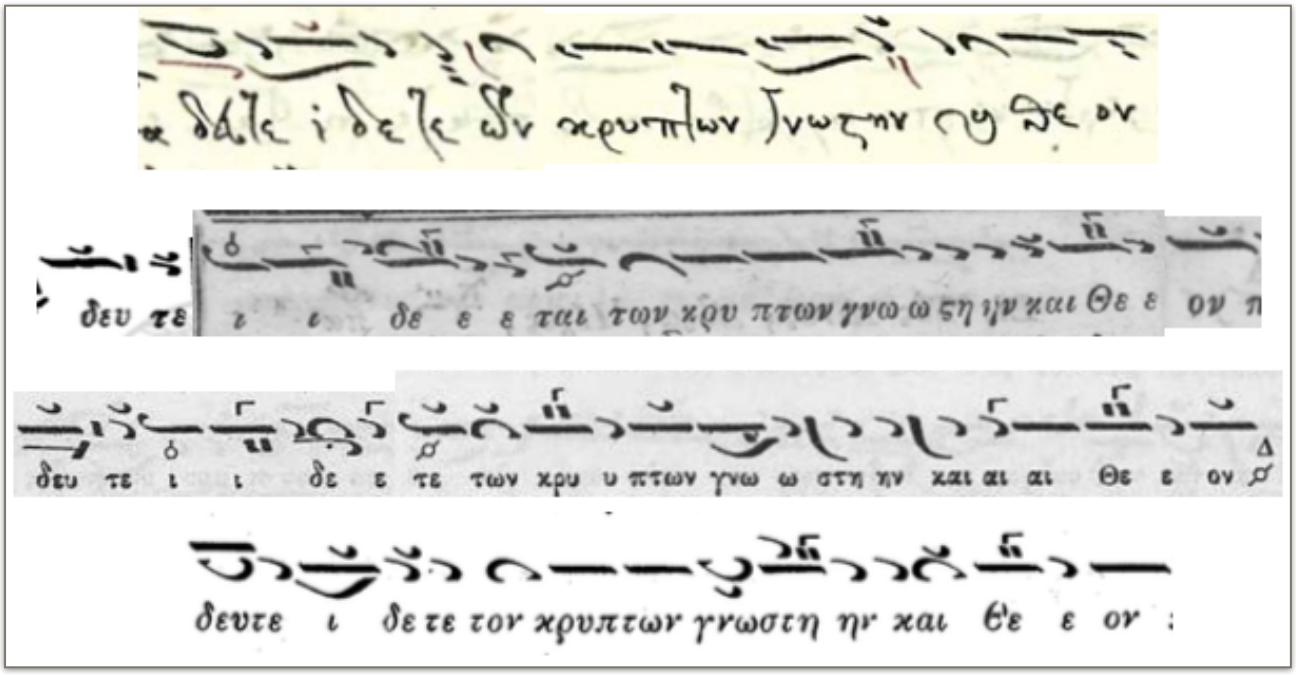

Στη φράση “του αϊδίου ύδατος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική διαφορά η ερμηνεία της πεταστής με το ψηφιστόν που ακολουθείται από απόστροφο και ελαφρόν στις συλλαβές “-δίου” (αϊδίου). Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτήν την περίπτωση. Η ερμηνεία του Βιολάκη έχει ποικιλματική διάθεση.

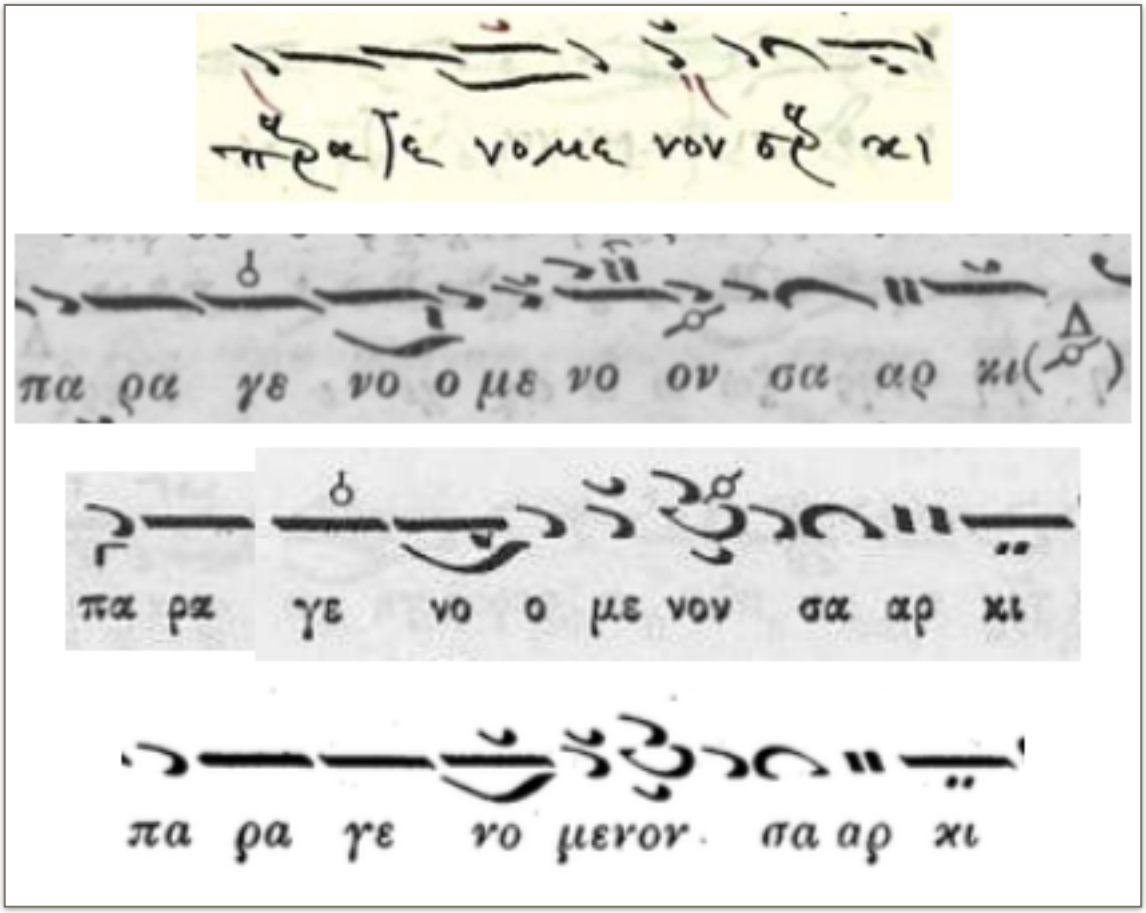

Η ερμηνεία της φράσης “ο και λαβούσα τοις πάσιν εκήρυξεν ειπούσα” από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι ταυτόσημη και σχεδόν πανομοιότυπη. Είναι δε πιστή ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννήσιου. Ελάχιστες διαφορές παρατηρούνται στις επιλογές διπλασιασμού καποιων χρονικών αξιών του πρωτοτύπου και στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα που ακολουθείται από ελαφρόν με βαρεία στις συλλαβές “-κήρυ-“ (εκήρυξεν). Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτήν την περίπτωση. Συμπληρωματικά παρατηρούμε μία νέα εκδοχή ερμηνείας της πεταστής με ολίγον και κλάσμα στη συλλαβή “-πού-“ (ειπούσα), από τον Βιολάκη[39].

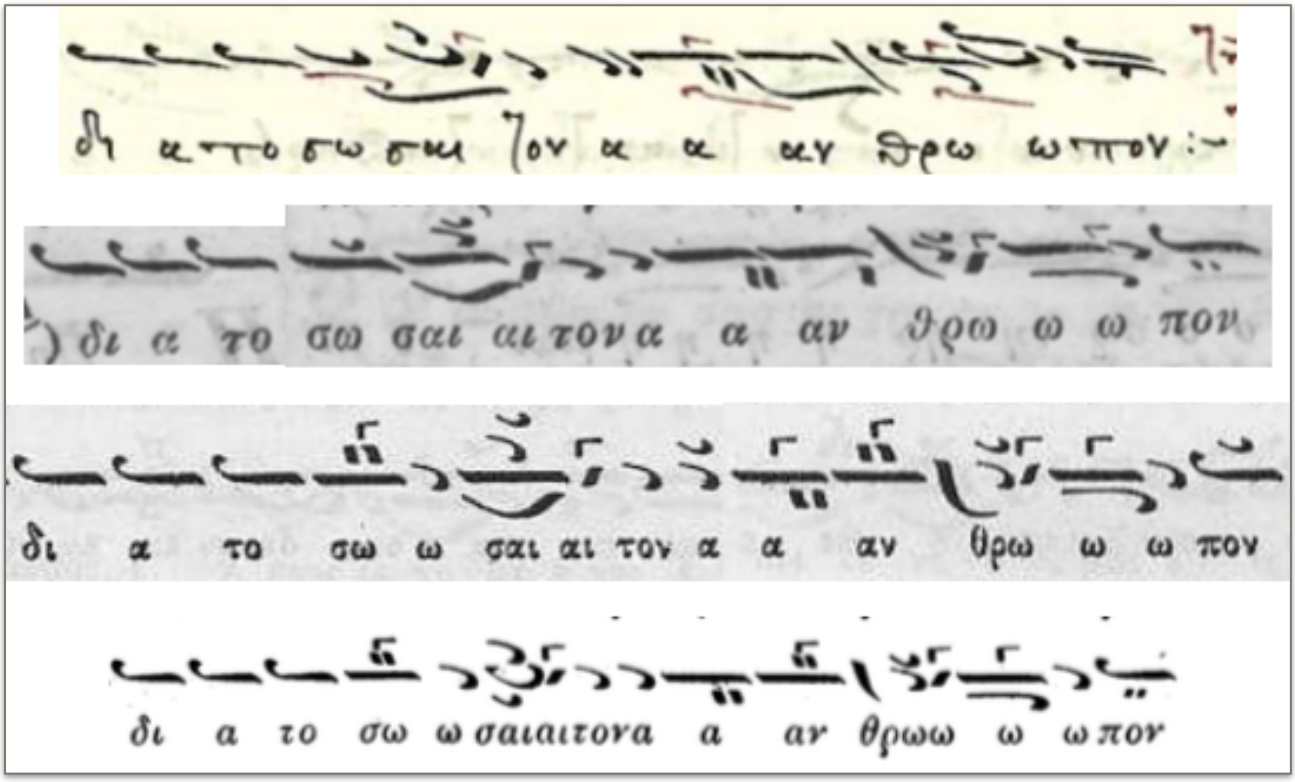
[39] Σε προηγούμενες εμφανίσεις αυτής της περίπτωσης ο Βιολάκης ερμηνεύει με τον τρόπο που ερμηνεύουν σε αυτή την περίπτωση ο Χουρμούζιος και ο Κηλτζανίδης.

Στη φράση “δεύτε ίδετε των κρυπτών γνώστην και θεόν” Ο Χουρμούζιος και ο Κηλτζανίδης ερμηνεύουν ταυτόσημα. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγουν να διπλασιάσουν κάποιες χρονικές αξίες του πρωτοτύπου και στην ερμηνεία του ολίγου με το ψηφιστόν της συλλαβής “γνώ-“ (γνώστην). Η ερμηνεία του Βιολάκη διαφοροποιείται και στην ερμηνεία της αποστρόφου με κλάσμα και πίασμα της συλλαβής “-στην” (γνώστην). Και οι τρείς ερμηνείες όμως αποδίδουν με πιστότητα τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου.

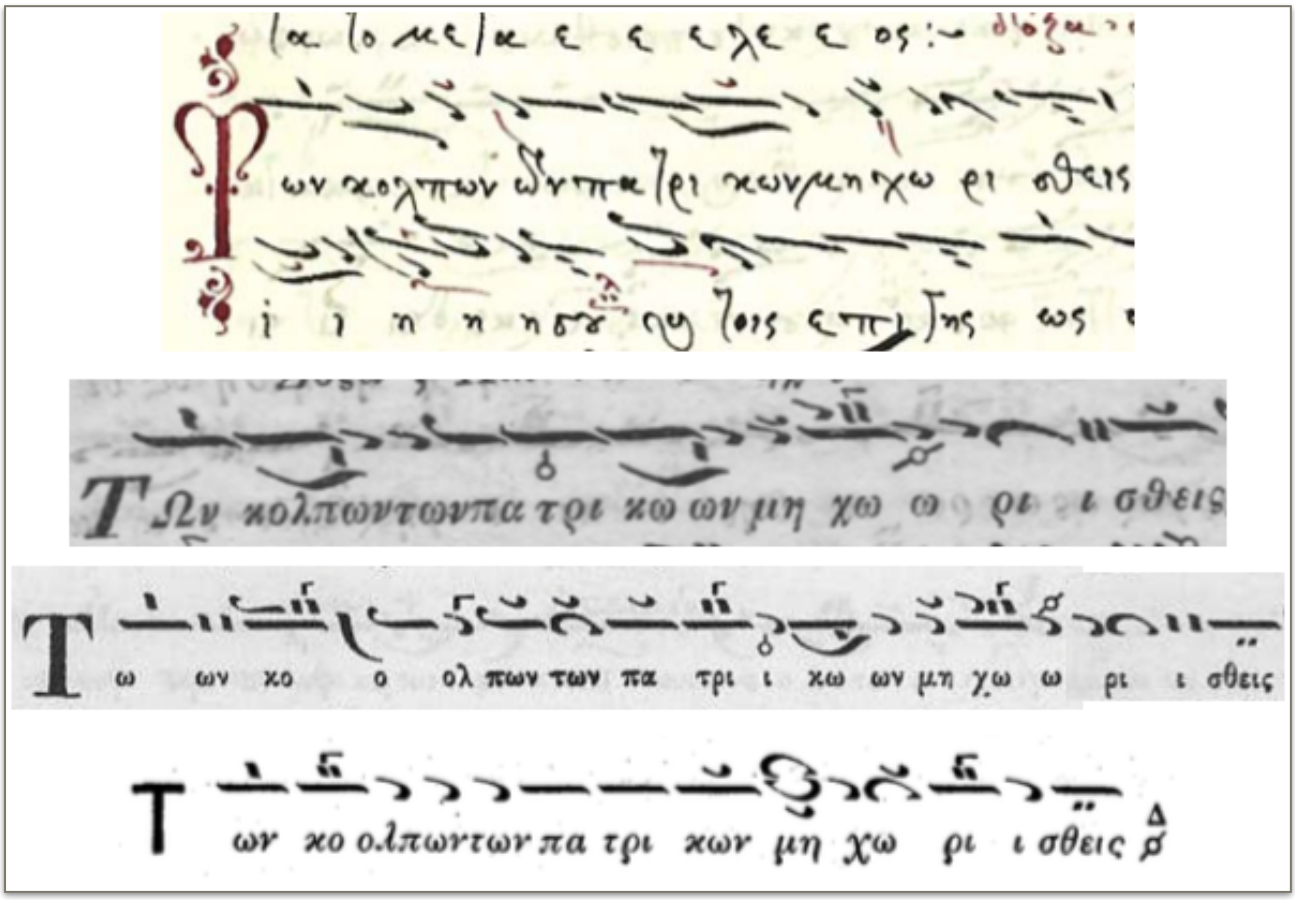
Στη φράση “παραγενόμενον σαρκί” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μοναδική διαφορά η ερμηνεία του ολίγου με κλάσμα και ψηφιστόν η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τυπική του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτήν την περίπτωση.

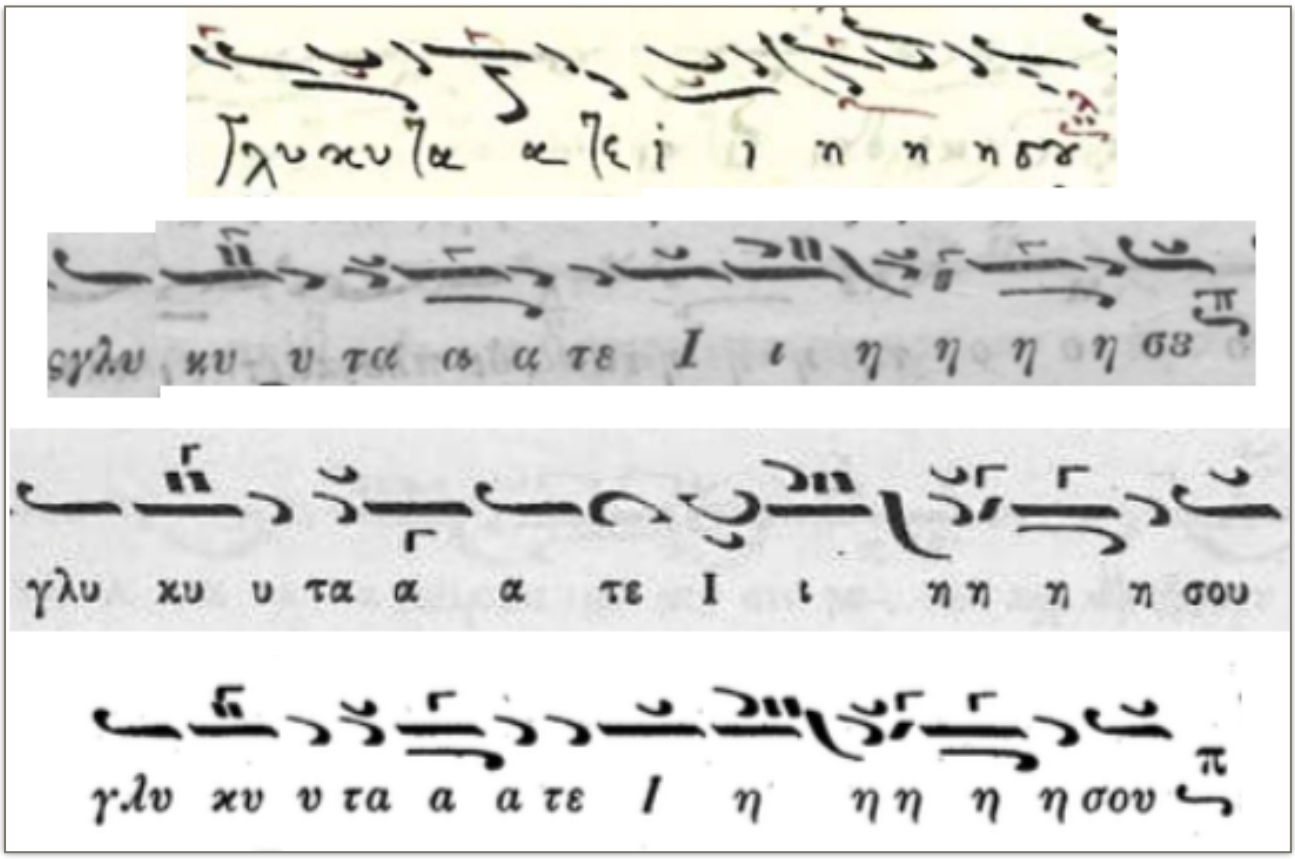
Στην τελική φράση του μουσικού κειμένου “δια το σώσαι τον άνθρωπον” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στην ερμηνεία της πεταστής με αντικένωμα της συλλαβής “σώ-“ (σώσαι) και του ολίγου με ψηφιστόν της συλλαβής “άν-“ (άνθρωπον). Και οι δύο θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις.

Των κόλπων των πατρικών

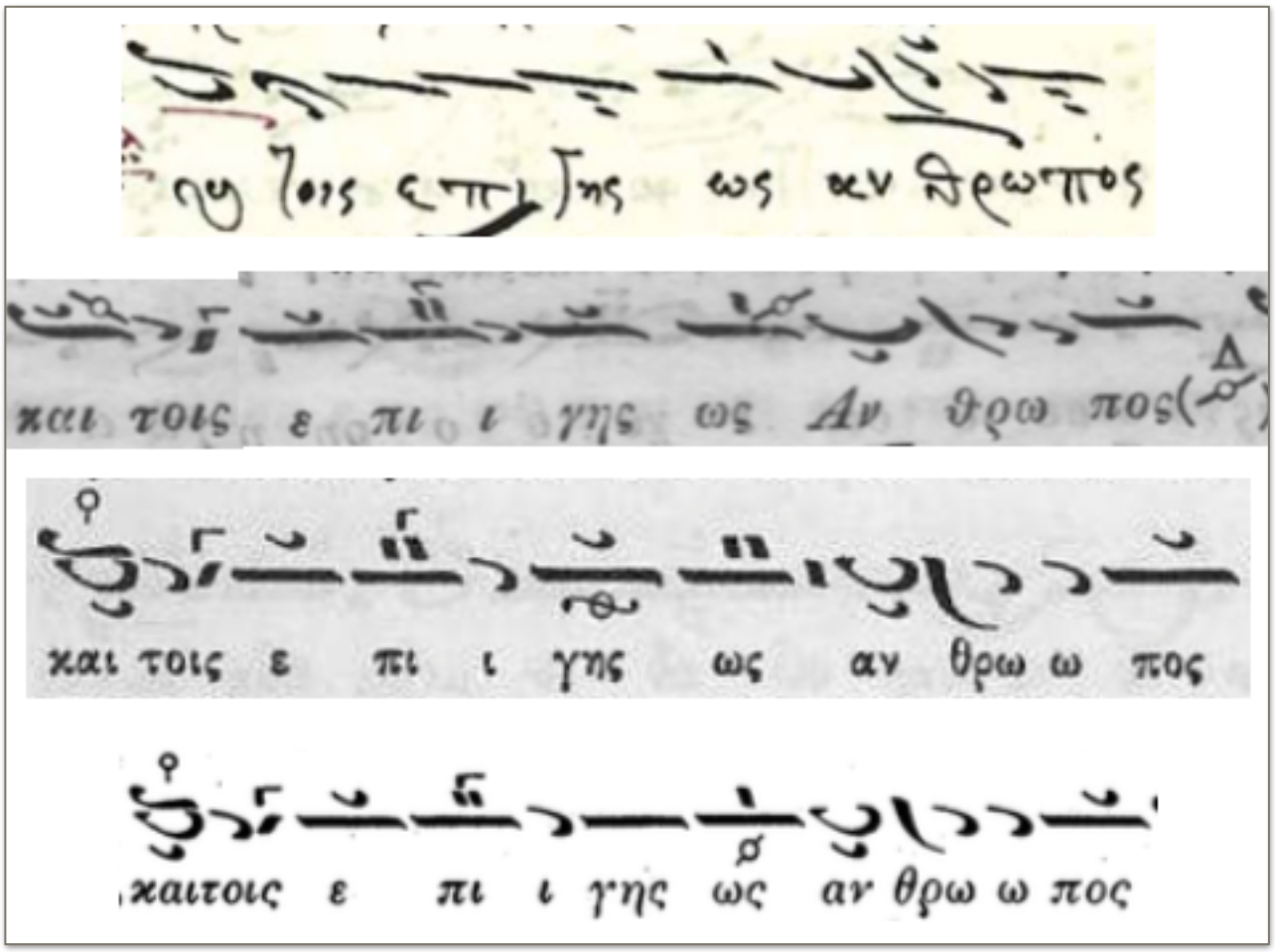
Δοξαστικό του εσπερινού της Πέμπτης της Αναλήψεως

Στην αρχική φράση του Μουσικού κειμένου “Των κόλπων των πατρικών μη χωρισθείς” ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου με διαφορετικό τρόπο. Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει τη θέση στις συλλαβές “Των κόλπων των πατρ-“ (Των κόλπων των πατρικών) με τρόπο που απομακρύνεται από τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου. Ο Βιολάκης ερμηνεύει πιστά τη βασική μελωδική γραμμή στις συλλαβές “Των κόλπων των πατρικών μη-“, αλλά η λέξη “χωρισθείς” ερμηνεύεται εκτός της βασικής μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου. Η εκδοχή του Χουρμουζίου είναι κατά τη γνώμη μας πιστή ως προς τις μουσικές θέσεις και τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη φράση “γλυκύτατε Ιησού” ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα μεταξύ τους αλλά και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά ο τρόπος που ερμηνεύει τις δύο αποστρόφους του πρωτοτύπου στις συλλαβές “-τατε” (γλυκύτατε) ο Κηλτζανίδης.

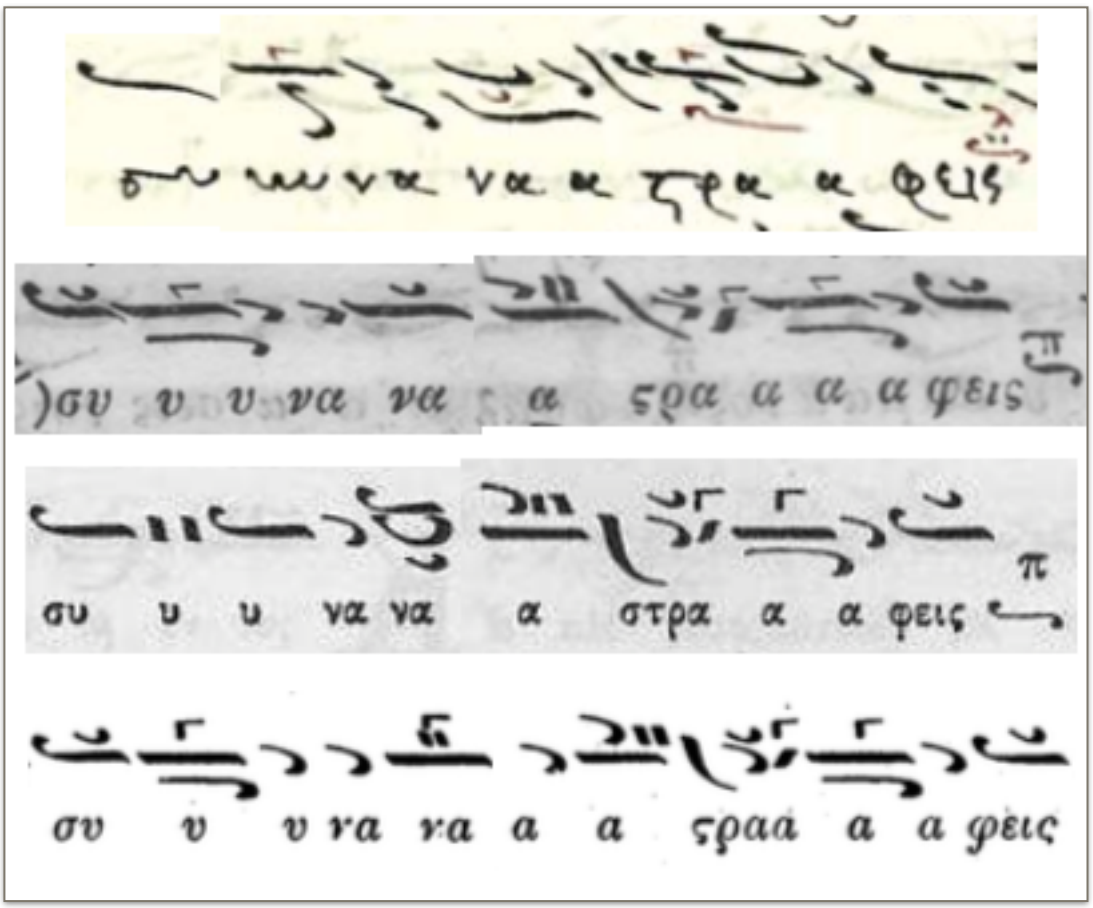
Στη φράση “και τοις επί γης ως άνθρωπος” Ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και Βιολάκης ερμηνεύουν ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα αλλά και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Παρατηρείται όμως μία σημαντική διαφορά η οποία δεν επηρεάζει την πορεία της μελωδικής γραμμής αλλά τις διαστηματικές σχέσεις. Ο Χουρμούζιος στην ερμηνεία του θέτει επί του ίσου με κλάσμα που παρασημαίνει τον φθόγγο Πα του πλ. το Δευτέρου της συλλαβής “και” διατονική φθορά του Δι, ζητώντας να εκτελεστεί η μελωδική γραμμή από εκείνο το σημείο και μετά με διατονικά διαστήματα αλλά και με διαστηματική σειρά ως από του φθόγγου Δι. Ο Κηλτζανίδης με τον Βιολάκη θέτουν στο ίδιο σημείο Διατονική φθορά του φθόγγου Πα ζητώντας να εκτελεστεί η μελωδική γραμμή από ακείνο το σημείο και μετά με διατονικά διαστήματα αλλά με διαστηματική σειρά ως από του φθόγγου Πα. Η επιλογή δηλαδή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη αλλάζει μεν τα διαστήματα από χρωματικά[40] σε διατονικά αλλά δεν αλλάζει τη διαστηματική σειρά εκτέλεσής τους. Αντίθετα η επιλογή του Χουρμουζίου αλλάζει το είδος των διαστημάτων αλλά και τη διαστηματική σειρά

[40] Σκληρά χρωματικά του ήχου Πλαγίου του Δευτέρου.

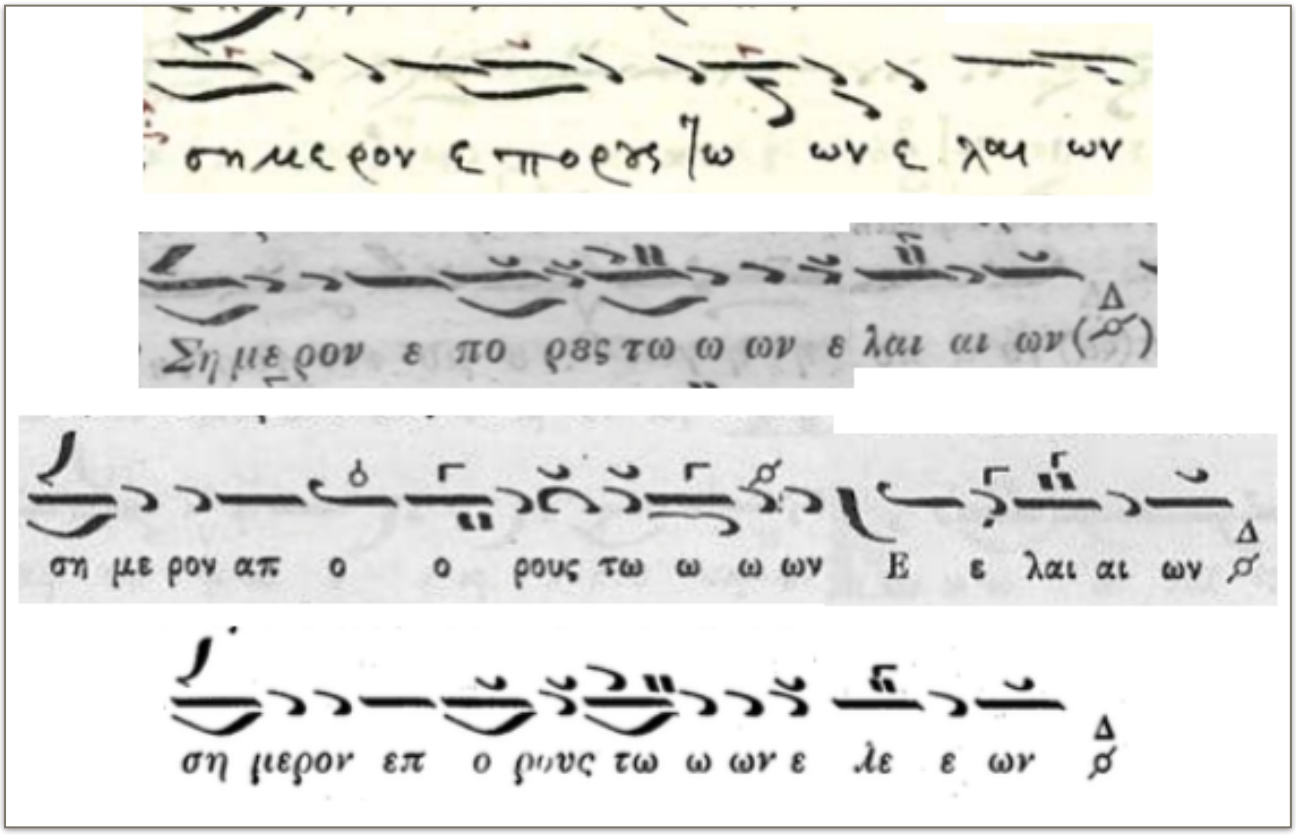
εκτέλεσής τους δημιουργώντας το φαινόμενο της παραχορδής[41]. Αυτό δημιουργεί διαφορετικό ηχητικό αποτέλεσμα γιατί στην εκδοχή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη θα πρέπει η κάθοδος της μελωδικής γραμμής να γίνει σύμφωνα με τα διατονικά διαστήματα ως από του Πα και αυτό σημαίνει ότι κατεβαίνοντας θα πρέπει να εκτελεστεί ο φθόγος Ζω με ύφεση, ο φθόγγος Κε φυσικός και στην άνοδο ο φθόγγος Ζω φυσικός και ούτω καθ' εξής. Στην ερμηνεία του Χουρμουζίου η κάθοδος της μελωδικής γραμμής θα γίνει με διατονικά διαστήματα ως από του Δι και αυτό σημαίνει ότι ο φθόγγος Βου (αντίστοιχα στην εκδοχή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, Ζω) θα είναι, στην κάθοδο αλλά και αργότερα στην άνοδο, πάντα φυσικός και ο φθόγγος Πα αντίστοιχα στην εκδοχή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, Κε) θα έλκεται από τον φθόγγο Βου[42].

[41] Μουσική Επιτροπή, *Στοιχειώδης Διδασκαλία της Μουσικής εκπονηθείσα επί τη βάσει του Ψαλτηρίου* […], ό.π.

[42] Από μία άλλη οπτική θα μπορούσε κανείς να εικάσει ότι στην εκδοχή τους ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης εκλαμβάνουν ως τονικό κέντρο αυτής της μικρής μελωδικής φράσης τον φθόγγο Ζω, άρα αυτό σημαίνει ότι θα εκτελεστεί και στην κάθοδο και στην άνοδο φυσικός, με τον φθόγγο Κε εξαιτίας αυτού να έλκεται από τον φθόγγο Ζω. Αν αυτή η εικασία μπορούσε να επιβεβαιωθει, τότε θα μιλούσαμε για δύο ηχητικά όμοιες εκδοχές.

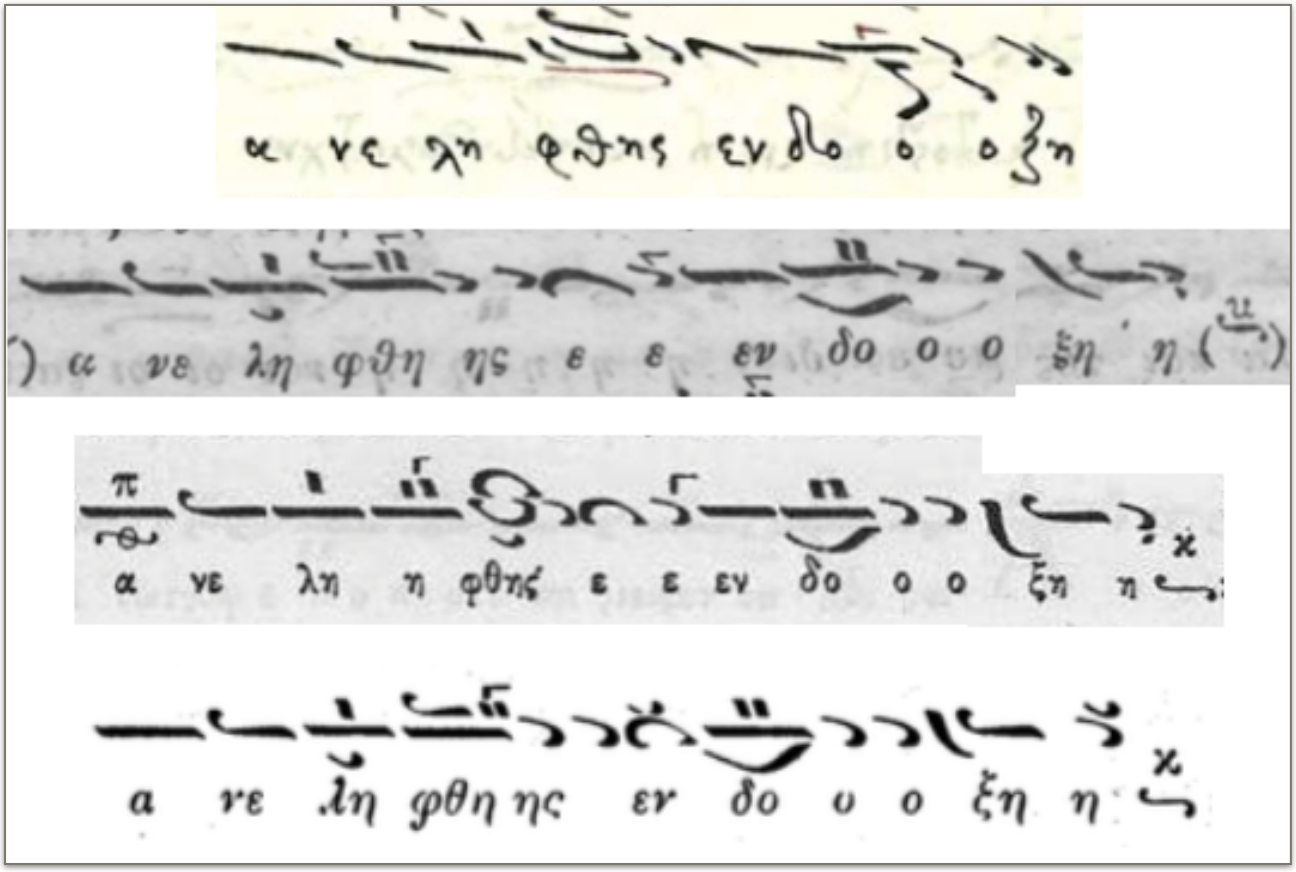
Στη φράση “συναναστραφείς” ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα μεταξύ τους αλλά και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά ο τρόπος που ερμηνεύει την πεταστή με το κλάσμα και το ψηφιστόν του πρωτοτύπου στη συλλαβή “-να” (συναναστραφείς) ο Βιολάκης. Ο Κηλτζανίδης ξεφεύγει ελάχιστα από τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου στην ερμηνεία ολίγου με το γοργόν και το τρομικόν της συλλαβής “συ-“ (συναναστραφείς).

Στη φράση “σήμερον επ’ όρους των ελαιών”[43] οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου του Πελοποννησίου. Ο Κηλτζανίδης διαφοροποιείται στην ερμηνεία του ολίγου με το κλάσμα και το ψηφιστόν της συλλαβής “-επ’ ό-“ (επ’ όρους)[44].

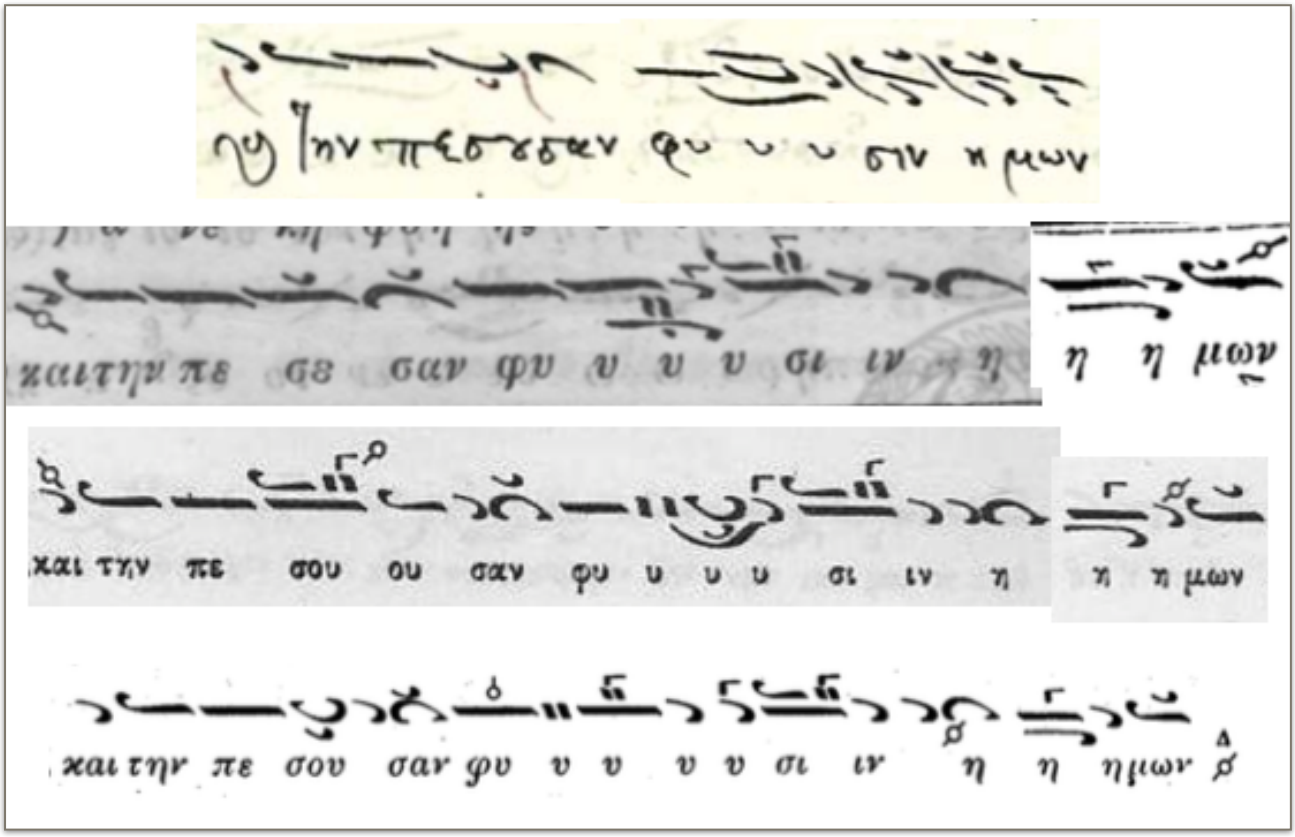
[43] Η έκδοση του Κηλτζανίδη γράφει “σήμερον **απ’** όρους” και όχι “σήμερον επ’ όρους”. Δηλαδή “σήμερα από το όρος” και όχι “σήμερα επί του όρους”

[44] Ο Κηλτζανίδης στη φράση “των κόλπων των πατρικών” στην οποία εμφανίζεται ξανά η περίπτωση που εξετάζουμε εδώ, την ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο επιλέγοντας την ανάβαση δύο φθόγγων με συμπλοκή ολίγου με κέντημα και ψηφιστόν που ακολουθείται από απόστροφο.

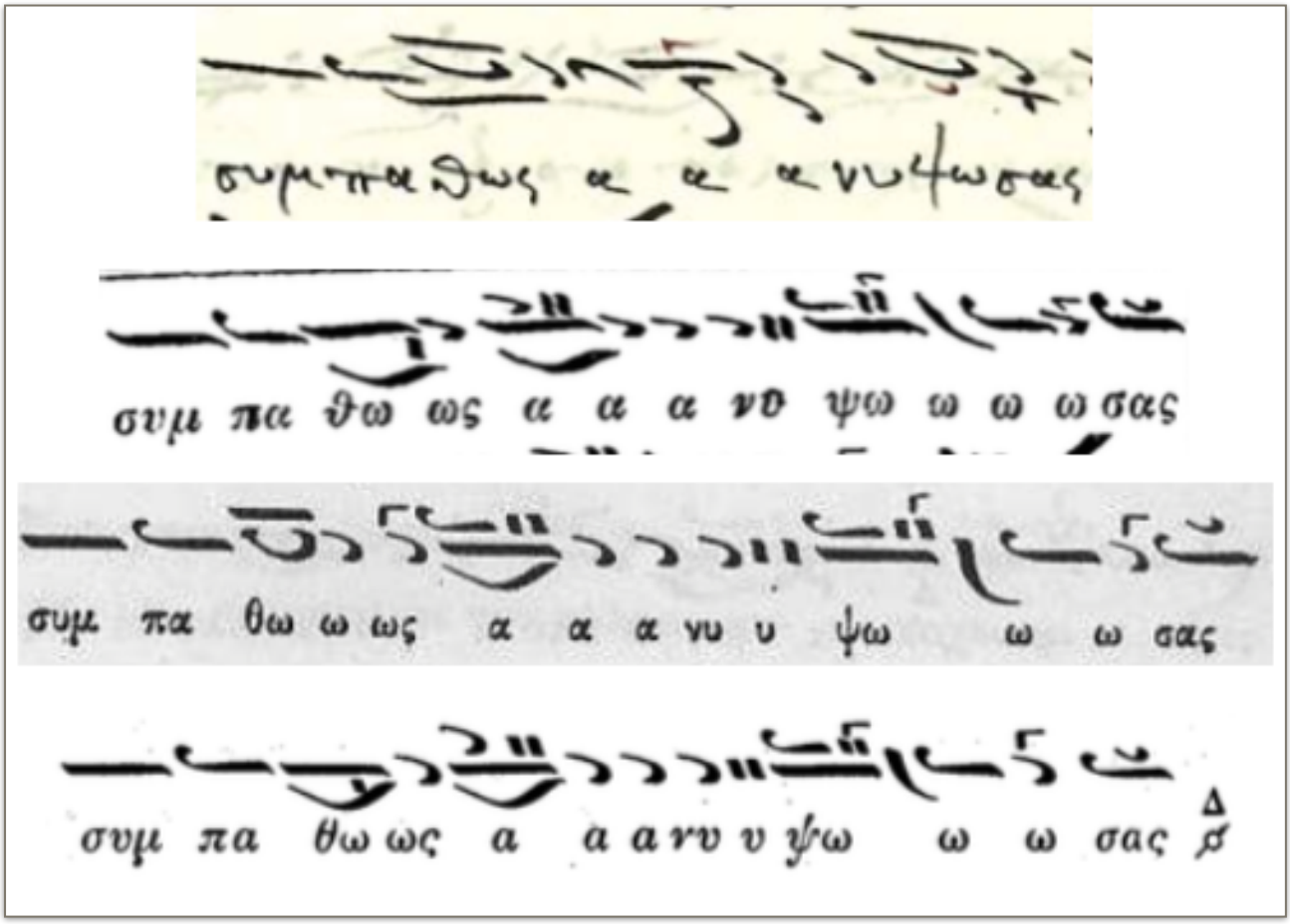

Στη φράση “ανελήφθης εν δόξη” και οι τρεις ερμηνείες είναι ταυτόσημες. Αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους. Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο το ολίγον με το κέντημα της συλλαβής “-λή-“ (ανελήφθης). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι με τον ποικιλματικό χαρακτήρα της ερμηνείας του ξεφεύγει από την βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου[45]. Σε γενικές γραμμές όμως και οι τρείς ερμηνείες είναι πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

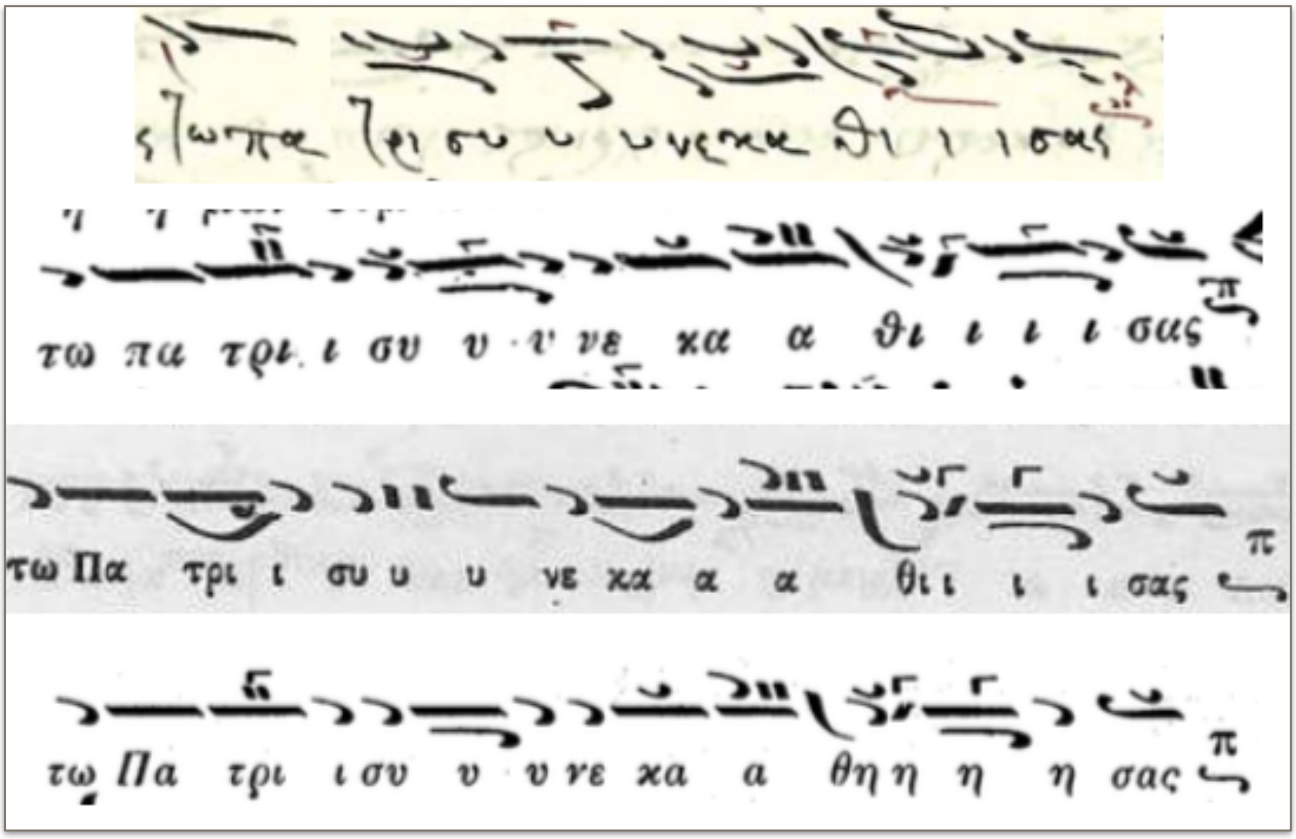
[45] Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κηλτζανίδης επιλέγει να θέσει τη χρωματική φθορά του ήχου Πλαγίου του Δευτέρου για τον φθόγγο Πα επί του ολίγου στην αρχή της φράσης, που παρασημαίνει τον φθόγο Κε. Με αυτόν τον τρόπο ο Κηλτζανίδης κάνει χρήση του πενταχόρδου συστήματος (τροχός). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το διάστημα Δι - Κε (αντίστοιχα Πα - Βου χωρίς την επίδραση της φθοράς) να είναι μείζωνος τόνου με 12 μόρια και όχι ημιτόνιο με 6 μόρια που είναι σε μία οκτάχορδη θεώρηση της κλίμακας. Η τυπική ανάγνωση της ερμηνείας του Χουρμουζίου και του Βιολάκη έχει αυτή την διαφορά. Εκτίμησή μας είναι οτι λόγω της προφορικής παράδοσης ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης υπονοούν αυτή την ενέργεια σε συμφωνία με τον Κηλτζανίδη.

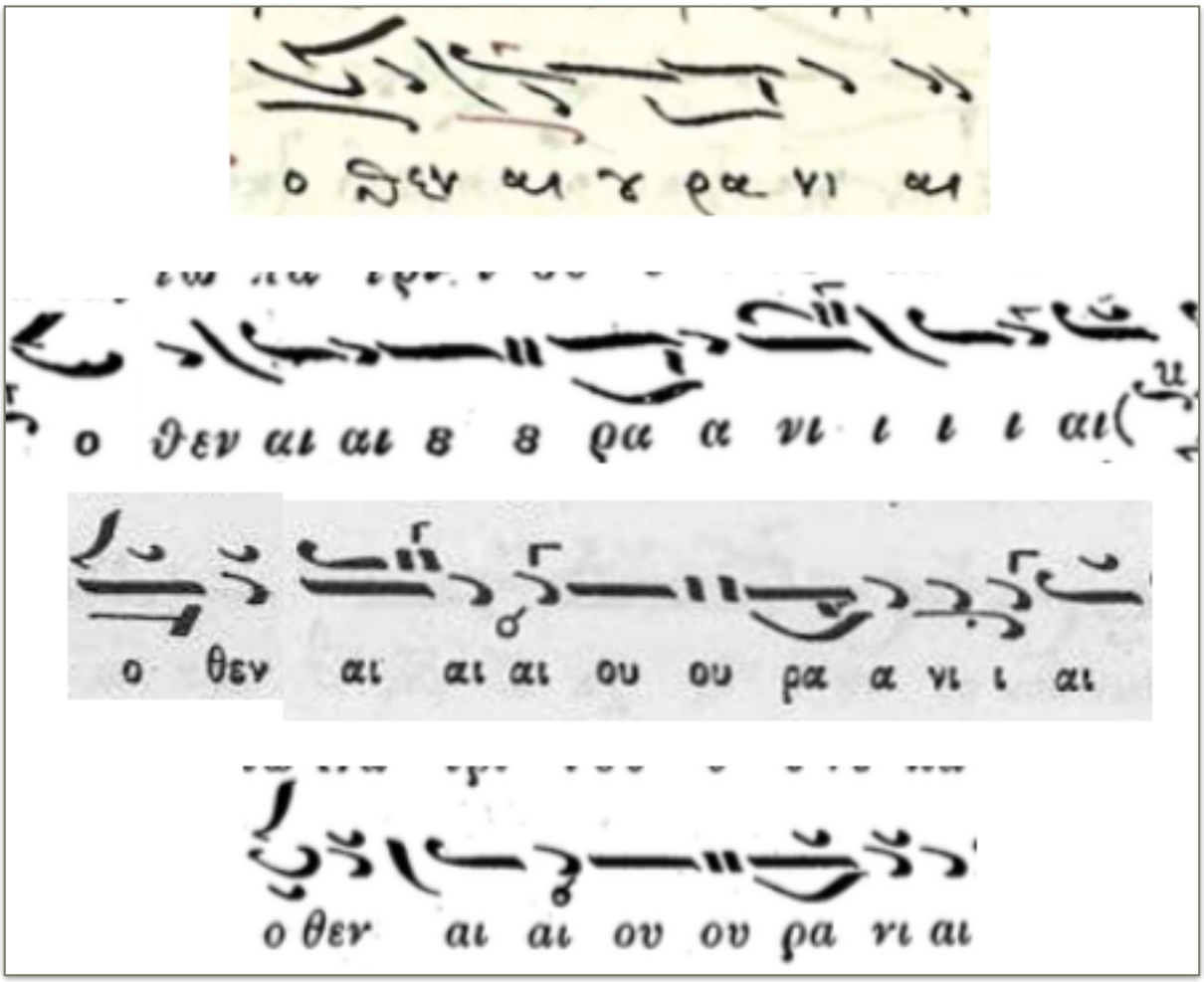
Στη φράση “και την πεσούσαν φύσιν ημών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στην ερμηνεία των θέσεων οι οποίες έχουν παρατηρηθεί και σε προηγούμενες εμφανίσεις τους. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις.

Στη φράση “συμπαθώς ανυψώσας” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

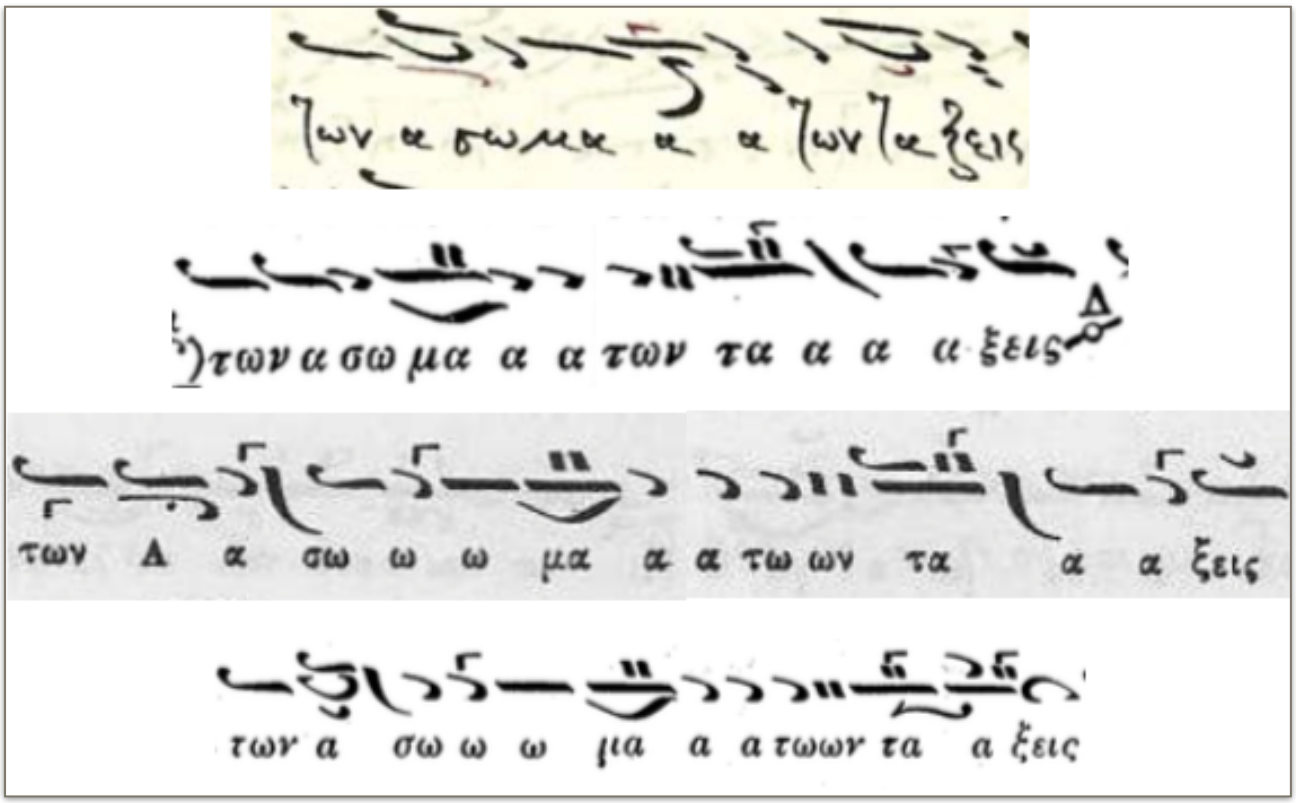

Στη φράση “τω πατρί συνεκάθισας” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγει ο Κηλτζανίδης να ερμηνεύσει την πεταστή με κλάσμα και αντικένωμα ή ψηφιστόν του πρωτοτύπου στις συλλαβές “-τρί” (πατρί) και “-κά-“ (συνεκάθισας). Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις.

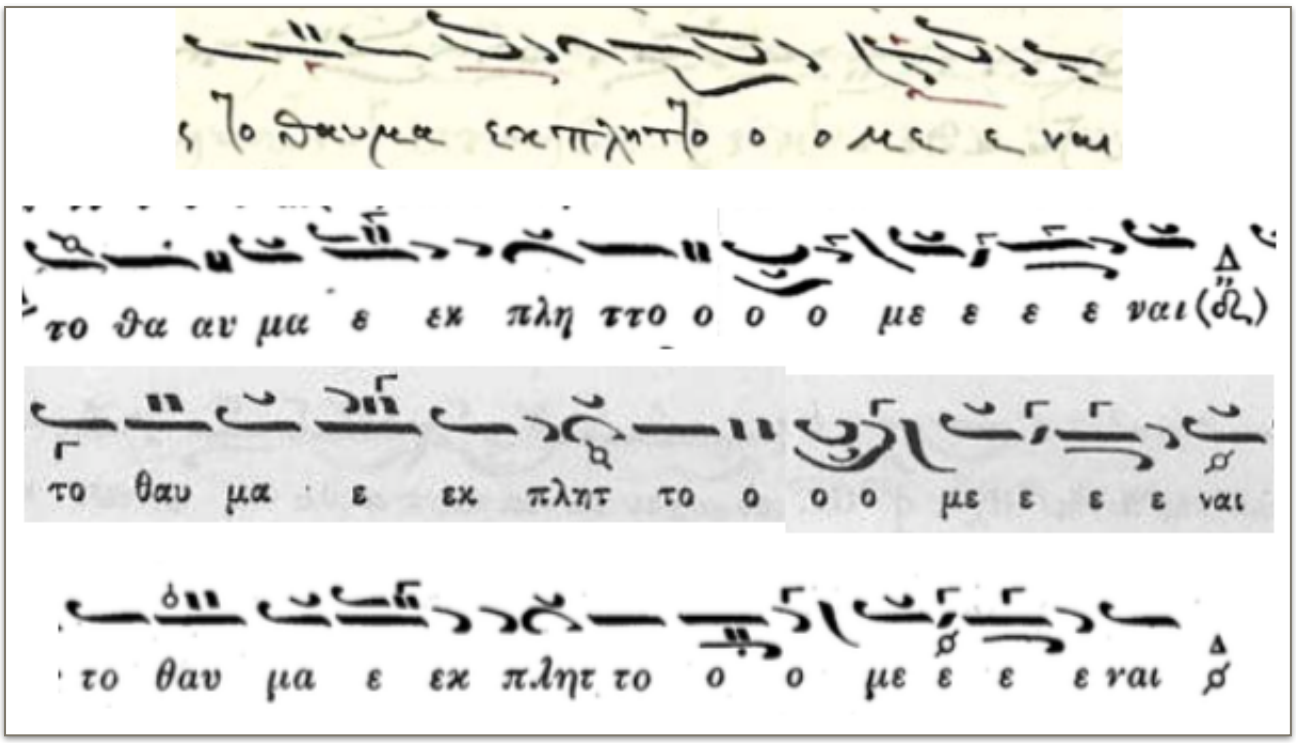
Στη φράση “όθεν αι ουράνιαι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις[46].

[46] Όπως για παράδειγμα στη φράση ¨της δε το ακοινώνητον” του Δοξαστικού “Η πηγή της ζωαρχίας”.

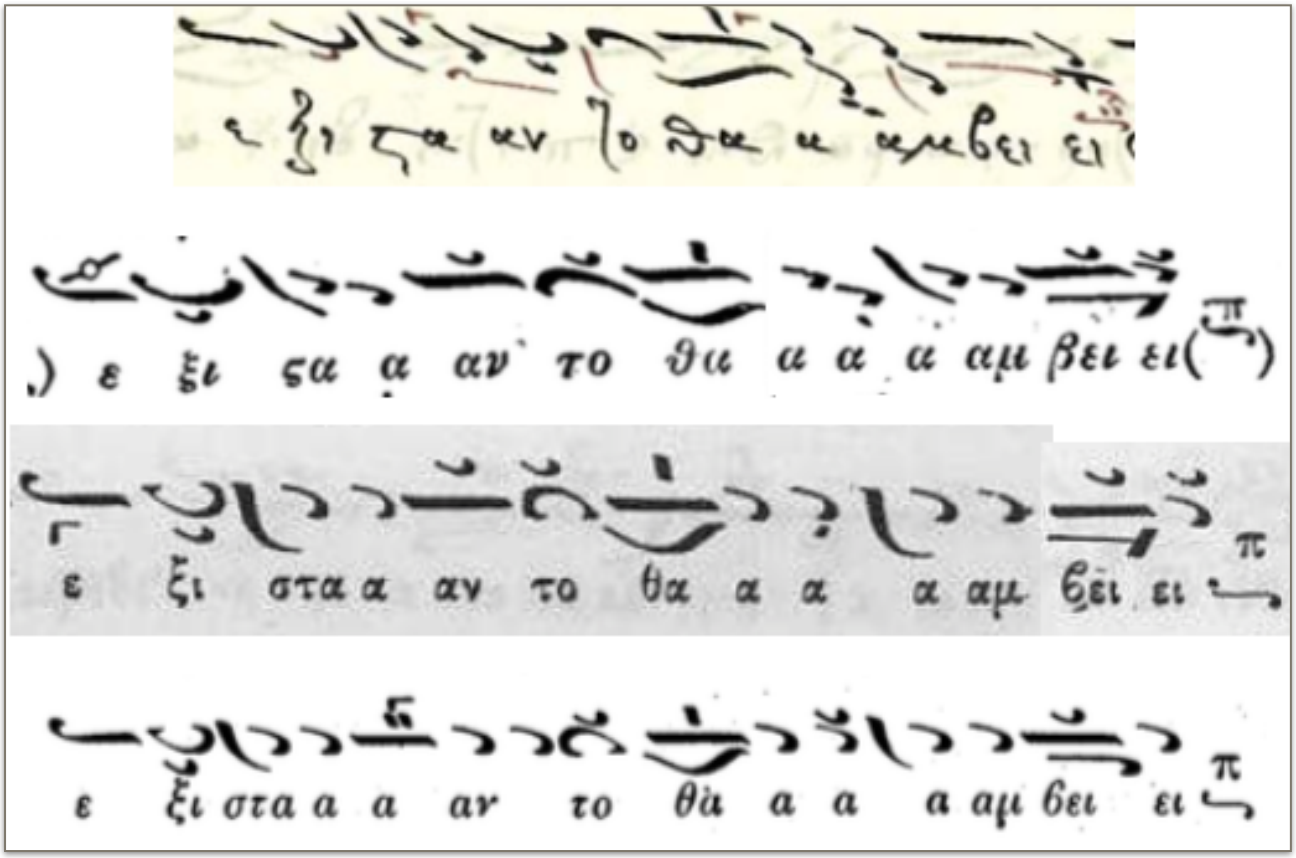

Στη φράση “των ασωμάτων τάξεις” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγουν να ερμηνεύσουν την πεταστή με το ίσον και του αντικένωμα που ακολουθείται από απόστροφο στις συλλαβές “ασω-“ (ασωμάτων). Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις[47].

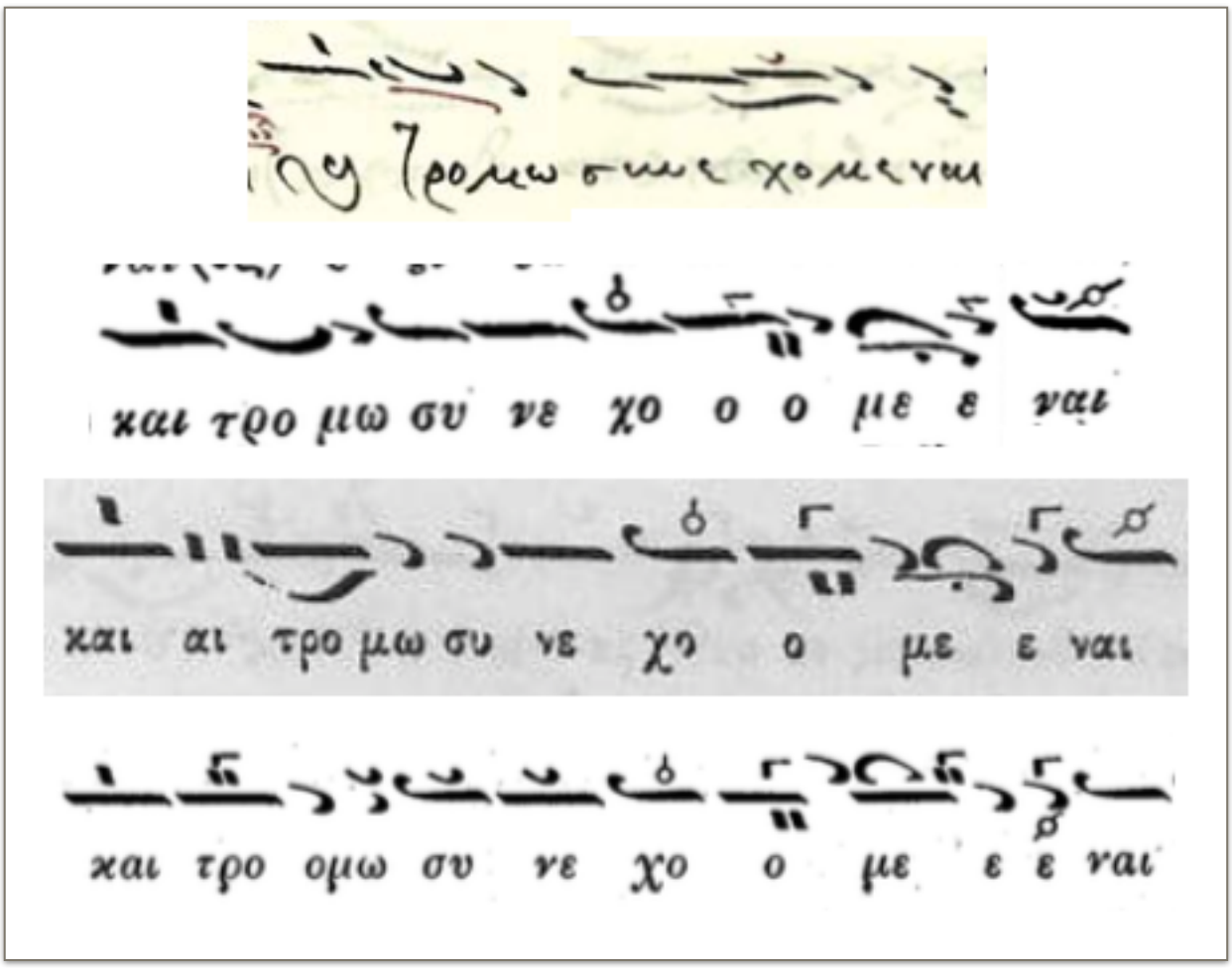
[47] Όπως για παράδειγμα στη φράση “εκήρυξεν ειπούσα” του Δοξαστικού “Η πηγή της ζωαρχίας”.

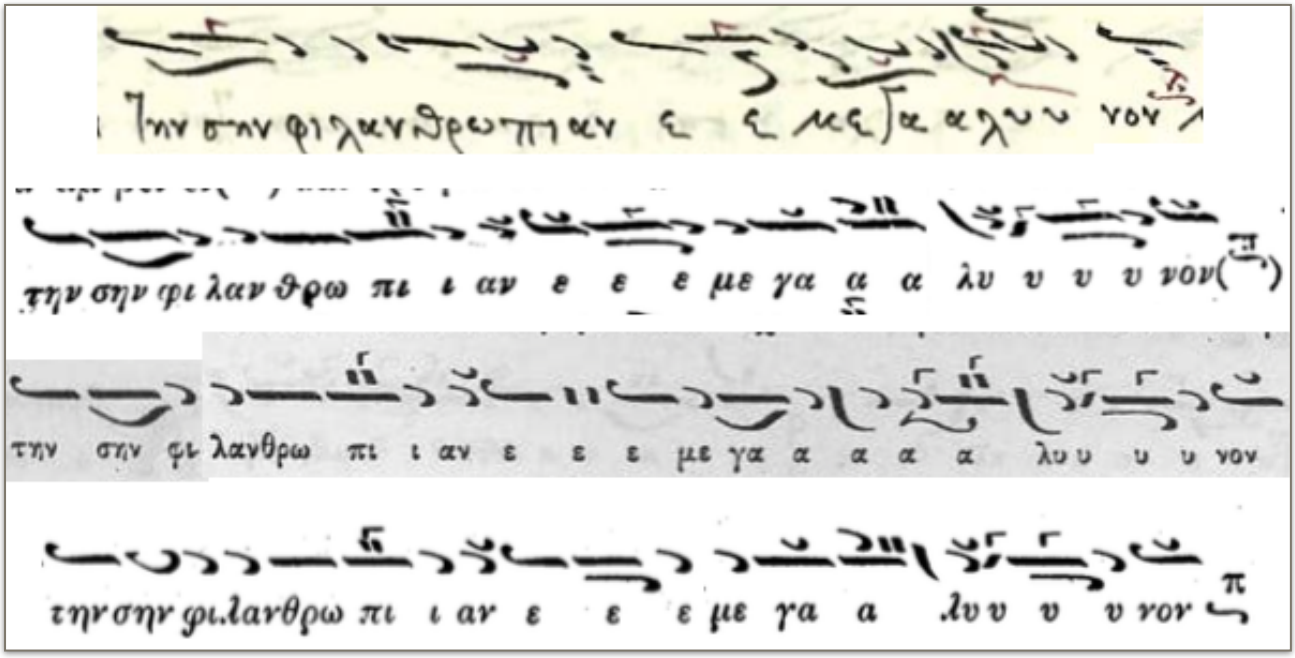
Στη φράση “το θαύμα εκπληττόμεναι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη φράση “εξίσταντο θάμβει” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα και λύγισμα από τον Βιολάκη.

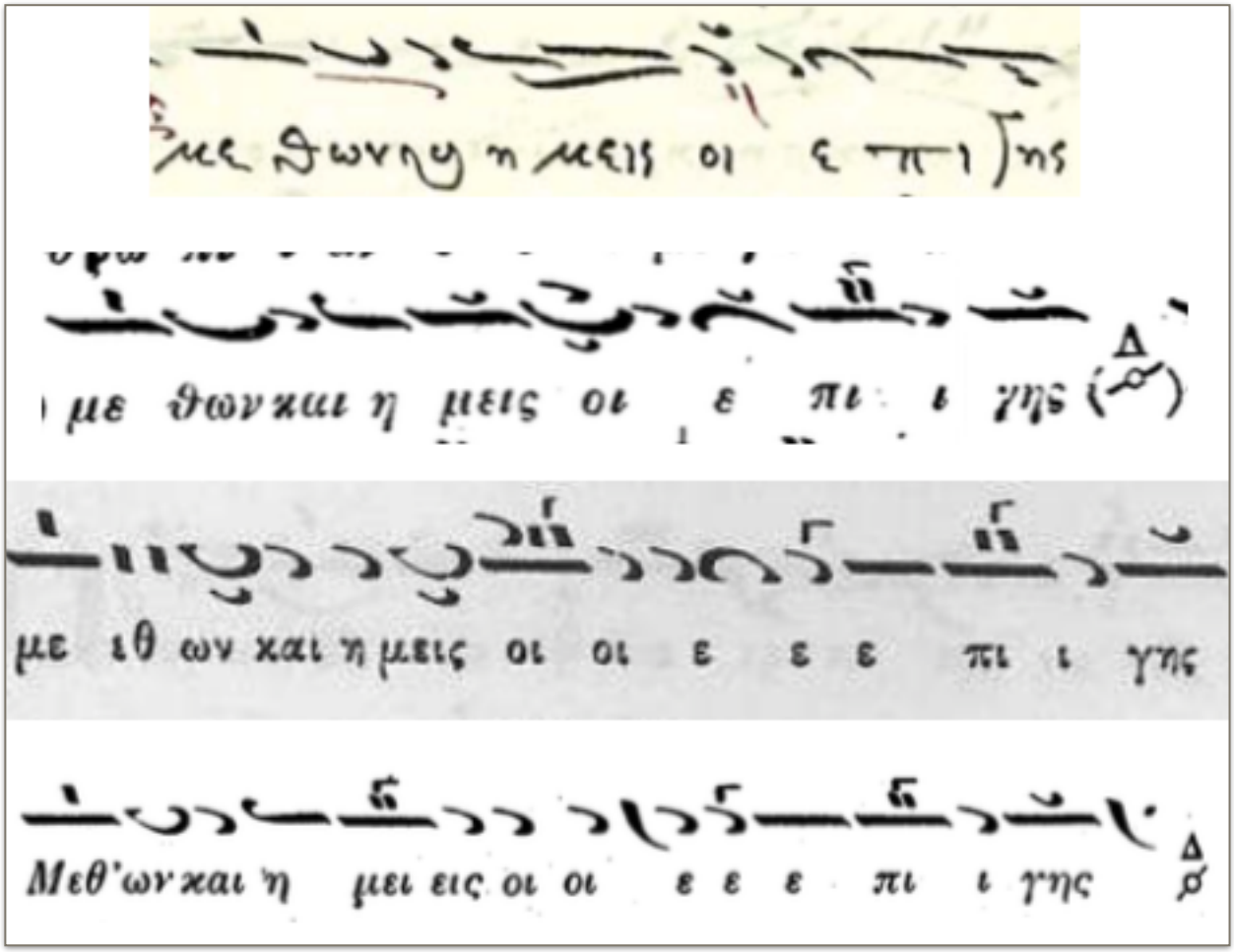

Στη φράση “και τρόμω συνεχόμεναι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στην ερμηνεία της πεταστής με αντικένωμα που ακολουθείται από απόστροφο στη συλλαβή “τρό-“ (τρόμω) του χειρογράφου. Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτές τις περιπτώσεις.

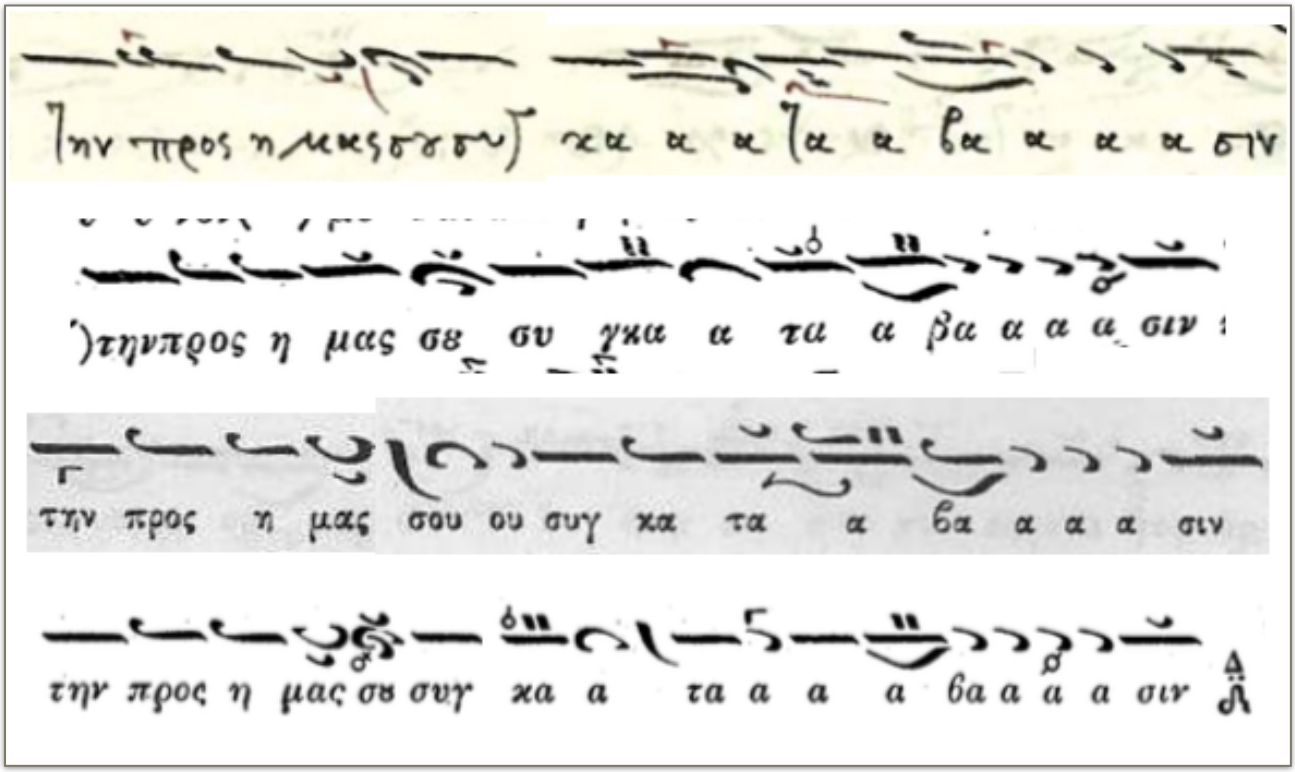

Στη φράση “την σην φιλανθρωπίαν εμεγάλυνον” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία της θέσης στις συλλαβές “εμεγά-“ (εμεγάλυνον) από τον Κηλτζανίδη[48].

[48] Σε αυτή την περίπτωση ο Κηλτζανίδης διαφοροποιείται λίγο ποικιλματικά σε σχέση με τον τρόπο που έχει ερμηνεύσει αυτή τη θέση σε προηγούμενες εμφανίσεις της.

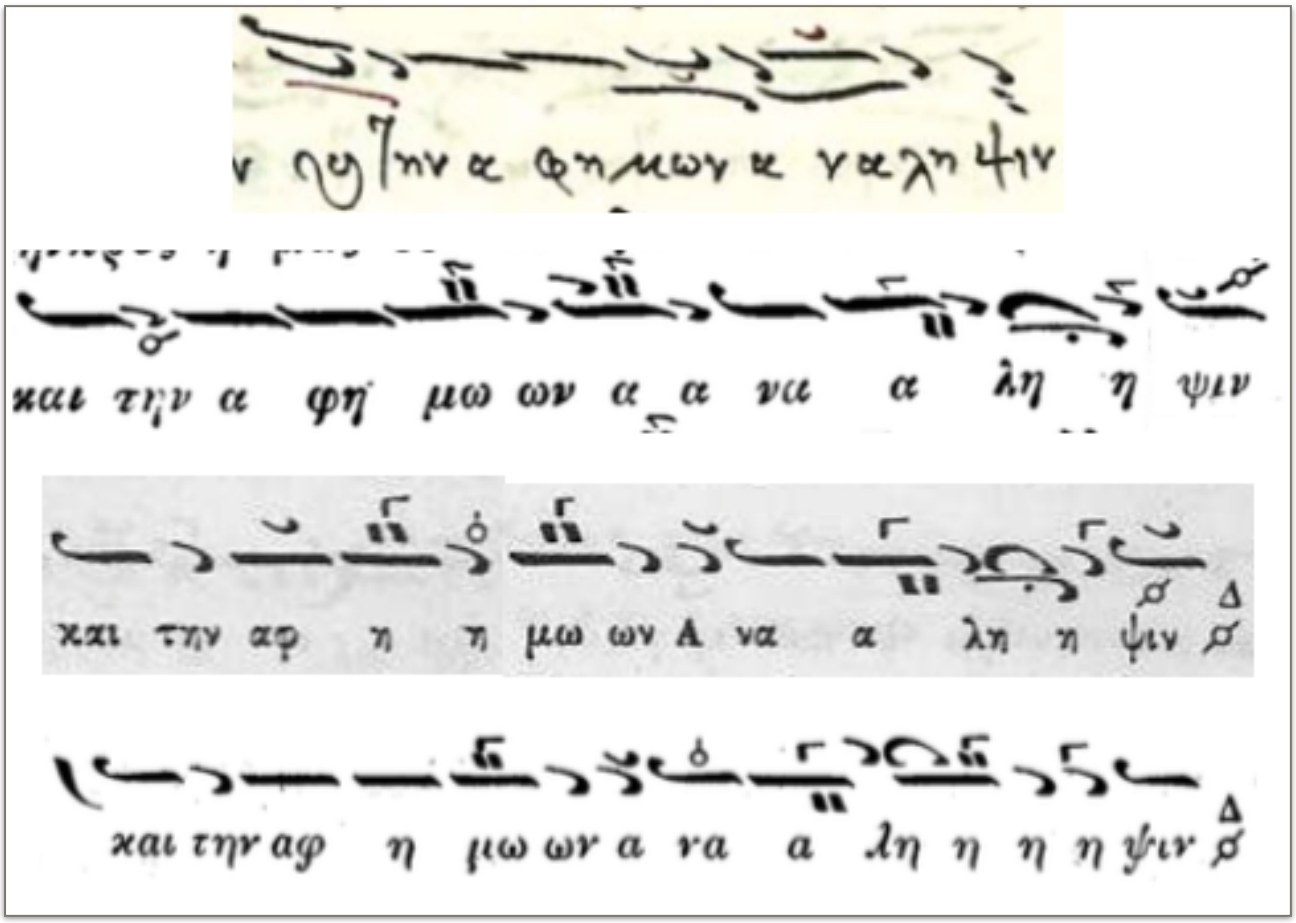

Στη φράση “μεθ’ ων και ημείς οι επί γης” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες. Ο Κηλτζανίδης διαφοροποιείται στην ερμηνεία της πεταστής με το αντικένωμα που ακολουθείται από απόστροφο στις συλλαβές “ων και” υπερβαίνοντας τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι σχεδόν πανομοιότυπες με μικρές διαφορές στην ερμηνεία της αποστρόφου με το κλάσμα και το πίασμα. Και οι τρεις ερμηνείες πάντως, είναι σε γενικές γραμμές πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

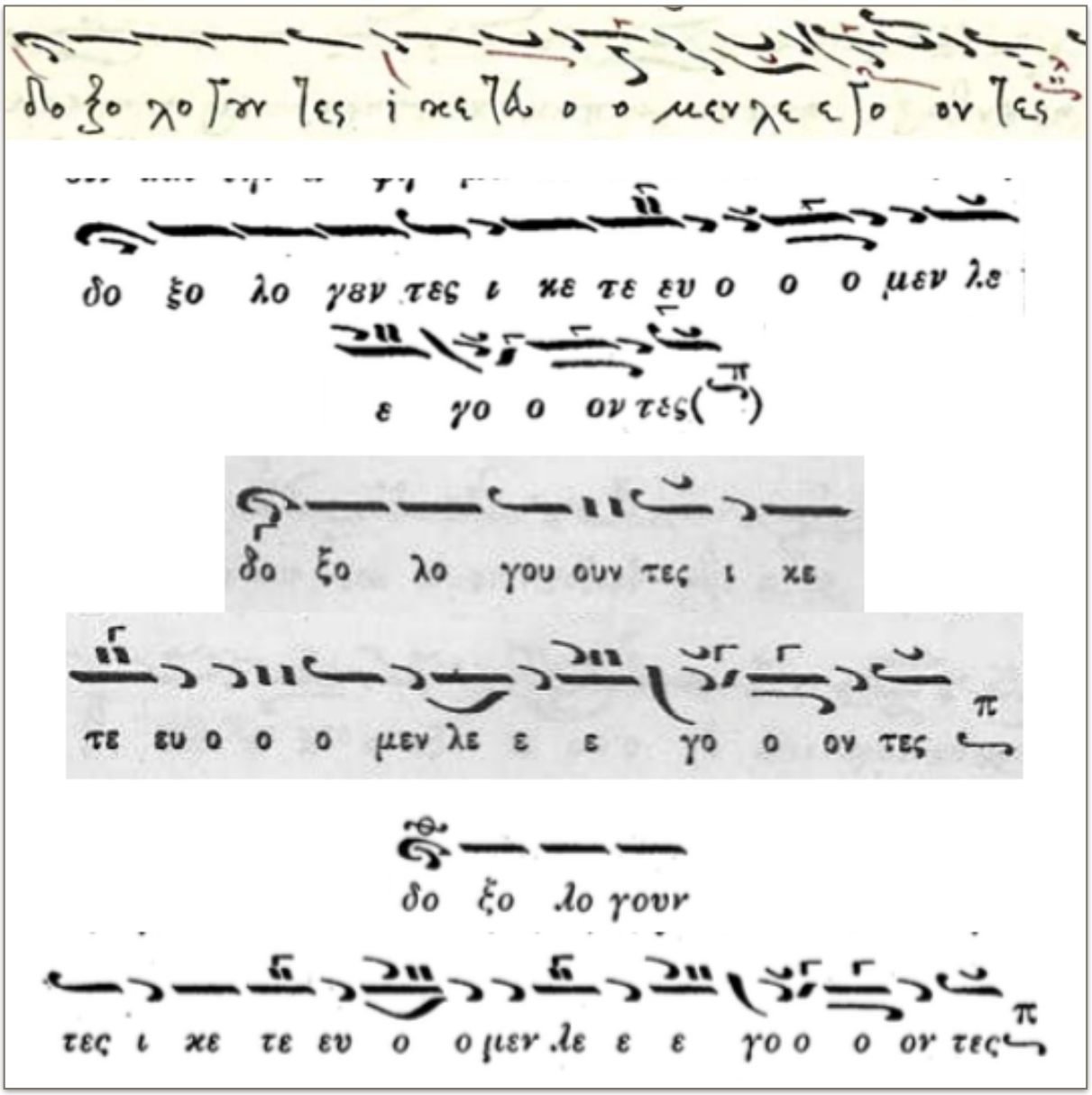

Στη φράση “την προς ημάς σου συγκατάβασιν” και οι τρεις ερμηνείες από τον Χουρμούζιο τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη είναι σχεδόν ταυτόσημες και πιστές ως προς το πρωτότυπο χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Η μόνη διαφοροποίηση παρατηρείται στην εκδοχή του Κηλτζανίδη ο οποίος επιλέγει να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ελευθερία τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου[49] στις συλλαβές “σου συγκα-“ (ημάς σου συγκατάβασιν) και πιστά την βασική μελωδική γραμμή της θ’εσης στις συλλαβές “-τάβα-“ (συγκατάβασιν), σε αντίθεση με τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη που κάνουν χρήση του φαινομένου της φθοράς και διατονικών διαστημάτων που επιβάλει η δέση και η λύση της. Συμπληρωματικά να αναφέρουμε και την ερμηνεία του λυγίσματος στη συλλαβή “-τά-“ (συγκατάβασιν) με ένα μικρό ποίκιλμα από τον Βιολάκη.

[49] Όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενη παραπομπή μας, ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και προηγούμενες εμφανίσεις του ίδιου φαινομένου για παράδειγμα τη φράση “συνελθώντες των θαυμάτων σου. του Δοξαστικού “Της εορτής μεσούσης. Και οι τρείς ερμηνείες της περίπτωσης που εξετάζουμε σε αυτό το απόσπασμα είναι πανομοιότυπες με εκείνες της προαναφερθείσας περίπτωσης.

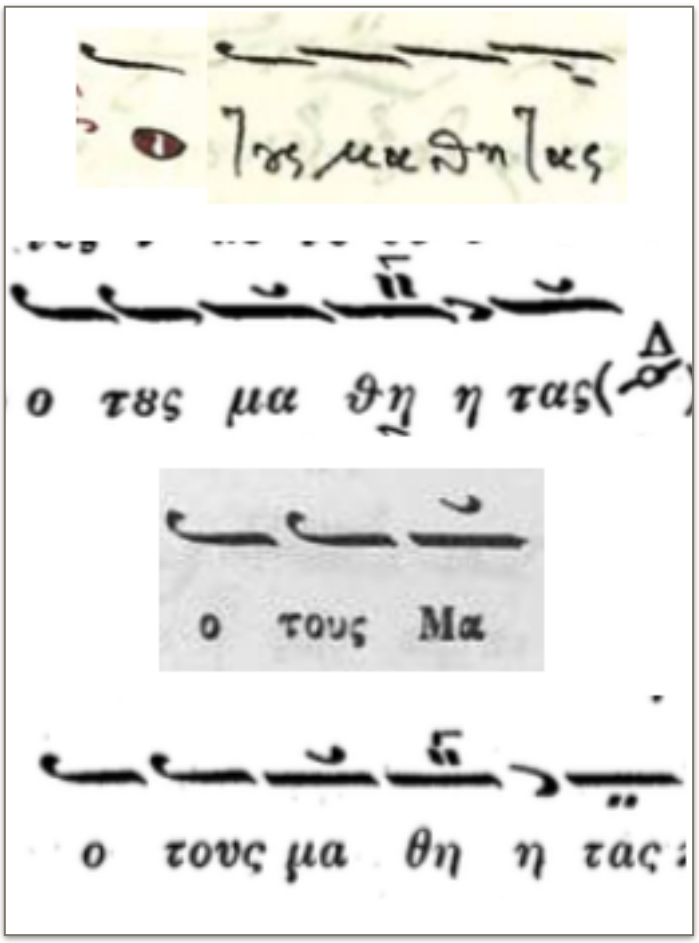

Στη φράση “και την αφ’ ημών ανάληψιν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγει να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου ο καθένας.

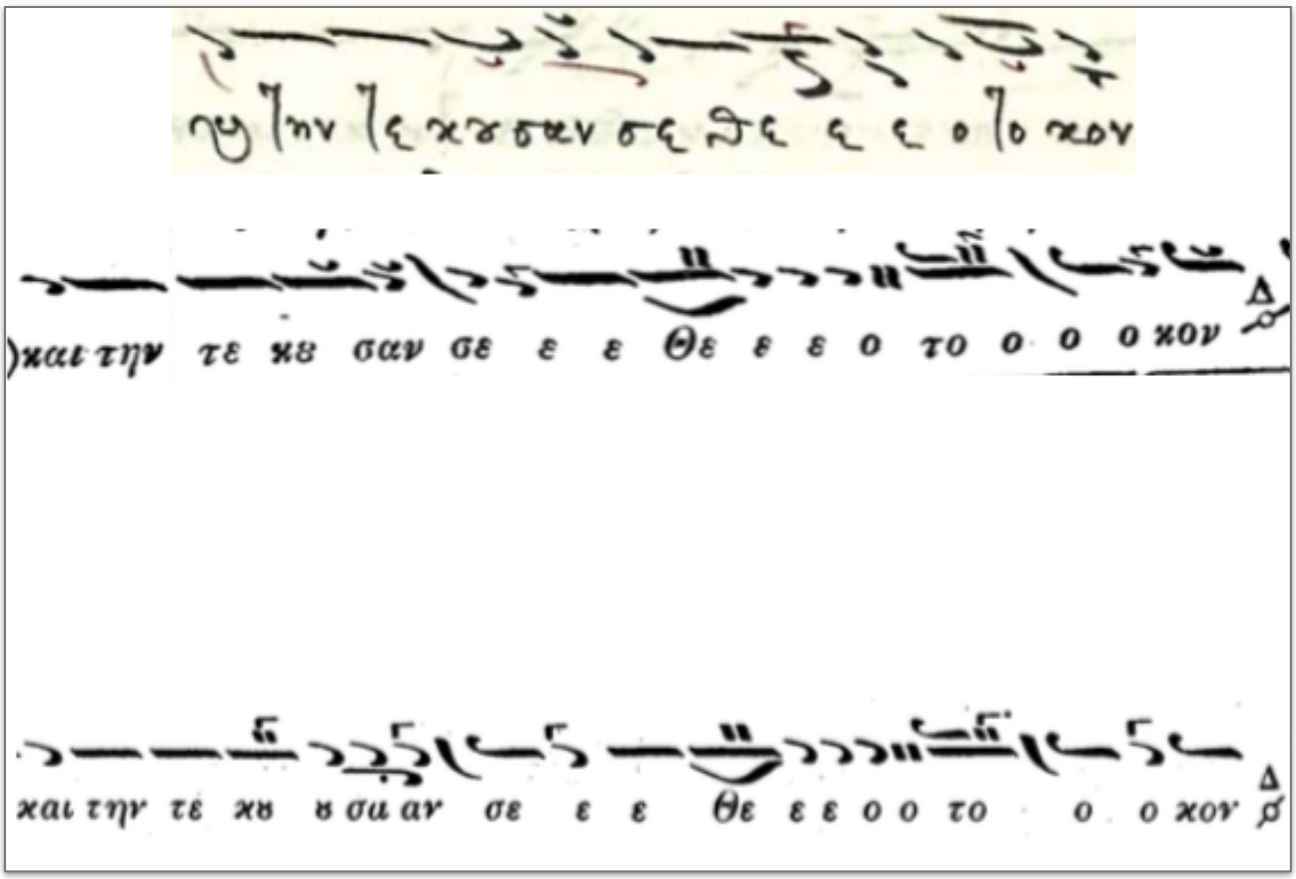

Στη φράση “δοξολογούντες ικετεύομεν λέγοντες” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρή διαφορά παρατηρείται στην ερμηνεία της θέσης στις συλλαβές “-ομεν λέ_” (ικετεύομεν λέγοντες). Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτή την περίπτωση[50].

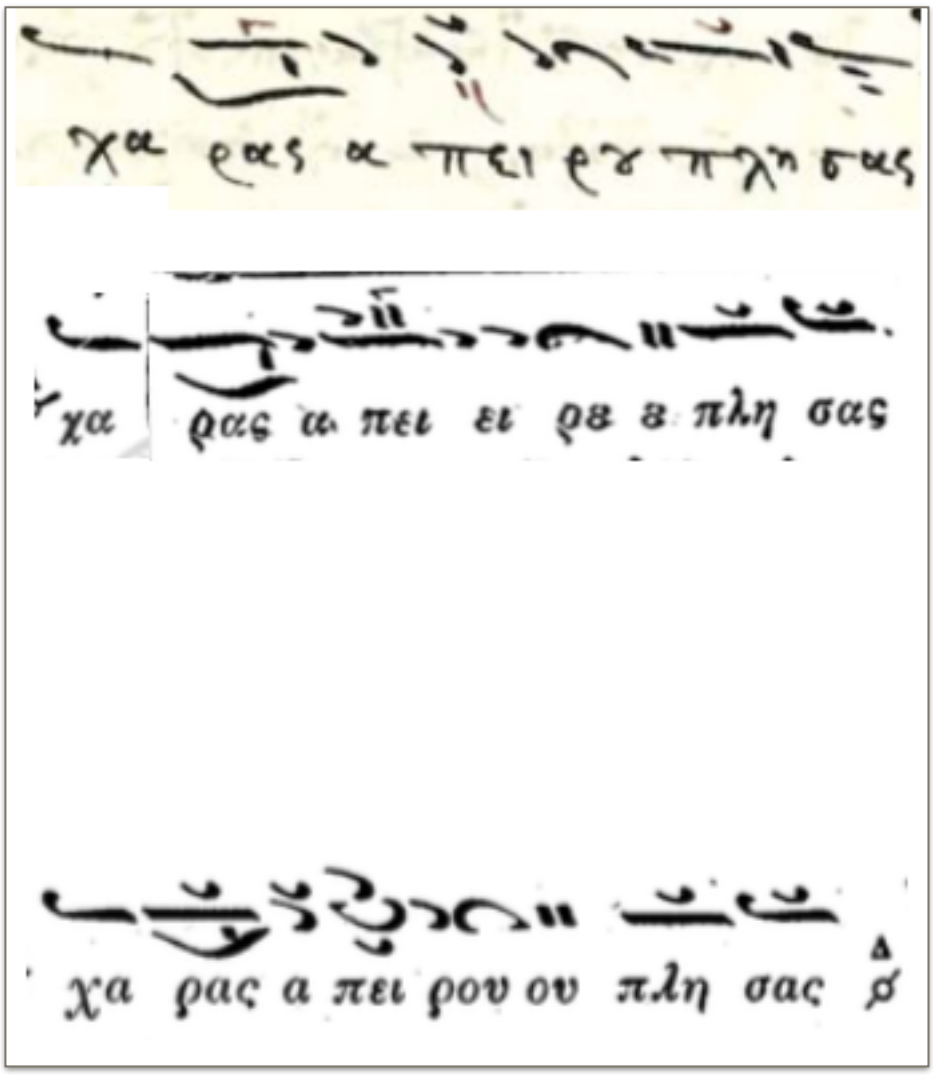
[50] Όπως για παράδειγμα στη φράση “τω πατρί συνεκάθισας” του παρόντος Δοξαστικού.

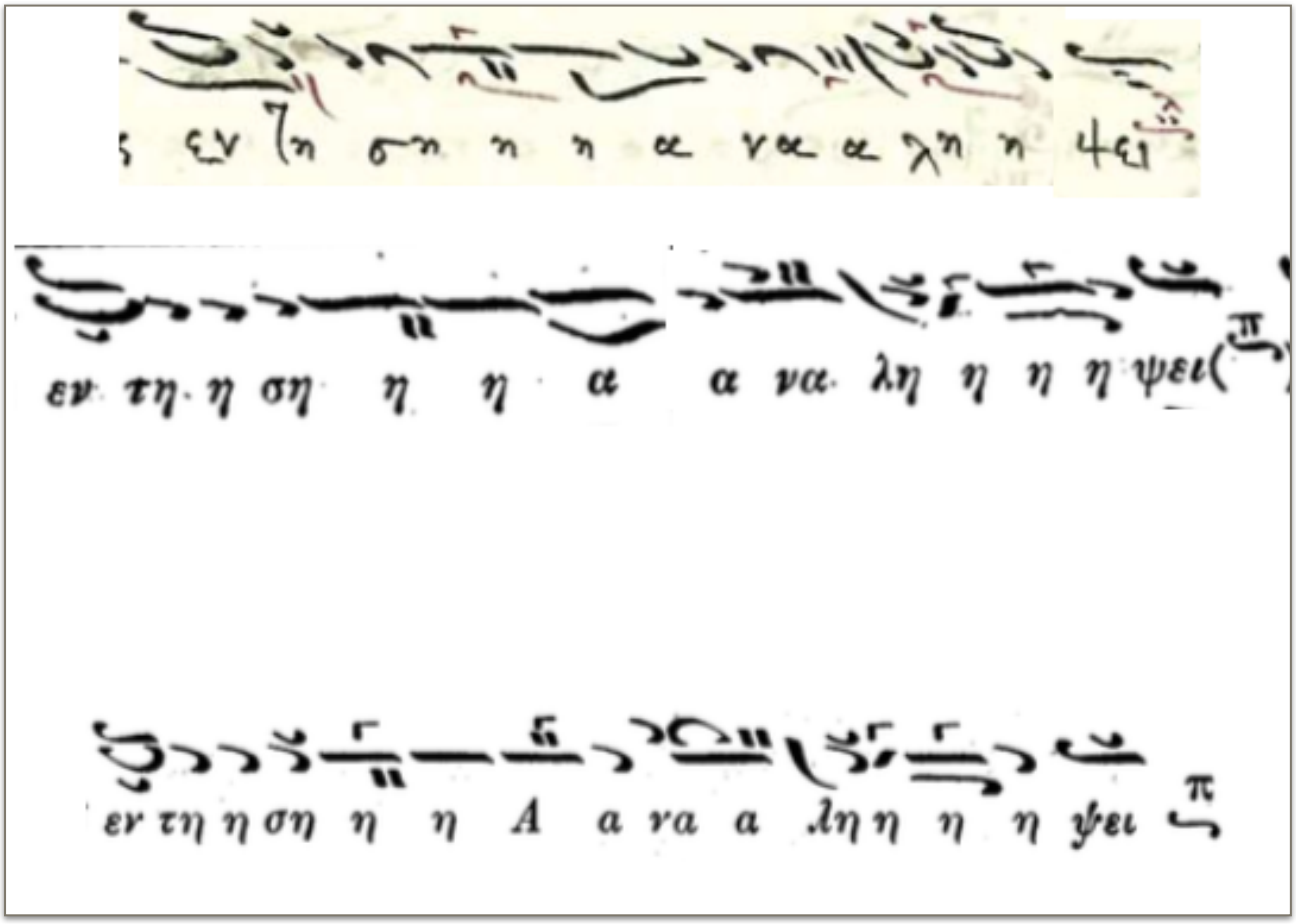
Η φράση “ο τους μαθητάς” ερμηνεύεται από τον Χουρμούζιο, τον Βιολάκη και τον Κηλτζανίδη ταυτόσημα, πανομοιότυπα και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Η φράση “και την τεκούσαν σε θεοτόκον” ερμηνεύετει ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα από τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα στη συλλαβή “-κού-“ (τεκούσαν) από τον Βιολάκη.

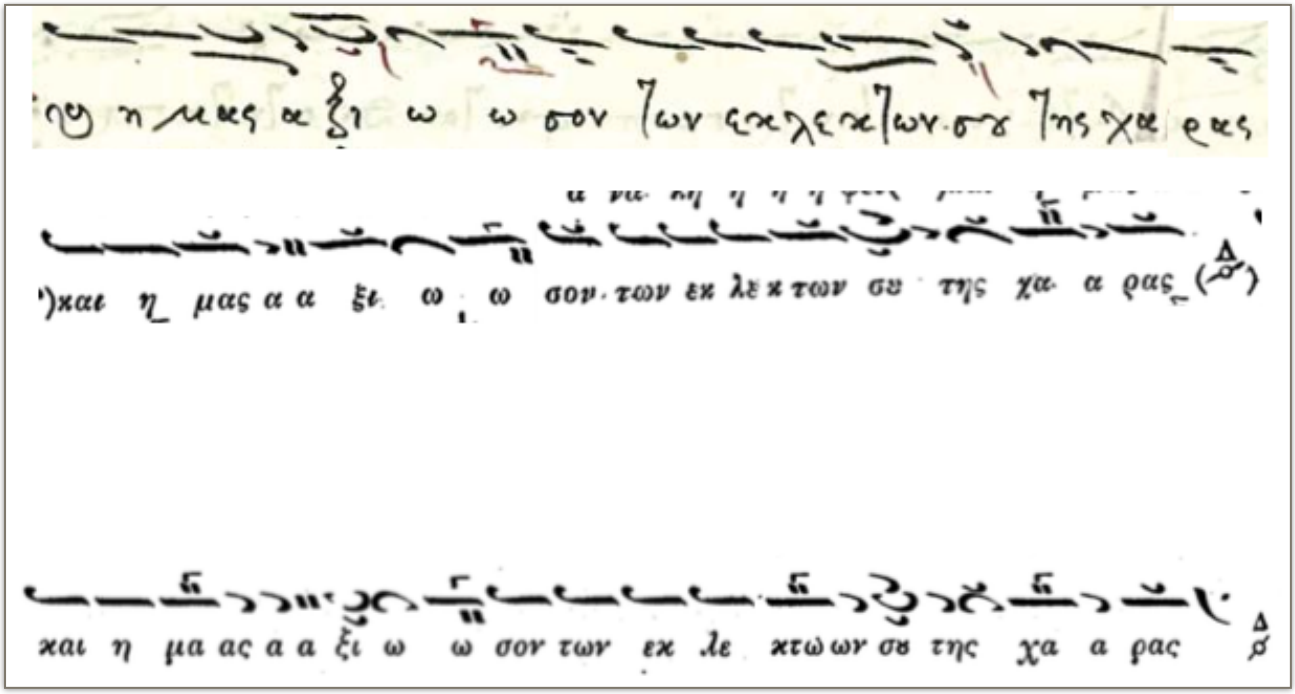

Η φράση “χαράς απείρου πλήσας” ερμηνεύετει ταυτόσημα και σχεδόν πανομοιότυπα από τον Χουρμούζιο και τον Βιολάκη και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ελάχιστη διαφορά η ερμηνεία της αποστρόφου με κλάσμα και πίασμα στη συλλαβή “-πεί-“ (απείρου) από τον Βιολάκη.

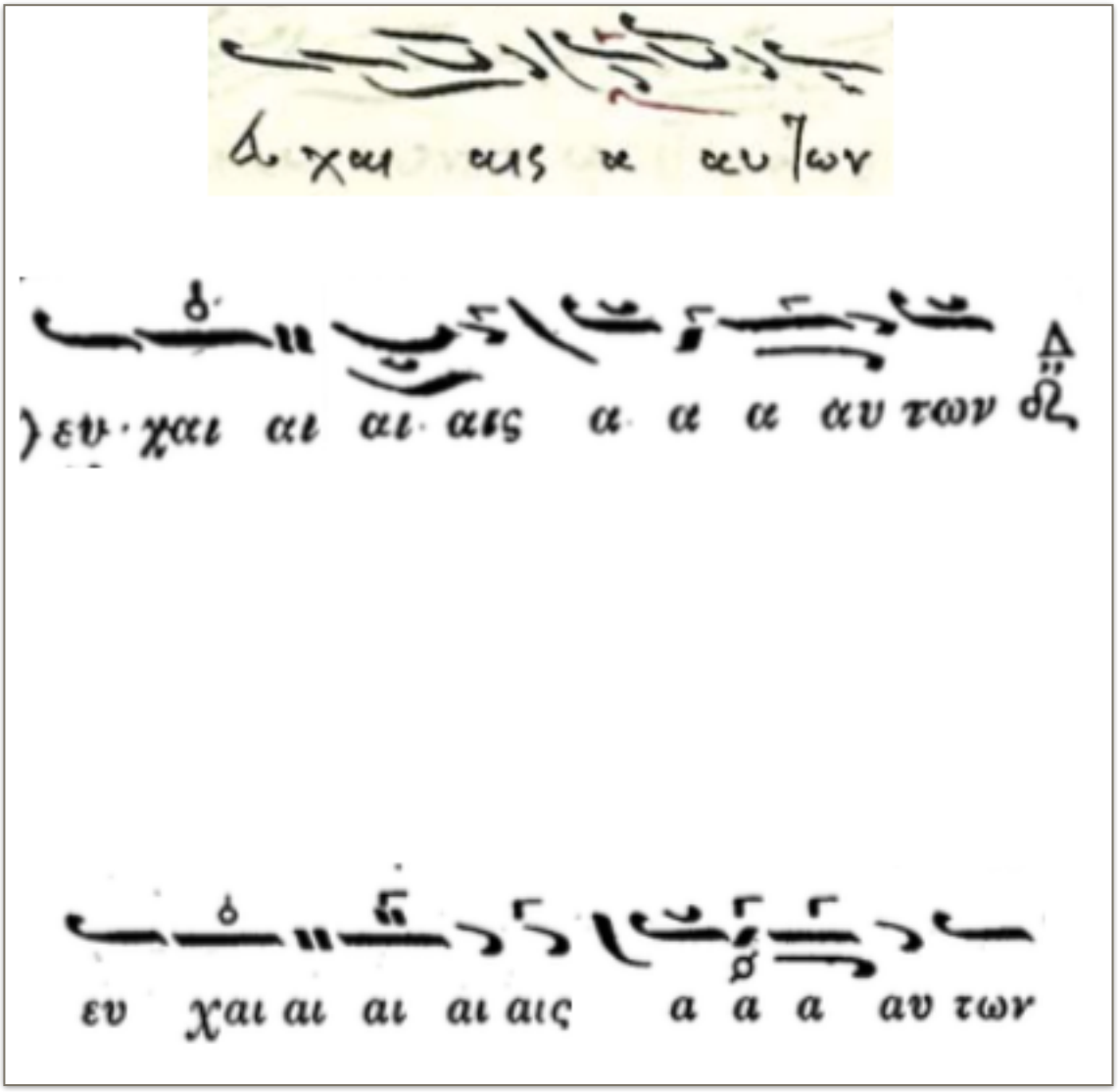

Στη φράση “εν τη ση αναλήψει” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρή διαφορά, ο τρόπος που ερμηνεύει την πεταστή με το ψηφιστόν στη συλλαβή “α-“ (αναλήψει) ο Βιολάκης[51].

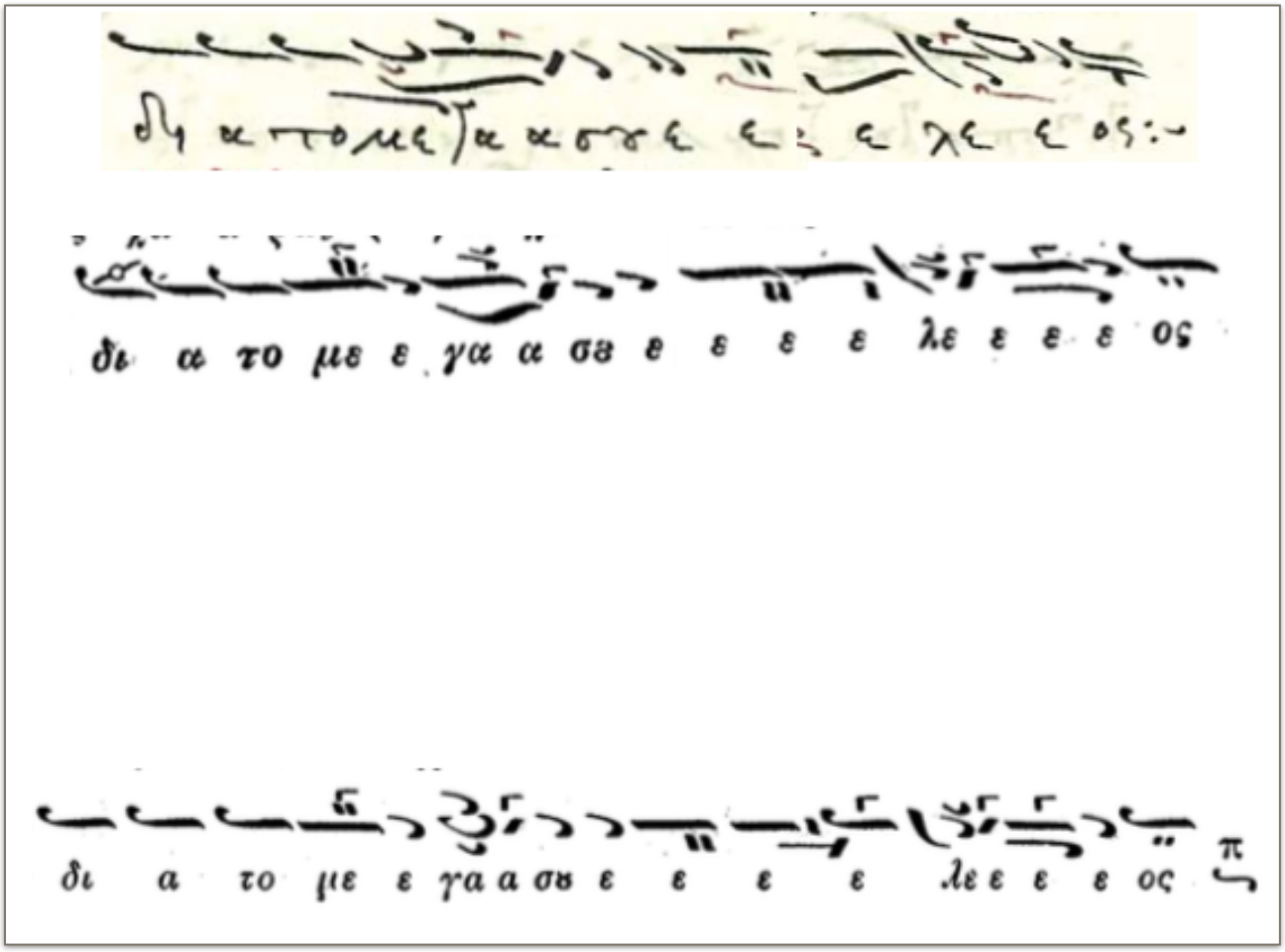
[51] Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Βιολάκης ερμηνεύει με περισσότερο ποικιλματική διάθεση αυτή τη θέση.

Στη φράση “και υμάς αξίωσον των εκλεκτών σου της χαράς” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρή διαφορά, ο τρόπος που ερμηνεύει την πεταστή με το αντικένωμα στη συλλαβή “-μάς“ (ημάς) καθώς και το ολίγον με το ψηφιστόν στη συλλαβή “-τών” (εκλεκτών) ο Βιολάκης.

Στη φράση “ευχαίς αυτών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρή διαφορά, ο τρόπος που ερμηνεύει την πεταστή με το κλάσμα και το ψηφιστόν στη συλλαβή “-αίς” (ευχαίς), ο Βιολάκης.

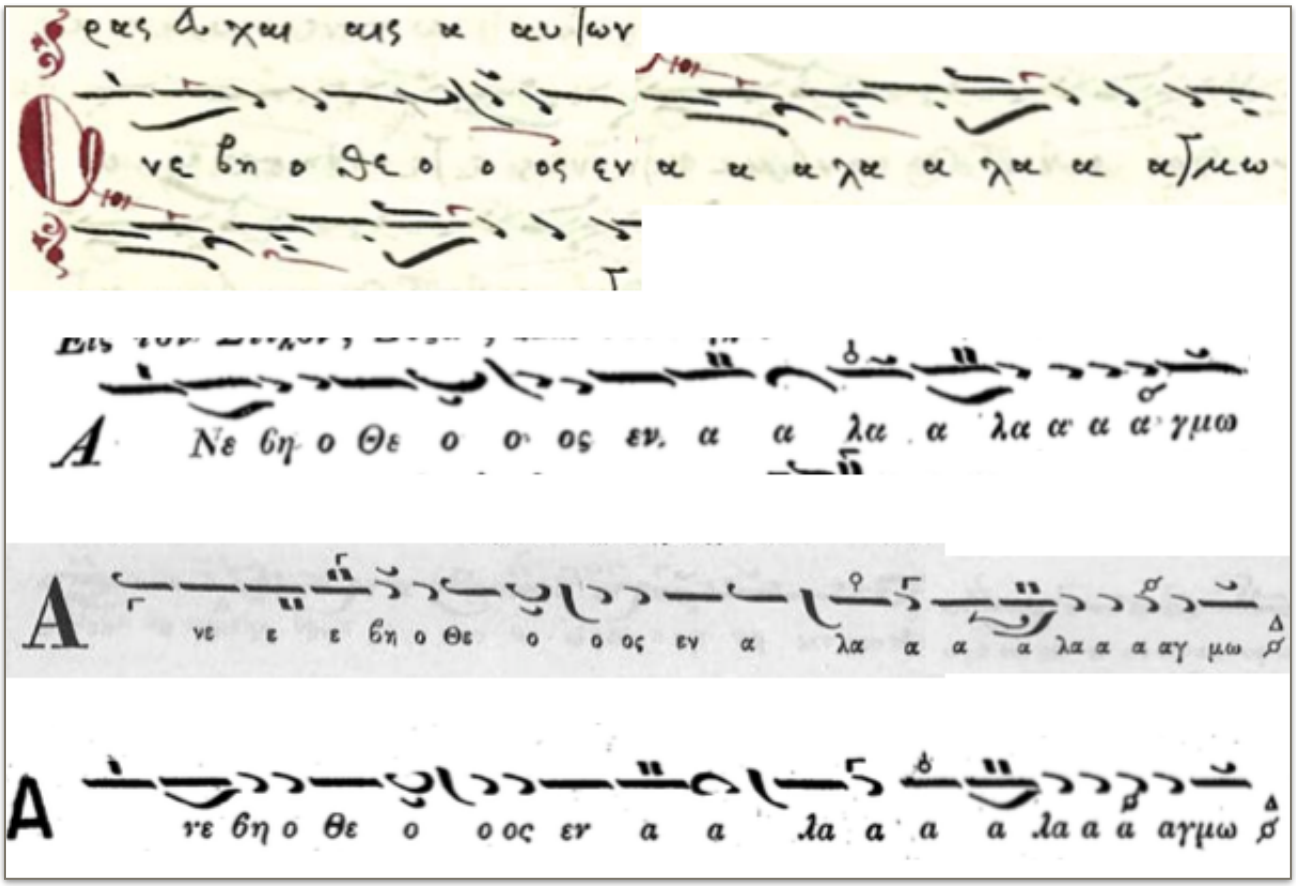

Στη φράση “δια το μέγα σου έλεος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου[52].

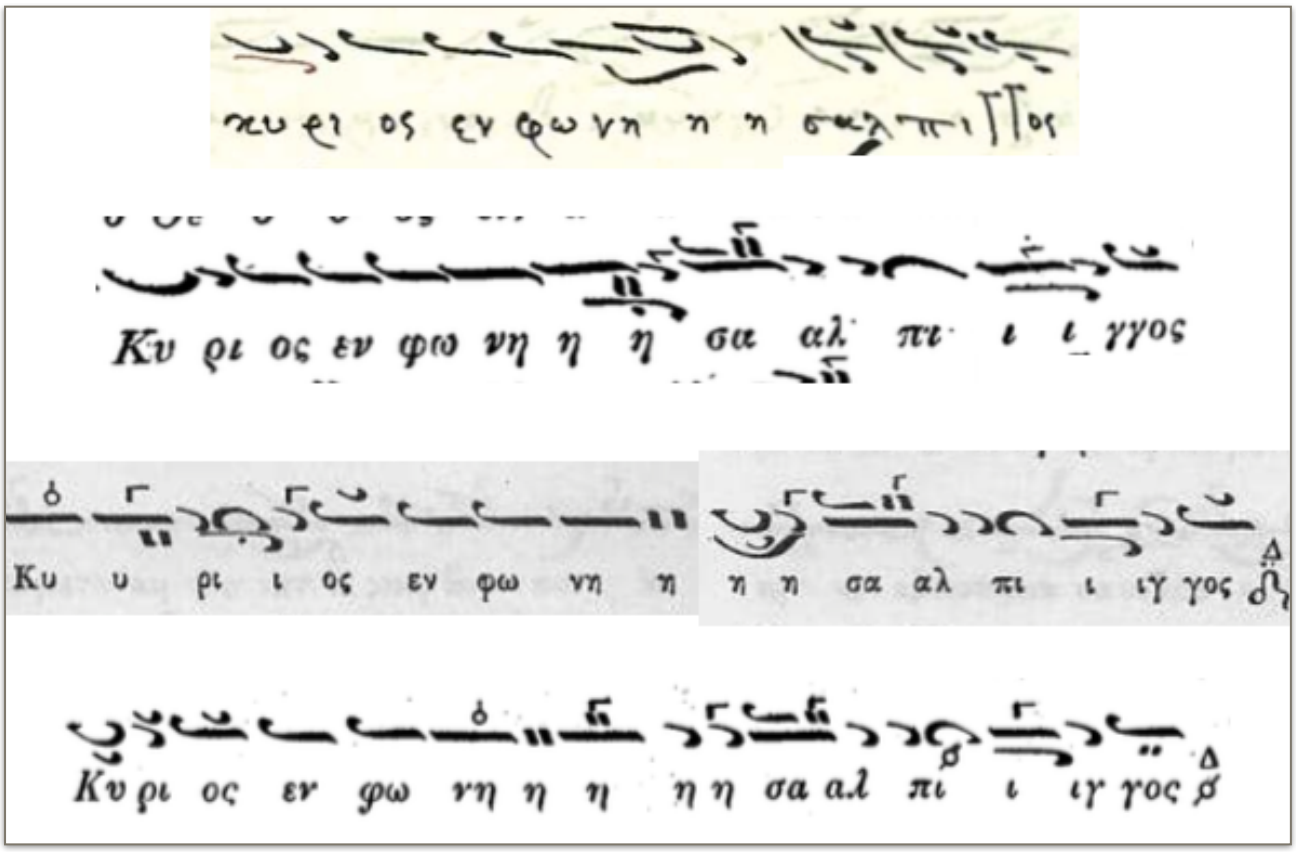
[52] Όπως παρατηρείται στις τελευταίες έξι μουσικές φράσεις του δοξαστικού “των κόλπων των πατρικών” απουσιάζει το απόσπασμα της έκδοσης του Δοξασταρίου από τον Κηλτζανίδη. Αυτό συμβαίνει λόγω απουσίας της σελίδας με αριθμό 377 από την ηλεκτρονική μορφή του αρχείου που είχαμε στη κατοχή μας.

Ανέβη ο Θεός

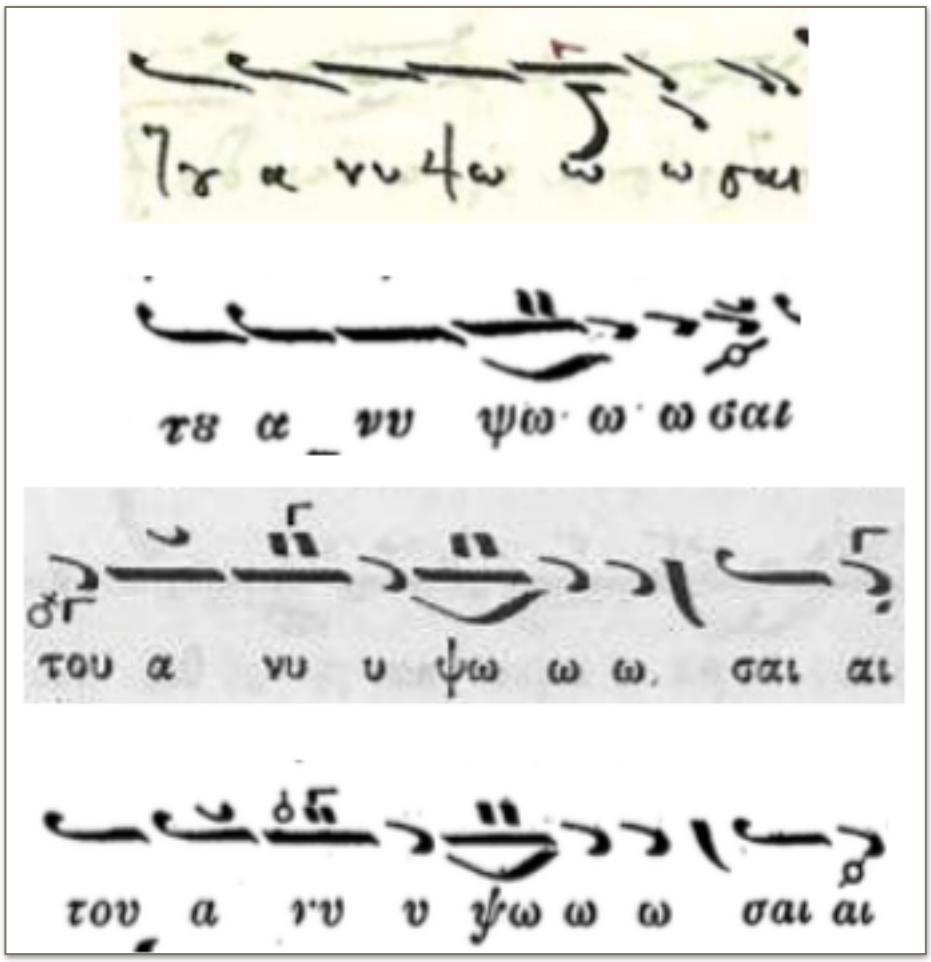
Δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού της Πέμπτης της Αναλήψεως

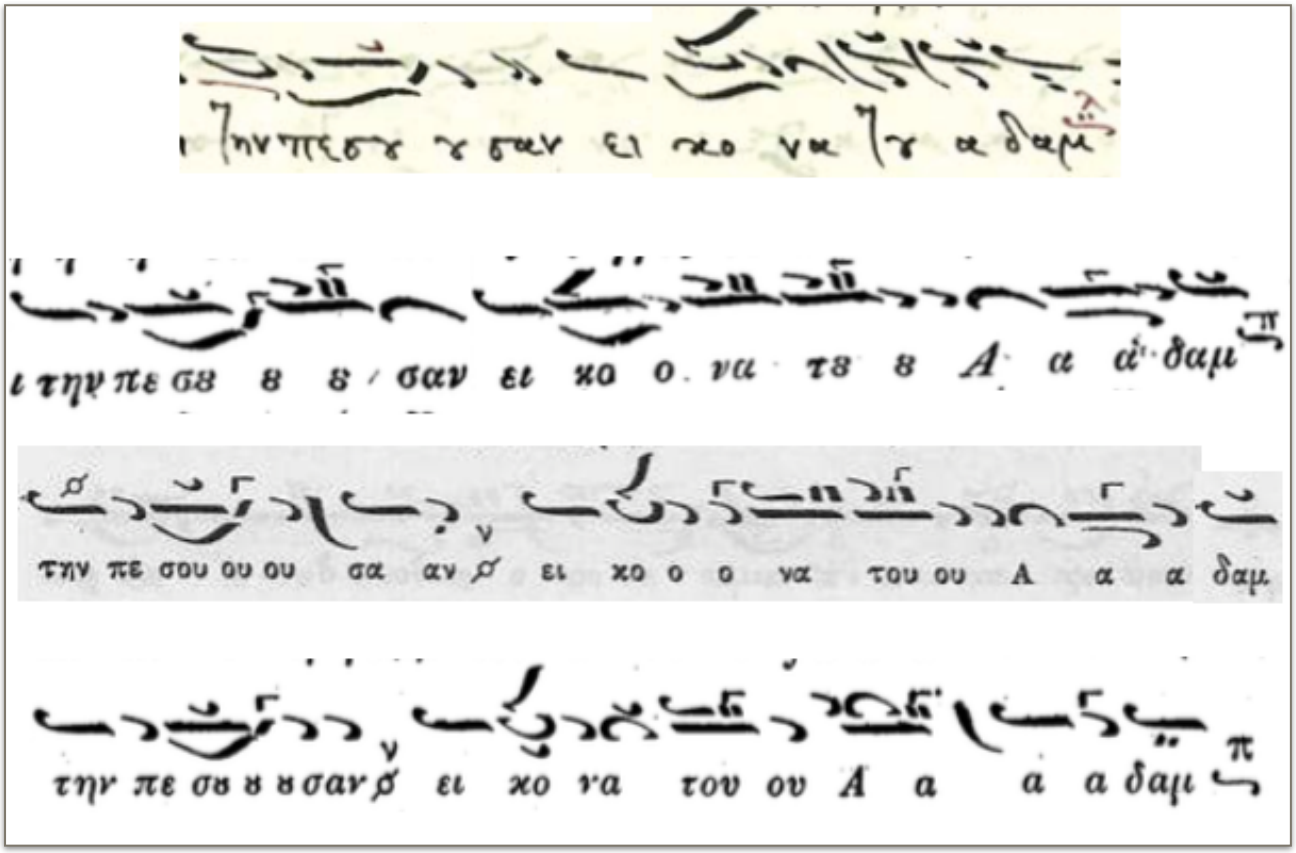
Στην αρχική φράση του μουσικού κειμένου “Ανέβη ο Θεός εν αλαλαγμώ” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες. Μικρή διαφορά η ερμηνεία του ανατριχίσματος (ολίγον με διπλή και λύγισμα) από τον Βιολάκη. Ο Κηλτζανίδης επιλέγει να ερμηνεύσει τη λέξη “Ανέβη” με αρκετή ελευθερία η οποία είναι πέραν της βασικής μελωδικής γραμμής του χειρογράφου του Πέτρου Πελοποννησίου. Κατα την εκτίμησή μας αυτό συμβαίνει γιατί θέλει να αποδώσει με μελωδικό τρόπο την λέξη “Ανέβη” για αυτό και χρησιμοποιεί μία ανοδική πορεία της μελωδικής γραμμής του πό τον φθόγγο Πα και όχι από τον Δι που παρασημαίνεται στο πρωτότυπο. Πέραν αυτού συμφωνεί με την ερμηνεία του Χουρμουζίου και του Βιολάκη. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε γενικές γραμμές οι τρεις ερμηνείες είναι πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

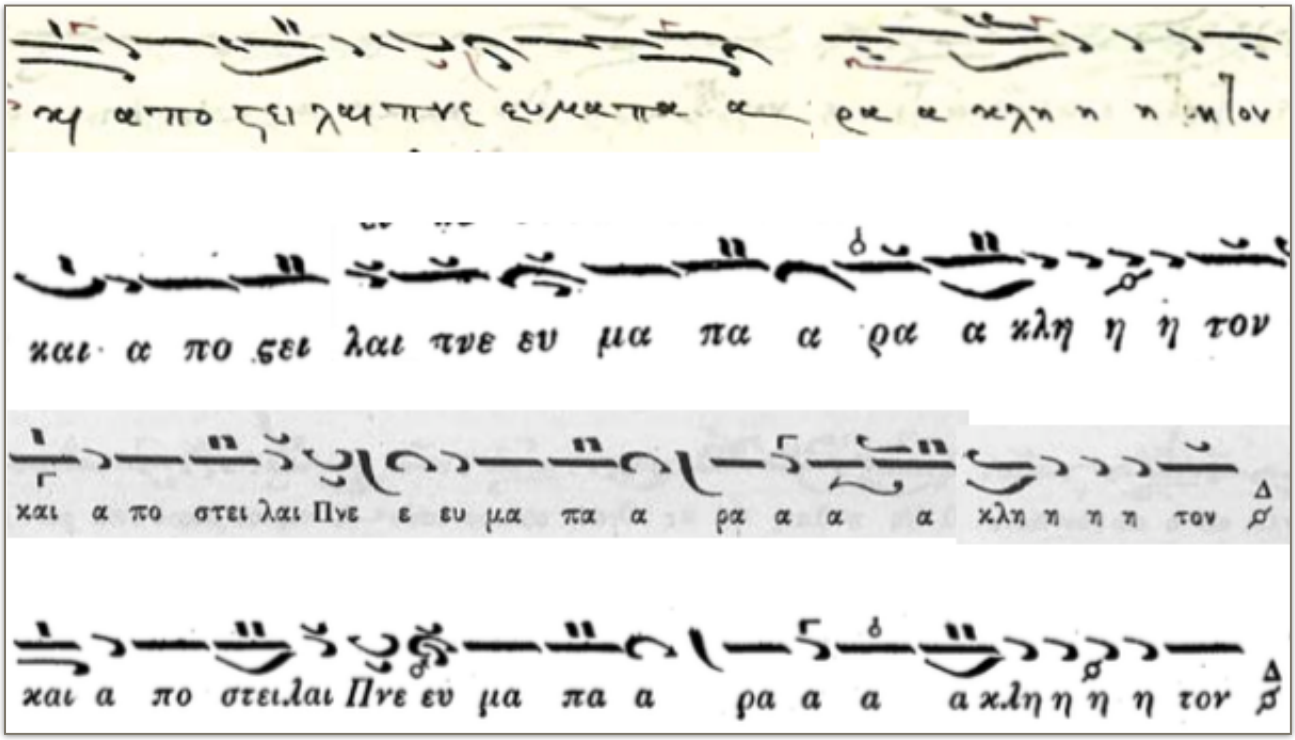
Στη φράση “Κύριος εν φωνή σάλπιγγος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες. Μικρή διαφορά η ερμηνεία της πεταστής με το αντικένωμα στη συλλαβή “Κύ-“ (Κύριος) από τον Κηλτζανίδη ο οποίος ερμηνεύει με ποικιλματική ελευθερία ξεφεύγοντας λίγο από τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου. Και οι τρείς όμως εκδοχές είναι πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη φράση “του ανυψώσαι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες διαφορές που παρατηρούνται είναι στον τρόπο που επιλέγει ο καθένας να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του χειρογάφου.

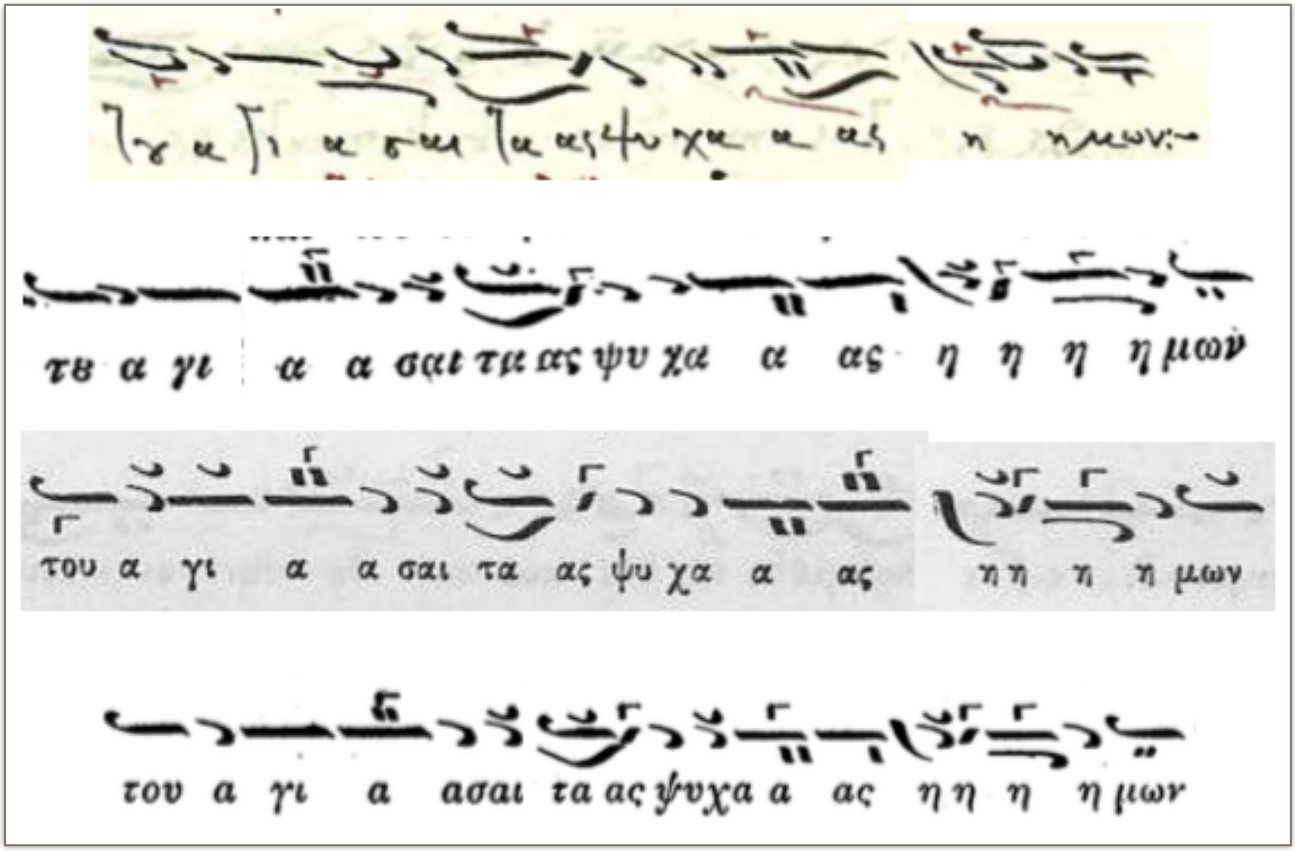

Στη φράση “την πεσούσαν εικόνα του Αδάμ” οι ερμηνείες το Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου.

Στη φράση “και αποστείλαι πνεύμα παράκλητον” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτή την περίπτωση[53].

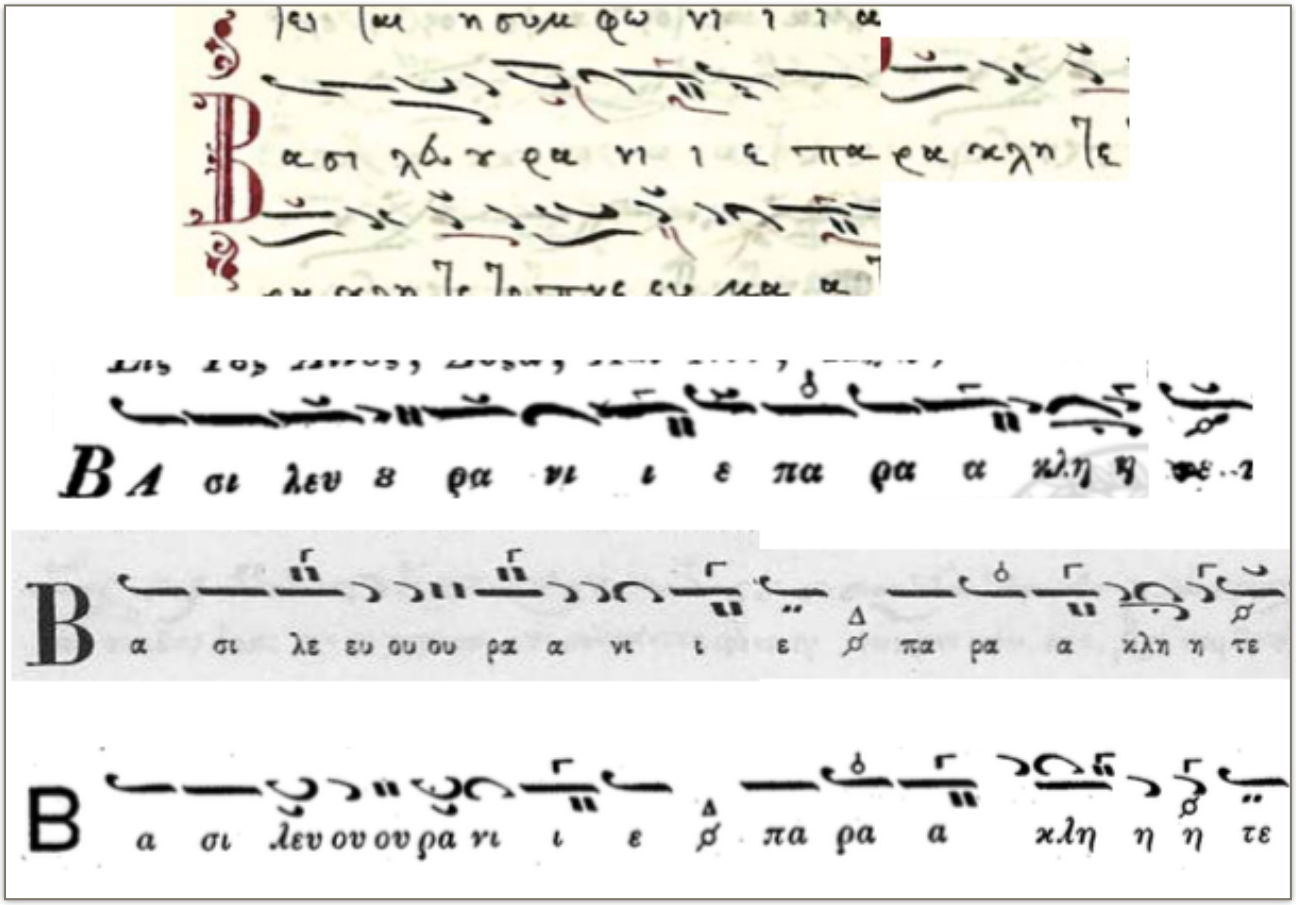
[53] Όπως για παράδειγμα στη φράση “συνελθώντες των θαυμάτων σου” του Δοξαστικού “Της εορτής μεσούσης”..

Στην τελική φράση “του αγιάσαι τας ψυχάς ημών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι και πανομοιότυπες. Ο Κηλτζανίδης διαφοροποιείται ελάχιστα κυρίως στον τρόπο που επιλέγει να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου. Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει αυτές τις θέσεις.

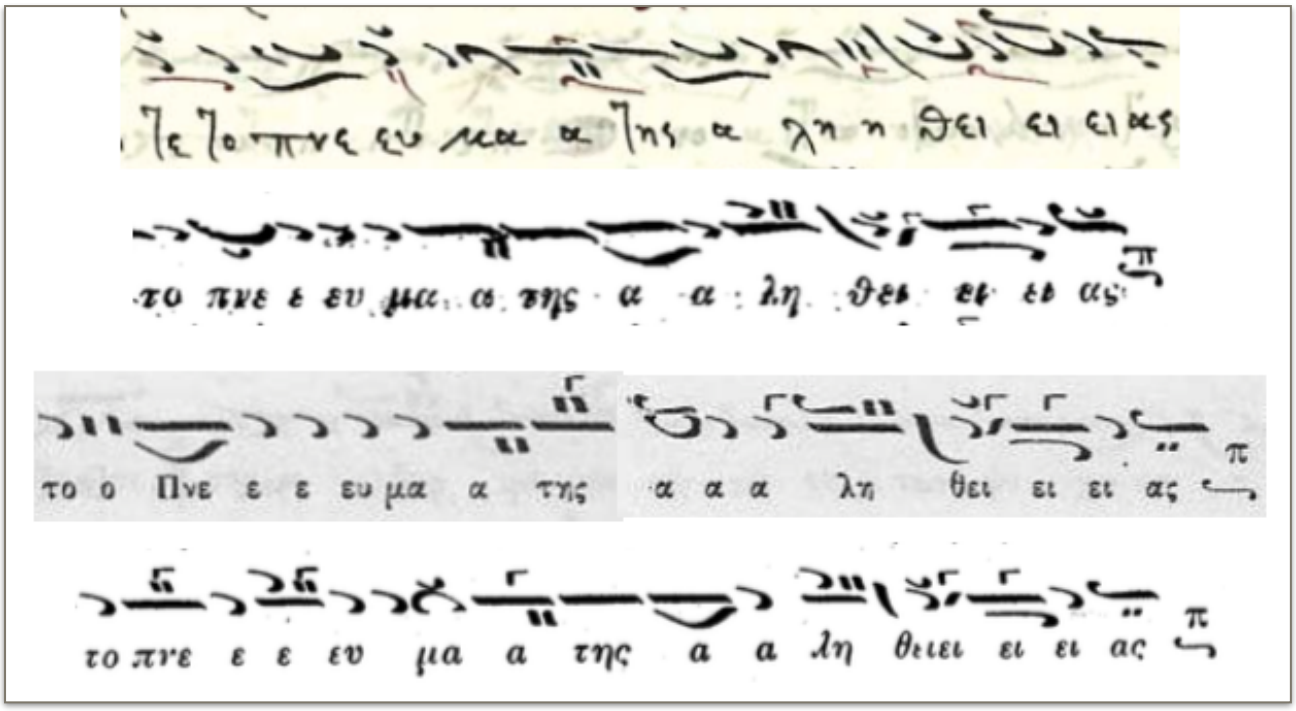
Βασιλεύ ουράνιε παράκλητε

Δοξαστικό των αίνων της Κυριακής της Πεντηκοστής

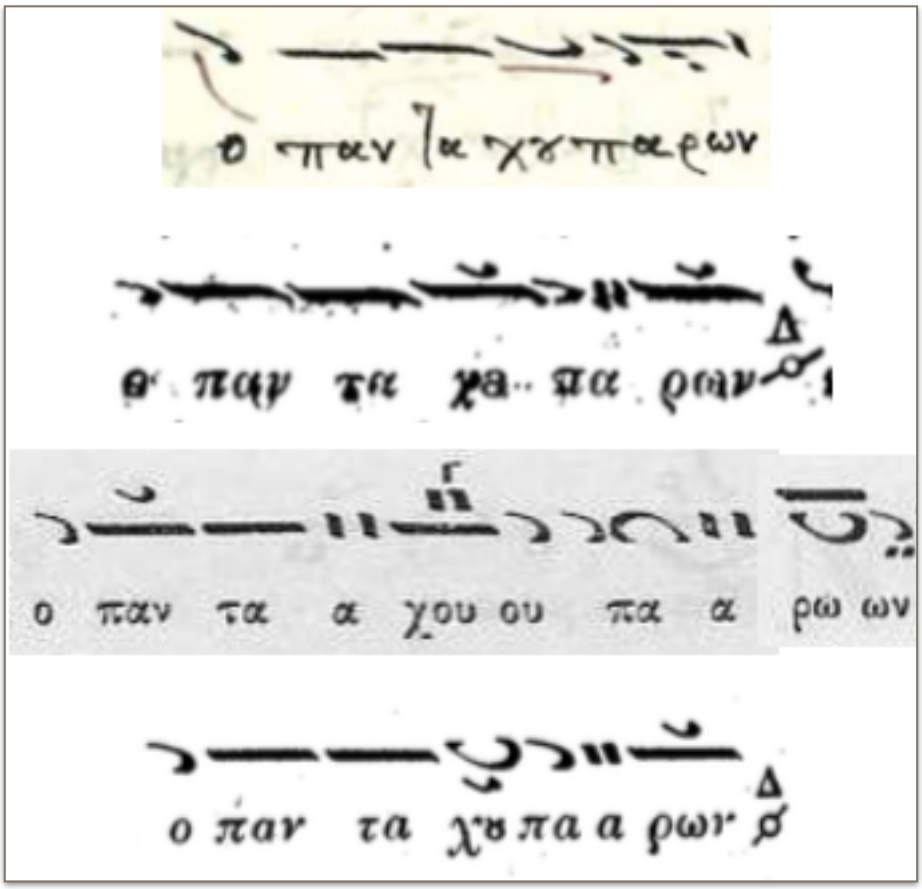

Στην αρχική φράση του μουσικού κειμένου “Βασιλεύ ουράνιε παράκλητε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγει ο καθένας να διπλασιάσει τις αξίες του χειρογράφου. Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με μεγαλύτερη ποικιλματική διάθεση την πεταστή με το ολίγον και το κλάσμα[54] ενώ ο Βιολάκης διαφοροποιείται λίγο στην ερμηνεία της κατάληξης.

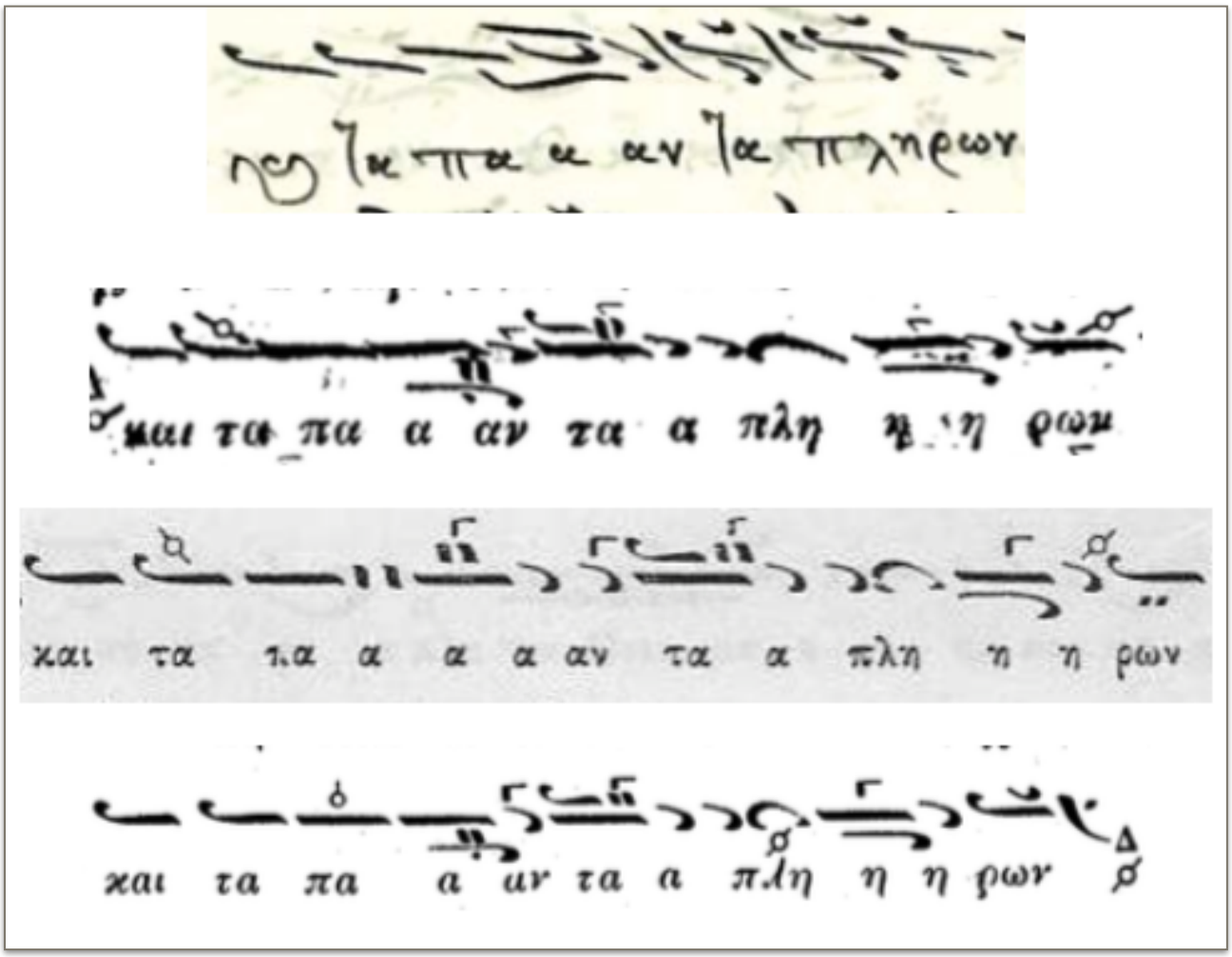
[54] Όπως κάνει και σε προηγούμενες εμφανίσεις αυτής της περίπτωσης.

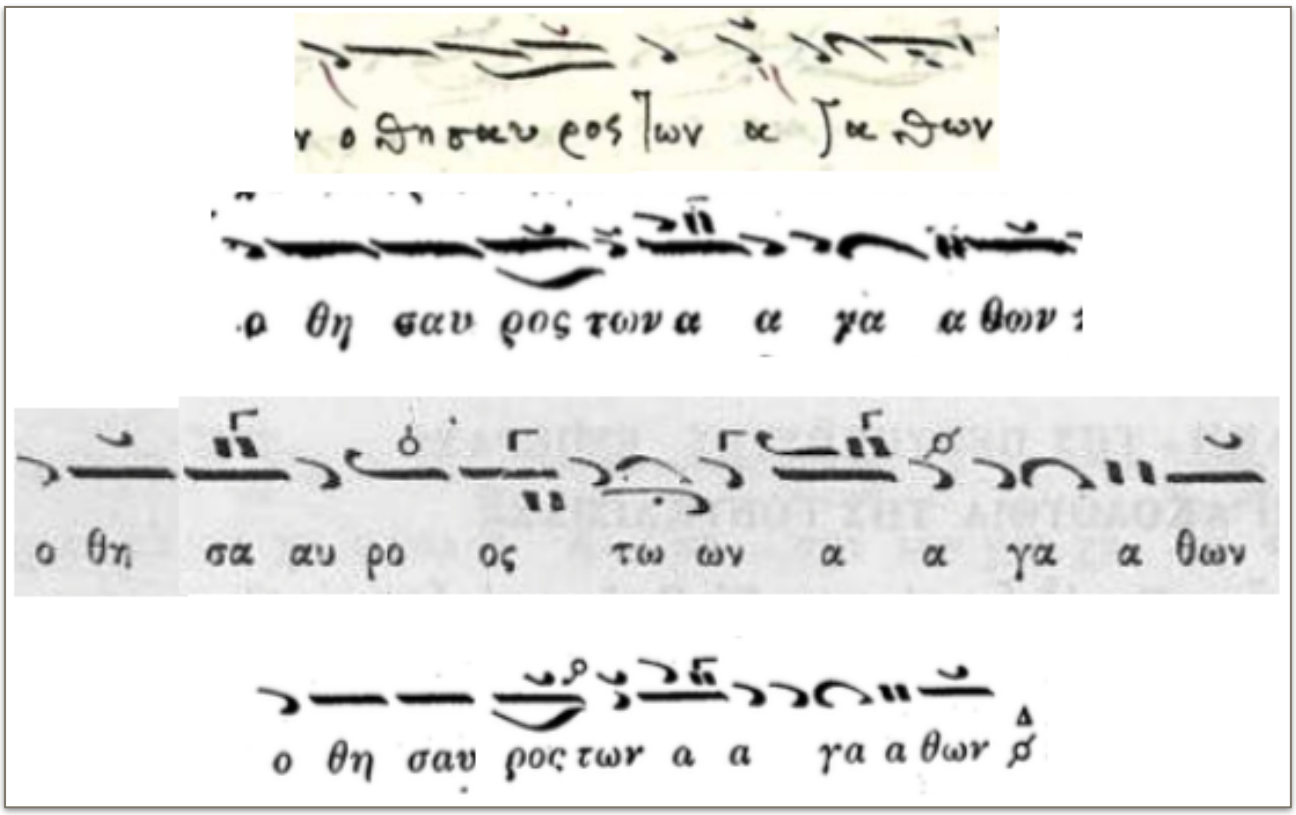
Στη φράση “το πνεύμα της αληθείας” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη διαφέρουν κυρίως στην ερμηνεία της πεταστής με το ψηφιστόν και της αποστρόφου με το κλάσμα και το πίασμα. Στην ερμηνεία της πεταστής που ακολουθείται από την απόστροφο με το κλάσμα και το πίασμα στη συλλαβή “πνεύ-“ (πνεύμα) διαφοροποιείται σε μαγαλύτερο βαθμό ο Βιολάκης ενώ ο Κηλτζανίδης κυρίως στην πεταστή με το ψηφιστόν που ακολουθείται από συνεχές ελαφρόν. Ο Χουρμούζιος θα μπορούσαμε να πούμε ότι βρίσκεται πιο κοντά στη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη φράση “ο πανταχού παρών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες. Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται στην ερμηνεία της πεταστής με αντικένωμα που ακολουθείται από απόστροφο. Επιλέγει να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ποικιλματική διάθεση. Επίσης διαφοροποιείται και στον τρόπο που επιλέγει να διπλασιάσει κάποιες χρονικές αξίες του χειρογράφου.

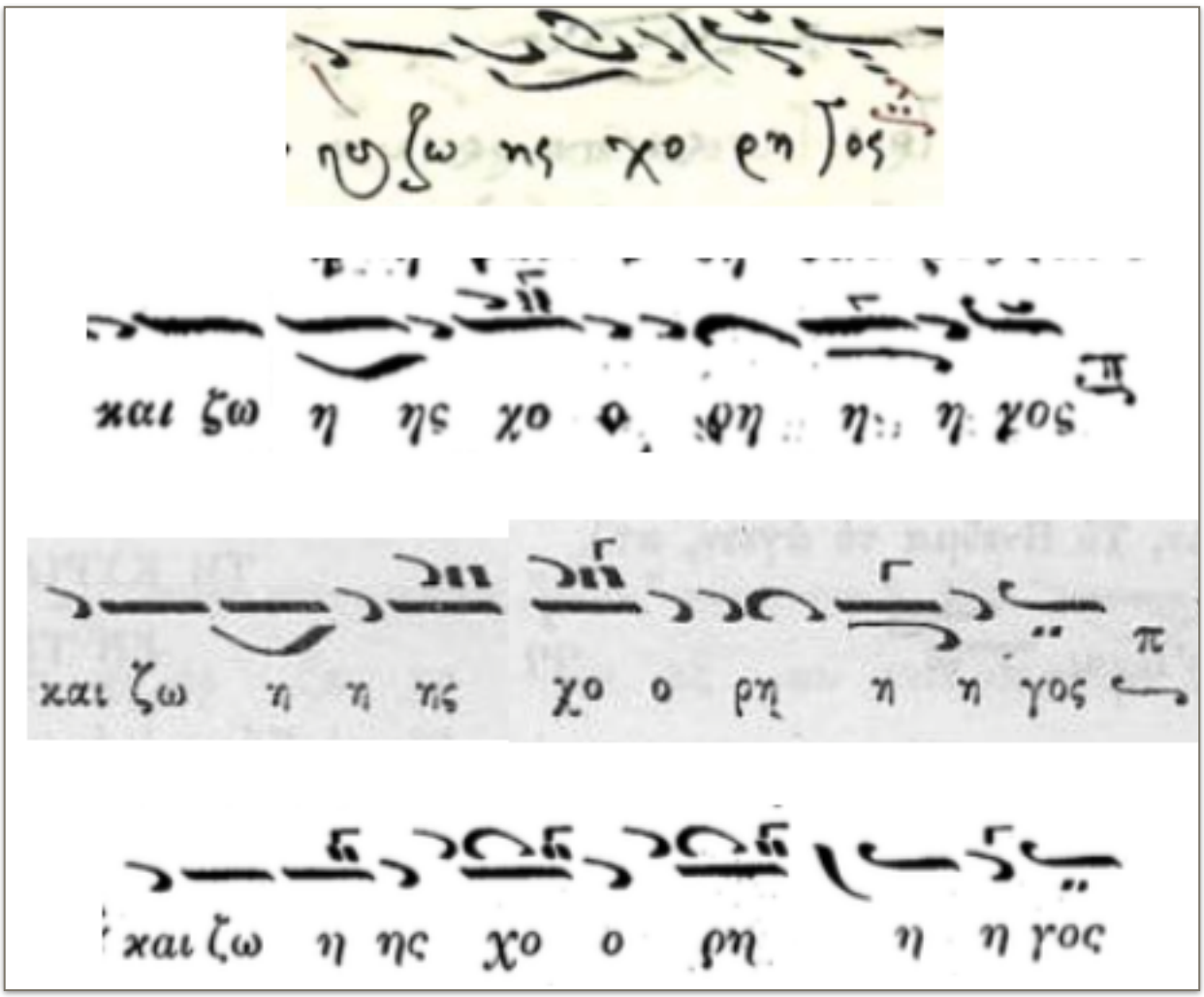

Στη φράση “και τα πάντα πληρών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι πανομοιότυπες ενώ του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται προς μία ποικιλματικότερη εκδοχή στην ερμηνεία της πεταστής με ολίγον και ψηφιστόν.

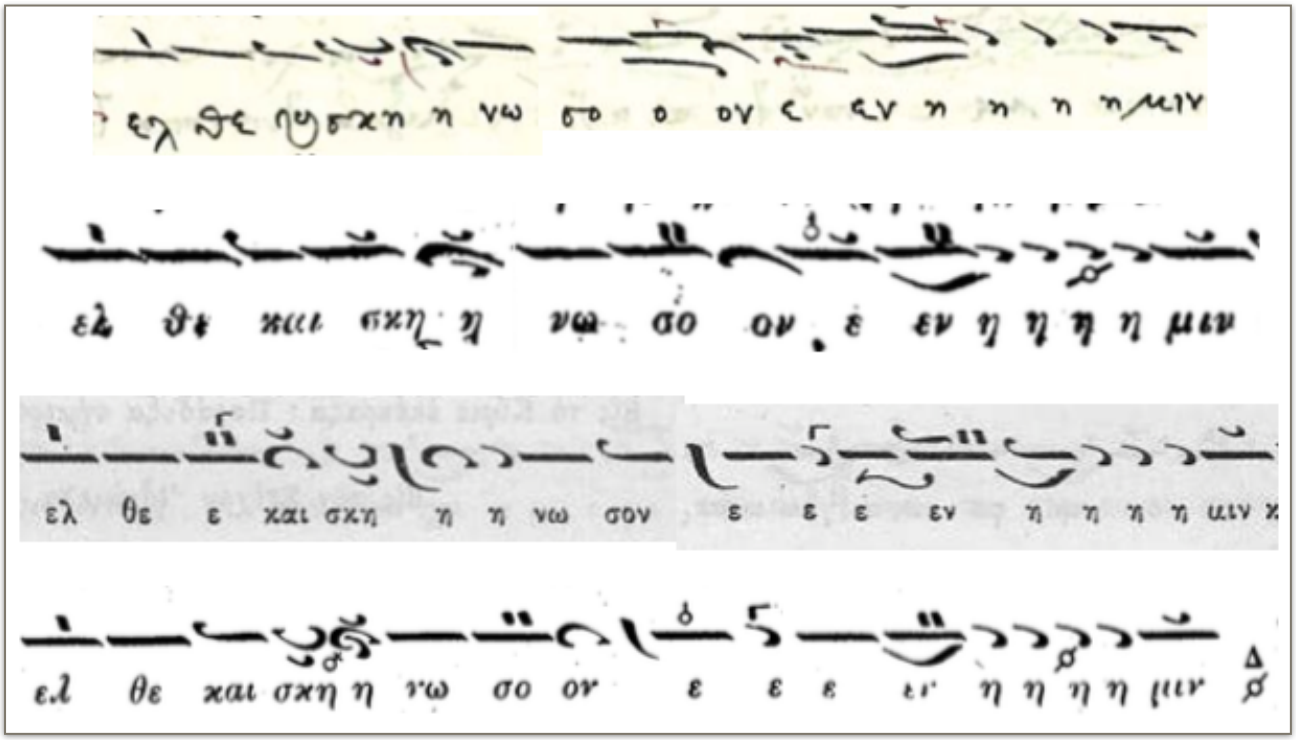

Στη φράση “ο θησαυρός των αγαθών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται στην ερμηνεία της θέσης με το ολίγον που ακολουθείται από ολίγον με κλάσμα και απόστροφο και υπογεγραμμένο ψηφιστόν καθώς και στον διπλασιασμό της χρονικής αξίας του πρώτου ολίγου της φράσης[55]. Η ερμηνεία της αποστρόφο με κλάσμα και πίασμα είναι κοινή και για τους τρεις.

[55] Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη έχει ποικιλματικότερο χαρακτήρα ενώ αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι πιστότερες στην απόδοση της βασικής μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου.

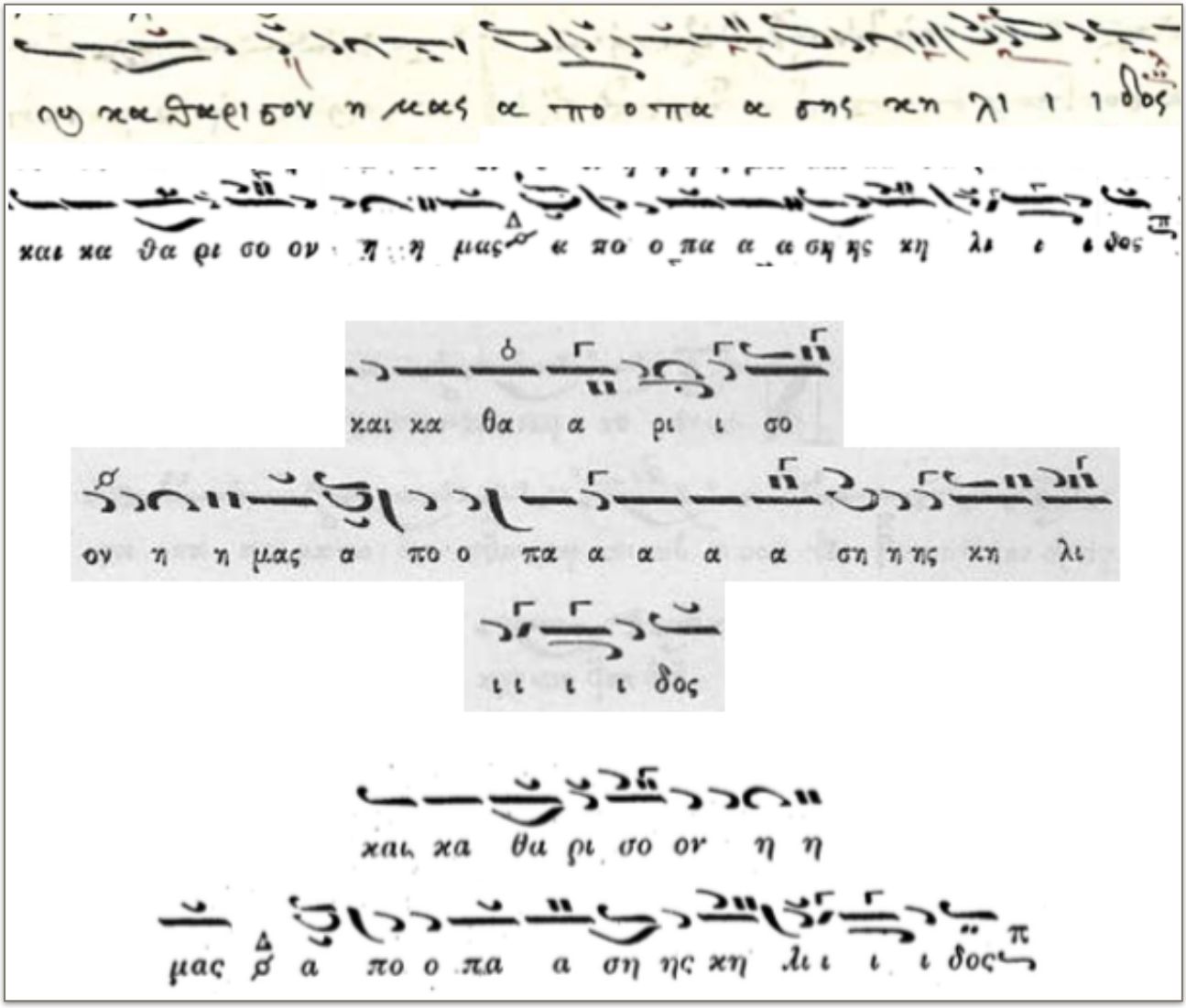

Στη φράση “και ζωής χορηγός” έχουμε τρεις διαφορετικές ερμηνείες της πεταστής με το ψηφιστόν. Αυτή του Χουρμουζίου διπλασιάζει τη χρονική της αξία ενώ του Κηλτζανίδη την τετραπλασιάζει και δημιουργεί και ποίκιλμα. Ο Βιολάκης διπλασιάζει την χρονική της αξία με ποικιλματική διάθεση και αυτός. Πιο κοντά στη βασική μελωδική γραμμή βρίσκεται η εκδοχή του Χουρμουζίου.

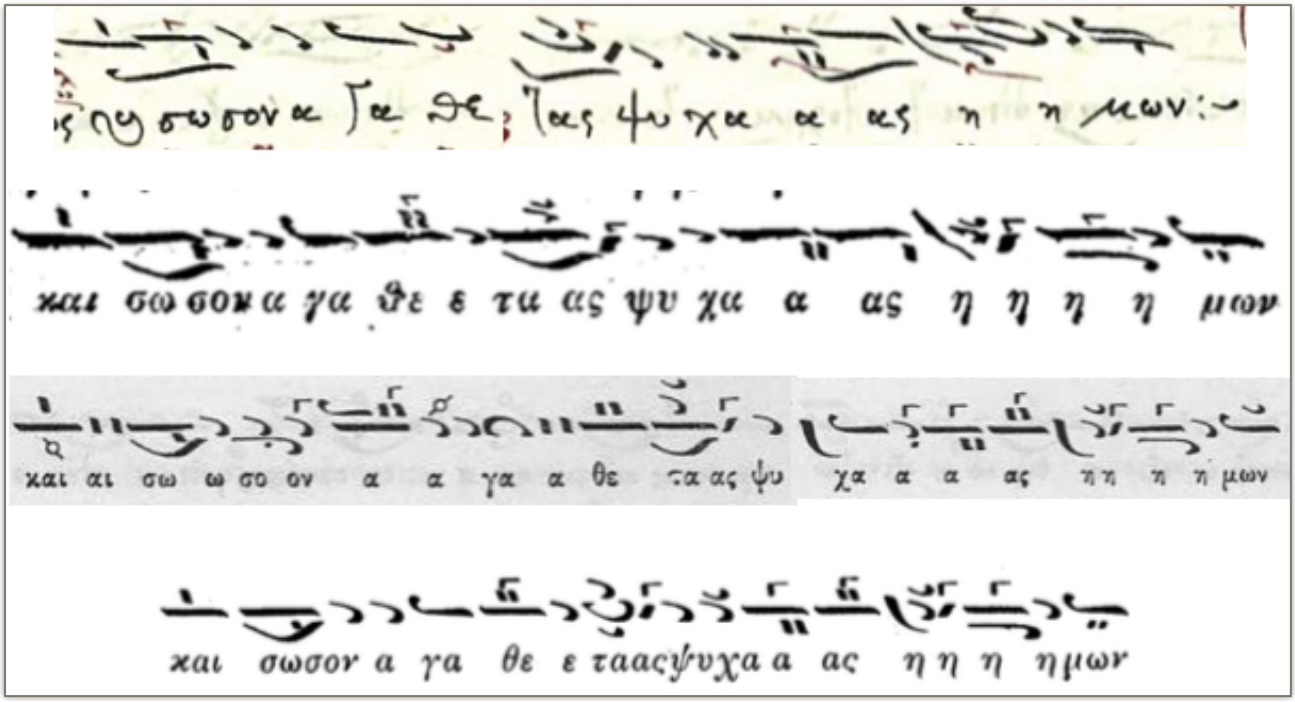

Στη φράση “ελθέ και σκήνωσον εν ημίν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι και πανομοιότυπες. Και οι τρεις ερμηνείες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τυπικές του τρόπου με τον οποίο ερμηνεύει ο καθένας τους αυτή την περίπτωση[56].

[56] Όπως για παράδειγμα στη φράση “συνελθώντες των θαυμάτων σου” του Δοξαστικού “Της εορτής μεσούσης” αλλά και στη φράση “και αποστείλε πνεύμα παρακλητον” του Δοξαστικου “Ανέβη ο Θεός”.

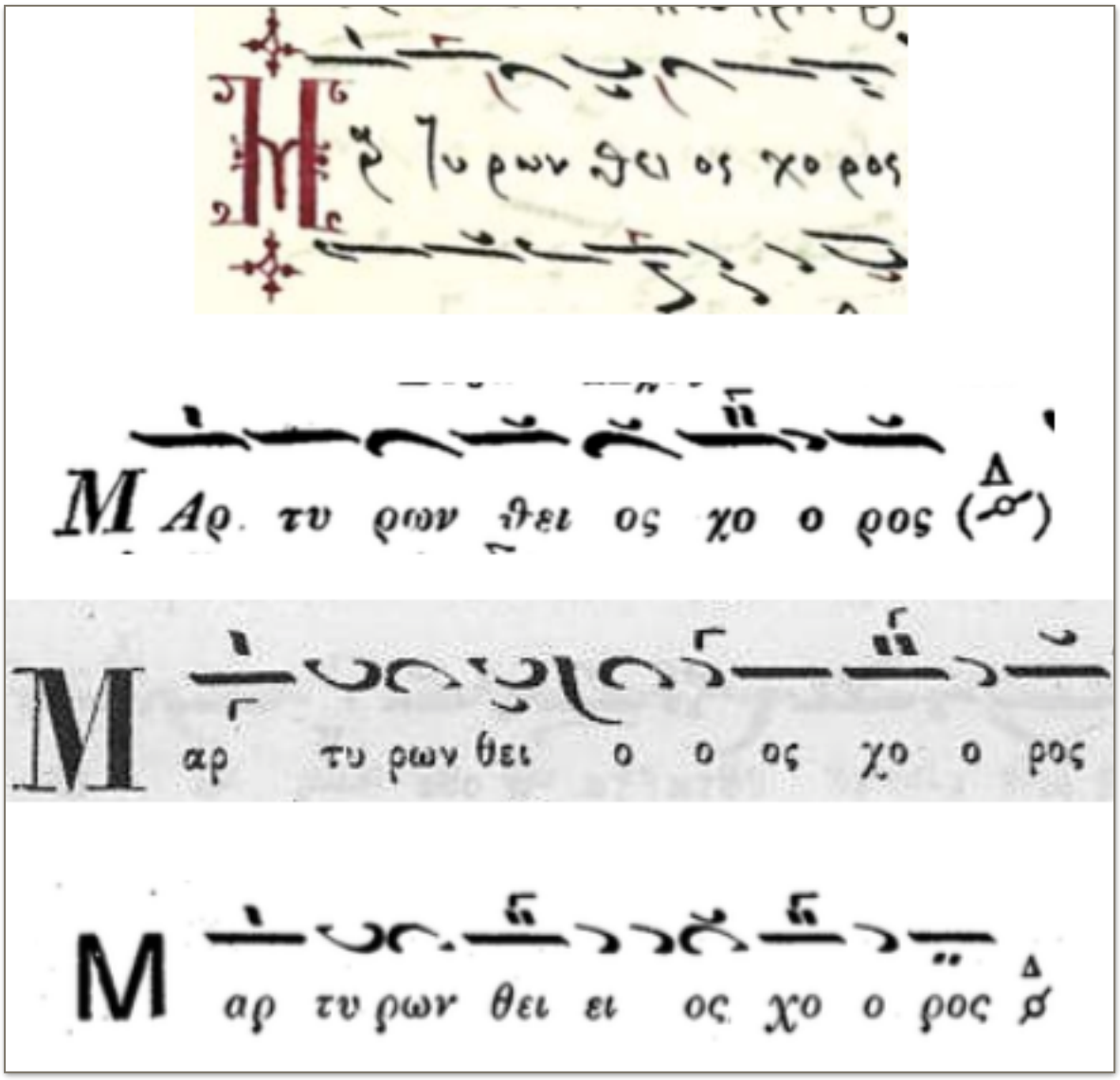
Στη φράση “και καθάρισον ημάς από πάσης κηλίδος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Αυτές του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι και πανομοιότυπες. Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει την αρχική θέση της φράσης αλλά και τη θέση στη συλλαβή “πά-“ (πάσης) με τρόπο που απομακρύνεται λίγο από τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στην τελική φράση “και σώσον αγαθέ τας ψυχάς ημών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους αλλά και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη διαφοροποιείται στην ερμηνεία της θέσης στις λέξεις “και σώσον αγαθέ” επιλέγοντας να χρησιμοποιήσει μία μελωδική γραμμή με ποικιλματικό χαρακτήρα αλλά που κατά την εκτίμησή μας απομακρύνεται από τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Επίσης αξίζει να επισημάνουμε τον ιδιαίτερο τρόπο που επιλέγει να ερμηνεύσει τη θέση στη συλλαβή “-χάς” (ψυχάς) που κατά την εκτίμησή μας είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας ερμηνείας του ανατριχίσματος (κεντήματα με ολίγον και γοργόν και λύγισμα) στην συγκεκριμένη θέση.

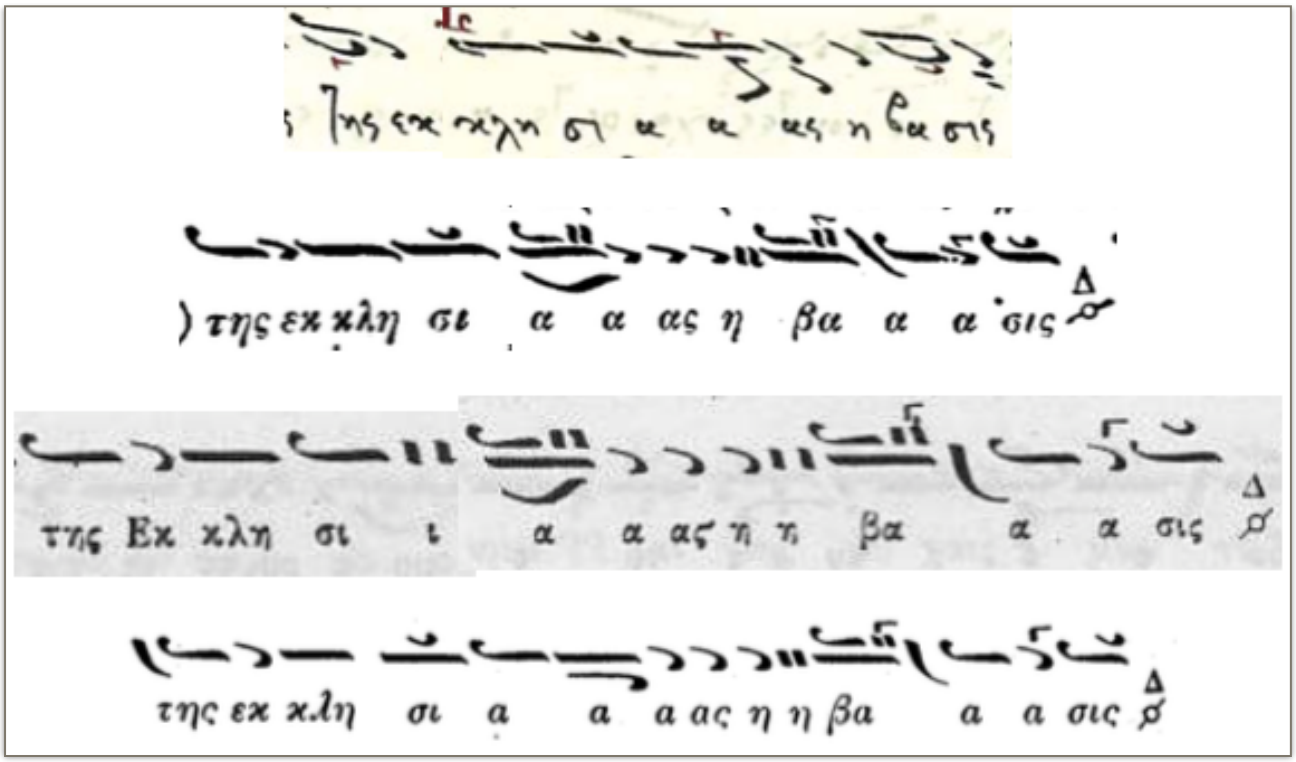
Μαρτύρων θείος χορός

Δοξαστικό του εσπερινού της Κυριακής των Αγίων Πάντων

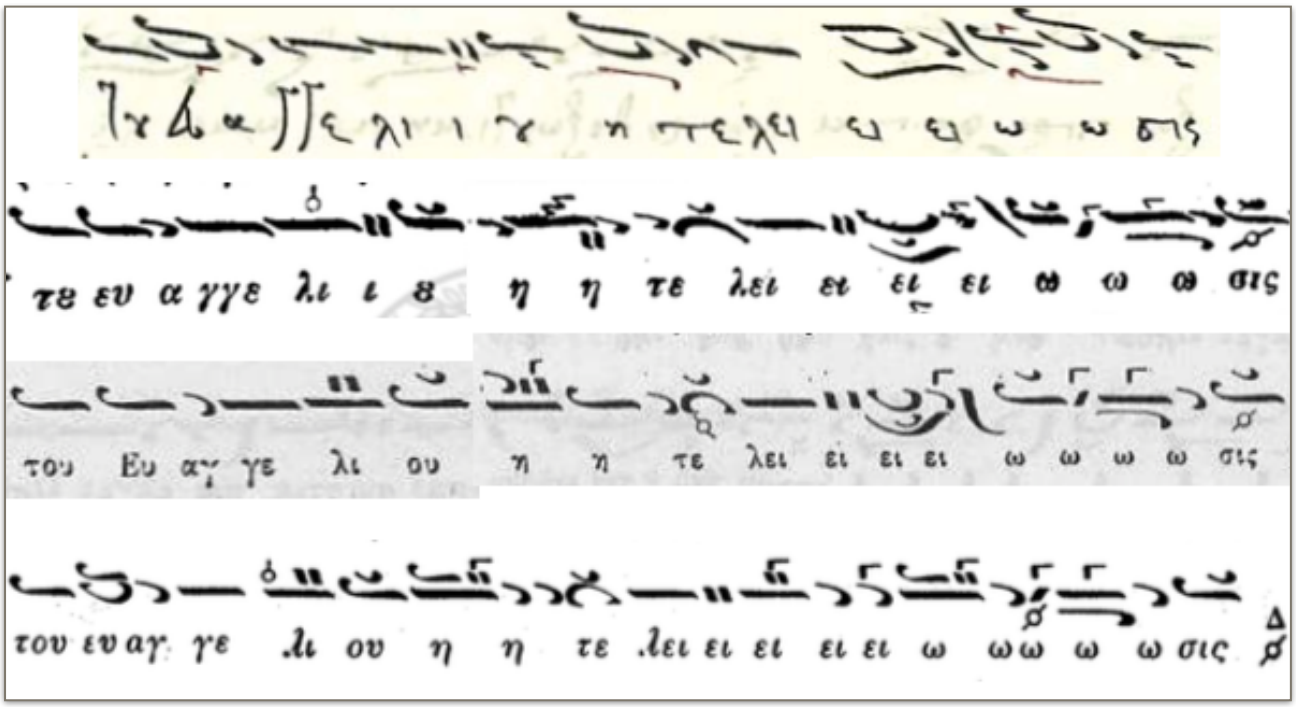

Στην αρχική φράση του κειμένου “Μαρτύρων θείος χορός” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μικρές διαφορές που παρατηρούνται είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει και να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου[57].

[57] Ο Βιολάκης το πετυχαίνει με ποικιλματικότερο χαρακτήρα στη εκδοχή του.

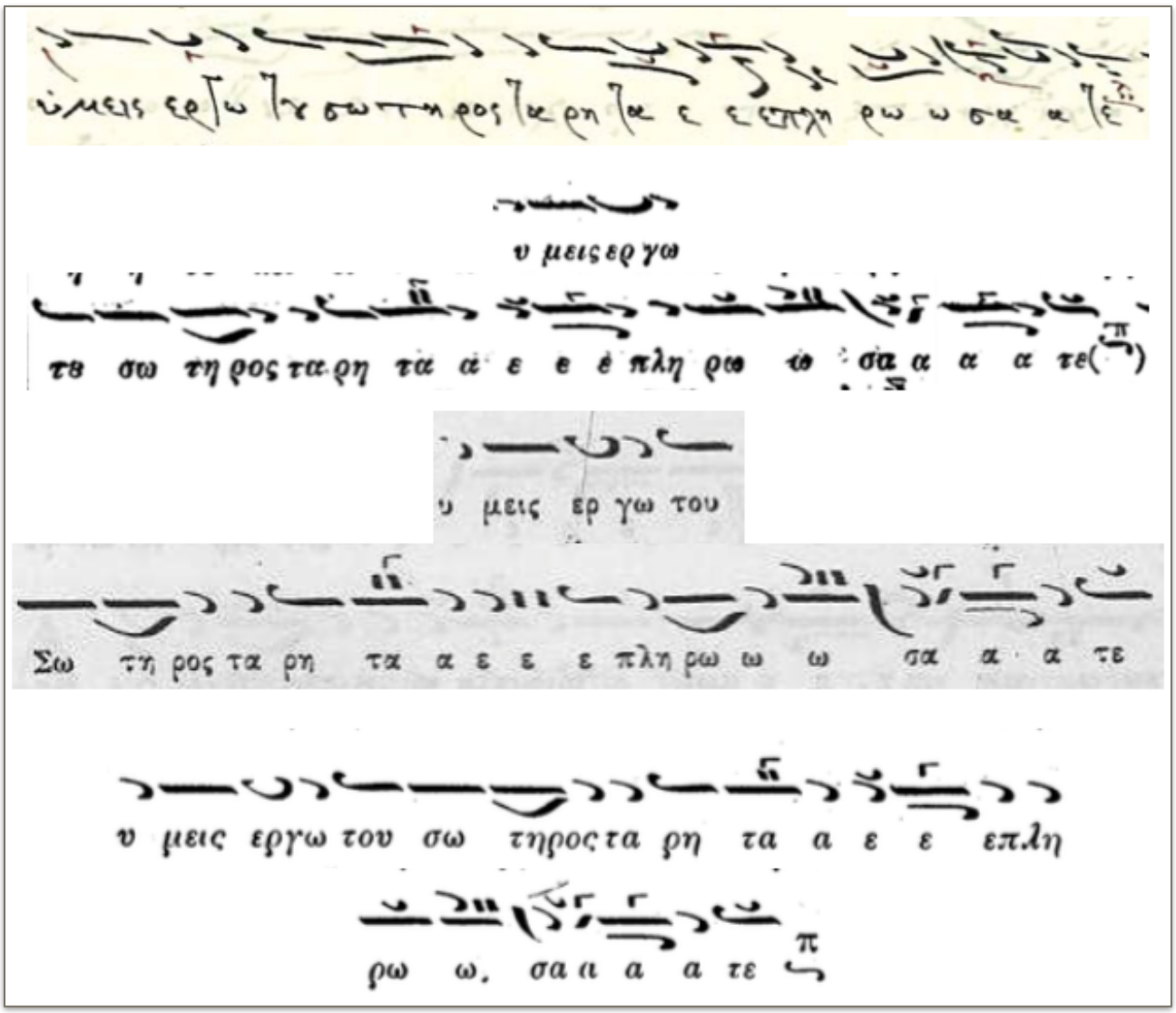

Στη φράση “της εκκλησίας η βάσις” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

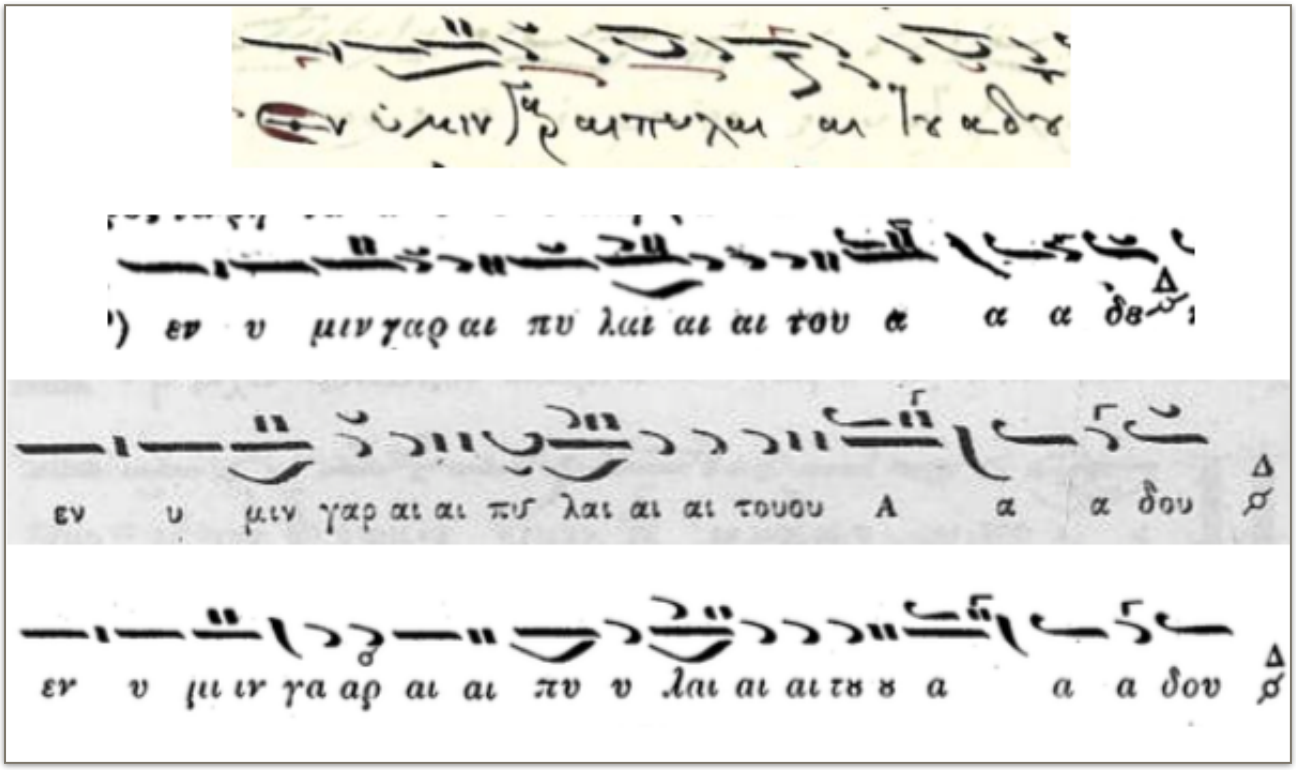
Στη φράση “του ευαγγελίου η τελείωσις” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου[58]. Ο Βιολάκης έχει στην ερμηνεία του ποικιλματικότερο χαρακτήρα στην συλλαβή “-λεί-“ (τελείωσις).

[58] Κατά την εκτίμησή μας η θέση στην οποία επιλέγουν να τοποθετήσουν τη δέση της διατονικής φθοράς του φθόγγου Κε ο Χουρμούζιος και ο Βιολάκης, είναι καταλληλότερη για την μεταφορά μας στο διατονικό γένος στην φράση που ακολουθεί από αυτή που επιλέγει ο Κηλτζανίδης, γιατί με αυτή την επιλογή αποδίδεται καλύτερα το ύφος της θέσης, εκτελώντας τον φθόγγο ζω φυσικό και τον προηγούμενο με τον επόμενο Κε ελκόμενους από τον φθόγο Ζω.

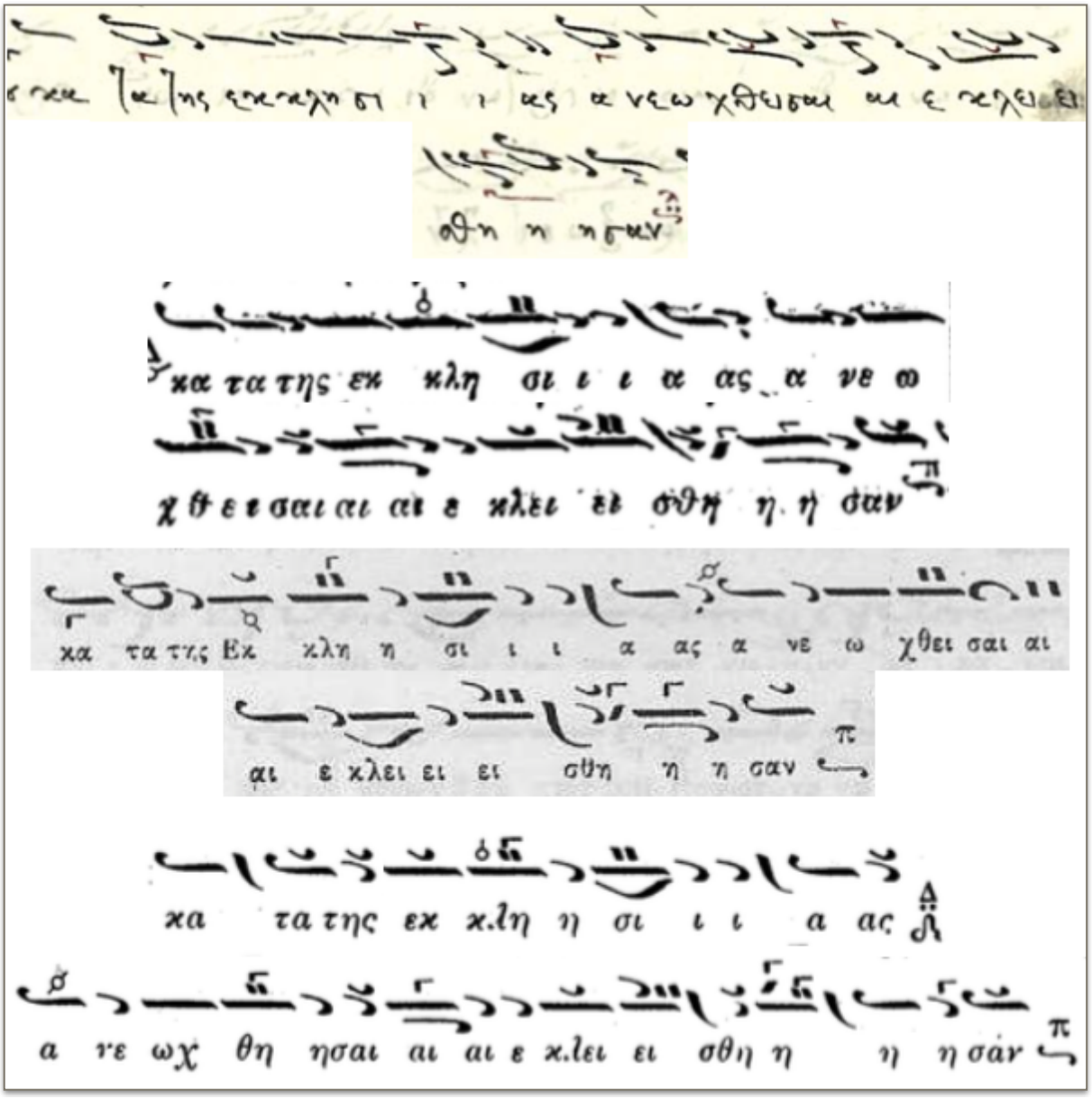

Στη φράση “υμείς έργω του Σωτήρος τα ρητά επληρώσατε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρή διαφοροποίηση συνιστά η ερμηνεία της θέσης στις συλλαβές “επληρώ-“ (επληρώσατε)[59] από τον Κηλτζανίδη.

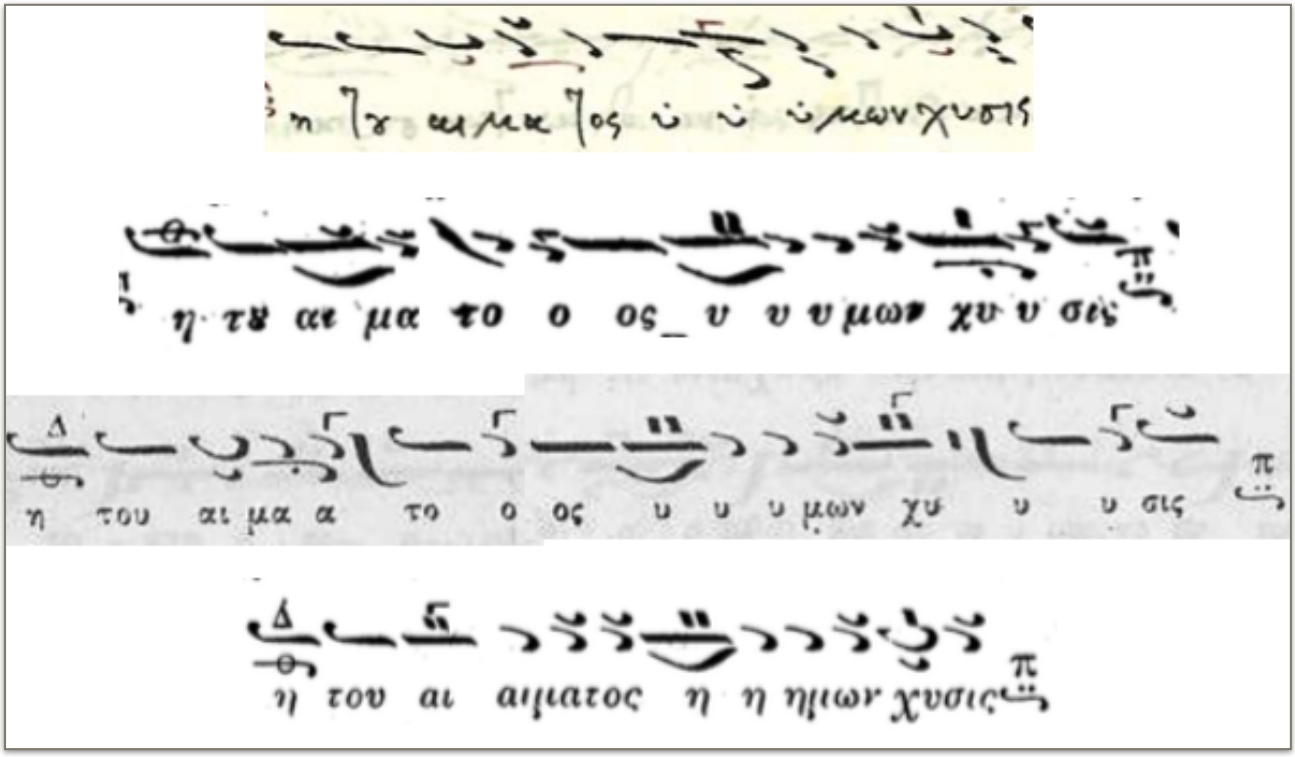
[59] Ο τρόπος αυτός είναι τυπικός για την ερμηνεία σε ανάλογες περιπτώσεις της θέσης αυτής από τον Κηλτζανίδη.

Η φράση “εν υμίν γαρ αι πύλαι του Άδου” ερμηνεύεται από τον Χουρμούζιο και τον Κηλτζανίδη ταυτόσημα αλλά και πανομοιότυπα. Ο Βιολάκης διαφοροποιείται στην ερμηνεία της θέσης στις συλλαβές “γαρ αι πύ-“ (γαρ αι πύλαι) ξεφεύγοντας από την βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Πάντως και οι τρεις ερμηνείες είναι σε γενικές γραμμές πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

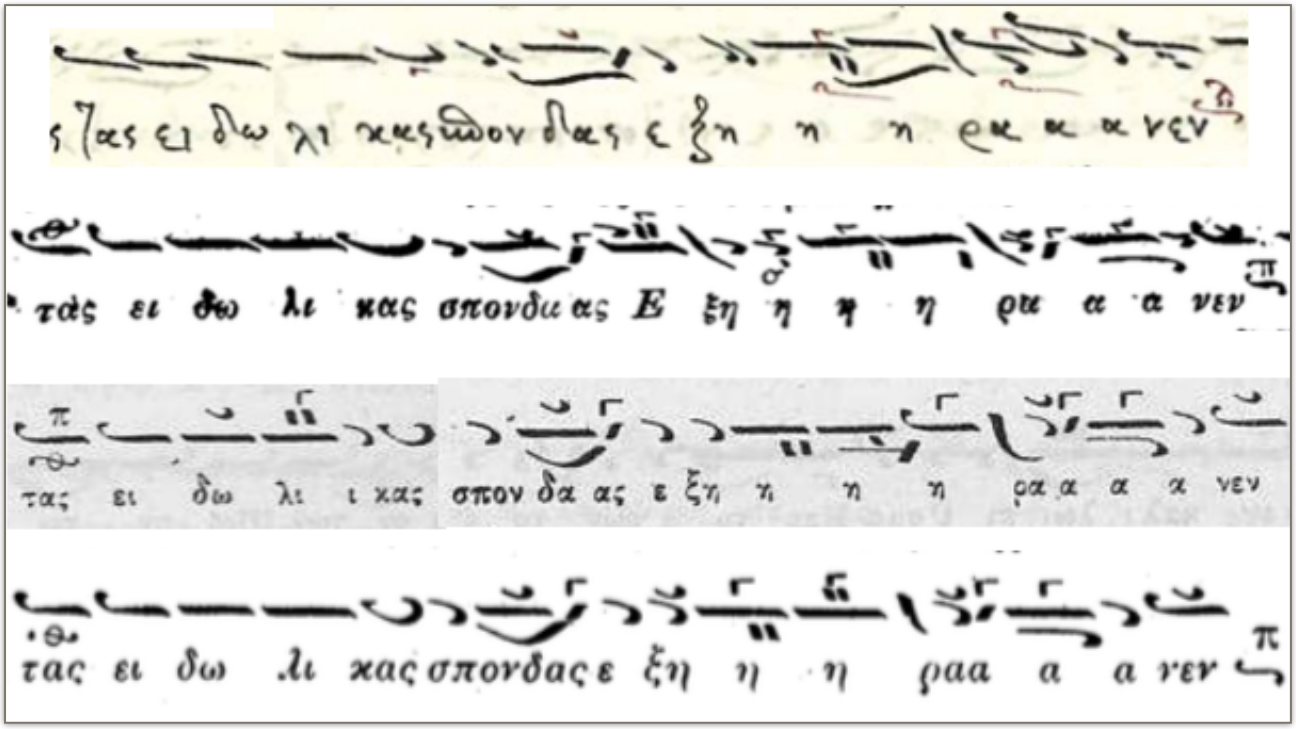

Στη φράση “κατά της εκκλησίας ανεωχθείσαι εκλείσθησαν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγει να ερμηνεύσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου ο καθένας. Η εκδοχή του Χουρμουζίου κατά την εκτίμησή μας είναι πιστότερη στη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

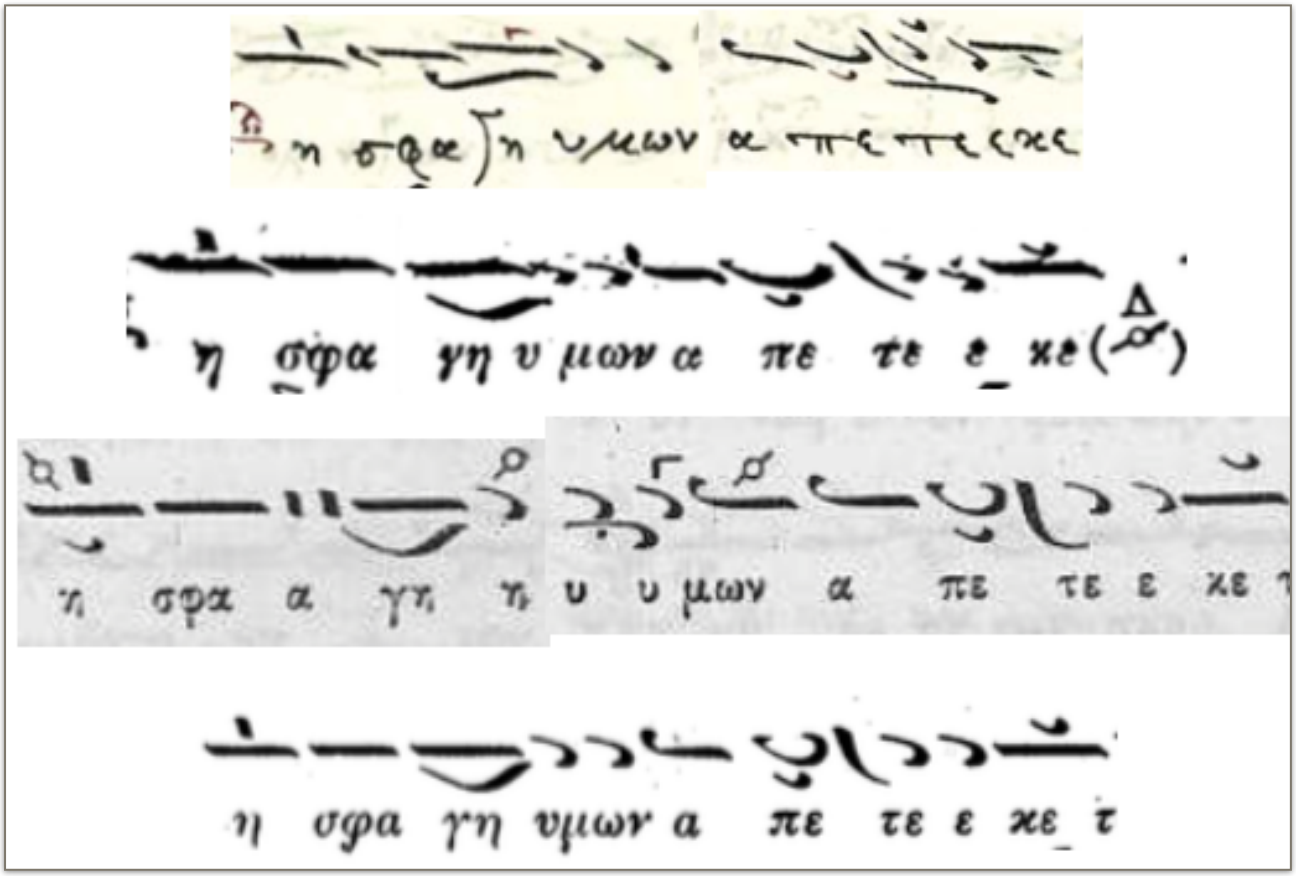
Στη φράση “η του αίματος υμών χύσις” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη, είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές παρατηρούνται στην ερμηνεία της πεταστής με κλάσμα στη συλλαβή “αί-“ (αίματος) αλλά και της αποστρόφου με κλάσμα και αντικένωμα που ακολουθείται από δεύτερη απόστροφο στις συλλαβές “-ματος” (αίματος). Συμπληρωματικά να αναφέρουμε τη διαφορετική ερμηνεία από τον Κηλτζανίδη της πεταστής με το κέντημα στην κατάληξη[60].

[60] Η λέξη “υμών” του πρωτοτύπου βλέπουμε ότι στην έκδοση του Βιολάκη ορθογραφείται “ημών” πράγμα που κατά την εκτίμησή μας είναι τυπογραφικό λάθος γιατί αλλοιώνει το νόημα του κειμένου (Ημείς: Εμείς, Υμείς: Εσείς).

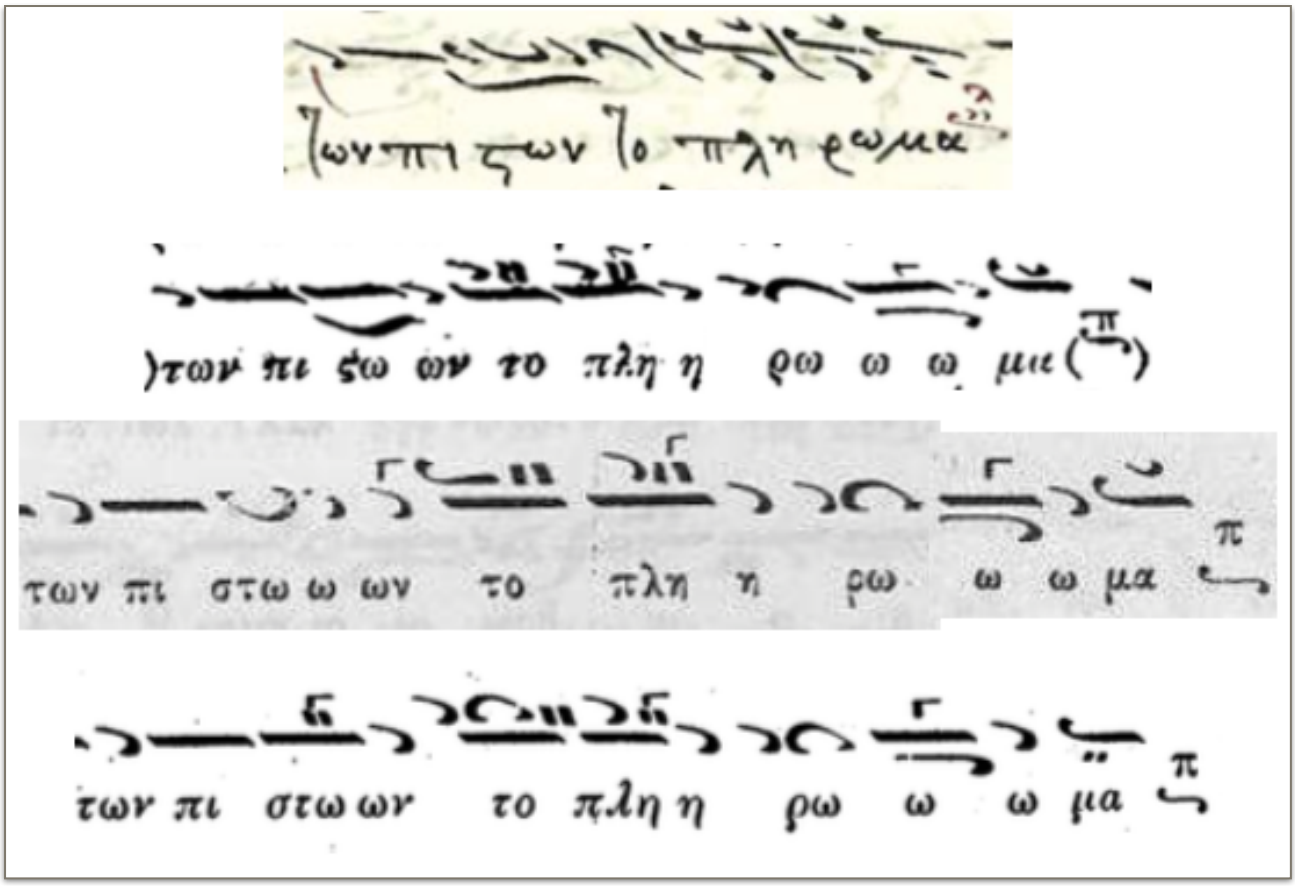

Στη φράση “τας ειδωλικάς σπονδάς εξήρανεν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μικρές διαφορές πρατηρούνται στον τρόπο που επιλέγει ο καθένας να αναλύσει ή να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου[61].

[61] Αξίζει να επισημάνουμε την ερμηνεία του Χουρμουζίου για την απόστροφο που ακολουθείται από δύο αποστρόφους στις συλλαβές “εξή-“ (εξήρανεν), όπου επιλέγει να θέσει δίεση στον φθόγγο Νη.

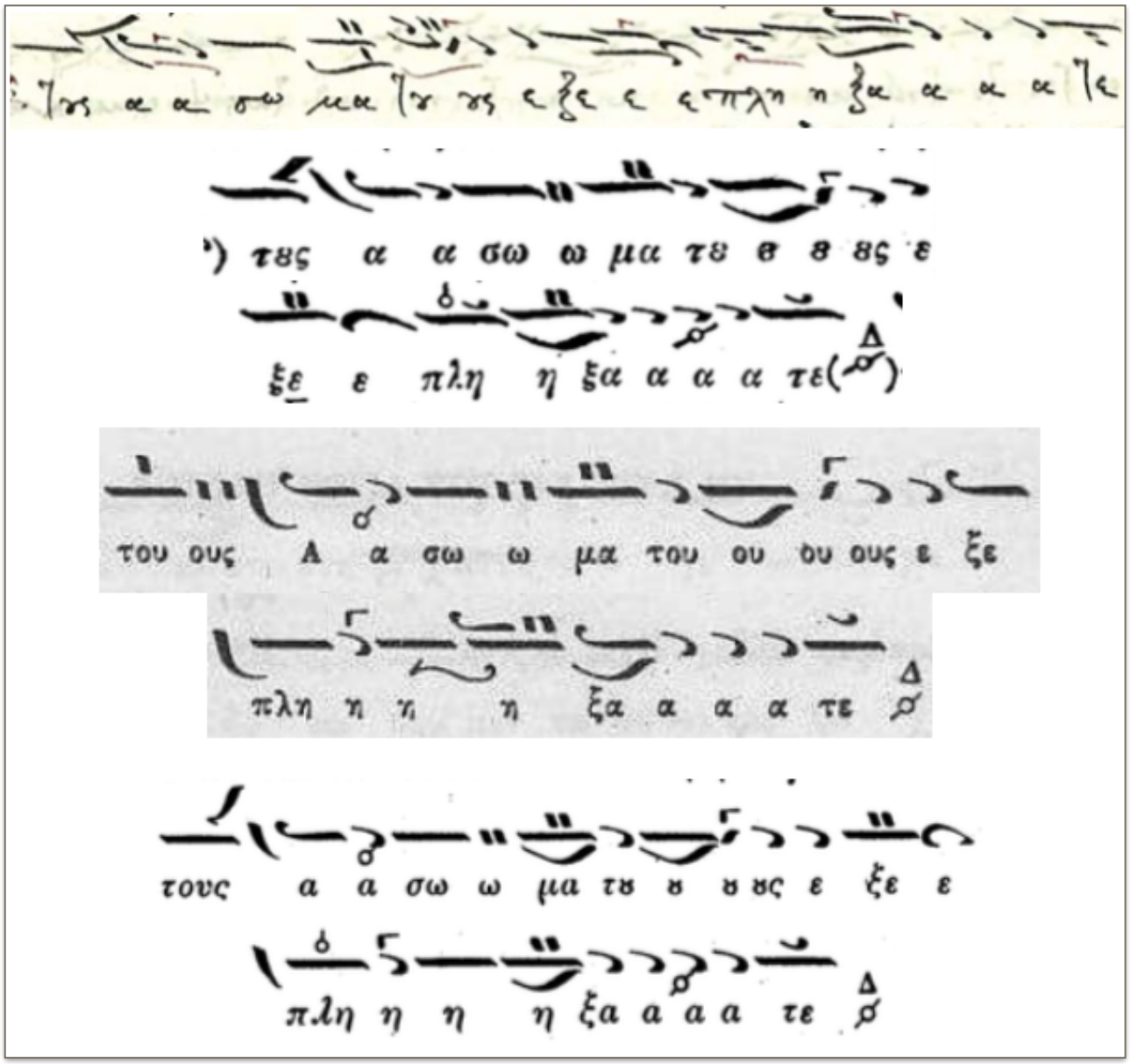

Στη φράση “η σφαγή υμών απέτεκε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Η ερμηνεία του Κηλτζανίδη για το ολίγον που ακολουθείται από ολίγον με γοργόν και ψηφιστόν στη λέξη “σφαγή” απομακρύνεται από την βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου και παράλληλα κάνει χρήση διατονικών διαστημάτων με τη δέση και λύση αντίστοιχης φθοράς.

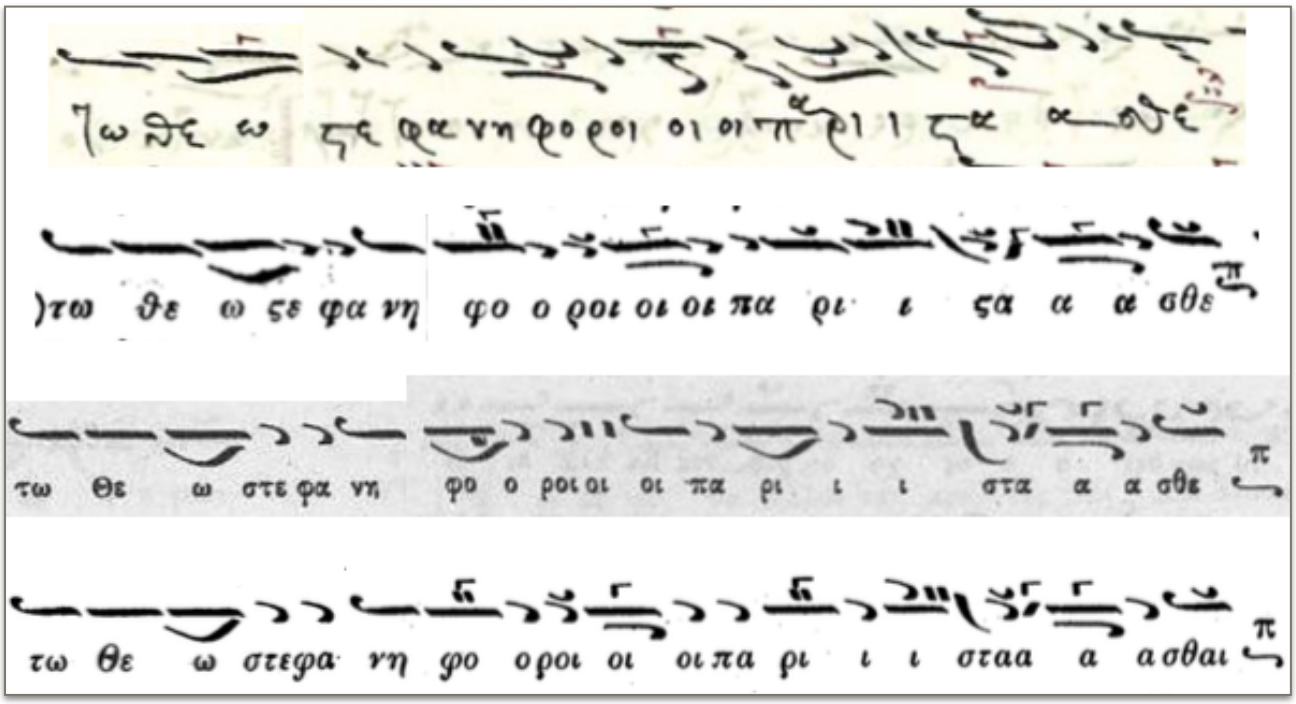
Στη φράση “των πιστών το πλήρωμα” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση[62].

[62] Όπως για παράδειγμα στη φράση “και ζωής χορηγός” του Δοξαστικού “Βασιλεύ ουράνιε”.

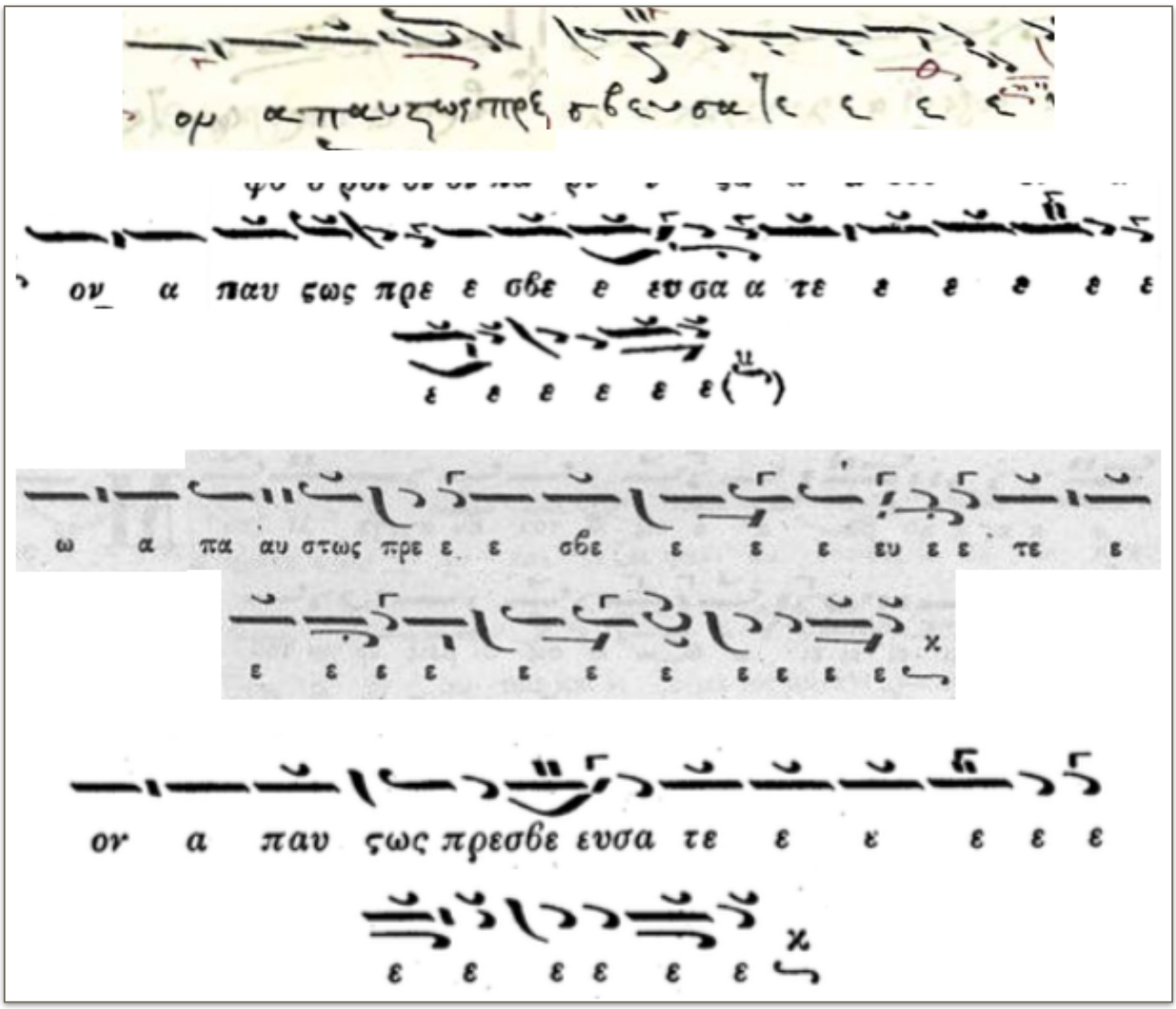

Στη φράση “τους Ασωμάτους εξεπλήξατε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση[63].

[63] Όπως για παράδειγμα στη φράση “ελθέ και σκήνωσον εν ημίν” του Δοξαστικού “Βασιλεύ ουράνιε”.

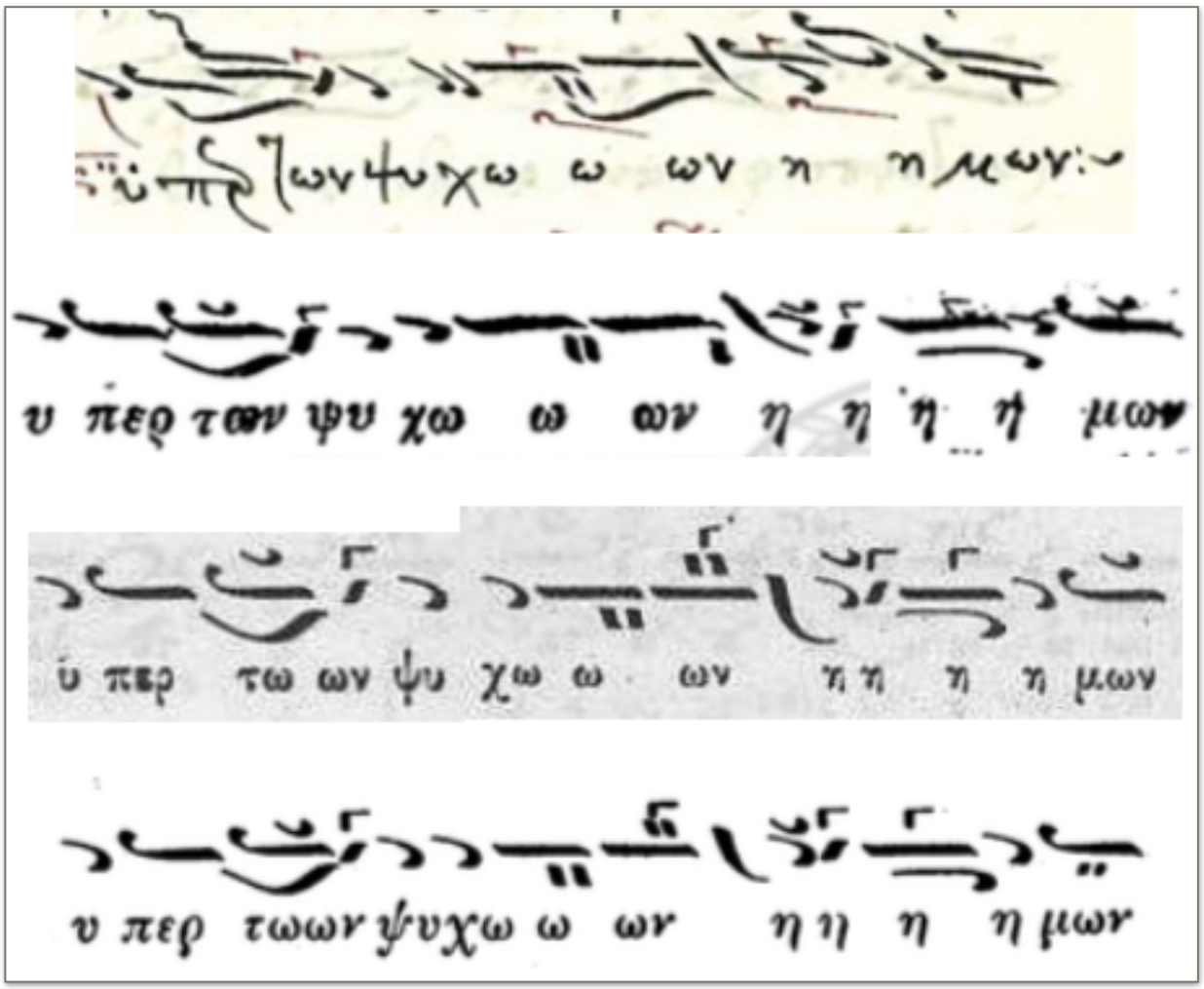

Στη φράση “τω θεώ στεφανηφόροι παρίστασθε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση.

Στη φράση “ον απαύστως πρεσβεύσατε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες και σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και πιστές ως προς το χειρόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου. Διαφέρουν μόνο στον τρόπο της ερμηνείας ή του διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου. Ο Κηλτζανίδης στη δική του εκδοχή διαφοροποιείται στην ερμηνεία της μελωδικής γραμμής στις συλλαβές “πρεσβεύσατε“ ξεφεύγοντας από τη βασική εξήγηση της μελωδικής γραμμής του πρωτοτύπου. Ακόμα πρέπει να σημειώσουμε την ταυτόσημη και σχεδόν πανομοιότυπη ερμηνεία του θεματισμού και στις τρεις εκδοχές, του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη[64].

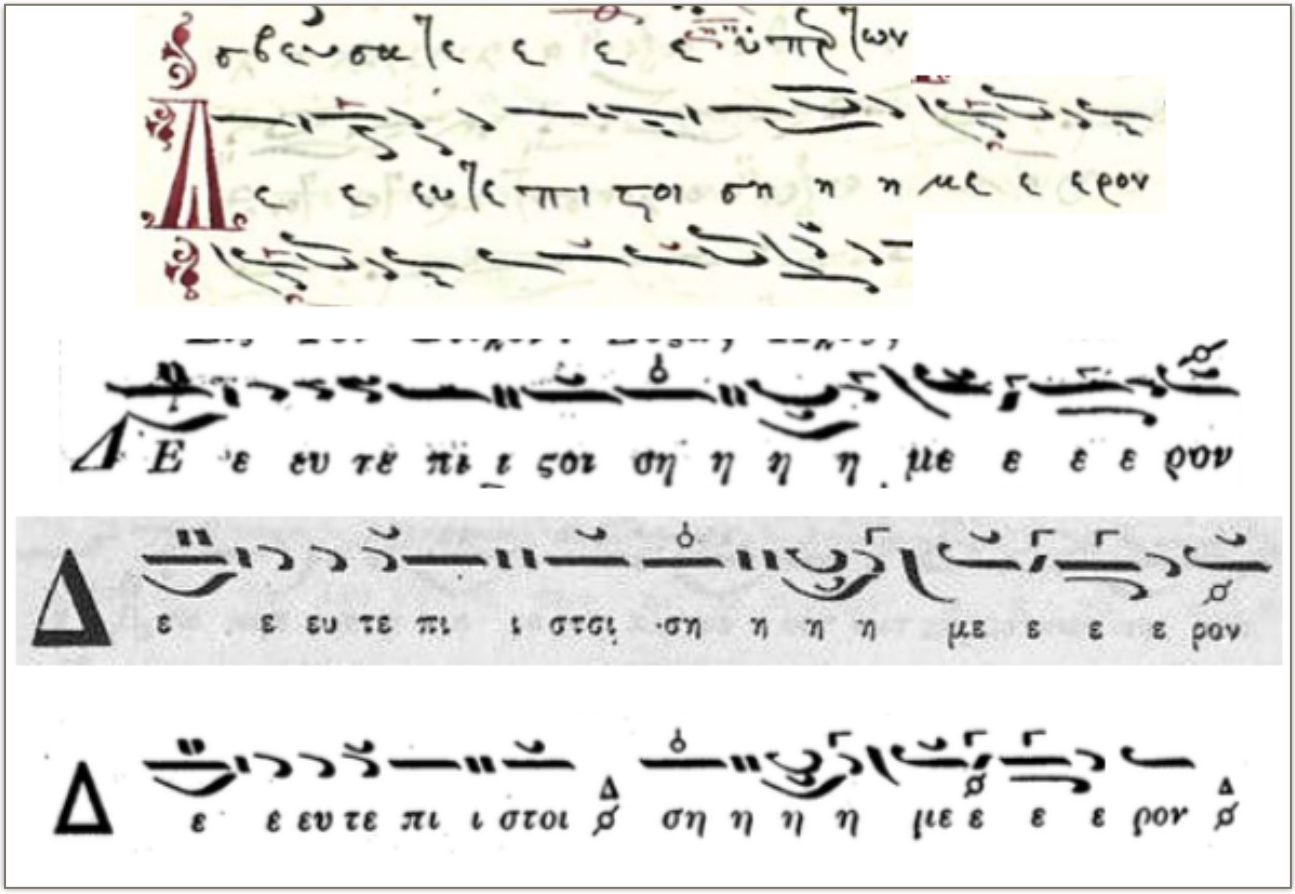
[64] Με ανάλογο τρόπο ερμηνεύουν και στη φράση “εν η κατάπεμψον ημίν” του Δοξαστικού “Της εορτής μεσούσης” όπου συναντάμε θεματισμό.

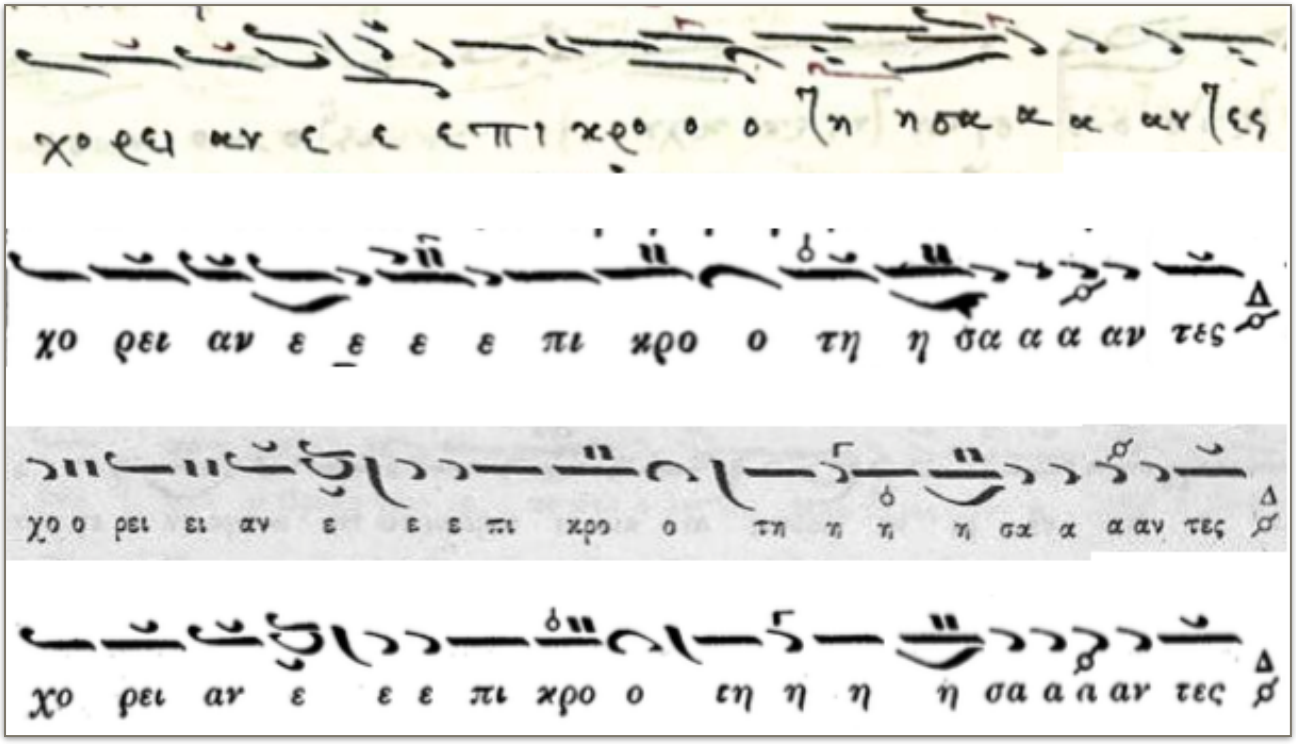
Στην τελική φράση “υπέρ των ψυχών ημών” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου.

Δεύτε πιστοί σήμερον

Δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού της Κυριακής των Αγίων Πάντων

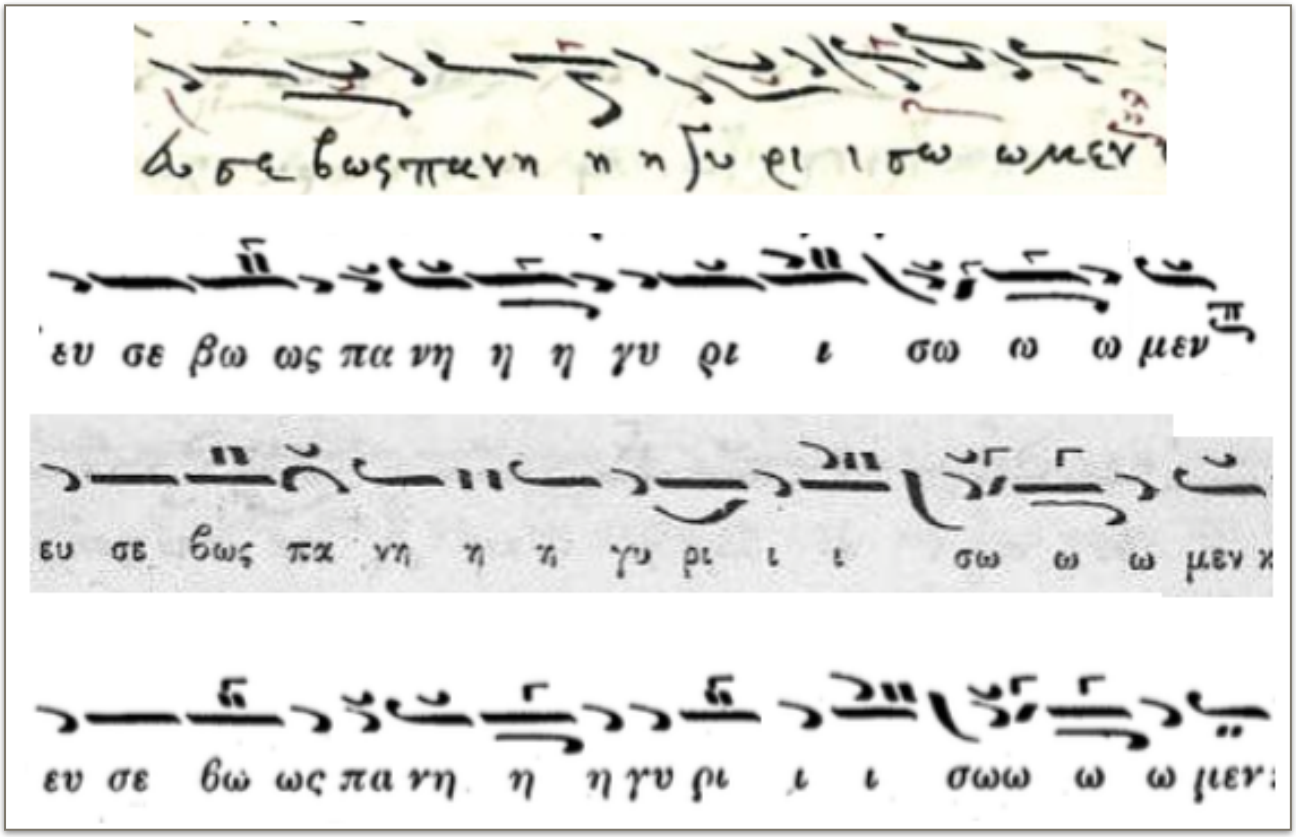

Στην αρχική φράση του μουσικού κειμένου “Δεύτε πιστοί σήμερον” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, πανομοιότυπες και πιστές ως προς του χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου.

Στη φράση “χορείαν επικροτήσαντες” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες μικρές διαφορές παρατηρούνται στο τρόπο ερμηνείας ή διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου[65].

[65] Αξίζει να σημειωθεί η διαφορετική προσέγγιση στην ερμηνεία του λυγίσματος στο ολίγον με τη διπλή της συλλαβής “-τή-“ (επικροτήσαντες) στην εκδοχή Χουρμουζίου και σε αυτή του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη.

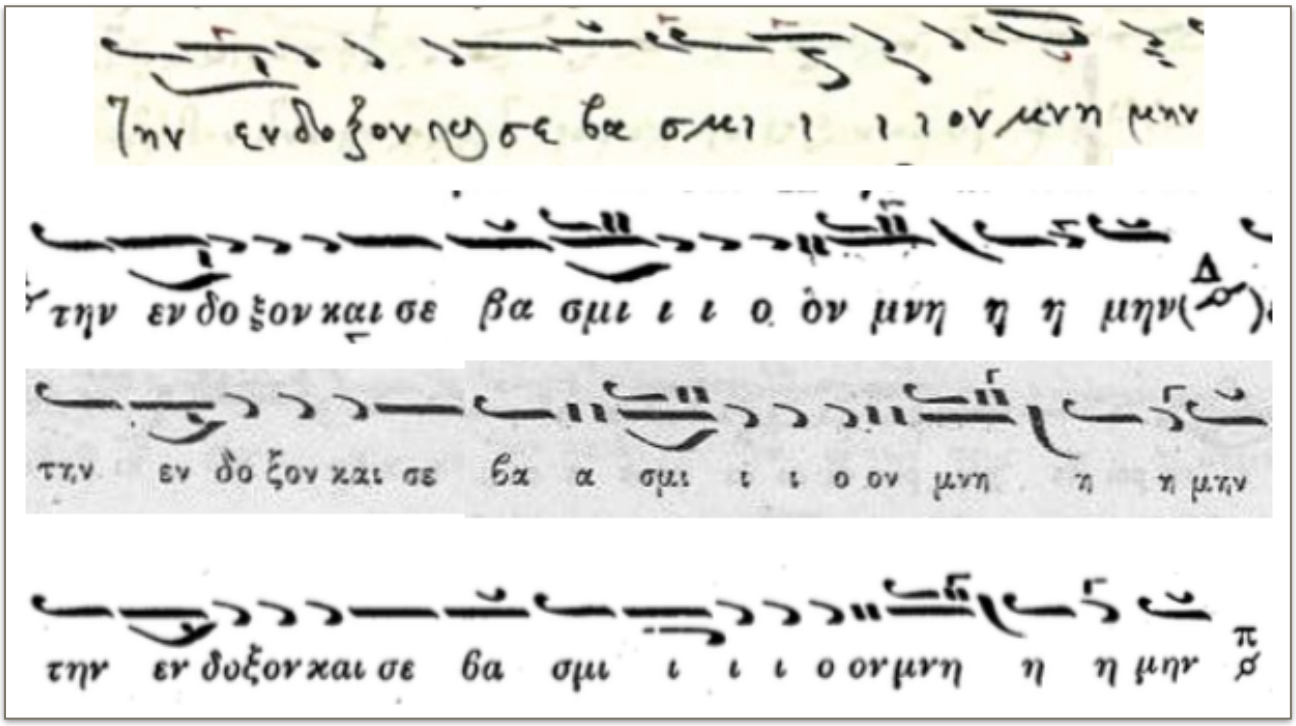

Στη φράση “ευσεβώς πανηγυρίσωμεν” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες μικρές διαφορές παρατηρούνται στο τρόπο ερμηνείας ή διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου και στην ερμηνεία του τρομικού στο ολίγον με το γοργόν της συλλαβής “-νη-“ (πανηγυρίσωμεν)[66].

[66] Ο Κηλτζανίδης ερμηνεύει με τον ίδιο τρόπο και σε προηγούμενες εμφανίσεις της ίδιας θέσης.

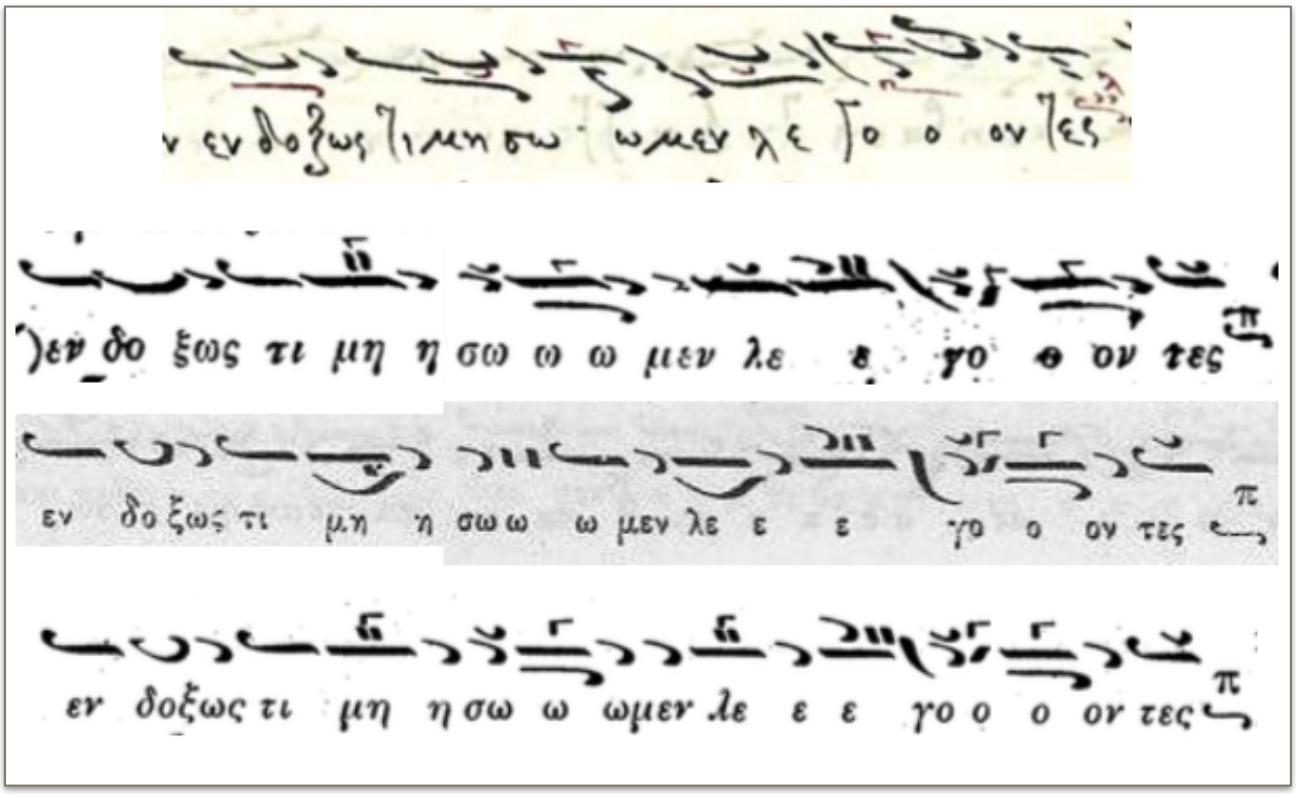

Στη φράση “και των Αγίων Πάντων” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι μόνες μικρές διαφορές παρατηρούνται στο τρόπο ερμηνείας ή διπλασιασμού των χρονικών αξιών του πρωτοτύπου.

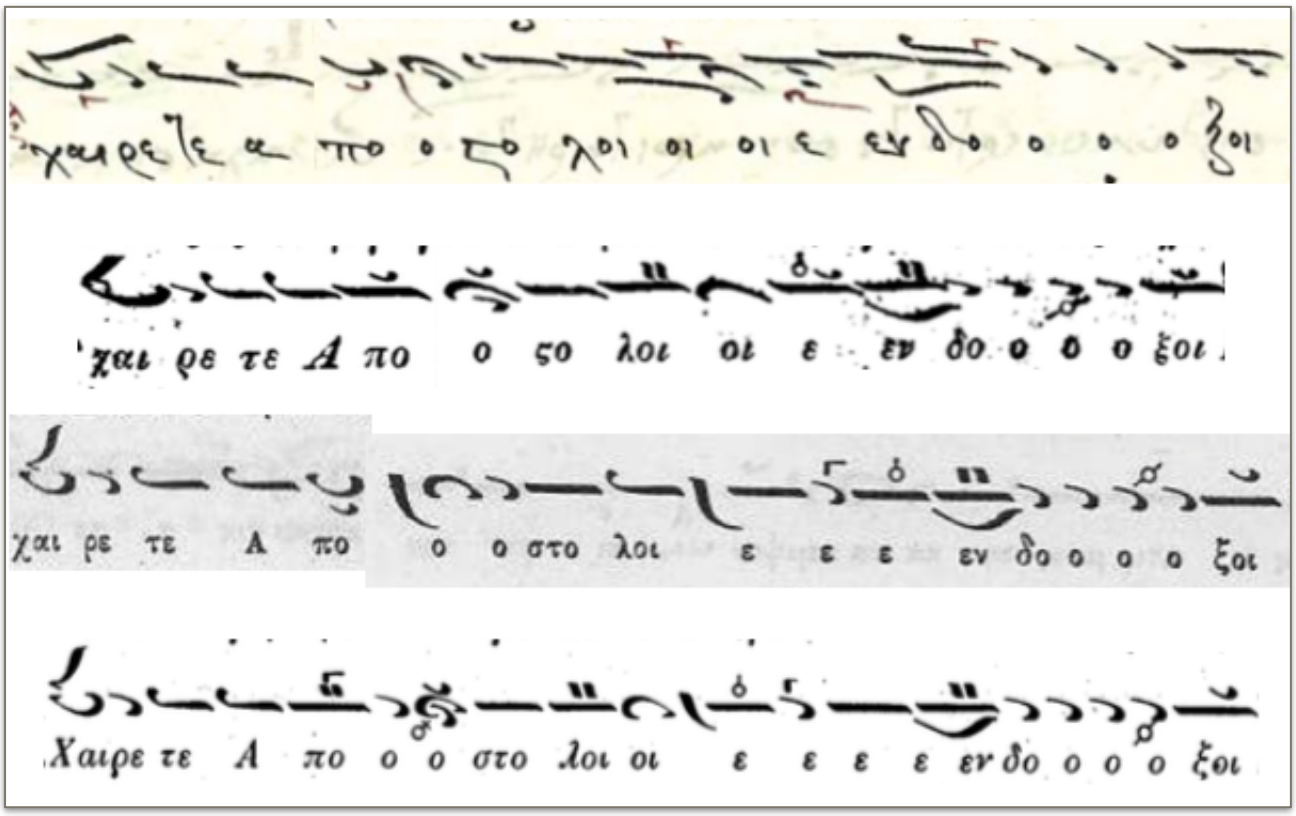
Στη φράση “την ένδοξον και σεβάσμιον μνήμην” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου[67].

[67] Στο τέλος της φράσης στην έκδοση του Βιολάκη, στη μαρτυρία έχει γίνει προφανώς τυπογραφικό λάθος.

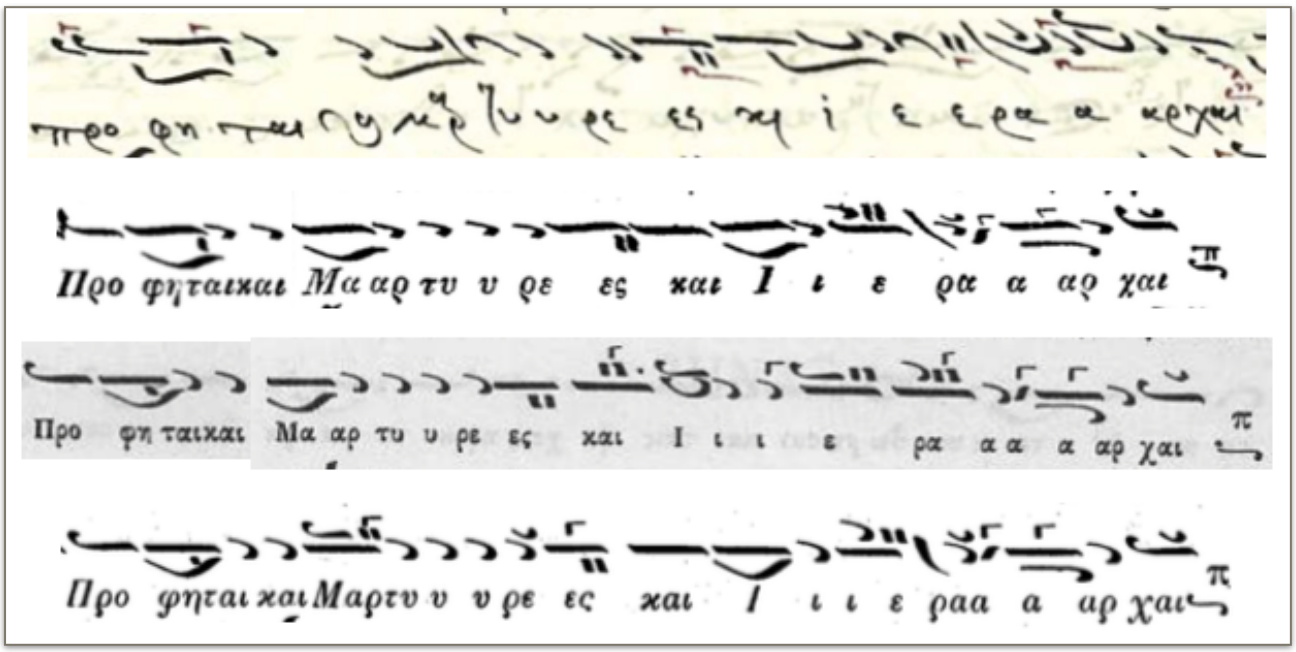
Στη φράση “ενδόξως τιμήσωμεν λέγοντες” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση[68].

[68] Τον ίδιο τρόπο ερμηνείας επιλέγουν ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης και σε άλλες εμφανίσεις της ίδιας θέσης, όπως για παράδειγμα στη φράση “ευσεβώς πανηγυρίσωμεν” του παρόντος Δοξαστικού.

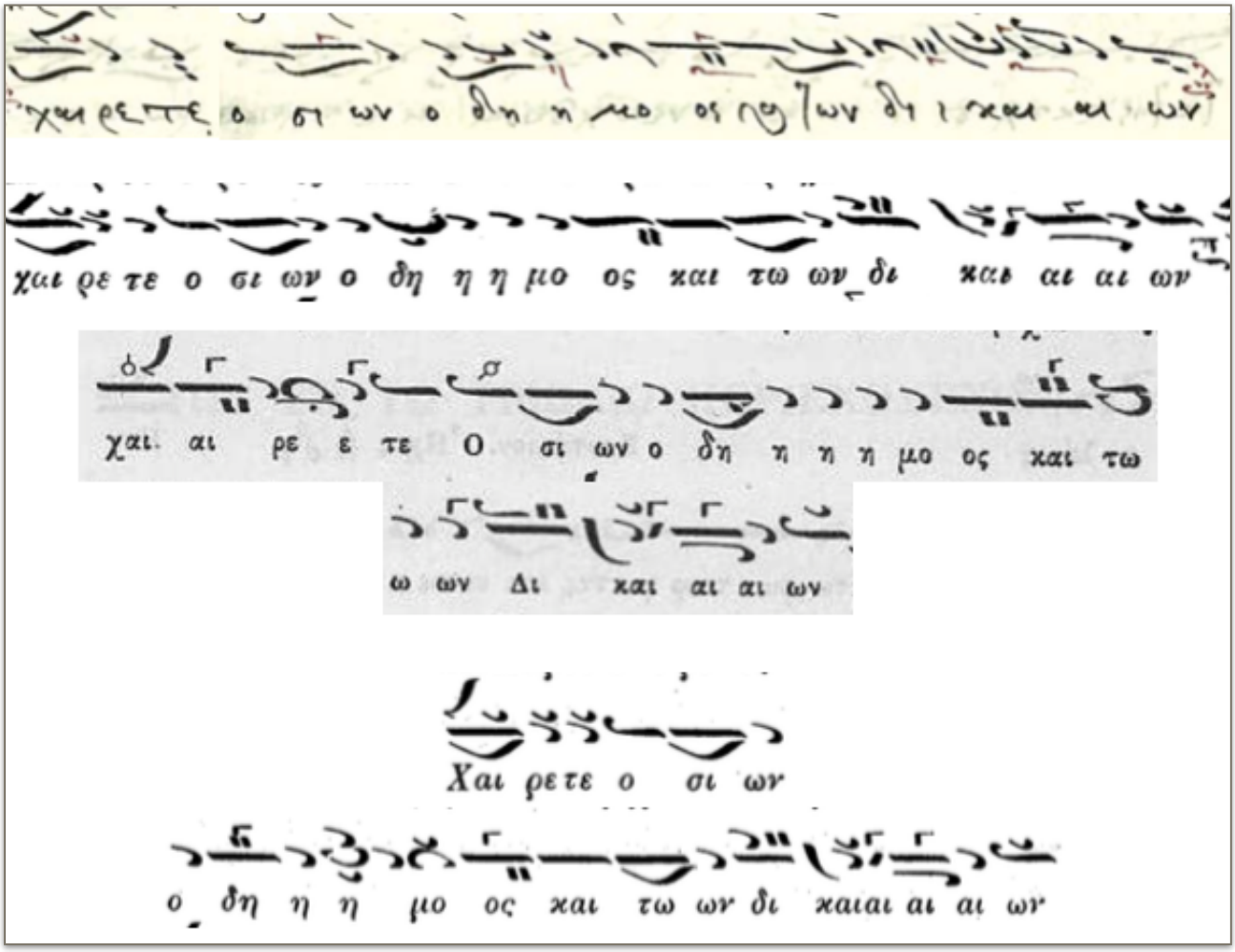

Στη φράση “χαίρετε απόστολοι ένδοξοι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το πρωτότυπο του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση[69].

[69] Τον ίδιο τρόπο ερμηνείας επιλεγουν ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης και σε άλλες εμφανίσεις της ίδιας θέσης, όπως για παράδειγμα στη φράση “χορείαν επικροτήσαντες” του παρόντος Δοξαστικού.

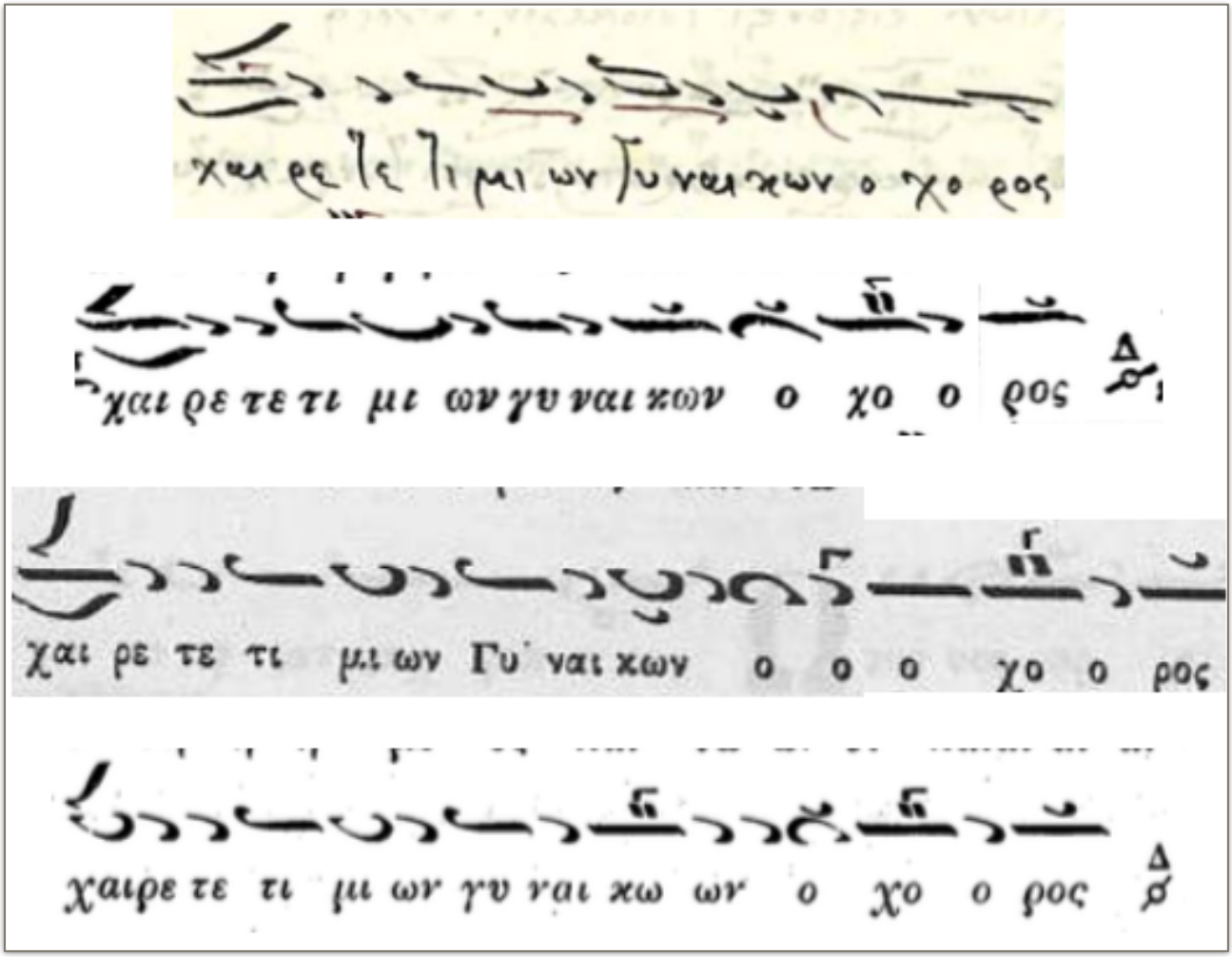

Στη φράση “Προφήται και Μάρτυρες και Ιεράρχαι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση.

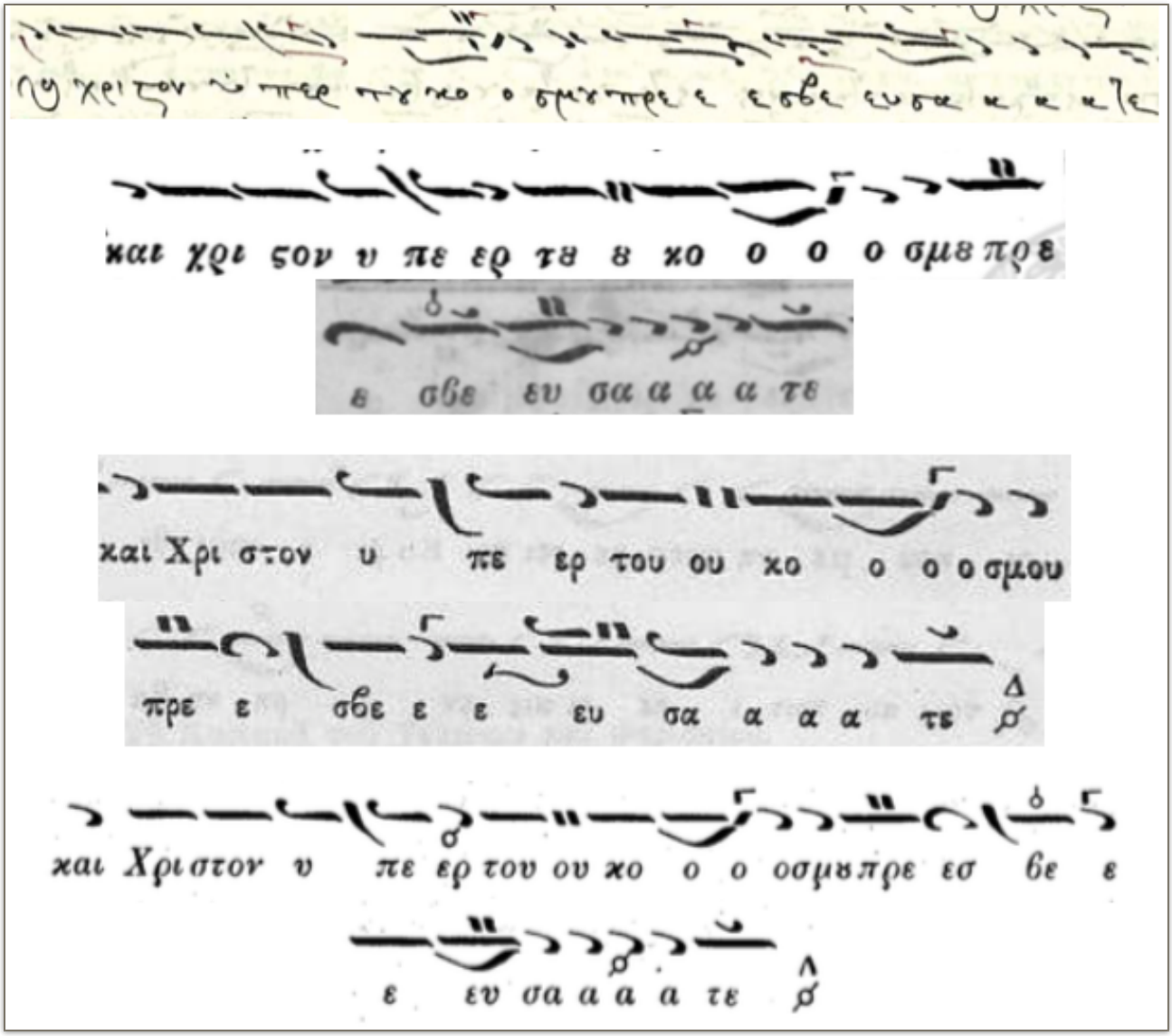

Στη φράση “χαίρετε Οσίων ο δήμος και των δικαίων” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει ή να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του χειρογράφου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη παρεκκλίνει με ποικιλματική διάθεση από τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου[70].

[70] Χαρακτηριστικό του τρόπου αυτής της παρέκκλισης είναι η ερμηνεία της θέσης στη λέξη “χαίρετε”.

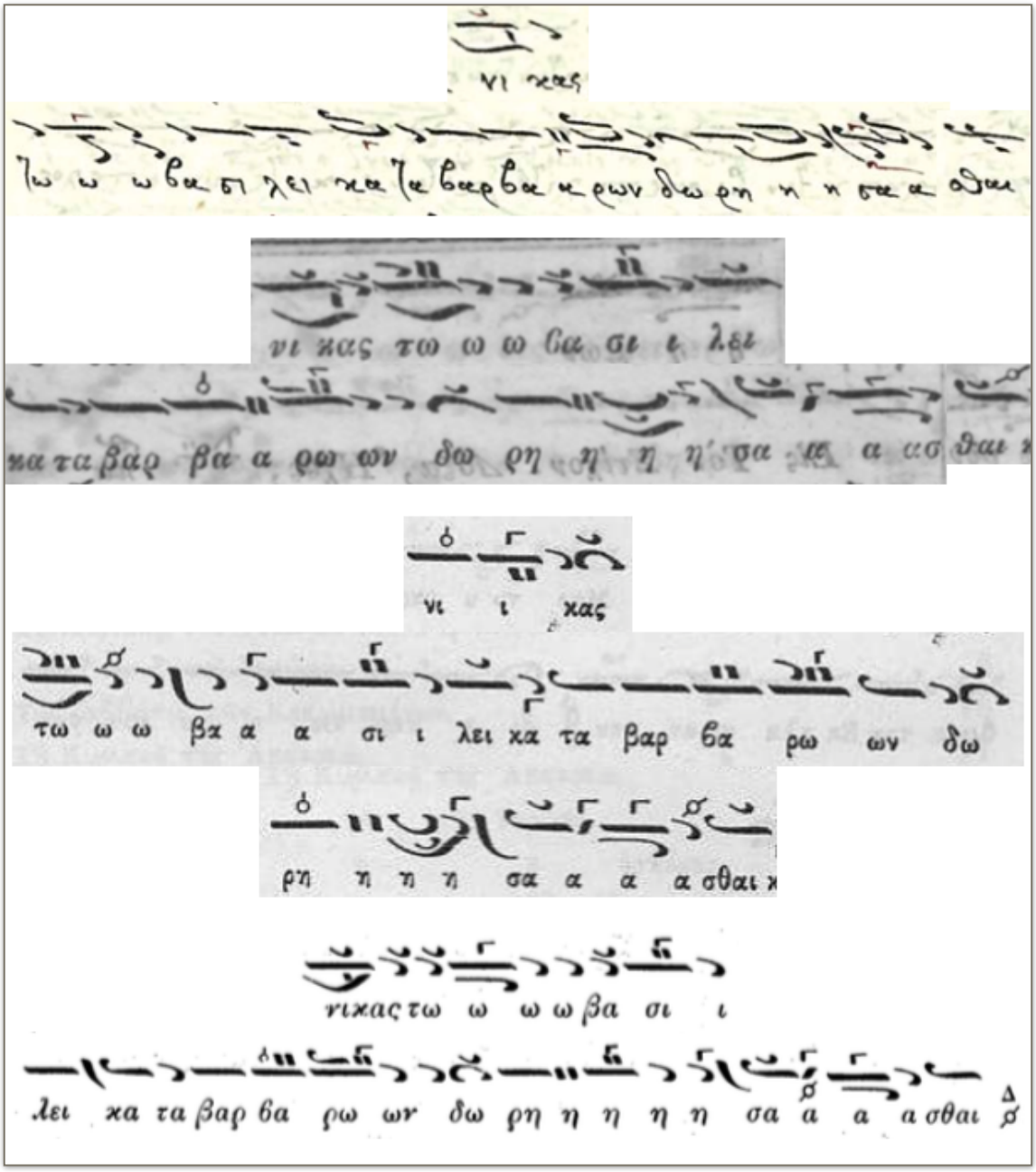

Στη φράση “χαίρετε τιμίων γυναικών ο χορός” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει ή να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του χειρογράφου.

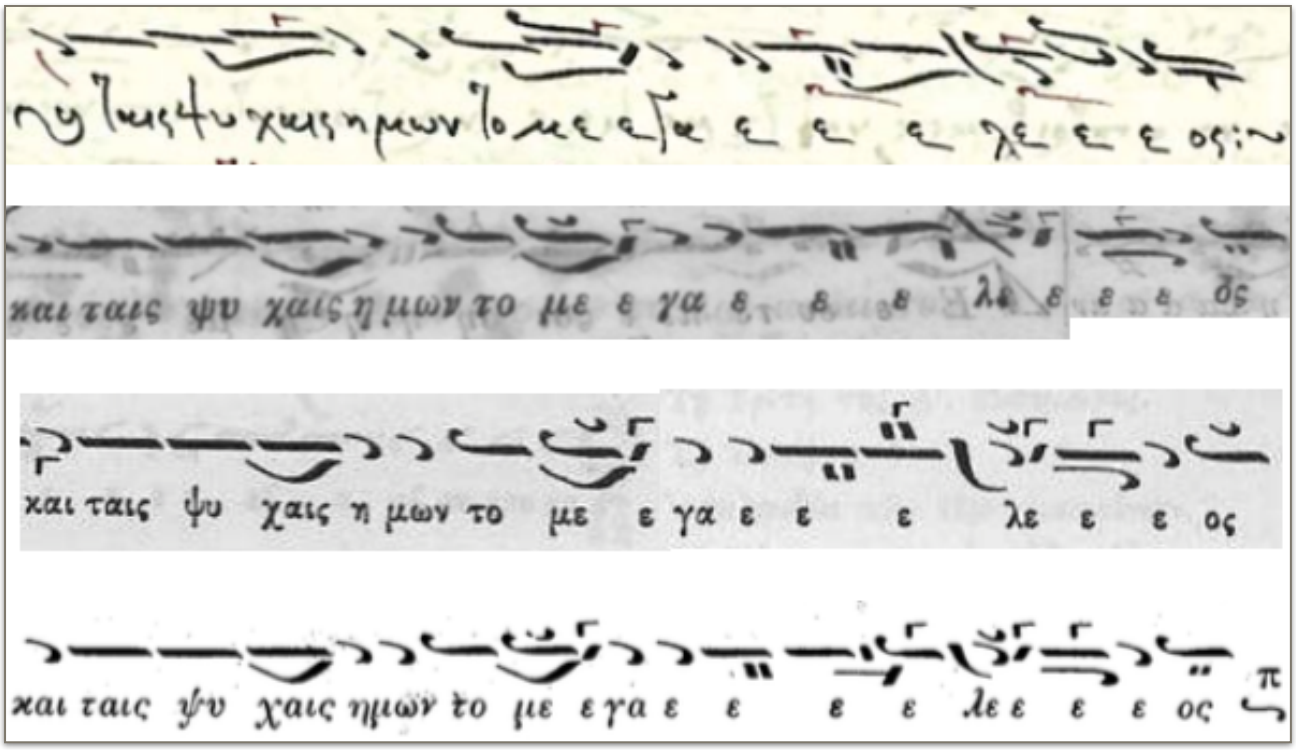
Στη φράση “και Χριστόν υπέρ του κόσμου πρεσβεύσατε” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Βιολάκη και του Κηλτζανίδη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει ή να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του χειρογράφου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύει αυτή τη θέση[71].

[71] Όπως για παράδειγμα στη φράση “ελθέ και σκήνωσον εν ημίν” του Δοξαστικού “Βασιλεύ ουράνιε”.

Στη φράση “νίκας τω βασιλεί κατά βαρβάρων δωρήσασθαι” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Οι όποιες μικρές διαφορές παρατηρούνται είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου που επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει ή να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του χειρογράφου. Η εκδοχή του Κηλτζανίδη παρεκκλίνει με ποικιλματική διάθεση από τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου[72].

[72] Χαρακτηριστικό του τρόπου αυτής της παρέκκλισης είναι η ερμηνεία της θέσης στη λέξη “νίκας”.

Στην τελική φράση “και ταις ψυχαίς ημών το μέγα έλεος” οι ερμηνείες του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη είναι ταυτόσημες, σχεδόν πανομοιότυπες και πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Μόνη μικρή διαφορά η ερμηνεία του ολίγου με ψηφιστόν του οποίου έχει προηγηθεί θέση με λύγισμα στη συλλαβή”έ-” (έλεος)[73]. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τυπικές του τρόπου με τον οποίο επιλέγει ο καθένας να ερμηνεύσει αυτή τη θέση.

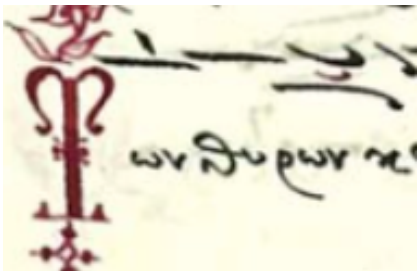
[73] Με τον ίδιο τρόπο επιλέγουν και οι τρεις να ερμηνεύσουν την αντίστοιχη θέση του πρωτοτύπου στις περισσότερες περιπτώσεις εμφάνισης τη ίδιας θέσης στα μουσικά κείμενα της παρούσας μελέτης.

Συμπεράσματα

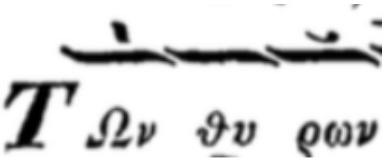
Όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή της παρούσας εργασίας, μελετήσαμε τα μελοποιημένα δοξαστικά σε ήχο πλάγιο του Δευτέρου του Πεντηκοσταρίου από τον Πέτρο Πελοποννήσιο. Με βάση το χειρόγραφο αντίγραφο του Αναστασίου Προικοννησίου του ιδιόχειρου χειρόγραφου του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου, μελετήσαμε και συγκρίναμε τις τρεις έντυπες εξηγήσεις του στην νέα μέθοδο από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη μεταξύ τους, αλλά και σε σχέση με το χειρόγραφο του πρωτοτύπου. Από αυτή την συγκριτική μελέτη των ένδεκα Δοξαστικών σε ήχο Πλάγιο του Δευτέρου του Πεντηκοσταρίου, προκύπτει κατ' αρχάς ότι σε γενικές γραμμές οι τρεις εξηγήσεις είναι πιστές ως προς τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Στις περισσότερες των περιπτώσεων Ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης ερμηνεύουν πιστά το πρωτότυπο κείμενο χωρίς να επιδεικνύουν τάσεις φυγής από τα μελωδικά του πλαίσια. Σε όποιες περιπτώσεις διαπιστώνονται διαφορές στις εξηγήσεις τους, αυτές αφορούν στον τρόπο με τον οποίο επιλέγει ο καθένας τους να εξηγήσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου, ή να τις διπλασιάσει με ποικιλματικό τρόπο ή όχι.

Παρακάτω ακολουθούν κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών των περιπτώσεων:

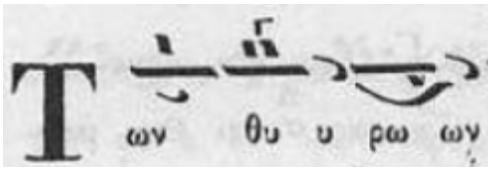
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

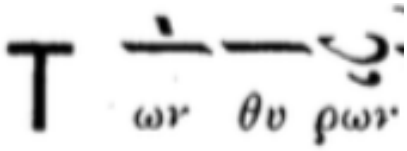
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

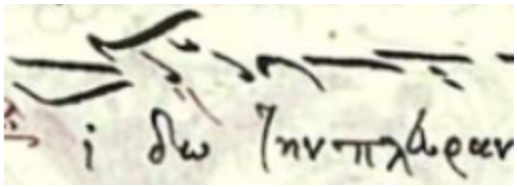
- Εξήγηση Βιολάκη

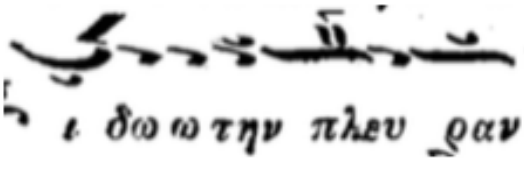
Παρατηρούμε λοιπόν με ευκολία τις διαφορετικές προσεγγίσεις του Χουρμουζίου, του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη στην εξήγηση αυτής της θέσης. Και οι τρεις είναι πιστές ως προς την βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου και οι σημαντικότερη διαφορά υπάρχει στον ποικιλματικό τρόπο με τον οποίο επιλέγει ο Κηλτζανίδης να διπλασιάσει τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου.

Σε κάποιες περπτώσεις συναντήσαμε διαφορετικό τρόπο προσέγγισης στην ερμηνεία κάποιων θέσεων από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη. Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικά παραδείγματα:

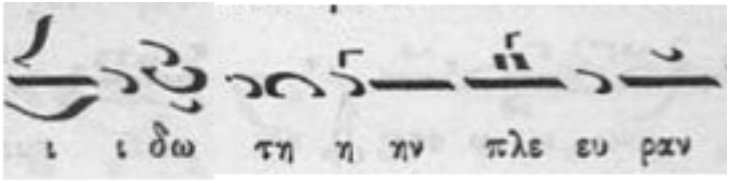
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

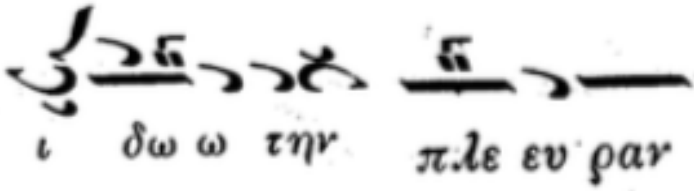
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

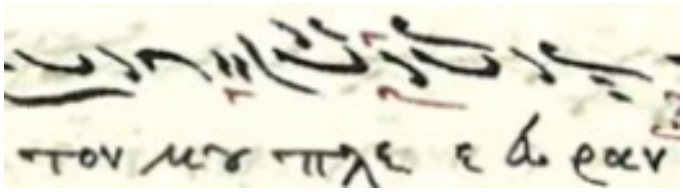

- Εξήγηση Βιολάκη

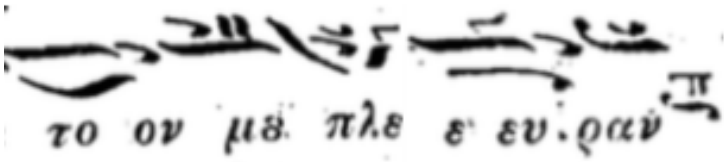

Σε αυτό το παράδειγμα βλέπουμε την διαφορετική προσέγγιση στην ερμηνεία αυτής της θέσης από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη. Παρατηρούμε ότι εδώ ο Κηλτζανίδης ερμηνεύοντας το ολίγον με την υψηλή και το ψηφιστόν, το αποδίδει ως ανάβαση πέντε (5) φθόγγων.

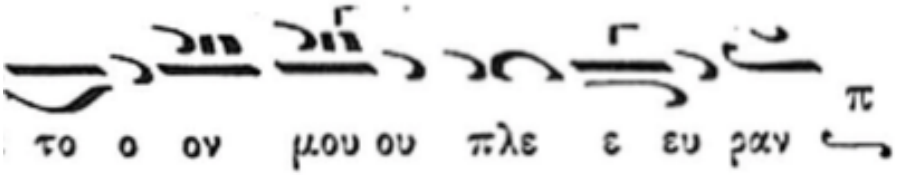
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

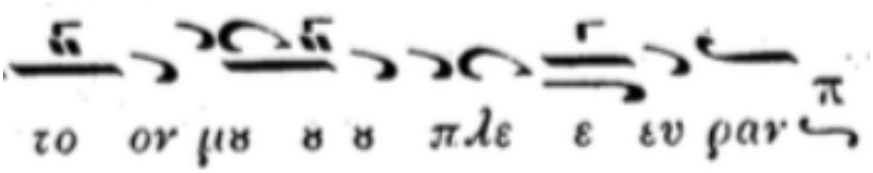
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

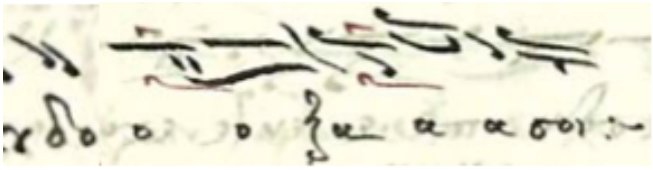
- Εξήγηση Βιολάκη

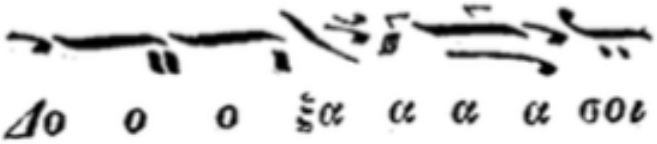
Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ότι υπάρχουν και περιπτώσεις ερμηνείας της παραπάνω θέσης οι οποίες είναι σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ τους και προσεγγίζουν σε αυτήν που καταθέτει εδώ ο Χουρμούζιος, αυτή δηλαδή της κλασσικής κατάληξης που όλοι γνωρίζουμε.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της κλασσικής κατάληξης όπου ερμηνεύουν ταυτόσημα και πιστά ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου και οι τρεις:

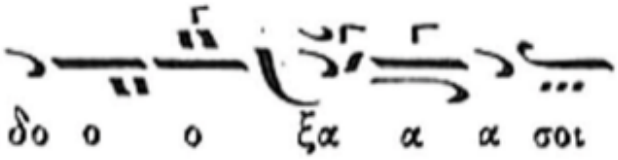
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

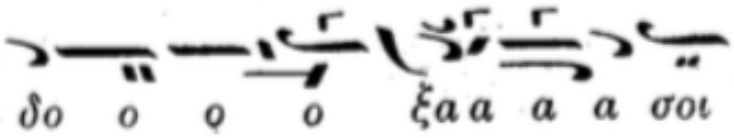
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

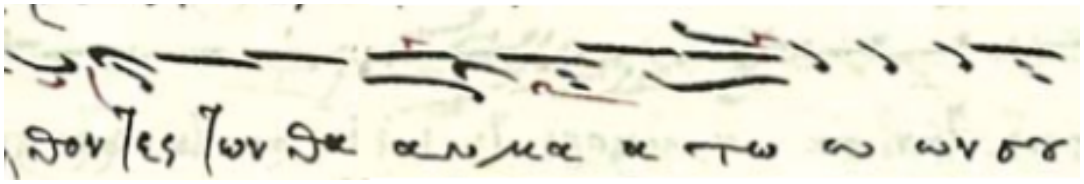
- Εξήγηση Βιολάκη

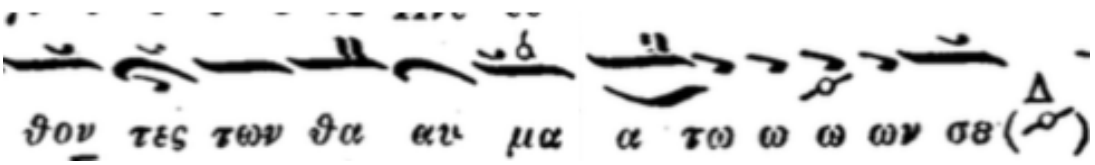
Παρατηρούμε εδώ ότι η ερμηνεία της κλασσικής θέσης της κατάληξης είναι πανομοιότυπη για τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη αλλά είναι ενδιαφέρουσα η διαφορετική προσέγγιση του καθενός στην ερμηνεία του ανατριχίσματος (δηλαδή των δύο αποστρόφων που ακολουθούνται από κεντήματα και ολίγον με γοργόν και λύγισμα) και του ολίγον με ψηφιστόν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ερμηνείας από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη χαρακτηριστικής θέσης με χρήση διατονικών διαστημάτων στο οξύ τετράχορδο:

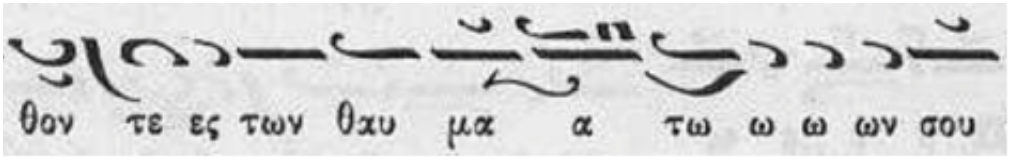
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

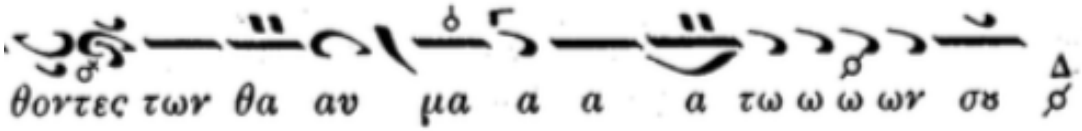
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

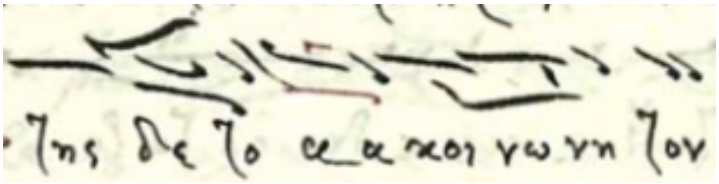
- Εξήγηση Βιολάκη

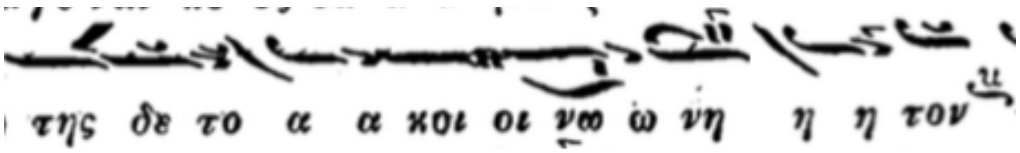
Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο τρόπος που επιλέγει ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης να ερμηνεύσουν αυτή τη θέση, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τυπικός για τον καθένα ξεχωριστά.

Χαρακτηριστική θέση που ερμηνεύεται με διαφορετικές προσεγγίσει από τον Χουρμούζιο, τον Κηλτζανίδη και τον Βιολάκη:

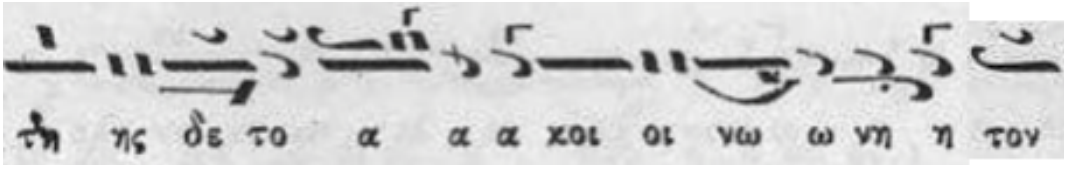
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

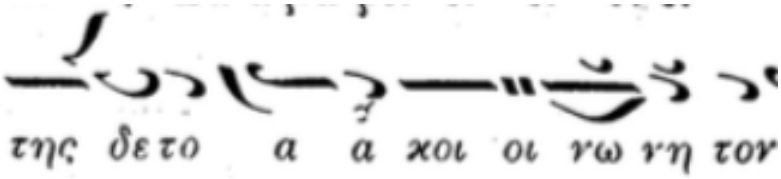
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

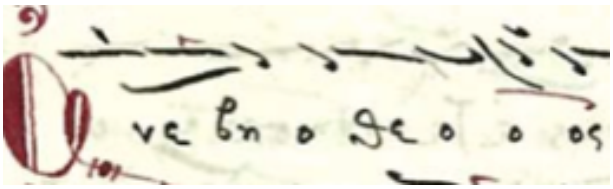
- Εξήγηση Βιολάκη

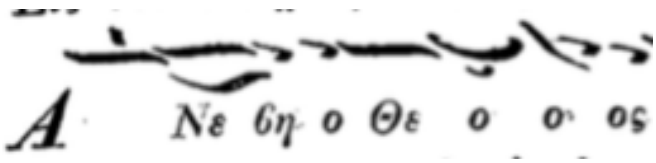
Και σε αυτήν την περίπτωση θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τον τρόπο που επιλέγει ο Χουρμούζιος, ο Κηλτζανίδης και ο Βιολάκης να ερμηνεύσει αυτήν την θέση ως τυπικό για τον καθένα τους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα κατά το οποίο έχουμε μία από τις σπάνιες περιπτώσεις κατά την οποία ένας εκ των τριών εξηγητών απομακρύνεται από τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου:

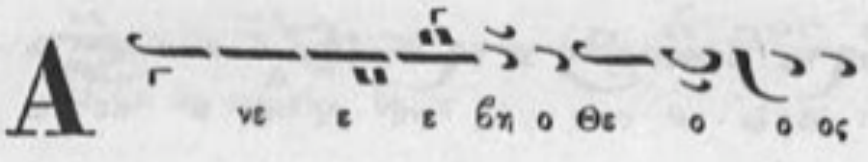
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

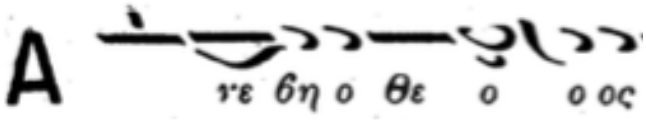
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

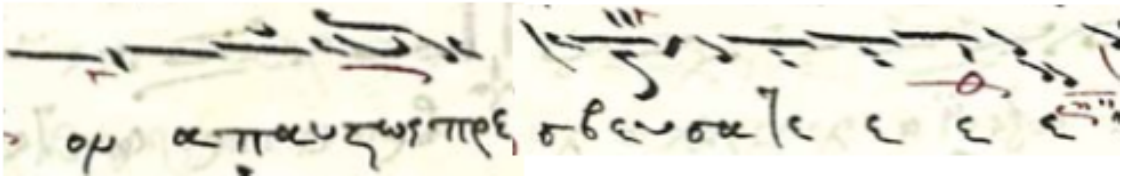
- Εξήγηση Βιολάκη

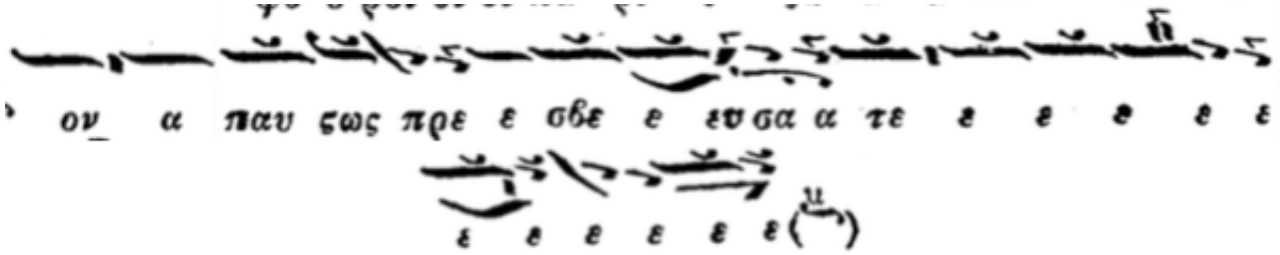
Όπως έχουμε επισημάνει και στο σημείο εκείνο της μελέτης μας στο οποίο εμφανίζεται το παραπάνω παράδειγμα, κατά πάσα πιθανότητα ο Κηλτζανίδης παρεκκλίνει συνειδητά από τη μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου με σκοπό να περιγράψει με μελωδικό τρόπο το νόημα του ποιητικού κειμένου.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της μίας εκ των δύο περιπτώσεων θεματισμού που συναντήσαμε στη μελέτη μας:

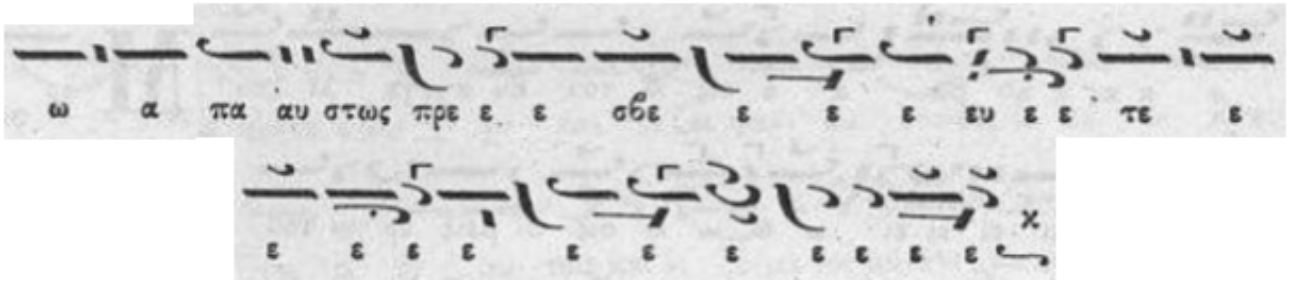
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

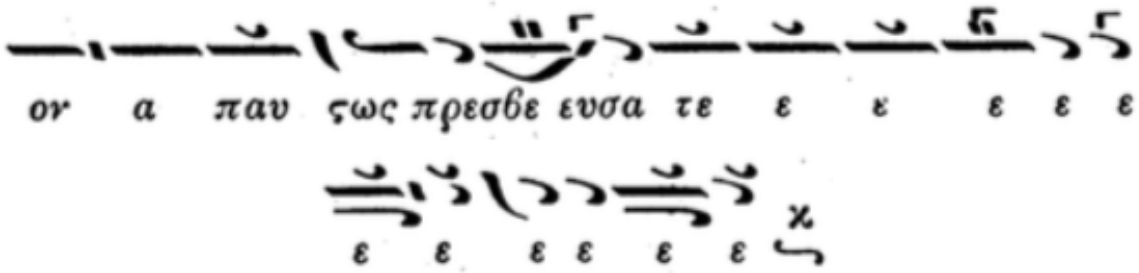
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

- Εξήγηση Βιολάκη

Παρατηρούμε χαρακτηριστικά την διαφοροποίηση στην ερμηνεία του τρομικού με το ολίγον και τα κεντήματα με το γοργόν απο τους τρεις εξηγητές. Επίσης πρέπει να επισημάνουμε την απόλυτη ταύτιση τους στην εξήγηση του θεματισμού που ακολουθεί.

Στα γενικά συμπεράσματα αυτής της μελέτης θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι εξηγήσεις του Κηλτζανίδη έχουν την τάση να γίνονται πιο πολύπλοκες και με έντονα ποικιλματικό χαρακτήρα. Σε αυτές συναντάμε και τις περισσότερες περιπτώσεις απομάκρυνσης από τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Η προσέγγιση του πρωτότυπου μουσικού κειμένου γίνεται από την πλευρά του με την μεγαλύτερη ελευθερία σε ότι έχει να κάνει με τον διπλασιασμό των χρονικών αξιών, όπως αυτές εμφανίζονται στο χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Τα παραπάνω αποκτούν ιδιαίτερη σημασία καθώς όπως ισχυρίζεται ο ίδιος ο Κηλτζανίδης στο δεύτερο τόμο της δικής του εκδόσεως του Δοξασταρίου του Πέτρου Πελοποννησίου, θεωρεί τις ερμηνείες του ως πρότυπες και για το λόγο αυτό θα εξέδιδε σύγγραμμα που θα περιείχε την ερμηνεία των σημαδοφώνων της παλαιάς γραφής[74]. Εκτίμηση του γράφοντος αποτελεί το ότι οι εξηγήσεις του

[74] Π. Γ. Κηλτζανίδης, *Δοξαστάριον Πέτρου του Πελοποννησίου* Τόμος Δεύτερος (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1886), α-γ.

Κηλτζανίδη παρότι είναι σε γενικές γραμμες σύμφωνες με τις ερμηνείες του Χουρμουζίου και του Βιολάκη και κατά κανόνα πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου, δεν θα πρέπει να χαρακτηριστούν ως πρότυπες. Πιο κοντά σε αυτόν τον χαρακτηρισμό βρίσκονται μάλλον οι εξηγήσεις του Χουρμουζίου αλλά και του Γρηγορίου Πρωτοψάλτου τις οποίες όμως όπως έχουμε αναφέρει και στη εισαγωγή αυτού του πονήματος, δεν έχουμε συμπεριλάβει στην μελέτη μας.

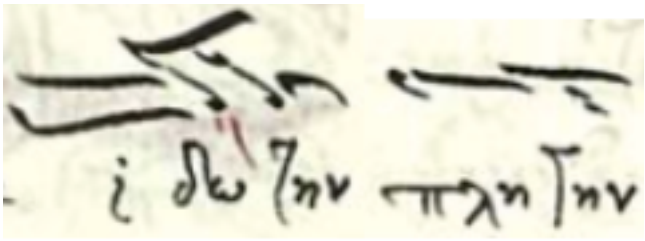
Ο Βιολάκης απο την πλευρά του στις εξηγήσεις του χρησιμοποιεί συχνά διαφορετικούς τρόπους για να μεταγράψει την ίδια μουσική θέση αν και σε γενικές γραμμές ακολουθεί πιστά τη βασική μελωδική γραμμή του πρωτοτύπου. Χαρακτηριστικό των εξηγήσεων του Βιολάκη είναι επίσης είναι και το ότι σε αυτές συναντάμε και τις μοναδικές περιπτώσεις απομάκρυνσης και από το διαστηματικό περιβάλλον του μουσικού κειμένου. Διαφοροποιείται δηλαδή η εκδοχή του όχι μόνο ως προς τη βασική μελωδική γραμμή που χρησιμοποιεί στο πρωτότυπο κείμενο ο Πέτρος Πελοποννήσιος, αλλά και στα διαστήματα που χρησιμοποιεί για να το κάνει αυτό. Χρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η φράση "Ἰδω την πληγήν" του Δοξαστικού του εσπερινού της Κυριακής του Θωμά "Των θυρών κεκλεισμένων", κατά την οποία κάνει χρήση της χρόας του κλιτού (νισαμπούρ)[75]. Δηλαδή, ενώ ως προς την πορεία της μελωδίας και τη χρήση των χαρακτήρων ποσότητας ερμηνεύει ορθά το πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου και δεν απέχει πολύ από την ερμηνεία του Χουρμουζίου και του Κηλτζανίδη, αυτό γίνεται όμως με τη χρήση διαφορετικών διαστημάτων. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν υποννοείται με κανένα τρόπο στο πρωτότυπο κείμενο του Πέτρου Πελοποννησίου. Εκτίμησή μας είναι το ότι ο Βιολάκης κάνει χρήση της χρόας του κλιτού για να τονίσει μουσικά το νόημα του ποιητικού κειμένου αλλά και να διαφοροποιήσει διαστηματικά αυτή τη μουσική φράση[76]. Παρακάτω παρατίθεται το χαρακτηριστικό παράδειγμα που αναφέραμε:

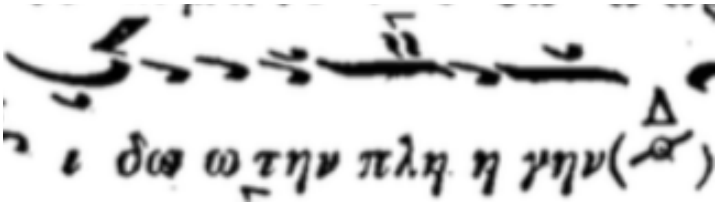
[75] Μουσική Επιτροπή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, *Στοιχειώδης Διδασκαλία της Μουσικής εκπονηθείσα επί τη βάσει του Ψαλτηρίου* (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1888), 62-63.

[76] Προηγουμένως συναντήσαμε στο μουσικό κείμενο τη φράση "ίδω την πλευράν" η οποία έχει ακριβώς τον ίδιο αριθμό συλλαβών με την παρούσα και την ίδια μελωδική πλοκή, στο πρωτότυπο κείμενο αλλά και στις ερμηνείες του Χουρμουζίου του Κηλτζανίδη και του Βιολάκη.

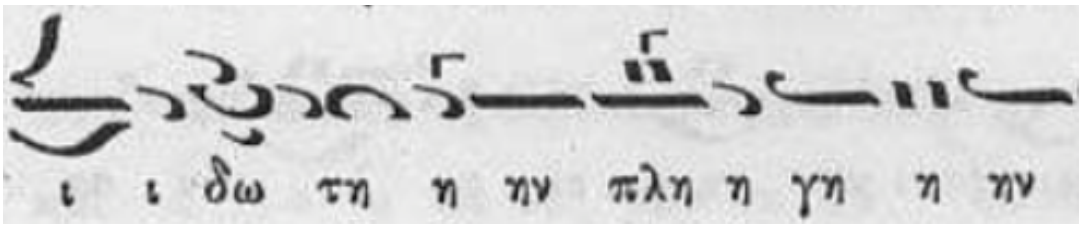
- Χειρόγραφο πρωτοτύπου Πέτρου Πελοποννησίου

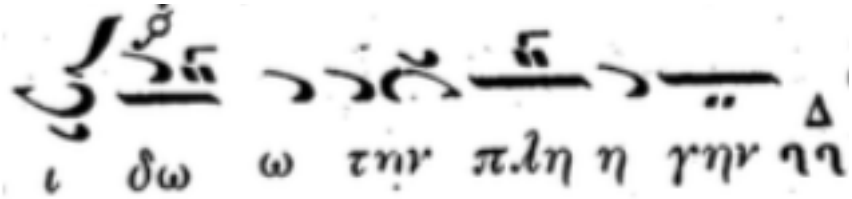
- Εξήγηση Χουρμουζίου

- Εξήγηση Κηλτζανίδη

- Εξήγηση Βιολάκη

Τέλος ο Χουρμούζιος είναι εκείνος που μας δίνει τις κλασσικότερες ερμηνείες οι οποίες είναι παράλληλα και πιο απέριττες. Στην εξήγησή του θα συναντήσουμε στις περισσότερες περιπτώσεις εμφάνισης της ίδιας μουσικής θέσης, την ίδια εξήγηση από εκείνον. Οι ερμηνείες του είναι εκείνες οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως πρότυπες γιατί ακολουθούν με τον πιστότερο τρόπο τη βασική μελωδική γραμμή του χειρογράφου του πρωτοτύπου του Πέτρου Πελοποννησίου. Ως προς τη διαστηματική εξήγησή τους είναι πιστές ως προς το χειρόγραφο του πρωτοτύπου του Πέτρουσ Πελοποννησίου και ερμηνεύουν και μεταφέρουν στην νέα γραφή με ακριβέστερο τρόπο τις χρονικές αξίες του πρωτοτύπου. Εν κατακλείδι είναι κατά την εκτίμησή μας οι μόνες που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως “κλασσικές”.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξάνδρου, Μαρία, *Εξηγήσεις και μεταγραφές της βυζαντινής μουσικής : σύντομη εισαγωγή στον προβληματισμό τους* (Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 2010)

Αλεξάνδρου, Μαρία, *Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής, Μουσικολογικές και καλλιτεχνικές αναζητήσεις* (χ.τ.: ΣΕΑΒ, 2017)

Αλυγιζάκης, Αντώνιος Ε., *Η οκταηχία στην Ελληνική Λειτουργική Υμνογραφία* (Θεσσαλονίκη: Π. Πουρνάρας, 1985)

Αριστόξενος, *Άπαντα μουσικά έργα. Αρμονικά στοιχεία, ρυθμικά στοιχεία, αποσπάσματα* (Αθήνα: Κάκτος, 2005)

Βατοπαιδινός, Παγκράτιος, *Η Μουσική Κλίμαξ ήτοι επιστημονική διαίρεσις της Μουσικής Κλίμακος και προσδιορισμός του μήκους των χορδών αυτής μετά μεγίστης μαθηματικής ακριβείας* (Κωνσταντινούπολη: Τύποις Πατριαρχικοίς, 1917)

Βεργωτής, Γεώργιος Θ., *Λεξικό Λειτουργικών και Τελετουργικών Όρων* (Θεσσαλονίκη: Μέλισσα, 1991)

Βιολάκης, Γεώργιος, *Το Δοξαστάριον Πέτρου Πελοποννησίου εξηγηθέν πιστώς εκ της αρχαίας εις την καθ' ημάς γραφήν,* Τόμος Πρώτος (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1899)

Βιολάκης, Γεώργιος, *Το Δοξαστάριον Πέτρου Πελοποννησίου εξηγηθέν πιστώς εκ της αρχαίας εις την καθ' ημάς γραφήν,* Τόμος Δεύτερος (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1899)

Καράς, Σίμων Ι., *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής Πρακτικόν Μέρος Τεύχος Πρώτον* (Αθήναι: Σύλλογος προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής, 1981)

Καράς, Σίμων Ι., *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής Πρακτικόν Μέρος Τεύχος Δεύτερον* (Αθήναι: Σύλλογος προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής, 1981)

Καράς, Σίμων Ι., *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής. Θεωρητικόν*, Τομ. Α' (Αθήναι: Σύλλογος προς διάδοσιν της εθνικής μουσικής, 1982)

Καράς, Σίμων Ι., *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής. Θεωρητικόν,* Τομ. Β' (Αθήναι: Σύλλογος προς διάδοσιν της εθνικής μουσικής, 1982)

Κηλτζανίδης, Π. Γ., *Δοξαστάριον Πέτρου του Πελοποννησίου,* Τόμος Πρώτος (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1886)

Κηλτζανίδης, Π. Γ., *Δοξαστάριον Πέτρου του Πελοποννησίου,* Τόμος Δεύτερος (Κωνσταντινούπολη: Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1886)

Κηλτζανίδης, Π. Γ., *Μεθοδική διδασκαλία Ελληνικής Μουσικής* (Θεσσαλονίκη: Ρηγόπουλος, 1991)

Κωνσταντίνου, Γεώργιος Ν., *Θεωρία και Πράξη της Εκκλησιαστικής Μουσικής* (Αθήνα: χ.ε., 2003)

Λέσβιος, Γεώργιος, *Εισαγωγή εις το Θεωρητικόν και Πρακτικόν της Μουσικής Τέχνης του Λεσβίου Συστήματος* (Θεσσαλονίκη: Ρηγόπουλος, 1994)

Λυκούρας, Γιώργος, *Πυθαγορική μουσική και Ανατολή* (Αθήνα: Συρτός, 1994)

Μαυροειδής, Μάριος Δ., *Οι μουσικοί τρόποι στην ανατολική Μεσόγειο. Ο βυζαντινός ήχος, το αραβικό μακάμ, το τουρκικό μακάμ* (Αθήνα: Fagotto, 1999)

Μουσική Επιτροπή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, *Στοιχειώδεις Διδασκαλία της Εκκλησιαστικής Μουσικής εκπονηθείσα επί τη βάσει του Ψαλτηρίου* (Αθήνα: Κουλτούρα, 1999)

Παναγιωτόπουλος, Δ. Γ., *Θεωρία και Πράξις της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής (*Αθήναι: Αδελφότης Θεολόγων "Ο Σωτήρ", 2003)

Παπαθανασίου, Ι., *Εγχειρίδιο Μουσικής Παλαιογραφίας, Πρώτη Ενότητα, Δυτικές Νευματικές Σημειογραφίες,* (Αθήνα: Διογένης, 2002)

Πλεμμένος, Γιάννης, *Νέο αυτόγραφο του Πέτρου Πελοποννησίου* (Αθήνα: Εταιρεία Πελοποννησιακών Σπουδών, 2005-2006)

Στάθης, Γρ. Θ., *Η εξήγησις της παλαιάς βυζαντινής σημειογραφίας και έκδοσις ανωνύμου συγγραφής του κώδικος Ξηροποτάμου 357 ως και επιλογής της Μουσικής Τέχνης του Απόστολου Κώνστα Χίου εκ του κώδικος Δοχειαρίου 389 με μια προσθήκη από τον κώδικα ΕΒΕ 1867 (*Αθήνα: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 2006)

Στάθης, Γρ. Θ., *Οι αναγραμματισμοί και τα μαθήματα της βυζαντινής μελοποιίας και πανομοιότυπος έκδοσις του καλοφωνικού στιχηρού της Μεταμορφώσεως "Προτυπών την ανάστασιν", μεθ'όλων των ποδών και αναγραμματισμών αυτού, εκ του Μαθηματαρίου του Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος* (Αθήνα: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 2006)

Στάθης, Γρ. Θ., *Τα Χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής Άγιον Όρος κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των Ιερών Μονών και Σκητών του Αγίου Όρους,* Τόμος Α΄ (Αθήναι: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 1993)

Στάθης, Γρ. Θ., *Τα Χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής Άγιον Όρος κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των Ιερών Μονών και Σκητών του Αγίου Όρους,* Τόμος Β΄ (Αθήναι: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 1993)

Στάθης, Γρ. Θ., *Τα Χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής Άγιον Όρος κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των Ιερών Μονών και Σκητών του Αγίου Όρους,* Τόμος Γ΄ (Αθήναι: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 1993)

Στέφανος, ο Δομέστικος, *Ερμηνεία της εξωτερικής μουσικής και εφαρμογή αυτής εις την καθ'ημάς μουσικήν* (Αθήνα: Κουλτούρα, χ.χ.)

Floros, Constantin, *Introduction to Early Medieval Notation* (Warren, Michigan: Harmonie Park Press, 2005)

Φωκαεύς, Θεοδώρος, *Κρηπίς του Θεωρητικού και Πρακτικού της Εκκλησιαστικής Μουσικής* (Αθήνα: Όμιλος Ελληνικών Τεχνών, 2005)

Wellesz, Egon: *A History of Byzantine Music and Hymnography* (Oxford: Clarendon Press, 1961)

Χατζηγιακουμής, Μανόλης Κ., *Χειρόγραφα εκκλησιαστικής μουσικής 1453-1820* (Αθήνα: Εθνική τράπεζα της Ελλάδος, 1980)

Χατζηγιακουμής, Μανόλης Κ., *Η Εκκλησιαστική Μουσική του Ελληνισμού μετά την Άλωση (1453 - 1820) Σχεδίασμα Ιστορίας,* (Αθήνα: Κέντρο Ερευνών και Εκδόσεων, 1999)

Χουρμούζιος, Χαρτοφύλαξ, *Εισαγωγή εις το Θεωρητικόν και Πρακτικόν της Εκκλησιαστικής Μουσικής. Εισαγωγή, κριτική έκδοση κειμένου παρά Εμμανουήλ Στ. Γιαννόπουλου* (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2007)

Χουρμούζιος, Χαρτοφύλαξ, *Σύντομον Δοξαστάριον του αοιδίμου Πέτρου Λαμπαδαρίου του Πελοποννησίου* (Βουκουρέστι: χ.ε., 1820)

Χρυσάνθος, ο εκ Μαδύτων, *Εισαγωγή εις το Θεωρητικόν και Πρακτικόν της Εκκλησιαστικής Μουσικής* (Αθήνα: Κουλτούρα, 2003)

Χρυσάνθος, Αρχιεπισκόπος Δυρραχίου ο εκ Μαδύτων, *Θεωρητικόν Μέγα της Μουσικής* (Αθήνα: Κουλτούρα, 2003)

Ψάχος, Κ. Α., *Η παρασημαντική της βυζαντινής μουσικής ήτοι ιστορική και τεχνική επισκόπησις της σημειογραφίας της βυζαντινής μουσικής από των πρώτων χριστιανικών χρόνων μέχρι των καθ'ημών* (Αθήναι: Διόνυσος, 1978)

Ψάχος, Κ. Α., *Το οκτάηχον σύστημα της Βυζαντινής μουσικής εκκλησιαστικής και δημώδους και το της αρμονικής συνηχήσεως* (Νεάπολη, Κρήτη: Πολυχρονάκης, 1980)

Χειρόγραφα

Mingana, Alphonse, *Sticherarion Mingana Greek 7* (Anastasios Proikonesios, 17th - 18th century) http://vmr.bham.ac.uk/Collections/Mingana/Greek_7/table/

Άρθρα

Αρβανίτης, Ιωάννης, *Ενδείξεις και Αποδείξεις για τη Σύντομη Ερμηνεία του Παλαιού Στιχηραρίου,* στο: Θεωρία και Πράξη της Ψαλτικής Τέχνης. Τα γένη και τα είδη της Βυζαντινής Ψαλτικής Μελοποιΐας. Πρακτικά Β΄ διεθνούς Συνεδρίου Μουσικολογικού και Ψαλτικού. Αθήνα, 15-19 Οκτωβρίου 2003, (Αθήνα: Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, 2006), 233-253

Arvanitis, Ioannis, *A Way to the Transcription of Old Byzantine Chant by Means of Written and Oral Tradition,* στο: Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 2: Byzantine Chant, Tradition and Reform . Acts of a Meeting Heald at the Danish Institute at Athens, 1993. Edited by C. Troelsgard, (Athens: Danish Institute, 1993), 123-141.

Makris, Eustathios, *The chromatic scales of the Deuteros modes in theory and practice* στο: Plainsong and Medieval Music, 14 (Cambridge: University Press, 2005), 1, 1-10.

Makris, Eustathios, *Adjustments of Modality in the Postbyzantine Heirmologion* στο: Eastern Christian Studies 8, Tradition and innovation in Late- and Postbyzantine liturgical Chant, (Leuven - Paris - Dudley, MA: A. A. Bredius Foundation Peeters, 2008), 37-62.

Παπαθανασίου Ι., Μπούκας, Ν., *Ο ύμνος "Επί σοι Χαίρει Κεχαριτωμένη" στη Βυζαντινή Μουσική Παράδοση,* στο: Μουσικολογία, 15 (χ.τ.: χ.ε., 2002), 138-152.

Papathanasiou, Ioannis, - Boukas, Nikolaos, *Early Diastematic Notation in Greek Christian Hymnographic Texts of Coptic Origin. A Reconsideration of the Source Material* στο: Eastern Christian Studies 4, Palaeobyzantine Notations III, (Leuven - Paris - Dudley, MA: A. A. Bredius Foundation Peeters, 2004), 1-25.